XENOPHONTIS
OPERA OMNIA

RECENSITA

ET

COMMENTARIIS INSTRUCTA.

VOL. IV. SECT. I.

CONTINENS

XENOPHONTIS OECONOMICUM.

ED.

LUDOVICUS BREITENBACH.

GOTHAE, MDCCCXLI.
SUMPTIBUS FRIDERICAE HENNINGS.
(Londini apud Black et Armstrong.)

XENOPHONTIS

OECONOMICUS.

RECOGNOVIT

ET

INTERPRETATUS EST

LUDOVICUS BREITENBACH,

PHIL. DOCT., GYMNASII SILUSIANI PRAECEPTOR
EIUSQUE ALUMNORUM INSPECTOR.

GOTHAE, MDCCCXLII.
SUMPTIBUS FRIDERICAE HENNINGS.
(LONDINI APUD BLACK ET ARMSTRONG.)

PRAEFATIO.

Universae philosophiae Socratis, qualis a Xenophonte traditur, non id est propositum, ut rerum divinarum et humanarum pernoscat causas, vel investiget origines, sed ut docendo, quid bonum sit atque honestum, singulos homines informet ad vitae beatitatem, cunctasque civitates perducat ad felicitatem [1]). Unde fit, ut duae potissimum existant philosophiae Socraticae partes: ethice, qua demonstratur, quomodo unusquisque homo sibi conciliet καλοκαγαθίαν; politice, quae docet, qua ratione singuli homines bonam atque perfectam efficiant civitatem. Iam vero, quia cum familia paterfamilias instar minoris civitatis est in maiore, huiusque prospera conditio sita est in re domestica civis cuiusque bene administrata, accedit tertia pars: oeconomia. Primus particulatim peculiaribus libris ethicen, politicen et oeconomiam tractavit Aristoteles. Plato, qui virtutem hominis vel patrisfamilias, nisi civitatis legibus obnoxii, cogitari posse negat, omnes tres illas disciplinas uno libro comprehendit, quem inscripsit Civitatem. Fundamenta autem tripartitae illius philosophiae iecit Xenophon. Hic enim in Commentariis quasi totum ethices Socraticae ambitum declarare conatur, quanquam haud pauca ibi leguntur, quae ad politicen potius, vel ad oeconomiam

[1]) Xenoph. Comment. I, 2, 64.

pertineant, in Cyropaedia partem quandam politices persequitur, oeconomiam docet in Oeconomico [2]).

Oeconomia est ars rem familiarem bene administrandi. Haec in Socratis doctrina gravissimi momenti est propter duas causas: primum non solum variam praebet voluptatem et utilitatem [3]), sed etiam ad assequendam εὐδαιμονίαν prorsus est necessaria [4]); deinde suae domus administratione civis evadit idoneus, qui publico munere fungatur, si quidem publica administratio a privata nihil differt, nisi rerum amplitudine [5]); accedit, quod re familiari neglecta civitati munera, quae debet, praestare nemo potest [6]).

Hanc igitur materiam Xenophon dignam habuit, quam peculiari libro exponeret, cui perpurgandae singularem operam navaret. Itaque dialogus in Oeconomico, id quod secus habet in Commentariis, non sine certa quadam ratione, singulisque partibus haud temere compositis, scriptus est. Primum enim apparet totum librum de industria in duas divisum esse partes. Earum prima, quae Socratis cum Critobulo sermonem comprehendit, loco prooemii est, et rem quasi praeparat; altera demum, quae Ischomachi et Socratis colloquio efficitur, de administratione domestica quae proponenda erant praecepta tradit. Deinde vero utraque pars, quae connectitur illorum, quae antea disputata sunt, repetitione (cap. VI.), etiam interiori quodam vinculo inter se cohaeret. Nam vocabuli οἶκος definitio (cap. I.) praecipue ad illum locum spectare videtur, quo negotia et viro et feminae peculiaria diserte discernuntur. Considerate porro factum est, quod (cap. I. et III.) de causis, quibus res familiaris plerumque deminuatur, disseritur, quia infra (cap. VIII — XIV.), qua via ac ratione tuenda et amplificanda sit illa, praecipientem Ischomachum Socrates erat inducturus. Item denique, quo consilio de artis rusticae utilitate ac nobilitate (cap. IV. et V.) explicatum sit, patet, si quidem praestitutum erat, ut de eadem arte Ischomachus praecepta daret infra (cap. XV sqq.).

---

[2]) V. Goettling. in Praefat. ad Aristot. Oeconomicum, Anonymi Oeconomica, et Philodemum de vitiis etc. p. V sq. — [3]) Xen. Comment. II, 1, 19. IV, 5, 10. — [4]) Ibid. IV, 1, 2. — [5]) Ibid. III, 4, 12. IV, 2, 11. — [6]) Ibid. IV, 1, 2.

His verbis una accipis brevem huius libri dispositionem. Hanc vero, quam primis tantum lineis descripsimus, cave, ne ita pertexi opineris, ut singuli materiae loci necessaria quadam consequentia ordinentur, subtiliter unoque dialogi tenore inquirantur et ab omni parte denique absolvantur. Incompta potius illa sermonis simplicitas grataque disputandi facilitas, quam — veri, non personati illius Platonici — Socratis propriam fuisse scimus, si in quopiam alio Xenophontis libro, maxime cernitur in Oeconomico. Unum illud, quod propositum est, per totum quidem dialogum usque spectatur, et arte, quae dicitur μαιευτική [7]), ad finem perducitur; sed digressionibus, quae ad ipsam rem minus pertinere videntur, interpositis, a directa sermonis via passim declinatur, deinde oratione, aut ubi erat interpellata, aut ubicunque convenit disputantibus, denuo excepta, quae iam explicata sunt, repetuntur, vel amplius dilatantur, usque dum res satis tractata satisque illustrata esse videatur. Iucunda autem, quae inde nascitur, dialogi varietate fit, ut argumenti, si qua est, severitas vel ieiunitas lectori minime taedium moveat, ut potius oblectetur, quod tanquam ambulando per varia domus conclavia, per agros, hortos et vinea, et auscultando magis quam cogitando harum rerum aliquam adipiscatur cognitionem. Nonnihil ad oblectationem conferunt etiam lepores aliquot, e. c. quae de Socratis divitiis (cap. II.), vel de Niciae equo (cap XI.) memorantur; eodem pertinet de Cyro et Lysandro narratio (cap. IV.).

Iam quaerendum est, doctrina, quae traditur Oeconomico, quae sit et qualis. Administrationi domesticae adhibentur ethices Socraticae praecepta. Docetur enim (cap. VII, 14.) etiam in hac re debere σωφροσύνην obtinere, h. e. observanda esse quae ex naturali quadam lege bona sint et utilia, quae recti et sani sensui quoquo modo conveniant [8]). Deorum igitur veneratione, qua fas sit, rem pie esse auspicandam (cap. VII, 7 sq.); deinde omnem administrationem distribuendam inter viri vices et feminae, ut

[7]) V. not. ad XVI, 8. — [8]) Hoc sensu σωφροσύνη opponitur μανίᾳ Comment. I, 1, 16. et par habetur σοφίᾳ ibid. III, 9, 14.

utrique ea cura mandetur, quae ipsius ingenio et naturali indoli maxime apta sit, viro nimirum quae foris, feminae quae intra domum versetur. Quicunque autem administrationis aliquo modo particeps est, ante omnia illis debet imbui virtutibus, quae Socrati ubique sunt primariae: ἐγκρατείᾳ [9]), ἀνδρίᾳ [10]), δικαιοσύνῃ [11]). Ἐγκράτεια commendatur viro et feminae (VII, 27.), villico (XII, 11.), ancillae (IX, 11.); ἀνδρία viro (V, 13 sqq.); δικαιοσύνη viro et feminae (VII, 15.), villico (XIV, 2 sqq.), ancillae (IX, 13.). Aliae accedere debent virtutes, quae ad eandem σωφροσύνην pertinent: ἐπιμέλεια in rebus peragendis et curandis necessaria viro et feminae (VII, 26. IX, 14. 18 sqq. XII, 19. XX, 4 sqq.), villico (XII, 9.), ancillae (IX, 11.). Ad benevolentiam et obsequium instituenda est uxor (VII, 10.), villicus (XII, 5 sqq.), ancilla (IX, 12.).

Argumentum huius libri amplius persequi alienum est ab instituti nostri ratione. Sed tamen duo sunt, quae imprimis digna videntur, de quibus paucis iam agatur. Primo loco commemoranda est vitae conditio, quae uxori ab Ischomacho conceditur. Ex huius praeceptis uxor viro fida comes esse debet et amans qualiscunque sortis socia. Viri autem est illius et animi et corporis saluti pro viribus consulere, eamque, quam plerumque vix quindecim annos natam omniumque rerum rudem ducit, erudire et ad bonum quodque et honestum informare, communicatis aliquando cum ea etiam iis, quae ad publicam vitam spectant. Ut vir extra domum, sic materfamilias regnat in familia. Non solum agere debet quae conclavium et rerum domesticarum cura requirit, sed liberos etiam nutrire et educare, et servis prospicere, quo fiat coniugi magis magisque dilecta familiaeque honorata. Unde apparet haec Xenophontem ea mente scripsisse, ut feminae sortem aliquanto liberiorem et honestiorem redderet, quam quae plerumque mulieribus Atheniensibus fuisse traditur. — Altero loco de praeceptis, quae ad agriculturam spectant, pauca monenda sunt. Agricultura, si agros possidet paterfamilias,

---

9) Comment. I, 5, 4. — 10) Ibid. IV, 6, 10. — 11) Ib. IV, 4, 11.

administrationis partem efficit, et quidem gravioris momenti. Ampliorem igitur huic parti concedendum fuisse locum consentaneum est. At vero ut singula quaeque ad artem rusticam spectantia singulatim pertractaret, id non minus, quam ut de unaquaque actione domestica deinceps dissereret, ab auctoris animo alienum fuit. Quo enim consilio instituta sit de agricultura disputatio, claris verbis aperit Socrates cap. XXI, 1: *Ἀτὰρ ἐννοῶ γε, ὡς εὖ τῇ ὑποθέσει ὅλον τὸν λόγον βοηθοῦντα παρέσχησαι. Ὑπέθου γὰρ τὴν γεωργικὴν τέχνην πασῶν εἶναι εὐμαθεστάτην* [12]). Demonstratur hanc artem esse facillimam tractatu, dummodo quis prudenter agat quae ipsa natura et usus quotidiani sana observatio eum doceat, dumque liber sit ab incuria et negligentia. Cur igitur ex sexcentis, quae exstant de agricultura, praeceptis ea tantum, quae pertineant ad soli naturam, eius tractationem, sationem, frumenti praeparationem, arborum et plantarum cultum, accipias, quae in suo genere sunt primaria, et ex iis quidem ea, quibus optime probari posset quod erat probandum, non est quod mireris.

Quanquam de loco, quem Oeconomicus inter ceteros Xenophontis libros obtineret, et de consilio, quo compositus esset, non semper recte iudicaverunt docti homines, tamen in eo omnes consenserunt, haud ineleganter scriptum esse neque sine magna oblectatione legi hunc librum. Iam Cicero eum dignum existimavit, quem in suam linguam verteret, quod paucis tantum et praecipuis Graecorum scriptis contigit. Recentiori vero tempore novum repertum est testimonium, quo apud antiquos Xenophontis Oeconomicum inter eiusdem vel similis argumenti libros vel principem tenuisse locum arguitur. Philodemus Gadarensis, philosophus Epicuri disciplinae adscriptus, Ciceronis senior aequalis, librum scripsit: *περὶ κακιῶν καὶ τῶν ἀντικειμένων ἀρετῶν καὶ τῶν ἐν οἷς εἰσι καὶ περὶ ἃ* [13]),

---

12) V. ad hunc locum notata et XV, 10 sq. — 13) Hic liber est in Papyrorum Herculanensium vol. III., quod C. Rossini edidit Neapoli a. 1827. Eundem deinde una cum Aristotelis et Anonymi Oeconomicis edidit Carolus Goettlingius. Ienae 1830.

in quo inter virtutes morales oeconomiam recenset. Ibi diserte quae Xenophon et Aristoteles — vel potius Theophrastus ex Aristotele — de oeconomia prodiderunt, in trutinam vocantur. Quanquam sciri non potest, num in iis, quae initio libri perdita sunt, Antisthenis, Metrodori, Xenocratis aliorumve, qui de hac re literis mandaverunt, scripta perlustrata fuerint, id tamen certo contendere licet, inter gravissimos huius generis libros a Philodemo numeratum esse Oeconomicum; hoc enim maxime inde apparet, quod magnam ille operam dat, ut in Xenophontis praecepta, quemadmodum potest, ut Epicureus, singulatim vel animadvertat, vel ea refutet. Exponendi vero, quibus rationibus utatur ad refutandum, hic non est locus. Satis habeo commemorasse multa reprehendi, quae Epicureorum disciplinae, imprimis illis de voluptate et de ἀταραξίᾳ placitis, repugnare videantur, deinde Socratici sermonis indolem a Philodemo parum cognosci, quum Socratem perstringat, qui uno sermone Critobulum oeconomiam docere conetur, et Ischomachum castiget, qui de hac arte tam vulgaria ac trita fere praecipiat Socrati.

Restat, ut de Oeconomici libris manuscriptis et editis agamus.

L. Codex Lipsiensis membranaceus, cuius accuratam exhibet notitiam G u s t a v u s S a u p p e in Praefat. ad Xenoph. Opusc. Min. p. XIII. sq. Eiusdem Viri Doctissimi egregia liberalitas concessit mihi quae ipse ex illo libro in suum usum notaverat, ea nimirum, quae S t u r z. in Lex. Xen. vol. I. p. 27 sqq. vel non recte profert, vel plane omittit. Inde intellexi permulta ibi e correctione ab eadem, nonnulla etiam ab altera manu scripta esse; ubi hoc aut illud factum est, id fideliter monui. Ceterum vehementer dolendum est lacunam esse inde a cap. XII, 8. usque ad cap. XIX, 16.

G. Codex Guelferbytanus, quem in Praef. ad Cyropaediam descripsit C a r o l u s Z e u n i u s. Post eum comparatus est a Schneidero, novissimo tempore ab E d u a r d o K e r a t i o, qui quae ab illis perperam exscripta vel prorsus

neglecta essent in editione sua diligentissime enotavit. Huic igitur ubique fidem habui. Vera scriptura etiam in hoc libro saepissime debetur alteri manui.

Codices Parisienses, quorum variae lectiones editionis, quam Gailius Paris. 1804—1816 curavit, vol. septimo continentur. Libri, quos contulit Gailius, hi sunt:

A. n. 1643. Parisiensium optimus et accuratius, quam ceteri, comparatus. Corrigentis manus vestigia ibi sunt frequentissima.

B. n. 2955. ne primum quidem caput plenum praebet.

C. n. 1646 et D. n. 1647. admodum lacunosi et negligentius collati.

E. n. 425. Inde paucae tantum proferuntur lectiones.

Y. Gailius dicit esse le manuscrit d'un savant. Lectionis discrepantia bis terve notatur.

Vill. Scripturae ex margine libri Villoisonii excerptae et a Weiskio in extremo Operum Xenophontis volumine publicatae.

Vict. Variae lectiones, P. Victorii manu editioni Aldinae, quae est in bibl. regia Monacensi, adscriptae, quas publico usui tradidit Fr. Iacobsius in Seebodii Miscellaneis criticis vol. I. part. I. p. 157 sqq.

Stob. Lectiones, quas Stobaeus in Sermonibus exhibet, ubi discrepant, plurimam partem Stobaei arbitrio vel etiam casu ortae. Excerpsit Stob. ex Oeconomico: IV, 2—3., IV, 19., V, 1—17., VI, 4—5., VI, 12—16., VII, 43. Diligenter comparavi Stob. ed. Francof. ap. Wechel. 1581, ubi quae pertinent ad Oeconomicum leguntur in pagg. 398, 399, 540, 598, 739 sq. 749 sq. Non pauca inde Schneiderianis vel substitui, vel addidi.

Philod. quae apud Philodemum in libro περὶ κακιῶν κτλ. servatae sunt scripturae. Ad manum habui Goettlingii editionem. Aliquoties confirmat vulgatam, de qua editores iniuria dubitaverant.

Cicero. Quum liberi interpretis egerit personam, raro tantum eius interpretatio, ubi de lectionis varietate disceptatur, alicuius momenti est.

Fragmenta, quae maximam partem Columella de Re Rustica nobis servavit, a Bachio collecta Oeconomici

editioni praetexuit etiam Zeunius. P. Victorii Varias Lectiones, in quibus fragmenta, quae sunt e Columella, cum Graecis Xenophontis comparantur, adipisci mihi non contigit. Columellae editiones Gesneri (Manh. 1781) et Schneideri (Lips. 1794) ad manum habebam.

Codices omnes, quum saepius in iisdem vitiis perperam consentiant, ex uno neque eo optimae notae fonte emanaverint necesse est. Diversas tamen eorum discernere licet familias. Eandem originem duxerunt L. A. C. D, imprimis L et A. Ubi hi libri, ceteris ab iis dissentientibus, conspirant, usque fere veram lectionem, vel certe sani aliquid dant, e. c. VII, 42: ποιήσῃ. VIII, 2: ὅ σε αἰτῶν. VIII, 3: ὡς τάξις. VIII, 17: εὑρήσομεν. XI, 5: οὐδὲ ὑγιαίνοντα. XIX, 16: ἐδίδαξέ με. XX, 8: ὅτι βέλτιόν ἐστι. XX, 12: ὑγροῖς τε. XX, 23: ἐπὶ βέλτιον. XX, 24: ῥᾴδιον καὶ μαθεῖν. Huic bono consensui saepius accedunt Vict. et Vill. Perraro autem ex sola librorum L. A. C. D consensione aliquid mali prodit, et ubi sunt vitiosi, ceteros et mss. et edd. vel omnes vel partim in eadem labe constrictos videmus. Inter omnes codices Lipsiensis, qui accuratissime scriptus est, sine dubio primum obtinet locum; interdum etiam solus genuina verba servavit, e. c. I, 7: Σὺ δ' ἔοικας. VII, 21: καὶ ἐκ τοῦ σιτοποιαί. VII, 11: βουλόμενος. VIII, 17. (cum Vill. et Vict.): εὐεύρετον. XX, 8: ἔχει. Alteram familiam ducunt B. et G. Hic plurimum consentit cum editionibus veteribus, imprimis cum Iuntina. Persaepe enim communes et plurimam partem pravas habent lectiones, e. c. I, 14: ἥν τις ἐπίσταιτο. VII, 25: εἰςαχθέντα. 31: ἃ ἂν — εἰςφέρει. VIII, 10: καὶ εἰδέναι. 11: ἐδοξασκευῶν et κνίηται, et σεμνὸς κομψός. 12: ἀνθρώποις, et ὅσοιπερ. 17: πλουσίοις. 20. 21. XV, 1. XVII, 5. 8. XVIII, 1. XIX, 18. 19. XX, 24. XXI, 4. 5. 6. 8.

Editiones, interpretationes et commentationes, quibus usus sum, sunt hae:

Ald. **Aldina**, a. 1525 Venetiis edita, ex bibl. regia universitatis Lipsiensis meo usui concessa.

Bas. I. **Basileensis**, sive Brylingeriana prima, a. 1545,

quam possidet Guil. Altenburg, gymnasii Silusiani conrector. Quum nancisci non potuissem Iuntinam, ad cuius exemplum haec editio plane excusa est, eius discrepantes scripturas exhibui, ubicunque Schneiderus negligenter vel omnino non inspexisse Iuntinam mihi videretur. Ubi autem nihil nisi Iunt. scriptum videbis, ibi ed. Bas. I. prorsus eadem habet.

Volat. Raphaelis Volaterrani interpretatio Latina, editioni Bas. I. adiecta. Raro a me commemoratur, quia liberior potius et iusto brevior interpretatio est, quam versio.

Bas. II. Basileensis, sive Brylingeriana altera, 1555. Haec a prima eo tantum differt, quod ubique fere Castalionis emendationes receptae sunt; et hanc ob causam lectionis varietatem diligenter inde descripsi.

Camerar. Ioachimi Camerarii interpretatio Latina, Ethicorum Aristotelis Nicomachiorum explicationi subiuncta. Francof. ap. Andr. Wechelum. 1578.

Steph. I. Stephaniana prima, 1561, quam mutuatus sum ex bibl. regia scholae Portensis. Eius peculiares lectiones ubi silentio praeterit Schneiderus, indicavi.

Steph. II. Stephaniana altera, 1581, quae est ex libris Caroli Mueckii, gymnasii Silusiani collegae tertii.

Streb. Iac. Lodovici Strebaei interpretatio Latina, editionibus Bas. I. et Steph. subiuncta.

Leunclav. Editio Leunclavii tertia cura recognita. Accesserunt et interpretatio Latina et Aemilii Porti notae. Francof. ap. Andr. Wechelum 1596. Haec et Camerarii interpretatio sunt in bibl. regia gymnasii Silusiani.

Leunclav. Leunclavii interpretatio ab Aemilio Porto recognita etc. Francof. ap. Andr. Wecheli haeredes. 1595. Hunc librum et ed. Bas. II. accepi ex bibl. regia universitatis Halensis.

Wels. Welsiana. Oxonii 1703. Repetita est Lipsiae 1763 Thiemii studio.

Io. Aug. Bachii editio Lips. 1749.

Zeun. Zeuniana. Lips. 1782.

Mosch. Animadversionum in Xenoph. Oeconomicum Specimen etc. scripsit Chr. Iul. Wilh. Mosche. Francof. ad Moen. 1793.

Weisk. Weiskiana. Lips. 1802. Praemissa est de Xenophontis Oeconomico dissertatio, qua docetur eum non tam ad docendum quam ad delectandum esse conscriptum, ostenditurque, illa delectatio e quibus rebus oriatur.

Schneid. Schneideriana. Lips. 1805.

Gail. Gailiana. Paris. 1804 — 1816. Ipse liber quum mihi non praesto esset, Gustavus Sauppe, quem iterum propter insignem erga me benignitatem et humanitatem honorificentissime appello, librorum Parisiensium varias lectiones ad Oeconomicum pertinentes, ex septimo Operum volumine ab ipso non sine labore descriptas mihi misit.

Reis. Editio Gulielmi Kusteri (Reisigii). Lips. 1812. Huius censuram scripsit Schneiderus in Annal. liter. Ienensibus. 1812. p. 454 sqq.

Schaef. Tauchnitziana, quam curavit Godofr. Henr. Schaeferus. Lips. 1818.

Dind. Dindorfiana. Lips. 1824.

Voigtl. Voigtlaenderi brevis de locis nonnullis in Xen. Oeconomico disputatio. Schneeberg. 1827. programma.

Steger. *Versuch, einige Stellen in Xenophon's Oeconomicus zu verbessern. Wetzlar* 1830. *Programm.*

Quaestionum de Xenophontis Oeconomico Particula. Scripsit Ludov. Breitenbach. Halis. 1837. Huius et prioris libelli censuram fecit Gustavus Sauppe in Ann. N. Phil. et Paed. Lips. 1839. T. XXV, Fasc. II. p. 209 et 223.

Kerst. Xenophontis Oeconomicus. Cum annotatione critica ed. Eduardus Kerst. Lips. 1840. Hoc libro publicantur aliquot Godofredi Hermanni coniecturae.

Libros ante Stephanum editos comprehendi nomine editionum veterum (edd. vett.).

De ratione, qua ego omnibus his subsidiis usus sim, pauca sufficiant. Veterum codicum scripturas revocare operam dedi, ubicunque per Graecae linguae et maxime Xenophonteae usum id fieri posset. In quo studio potissimum id agendum putabam, ut emendationes, quas Henricus Ste-

phanus invitis libris atque praeter necessitatem intruserat, saepius etiam quam a Dindorfio factum est exstirparem. Nam de Stephani libris ego quoque valde dubito. Quanquam interdum exhibuit quae ex Parisiensibus libris petita esse possunt, multo frequentius tamen dubitari nequit de suo illum coniecturas dedisse, praesertim quum permultis locis editionum lectiones retinuerit, ubi ex illis codicibus meliora depromi poterant. Quae cum ita essent, non dubitabam recipere, si L. A. C. D vel praestantius aliqnid praeberent, vel etiam quod ferri aliquo modo posset. Idem feci, ubi omnes libri mss. in lectione consentiebant, quae probabilis esse videretur. Hac in re sine interiori elocutionis Xenophonteae scientia omnino nihil praestari posse me nemo facilius confitetur. Cuius quidem scientiae quantum sit, quod me adiuverit, penes alios erit iudicium; sed tamen, si non omnia me fallunt, satis multa sunt, quae vel reddidi Xenophonti, vel, antea suspecta, stabilivi; sunt vero etiam quae, quod aperto vitio laborarent, medicina critica sanare conatus sim. Lectionum varietatem plenam fere exaravi, eamque multis partibus quam antea veriorem; addidi autem quaecunque alicui usui esse possent. Quas Xenophontis verbis subieci annotationes, quanquam potissimum discipulis destinatae eorumque ingeniis accommodatae, plura tamen etiam viris offerent, quae vel rei vel linguae studiosis haud ingrata obveniant. Id maxime spectavi, ut Xenophontem e Xenophonte explicarem, qui ubi non sufficeret, ad Platonis vel alius cuiusque boni scriptoris graecitatem confugi. Rem non minus interpretandam curavi quam verba; in illa illustranda non vereor ne passim nimis multus sim, quod, sicubi factum est, propter rei difficultatem fore, ut veniam impetrem, spero. Tirones satis frequenter non solum ad Matthiaei, Buttmanni, Rostii, Bernhardyi, sed etiam ad Hartungi grammaticam nuper editam delegavi. Popponis, Bornemanni, Krügeri, Sauppii et aliorum notas, ubi ex re esse videbatur, in usum meum converti, quod et illorum virorum et lectorum pace fecisse mihi videor. Summaria denique, quae Schneiderus unicuique capiti praemisit, plurimam partem denuo refeci; si quae gravioris momenti omissa erant, in-

serui, quae minus locum mererentur, delevi; omnino efficere studui, ut vel ex summariis totius dialogi tenorem facilius teneres singularumque partium cohaerentiam melius perspiceres.

Postremo nihil magis in optatis habeo, quam ut et praeceptoribus et discipulis, quam huic editioni impendi, opera aliquem fructum paret. Hunc quoque Xenophontis librum, non minus quam optimi lectu dignum, et publicis scholis et privatis iuvenum studiis frequentius velim subiici; quod ut fiat si me aliquid contulisse intellexero, magnis me et amplis affectum esse praemiis putabo.

Silusiae prid. Cal. Mai. MDCCCXLI.

XENOPHONTIS

OECONOMICUS.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ.

CAPUT I.

ARGUMENTUM.

Socrates docet Critobulum oeconomiam esse artem, et eam quidem, quae cernatur in administranda domo, sive sua, sive aliena; ad domum pertinere quidquid bonorum quis possideat; in bonis autem numerandum esse quo quis sic uti possit, ut fructus inde percipiat; quodsi non pauci sint, quibus e bonis, quae habeant, pro utilitate redundet detrimentum, huius rei causam esse libidines et cupiditates, quibus illi homines misere serviant.

Ἤκουσα δέ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ οἰκονομίας τοιάδε 1
διαλεγομένου. Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, ἆρά γε

Ξενοφῶντος. L. G. A. Y. Ald. Iunt. Bas. II. addunt ῥήτορος.
Οἰκονομικός. Y. edd. vett. Steph. addunt λόγος. Cic. de senect. 17, 1. nihil evincit; similes autem habemus inscriptiones Ἱππαρχικός, Κυνηγετικός; accedunt grammaticorum testimonia.
Cap. I. §. 1. C. Ἤκουσα δὲ αὐτοῦ (Σωκράτους suprascriptum ab a. m.); D. om. καί; E. δὲ αὐτοῦ ποτε καί; Vill. ἤκουσα δέ ποτε τοῦ Σωκράτους καὶ τοιαῦτα; Ald. Streb. Steph. Weisk. ποτε τοῦ Σωκράτους καί; Bas. I. II. om. ποτε; δέ ποτε αὐτοῦ καὶ περὶ dat etiam marg. Steph.

Cap. I. §. 1. Ἤκουσα δέ] Sic scribit Xenophon respiciens quae antea de eodem Socrate prodiderit. Conferas librorum

ἡ οἰκονομία ἐπιστήμης τινὸς ὄνομά ἐστιν, ὥςπερ ἡ
ἰατρικὴ καὶ χαλκευτικὴ καὶ ἡ τεκτονική; Ἔμοιγε δο-
2 κεῖ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος. Ἦ καὶ ὥςπερ τούτων τῶν
τεχνῶν ἔχοιμεν ἂν εἰπεῖν ὅ τι ἔργον ἑκάστης, οὕτω καὶ
τῆς οἰκονομίας δυναίμεθ' ἂν εἰπεῖν ὅ τι ἔργον αὐτῆς
ἐστι; Δοκεῖ γοῦν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οἰκονόμου ἀγα-
3 θοῦ εἶναι εὖ οἰκεῖν τὸν ἑαυτοῦ οἶκον. Ἦ καὶ τὸν
ἄλλου δὲ οἶκον, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ἐπιτρέποι τις
αὐτῷ, οὐκ ἂν δύναιτο, εἰ βούλοιτο, εὖ οἰκεῖν, ὥςπερ

L. G. A. edd. vett. καὶ χαλκευτικὴ; B. C. D. E: καὶ ἡ χαλκ. Ita, praeennte Stephano, editores post eum scripserunt omnes. Schaefer. ad Dionys. de Comp. verb. p. 4. coniecit ὥςπερ ἰατρικὴ καὶ χαλκευτικὴ καὶ τεκτονική; coll. §. 3: ὁ μὲν γὰρ τεκτονικὴν κτλ.

§. 2. G. L. edd. vett. δυνάμεθ' ἂν; δυναίμεθ' ἂν; qnod Castal. et Steph. dederunt, est etiam in Vict. — B. om. ἑκάστης — ἔργον. — A. Δοκεῖ οὖν.

§. 3. A. ἐπιτρέπει. — In G. L. A. B. C. D. E. Vict. edd. vett. ante οἰκονομικός deest articulns. — Reisig., cui antea, ἔμοιγε δοκεῖ in de Rep. Lac. et de Rep. Ath. initia, imprimis Symposii, cuius exordio, licet invito Herbstio, certissime spectantur Commentarii. Ceterum hac libros auspicandi ratione ἀπροοιμιάστῳ Xenophon ntitur nbique, excepta Cyropaedia et Lacedaemoniorum Repnblica.

Κριτόβουλε] Critobulus, Critonis filius, homo admodum dives, erat ex iis, qni saepius dicuntur οἱ ξυνόντες αὐτῷ, qnod apparet non solum ex hoc libro (imprimis e cap. III, 7.), sed etiam e Comment. II, 6. I, 3, 8. et e Symp. (maxime e cap. IV, 27.). V. ad II, 7. III, 13.

καὶ χαλκευτικὴ] Hanc scripturam tnetur Bernhardy. Synt. p. 318. coll. Plat. Gorg. p. 469. E: Καὶ τά γε Ἀθηναίων νεώρια καὶ τριήρεις καὶ τὰ πλοῖα πάντα. Phaed. p. 85. A: ἥ τε ἀηδὼν καὶ χελιδὼν καὶ ὁ ἔποψ. Cratyl. p. 422. E: ταῖς χερσὶ καὶ κεφαλῇ καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι; (Bekker. hoc et altero loco ex uno cod. articulum addidit). Auctori, qni antea scribere volebat tantum ἡ ἰατρικὴ καὶ χαλκευτική, deinde in mentem venit addere καὶ ἡ τεκτονική.

§. 2. *δυναίμεθ' ἂν εἰπεῖν*] Haud scio, an scribendum sit δυνάμεθα εἰπεῖν, unde facilins enasci poterat quod est in libris et edd. Iuvabit conferre XIX, 1: πῶς ἂν — τὰ μὲν ἀμφὶ τὸν σπόρον ἐπισταίμην, τὰ δὲ ἀμφὶ τὴν φυτείαν οὐκ ἐπίσταμαι;

ὅ τι ἔργον αὐτῆς ἐστι] Ab ἔργον pendet τῆς οἰκονομίας. De αὐτῆς perspicnitatis gratia illato v. Herbst. ad Xen. Comment. II, 3, 9. Confundit plane diversa Frotscher. ad Hier. VI, 1: Βούλομαι δέ σοι — κἀκείνας εὐφροσύνας δηλῶσαι, ὅσαις ἐγὼ χρώμενος, ὅτ' ἦν ἰδιώτης, νῦν, ἐπειδὴ τύραννος ἐγενόμην, αἰσθάνομαι στερόμενος αὐτῶν, ubi αὐτῶν infertur, quia στερόμενος genitivum requirit, cum antecessisset dativus.

§. 3. *Ἦ καὶ —, οὐκ ἂν δύναιτο —;*] De hac structura v. ad §. 9. Particulam δέ quarto vel qninto loco poni post artioris coniunctionis vocabula docet

καὶ τὸν ἑαυτοῦ; ὁ μὲν γὰρ τεκτονικὴν ἐπιστάμενος
ὁμοίως ἂν καὶ ἄλλῳ δύναιτο ἐργάζεσθαι ὅ τιπερ καὶ
ἑαυτῷ, καὶ ὁ οἰκονομικός γ᾽ ἂν ὡςαύτως. Ἔμοιγε δο-
κεῖ, ὦ Σώκρατες. Ἔστιν ἄρα, ἔφη ὁ Σωκράτης, τὴν 4
τέχνην ταύτην ἐπισταμένῳ, καὶ εἰ μὴ αὐτὸς τύχοι
χρήματα ἔχων, τὸν ἄλλου οἶκον οἰκονομοῦντα, ὥςπερ
καὶ οἰκοδομοῦντα, μισθοφορεῖν; Νὴ Δία καὶ πολύν
γε μισθόν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, φέροιτ᾽ ἄν, εἰ δύναι-
το οἶκον παραλαβὼν τελεῖν τε ὅσα δεῖ καὶ περιουσίαν

ἔμοιγε δοκεῖν mutato, verba καὶ ὁ οἰκ. —, ὦ Σώκρατες, Critobulo tribuenda visa erant. in Corrigendis deinde Ἢ καὶ loco vulgato delet, et postea scribit ἢ καὶ ὁ οἰκονομικός γ᾽ ἂν ὡςαύτως, quod voluerat Schneiderus. Hic in cens. Oec. ed. Kuster. Annal. Liter. Ien. 1812. p. 453. nihil mutandum, nisi ἢ ante οὐκ ἂν inserendum censet.

§. 4. φέροιτ᾽ ἄν. L. φέρειν τ᾽; A. C. D. φέρει, sed in A. φέροι correctum; Y. φέροι.

Saupp. ad Xen. Comment. IV, 1, 3: οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἐπὶ πάντας ᾔει. R. Eq. XI, 8: ἐπὶ τῶν τοιούτων ἤδη δὲ ἱππαζόμενοι ἵππων καὶ θεοὶ καὶ ἥρωες γράφονται. — Particulae καὶ — δέ inserviunt complendae Critobuli orationi; addit enim Socrates: „(non solum suam,) sed alienam etiam domum.“ V. §. 13. Omnino significant novae rei accessionem. V. §. 20. VIII, 8. al. — Alterum καί mox post ὥςπερ infertur, quia solet in comparationibus haec particula ex abundanti addi. V. Saupp. ad Xen. Comment. III, 2, 6. Duplex καί est etiam in iis, quae statim sequuntur; infra VI, 3. IX, 19. Comment. I, 6, 3. III, 5, 13. Popp. Cyr. V, 3, 33. V, 5, 46. VIII, 2, 5. Heind. Plat. Phaed. p. 64. C.

§. 4. ἐπισταμένῳ] Intelligas τινί, de quo pronomine in sententiis generalibus, quae indefinitum habent subiectum, saepe omisso v. Matth. §. 556, 4. Xen. Anab. I, 3, 14: ἐλθόντας δὲ Κῦρον αἰτεῖν πλοῖα, ὡς ἀποπλέοιεν, ubi v. Krüger. Vide imprimis Saupp. ad Xen. Comment. I, 4, 14: οὔτε γὰρ βοὸς ἂν ἔχων σῶμα, ἀνθρώπου δὲ γνώμην, ἠδύνατ᾽ ἂν πράττειν ἃ ἐβούλετο, et Bornem. ad Symp. I, 8. Cf. infra §. 11: ἀποδιδομένοις. II, 6.

καὶ εἰ] Harum particularum sic coniunctarum exemplis a Reisigio allatis e Xenophonte Kerst. addit haec: Hell. II, 4, 25. VII, 1, 8. Anab. III, 2, 24. Quid intersit inter καὶ εἰ et εἰ καί, docet Hermann. ad Viger. p. 832. Hartung. Gr. Gr. §. 777.

οἰκονομοῦντα] Accusativus, non dativus; igitur artius hoc participium coniungas cum infinitivo μισθοφορεῖν. Hier. II, 8: Εὐθὺς γὰρ τοῖς μὲν ἰδιώταις, ἂν μὴ ἡ πόλις αὐτῶν κοινὸν πόλεμον πολεμῇ, ἔξεστιν ὅποι ἂν βούλωνται πορεύεσθαι μηδὲν φοβουμένους κτλ. Comment. I, 5, 5. Cyr. II, 1, 15. Hell. IV, 1, 35. Krüger. Anab. I, 2, 1. infra VIII, 21. XIII, 9. XVI, 3. XX, 7. Viger. p. 337 sq. Rost. §. 127. not. 2.

καὶ πολύν γε] adeo magnam mercedem. V. §. 6: καὶ πολλούς γε. §. 15. et ad III, 1.

5 ποιῶν αὔξειν τὸν οἶκον. Οἶκος δὲ δὴ τί δοκεῖ ἡμῖν εἶναι; ἆρα ὅπερ οἰκία, ἢ καὶ ὅσα τις ἔξω τῆς οἰκίας ἐκέκτητο, πάντα τοῦ οἴκου ταῦτά ἐστιν; Ἔμοιγ' οὖν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, δοκεῖ, καὶ εἰ μηδ' ἐν τῇ αὐτῇ πόλει εἴη τῷ κεκτημένῳ, πάντα τοῦ οἴκου εἶναι, ὅσα τις
6 κέκτηται. Οὐκοῦν καὶ ἐχθροὺς κέκτηνταί τινες; Νὴ Δία καὶ πολλούς γε ἔνιοι. Ἦ καὶ κτήματα αὐτῶν φήσομεν εἶναι τοὺς ἐχθρούς; Γελοῖον μεντἂν εἴη, ἔφη

§. 5. *Οἶκος δὲ δὴ τί.* Sic G. A. C. Vill.; Vict. *οἶκος δὲ δεῖ δὴ τί*; L. *δὴ* inter *δὲ* et *τί* supra scriptum habet; vulgo *δὴ* abest. — G. *τῆς οἰκίας ἔξω τις*, quem verborum ordinem cum Schneidero recepit Reisig.; *καὶ* in G. addidit manus sec. — Schneid. in cens. Oec. ed. Kuster. l. c. pro *ἐκέκτητο* coniecit *κέκτηται*, quod cum Dindorfio recepit Kerst.; Heindorfio olim placuit *κεκτῇτο*. — Streb., qui vertit: quamvis earum dominus in eadem urbe nihil habeat rei, legisse videtur: *μηδὲν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει*.

§. 6. L. *κτήματα φήσομεν αὐτῶν εἶναι*; Vict. om. *εἶναι*, quod in G. non nisi margini adscriptum est. — A. om. *εἶναι*, in G. addit m. sec. — *φέροι*. A. supra *οι* duas habet literas, quae esse possunt *το*. Monente Zeunio Weisk. et Schneider. scripserunt *φέροιτο*. Activam formam primus vindicavit Moschius (Animadv. in

§. 5. *ἐκέκτητο*] Bernhardy Synt. p. 380. interpretatur: er erwarb sich einmal. Rectius vertas: quotcunque nescio quo tempore possidebat. Confunduntur enim duo tempora diversa, quae una in mente habuit auctor: dicendum erat aut: *ἢ καὶ ὅσα τις ἔξω τῆς οἰκίας κέκτηται, πάντα τοῦ οἴκου ταῦτά ἐστι*; aut: *ἢ καὶ ὅσα τις ἔξω τῆς οἰκίας ἐκέκτητο, πάντα τοῦ οἴκου ταῦτα ἦν*; Significatur igitur plusquamperfecto (quod vim habet imperfecti), si quae olim quis possederit, nunc autem amiserit, etiam ea tum referenda fuisse ad domum. Haud dissimilis est usus imperfecti *ἦσαν* in §. 20.

ἐν τῇ αὐτῇ — τῷ κεκτημένῳ] in eadem civitate, in qua habitat possessor. Symp. VIII, 35: *κἂν μὴ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ταχθῶσι τῷ ἐραστῇ.* V. Rost. §. 105, 5. Matth. §. 385, 1. Hart. §. 601, 2.

§. 6. *φέροι*] Auferendi notionem *φέρειν* aeque habet ac *φέρεσθαι*. Anab. I, 3, 21: *προσαιτοῦσι δὲ μισθὸν ὁ Κῦρος ὑπισχνεῖται ἡμιόλιον πᾶσι δώσειν, οὗ πρότερον ἔφερον.* ibid. IV, 1, 6. VII, 6, 7. Hell. IV, 5, 4. Plat. Lys. p. 208. A., ubi v. Heind. Soph. Oed. Col. v. 6. — H. l. *φέροι* non ideo, quod paulo antea (§. 4.) legimus *μισθὸν — φέροιτ' ἄν*, plus habet offensionis. Cf. Comment. III, 14, 1., ubi in eodem enuntiato est *οἱ φέροντες* et *τῶν φερομένων*, utrumque eadem auferendi notione usurpatum. Cf. infra XXI, 4: *παρέχεσθαι* et *παρέχειν*. Anab. III, 1, 5: *ἀνακοινοῦται* et *ἀνακοινῶσαι*, quorum hoc magis Atticum perhibent grammatici; v. Moer. Att. p. 20. Hier. II, 9. et 10: *στρατεύωνται* et *στρατεύωσι*, alia. Cf. ad IV, 7.

§. 7. *Ὅτι τοι*] Haec causam continent, cur Socrates modo quaesierit: *Ἦ καὶ κτήματα αὐτῶν φήσομεν εἶναι τοὺς ἐχθρούς;* item Cyr. IV, 5, 11: *ὅτι νὴ Δί', ἔφη, ἀκούω ἀφεστηκότας τῶν πολεμίων Ὑρκανίους τινὰς καὶ ἐλθόντας δεῦρο οἴχεσθαι ἡγουμένους αὐτῷ.* ibid. VI, 3, 20: *ὅτι*

ὁ *Κριτόβουλος*, εἰ ὁ τοὺς ἐχθροὺς αὔξων προσέτι καὶ
μισθὸν τούτου φέροι. Ὅτι τοι ἡμῖν ἐδόκει οἶκος ἀν- 7
δρὸς εἶναι ὅπερ κτῆσις. *Νὴ Δί'*, ἔφη ὁ Κριτόβου-
λος, ὅ τι γέ τις ἀγαθὸν κέκτηται· οὐ μὰ Δί' οὐκ
εἴ τι κακόν, τοῦτο κτῆμα ἐγὼ καλῶ. *Σὺ δ'* ἔοικας
τὰ ἑκάστῳ ὠφέλιμα κτήματα καλεῖν. *Πάνυ μὲν οὖν*,
ἔφη· τὰ δέ γε βλάπτοντα ζημίαν ἔγωγε νομίζω μᾶλ-
λον ἢ χρήματα. *Κἂν ἄρα γέ τις* ἵππον πριάμενος μὴ 8

Xen. Oec. Specimen. p. 2 sqq.), restituerunt Reisig. (in cuius ed. cens. l. c. eandem probavit Schneider.) Dind. Kerst.

§. 7. Ὅτι τοι. Wyttenbach ad Plut. de S. N. Vind. p. 89. corrigit οὔτι τοι; Reisig. ὅτι τί, sed in Corrigendis locum sanum esse dicit. — D. ὅπερ καὶ κτῆσις. — C. ὅτι γε τόσον pro ὅτι γε τις; D. ὅτι γέ τοι. — A. οὐκ ἔτι κακόν. — τοῦτο κτῆμα ἐγὼ καλῶ dant G. L. A C. D. Schneid. Reisig. Dind Kerst.; vulgo κτῆμα ἐγὼ τοῦτο καλῶ; E. ἐγὼ κτῆμα τοῦτο καλῶ; Vict. τοῦτο τὸ κτῆμα; Vill. τοῦτο τὸ καλῶ. — δ' ante ἔοικας, quod vulgo abest, Schneid. addidit ex L., ubi suprascriptum est a man. sec. — μᾶλλον νομίζω vulgatum et a Weiskio servatum cum Zeunio Schneid. mutavit in νομίζω μᾶλλον. — C. D. ἐγὼ νομίζω, quod placuisse videtur Schneidero, quem offendit duplex γε.

εἶπας κτλ., τοῦτο κτῆμα ἐγὼ καλῶ. Paene scripsissem quod vulgo legebatur κτῆμα ἐγὼ τοῦτο καλῶ (v. ad II, 16.), sed vetat optimorum librorum consensus

Σὺ δ' ἔοικας] Δέ in responsionibus indicat obiectionem. V. Reisig. ad h. l. Herbst. ad Comment. II, 9, 2. Matth. §. 616, 2. Rost. §. 134, 6. not. 3. Neque vero h. l. quominus hanc vim habeat particula, obstat, quod revera non contradicit Critobulo Socrates; immo talis obiectio, quae dubitationis aliquid habere videatur, Socraticae disputandi rationi, quae vocatur μαιευτική, optime convenit. Sed δέ, uti abest a libris, ita non necessarium est. Quare haud scio, an nimiam uni cod. Lips. manui secundae habuerint fidem, qui illud δέ vel inseruerunt, vel servarunt. Cf. §. 12: Λέγειν ἔοικας, ὦ Σώκρατες, ὅτι κτλ.

τὰ δέ γε] Hae particulae si usurpantur in continuata oratione, complendi et augendi vim habent, infra VIII, 23. Anab V, 5, 18. Cyr. I, 6, 26., ubi v. Born. Hartung. Gr. Gr. §. 795.; sin autem, ubi altera persona excipit orationem, vel corrigitur prioris personae sententia, vel certe adversando augetur. V. Cyr. 6, 18. ibique Born. Porson. ad Eur. Or. 1234. — Alterum γε (in ἔγωγε) minime displicet: nam, quum γὲ vim distinguendi habeat, sive restrictivam, sive intensivam (v. Herm. ad Viger. p. 824 sq. Hartung. §. 793.), recte bis ibi ponitur, ubi duae sunt notiones, quae distinguuntur. V. Matth. §. 602. Plat. Protag. p. 310. B: Οὐδέν γ', ἢ δ' ὅς, εἰ μὴ ἀγαθά γε, ubi v. Stallb. Herm. ad Viger. p. 827. et ad Soph. Philoct. v. 441.

χρήματα] Schneider.: „Ludit Socrates ambiguitate vocabulorum κτήματα et χρήματα, quae hac quidem in disputatione idem fere valere dici possunt, et ordinem argumentationis veritatemque non pervertunt." Haec minus recte disputavit. Est enim Critobuli sententia: Sane quidem,

ἐπίστηται αὐτῷ χρῆσθαι, ἀλλὰ καταπίπτων ἀπ' αὐτοῦ
κακὰ λαμβάνῃ, οὐ χρήματα αὐτῷ ἐστιν ὁ ἵππος; Οὔκ,
εἴπερ τὰ χρήματά γ' ἐστὶν ἀγαθόν. Οὐδ' ἄρα γε ἡ γῆ ἀν-
θρώπῳ ἐστὶ χρήματα, ὅςτις οὕτως ἐργάζεται αὐτήν, ὥς-
τε ζημιοῦσθαι ἐργαζόμενος; Οὐδὲ ἡ γῆ μέντοι χρήματά
9 *ἐστιν, εἴπερ ἀντὶ τοῦ τρέφειν πεινῆν παρασκευάζει. Οὐκ-*
οῦν καὶ τὰ πρόβατα ὡςαύτως, εἴ τις διὰ τὸ μὴ ἐπίστα-
σθαι προβάτοις χρῆσθαι ζημιοῖτο, οὐδὲ τὰ πρόβατα
χρήματα τούτῳ εἴη ἄν; Οὔκουν ἔμοιγε δοκεῖ. Σὺ ἄρα,
ὡς ἔοικε, τὰ μὲν ὠφελοῦντα χρήματα ἡγῇ, τὰ δὲ βλά-
10 *πτοντα οὐ χρήματα. Οὕτως. Ταὐτὰ ἄρα ὄντα τῷ μὲν*
ἐπισταμένῳ χρῆσθαι αὐτῶν ἑκάστοις χρήματά ἐστι, τῷ
δὲ μὴ ἐπισταμένῳ οὐ χρήματα· ὥςπερ γε αὐλοὶ τῷ μὲν

§. 8. L. G. *ἐπίσταται*, sed in G. a m. sec. suprascriptum est vulgatum *ἐπίσταιτο*; D. *ἐπίστατο*; Zeun. dedit *ἐπίστηται*, quod est in Vict. — G. *τῷ αὐτῷ χρῆσθαι*. — E. *οὐ χρήματα ἔτι αὐτῷ ἐστιν*. — *γ'* post *χρήματα*, quod Weisk. et seqq. edd. inseruerunt, est in L. et Vict. — *μέντοι χρῆμα* L. G. A. C. D. Vict., sed G. *τα* suprascriptum addit. — Vict. *πεινεῖν* pro *πεινῆν*.

V. 9. Schneid. *Οὔκουν καί*. — B. om. *χρήματα — ὠφελοῦντα*. — Iunt. Bas. II. om. *τὰ* ante *μέν*. — G. a pr. m. *Οὕτω*, quod recepit cum Dind. Kerst.

§. 10. G. *ἢ οἱ ἄχρηστοι λίθοι*.

§. 11. *Τοῦτ' αὐτὸ* pro vulgato *τοῦτ' αὖ*, probante Weiskio, quae sunt utilia, ea dico *κτήματα*, at vero, quae cum detrimento sunt coniuncta, ea poenam esse existimo, non (*κτήματα*, nedum) *χρήματα*. Altero loco igitur non *κτήματα* (quae quis possidet), sed *χρήματα* (quorum usus fructum aliquem parat) usurpatur, quia haec accuratius opponuntur notioni, quam habet *ζημία*. De horum vocabulorum discrimine Reisig. apte laudat Stob. Serm. XCV. p. 523, 5 sqq.: *διὸ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον οὐκ ἀηδῶς. Ἔφασαν γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὓς μὲν χρήματα ἔχειν, οὓς δὲ κτήματα· οὓς μὲν γὰρ χρῆσθαι τοῖς ὑπάρχουσιν, οὓς δὲ μόνον κεκτῆσθαι, οὔτε ἑαυτοῖς οὔτε ἄλλοις μεταδιδόντας καὶ προϊεμένους*. Notionem ibi explicatam habet *χρήματα* etiam in iis, quae sequuntur.

§. 8. *οὐ χρήματα αὐτῷ ἐστιν ὁ ἵππος;*] Haec verba Reisig. affirmative pronuntiari vult. Sed interrogatio sit necesse est, quia interroganti tantum, et dubitanter quidem, Socrati paulo acerbius respondere poterat Critobulus, quod ei ille per iocum exprobrat infra II, 11. Eandem ob causam iis quoque, quae mox loquitur Socrates, interrogationis signum apposui. — Cod. E. lectionem non omnino damnaverim. *οὐ — ἔτι* est: non item (sc. atque ei, qui equo uti callet); v. ad XXI, 11. — De hoc dicendi genere: *χρήματα — ἀγαθόν* v. Bernhardy. Synt. p. 65. Rost. §. 100, 4. c. — De sententia cf. Comment. II, 3, 7: *ὥςπερ ἵππος τῷ ἀνεπιστήμονι μέν, ἐγχειροῦντι δὲ χρῆσθαι ζημία ἐστὶν κτλ.*

εἴπερ] V. Herm. ad Viger. p.

ἐπισταμένῳ ἀξίως λόγου αὐλεῖν χρήματά εἰσι, τῷ δὲ μὴ
ἐπισταμένῳ οὐδὲν μᾶλλον ἢ ἄχρηστοι λίθοι, εἰ μὴ ἀπο-
διδοῖτό γε αὐτούς. Τοῦτ' αὐτὸ φαίνεται ἡμῖν, ἀπο- 11
διδομένοις μὲν οἱ αὐλοὶ χρήματα, μὴ ἀποδιδομένοις
δέ, ἀλλὰ κεκτημένοις οὔ, τοῖς μὴ ἐπισταμένοις αὐτοῖς
χρῆσθαι. καὶ ὁμολογουμένως γε, ὦ Σώκρατες, ὁ λό-
γος ἡμῖν χωρεῖ, ἐπείπερ εἴρηται τὰ ὠφελοῦντα χρή-
ματα εἶναι. μὴ πωλούμενοι μὲν γὰρ οὐ χρήματά εἰ-
σιν οἱ αὐλοί· οὐδὲν γὰρ χρήσιμοί εἰσι· πωλούμενοι
δὲ χρήματα. πρὸς ταῦτα δ' ὁ Σωκράτης εἶπεν, Ἢν 12
ἐπίστηταί γε πωλεῖν. εἰ δὲ πωλοίη αὖ πρὸς τοῦτον,
ὃς μὴ ἐπίστηται χρῆσθαι, οὐδὲ πωλούμενοί εἰσι χρή-
ματα κατά γε τὸν σὸν λόγον. Λέγειν ἔοικας, ὦ Σώ-

comprobatum etiam Dindorfio et Kerstio, dedit Schneid., sed idem in cens. Oec. ed. Kuster. l. c. restituit vulgatam scripturam; Reisig. Coniect. ad Aristoph. I. p. 278. *τοῦτ' αὐ* originem duxisse ex *τοῦτο* suspicatur; scribere malim *τοῦτ' οὖν*. Cum Schneidero male Reisig. totam hanc paragraphum tribuit Critobulo. — Schneidero scribendum videtur *τοῖς γε μή*. — E. *ὁμολογούμενος*. — D. Bas. I. II. om. *μὲν* ante *γάρ*. — B. E. Bas. I. II. *οὐδὲ γὰρ χρήσ.*

§. 12. Dind., praeeunte Schneidero in cens. Oec. ed. Kuster. l. c., scribi iubet *ὃς μὴ ἐπίσταιτο*. — G. L. A. B. C. D. E. Ald. Cast. Bas. *εἰ μή τις ἐπιστῆται*; Steph. et recc. edd. *εἰ — ἐπίσταιτο*; Dindorfio obsecutus scripsi *ἢν ἐπίστηται*.

833 sq. Respiciuntur in §. 7. verba *Νὴ Δί', ἔφη ὁ Κρ., ὅτι γέ τις ἀγαθὸν κέκτηται.*

§. 9. *Οὐκοῦν καὶ τὰ πρόβατα —, οὐδὲ τὰ πρόβατα*] Leunclav.: Ergo idem de ovibus statuendum, si quis propterea, quod ovibus uti nesciat, damnum accipiat, ne oves quidem ei facultates esse? Cf. Plat. Phaed. p. 68, C: *Οὐκοῦν καὶ ἡ σωφροσύνη, —, ἆρ' οὐ τούτοις μόνοις προσήκει τοῖς μάλιστα τοῦ σώματος ὀλιγωροῦσί τε καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ ζῶσιν;*

Οὕτως] *Οὕτως* cum Frotschero ad Hier. I, 3. habeo pro primaria forma, „quam veteres Graeci ubique ponerent, ubi aut finis esset sententiae, aut maximum eius pondus in hoc adverbium caderet." Hartung. §. 67. *Οὕτως* derivatur ab *οὗτος* eadem ratione, qua *ὥς* ab *ὅς*. V. VI, 7. VII, 15.

§. 10. *ἢ ἄχρηστοι λίθοι*] Licet non iniuria cum Zeunio exspectemus scribi potius *ἢ ἄχρηστα ξύλα*, Reisigio tamen adstipulamur, qui nihil inepti habere haec verba censet.

§. 11. *οὐδὲν — χρήσιμοι*] Fortius ita negatur quam per *οὐ χρήσιμοι*. V. Saupp. Hipparch. VII, 11. Kühner. §. 557. b. not. 4.

§. 12. *ὃς μὴ ἐπίστηται*] *Ὅς*, quanquam antecedit *τοῦτον*, non ad certam spectat personam. Infra VII, 20: *ὅ τι εἰςφέρωσιν*. De particula *ἄν* in eiusmodi enuntiationibus raro apud Atticos omissa vide Rost. §. 123. annot. 1. Matth. §. 527. annot. 2. Kühner. §. 796.

κρατες, ὅτι οὐδὲ τὸ ἀργύριόν ἐστι χρήματα, ἢν μή
13 τις ἐπίστηται χρῆσθαι αὐτῷ. Καὶ σὺ δέ μοι δοκεῖς
οὕτω συνομολογεῖν, ἀφ' ὧν τις ὠφελεῖσθαι δύναται
χρήματα εἶναι. εἰ γοῦν τις χρῷτο τῷ ἀργυρίῳ, ὥςτε
πριάμενος οἷον ἑταίραν διὰ ταύτην κάκιον μὲν τὸ σῶ-
μα ἔχοι, κάκιον δὲ τὴν ψυχήν, κάκιον δὲ τὸν οἶκον,
πῶς ἂν ἔτι τὸ ἀργύριον αὐτῷ ὠφέλιμον εἴη; Οὐδα-
μῶς, εἰ μή πέρ γε καὶ τὸν ὑοςκύαμον καλούμενον
χρήματα εἶναι φήσομεν, ὑφ' οὗ οἱ φαγόντες αὐτὸν
14 παραπλῆγες γίγνονται. Τὸ μὲν δὴ ἀργύριον, εἰ μή
τις ἐπίσταιτο αὐτῷ χρῆσθαι, οὕτω πόῤῥω ἀπωθείσθω,
ὦ Κριτόβουλε, ὥςτε μηδὲ χρήματα εἶναι. οἱ δὲ φίλοι,
ἢν τις ἐπίστηται αὐτοῖς χρῆσθαι, ὥςτε ὠφελεῖσθαι ἀπ'
αὐτῶν, τί φήσομεν αὐτοὺς εἶναι; Χρήματα νὴ Δί',
ἔφη ὁ Κριτόβουλος, καὶ πολύ γε μᾶλλον ἢ τοὺς βοῦς,

§. 13. A. C. D. *τὸ σῶμα ἔχει.* — Marg. G. B. Iunt. Bas. II. *εἰ πέρ γε*; Ald. marg. Steph. I. *εἰ μή γε*; D. *εἰ μή περ καί*; Vill. *εἰ μὴ περὶ καί*; Vict. cum cett. libris et edd. *εἰ μὴ πέρ γε καί*. Cf. VII, 17. Symp. V, 6. — *τὸν υἱοςκίαμον* edd. vett.; A. E. *ὑοσκύαμον*; B. *τὸν ὑοςκίαμον.* — *αὐτὸν* addidit Steph., quud habent G. et Vict.; in A. D. est *αὐτοί*; in C. *αὐτό.* — *γίγνονται* dedit Diud. ex A. C. D. L; antea *γίνονται.*

§. 14. *Τὸ μέντοι ἀργ.* B. — E. edd. vett. *ἢν τις ἐπίσταιτο*, quod est in G. et E. suprascriptum. — C. *ὠφελιμώτερον.* — Schneid. in cens. Oec. ed. Kuster. l. c. commendat *ἢ — εἰσι* pro *ἢν — ὦσι.*

§. 15. Ex L. G. A. C. D. Vict. Vill. dedi *ἐχθροί γε*, cum antea *γε* omissum esset. Idem flagitat Schneid. in cens. Oec. ed. Kuster.

§. 13. *οἷον*] verbi causa. Cf. infra IX, 9. XX, 7. Comment. II, 1, 4.

ὥςτε — — ἔχοι] Vid Rost. §. 122, 9, c. — *κάκιον* adverbialiter accipiendum: ita ut peius se habeat quoad corpus.

αὐτὸν] omitti poterat. V. ad III, 10. V, 3. XIV, 9.

§. 14. *ὥςτε μηδὲ χρήματα εἶναι*] Verte: Quare argentum, si quis uti eo non calleat, ita longe abiiciat, ut ne possessio quidem sit, h. e. quod ne usurpare quidem, etiam si velit, possit; nam si posset, modo cum damno ipsius usurpatio coniuncta foret.

οἱ δὲ φίλοι, — τί φήσομεν αὐτοὺς εἶναι] Proprie oratio sic procedere debebat: *οἱ δὲ φίλοι τί δοκοῦσιν ἡμῖν εἶναι*, vel similiter. V. Matth. §. 631, 1. Buttm. §. 151. II, 5. Rost. §. 137, 4. a. *α.* p. 726. (759 ed. VI.). Cf. Frotscher. Hier. IV, 1: *ἀλλ' ὥςπερ οἱ ἀθληταὶ οὐχ ὅταν ἰδιωτῶν γένωνται κρείττονες, τοῦτ' αὐτοὺς εὐφραίνει.*

§. 15. *Καὶ οἱ ἐχθροί γε*] Vel adeo inimici. V. ad III, 1. De duplici *γὲ* v. ad §. 7.

§. 16. *Ἀλλὰ γὰρ*] Sed de hac re nihil addas; satis enim etc. *Ἀλλά* esse tutius enuntiati instar cognoscitur ex iis locis, quibus utrique particulae interponitur

ἢν ὠφελιμώτεροί γε ὦσι τῶν βοῶν. Καὶ οἱ ἐχθροί 15
γε ἄρα κατά γε τὸν σὸν λόγον χρήματά εἰσι τῷ δυ-
ναμένῳ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὠφελεῖσθαι. Ἔμοιγ' οὖν δο-
κεῖ. Οἰκονόμου ἄρα ἐστὶν ἀγαθοῦ καὶ τοῖς ἐχθροῖς
ἐπίστασθαι χρῆσθαι, ὥςτε ὠφελεῖσθαι ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν.
Ἰσχυρότατά γε. Καὶ γὰρ δὴ ὁρᾷς, ἔφη, ὦ Κριτό-
βουλε, ὅσοι μὲν δὴ οἶκοι ἰδιωτῶν εἰσιν ηὐξημένοι ἀπὸ
πολέμου, ὅσοι δὲ τυράννων. Ἀλλὰ γὰρ τὰ μὲν κα- 16
λῶς ἔμοιγε δοκεῖ λέγεσθαι, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Κρι-
τόβουλος· ἐκεῖνο δ' ἡμῖν τί φαίνεται, ὁπόταν ὁρῶμέν
τινας ἐπιστήμας μὲν ἔχοντας καὶ ἀφορμάς, ἀφ' ὧν
δύνανται ἐργαζόμενοι αὔξειν τοὺς οἴκους, αἰσθανώ-
μεθα δὲ αὐτοὺς ταῦτα μὴ θέλοντας ποιεῖν, καὶ διὰ
τοῦτο ὁρῶμεν ἀνωφελεῖς οὔσας αὐτοῖς τὰς ἐπιστήμας;
ἄλλο τι ἢ τούτοις αὖ οὔτε αἱ ἐπιστῆμαι χρήματά εἰ-

l. c. coll. §. 8. — A. C. om. alterum γε. — L. ἔμοι γοῦν; B. ἔμοιγε οὖν. — A. γὰρ ὁρᾷς. — B. ὅσοι μέντοι οἶκοι. — ηὐξημένοι εἰσὶν A. C. D. L. Diud. Kerst. — ὅσοι δὲ ἀπὸ τυραννιῶν L. G. codd. Streb. A. B. C. D. E. (sed in D. τυραννιῶν est supra lineam a correctoris manu) edd. vett. et recc. usque ad Weiskium, qui correxit ὅσοι δὲ τυράννων, cum iam ante eum Bach. e marg. Steph. recepisset ὅσοι δὲ ἀπὸ τυράννων, olim comprobatum Camerario, deinde Moschio p. 7. cl. Hell. II, 4, 1.

§. 16. Ἀλλὰ (om. γὰρ) B. D. edd. vett.; γὰρ habet etiam Vict. — G. a pr. m. ἔμοι δοκεῖ. — E. om. ἀφ' ὧν — οἴκους. — Vulgo αἰσθανόμεθα, quod correxit Schneid. in cens. Oec. ed. Kuster. l. c. p. 454. et Kerst.

verbum aliquod, velut Cyr. II, 1, 13: Ἀλλὰ γιγνώσκω γάρ, ἔφη, ὅτι κτλ. V. infra VIII, 2. XI, 11. Anab. V, 7, 11: Ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ μὲν ἀρκεῖ περὶ τούτων τὰ εἰρημένα. III, 2, 32: Ἀλλὰ γὰρ περαίνειν ἤδη ὥρα. Cf. ibid. §. 26. Cyr. VI, 2, 22. VII, 1, 49. Kühner. §. 754. e. Rost. §. 134. C. 7. a. p. 739 ed. VI. Matth. §. 615.

ἐκεῖνο] Hoc pronomen interdum spectat quae sequuntur. Symp. IV, 40: πλεῖστον δ' ἄξιον κτῆμα ἐν τῷ ἐμῷ πλούτῳ λογίζομαι εἶναι ἐκεῖνο, ὅτι κτλ., ubi Herbst. allegat §. 49. et V, 7. Cyr. V, 2, 35. Cf. Matth. §. 472. e. not. Kühner. §. 631, 2.

ἐργαζόμενοι] Hoc verbum absolute usurpatum, ut πονεῖν, praeter §. 21. reperitur etiam Vectig. IV, 22.

αἰσθανώμεθα] Diud. indicativum retiuuit. Neque a tali dicendi genere nostra lingua abhorret: wir bemerken aber etc. Similis locus, quem affert Bernhardy. Synt. p. 388., exstat in Lycurgo p. 168: καὶ γὰρ δεινὸν καὶ σχέτλιον, ὅταν νομίζῃ δεῖν Λεωκράτης ἴσον ἔχειν —, ἀλλ' ἥκει ἱερῶν ὁσίων ἀγορᾶς νόμων πολιτείας μεθέξων, ubi Bekker., invitis libris, dedit ἥκῃ.

ἄλλο τι ἢ] Ita fortius interrogatur quam per οὔκουν —; Anab. IV, 7, 5: Ἢν δὲ τοὺς λίθους ἀναλώσωσιν, ἔφη ὁ Ξενο-

17 σιν οὔτε τὰ κτήματα; Περὶ δούλων μοι, ἔφη ὁ Σω-
κράτης, ἐπιχειρεῖς, ὦ Κριτόβουλε, διαλέγεσθαι; Οὐ
μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἔγωγε, ἀλλὰ καὶ πάνυ εὐπατριδῶν
ἐνίων γε δοκούντων εἶναι, οὓς ἐγὼ ὁρῶ τοὺς μὲν πο-
λεμικάς, τοὺς δὲ καὶ εἰρηνικὰς ἐπιστήμας ἔχοντας, ταύ-
τας δὲ οὐκ ἐθέλοντας ἐργάζεσθαι, ὡς μὲν ἐγὼ οἶμαι,
18 δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι δεσπότας οὐκ ἔχουσιν. Καὶ πῶς
ἄν, ἔφη ὁ Σωκράτης, δεσπότας οὐκ ἔχοιεν, εἰ εὐχόμε-
νοι εὐδαιμονεῖν καὶ ποιεῖν βουλόμενοι ἀφ' ὧν ἔχοιεν
ἀγαθὰ ἔπειτα κωλύονται ποιεῖν ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀρχόν-
των; Καὶ τίνες δὴ οὗτοί εἰσιν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος,
19 οἳ ἀφανεῖς ὄντες ἄρχουσιν αὐτῶν; Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη

Pro *οὔτε κτήματα* Zeno. dedit *οὔτε τὰ κτήμ.*, quod est in Vill. Vict. G. A. C. D. E. L; B. *οὔτε χρήματα.*

§. 17. *ἐνίων γε δοκούντων*, quod est in L. G. A. C. D. E. (C. dat *δοκοῦνται*), iam probatum a Schneidero in cens. Oec. ed. Kuster. l. c., recepit Diod.; antea *δοκούντων γε ἐνίων*. — *καὶ* ante *πολεμικὰς* cum B. Iunt. Bas. II. Diod. Kerst., probante etiam Schneidero, omisi. — *ταύτας* om. C. — A. om. *ὅτι* ante *δεσπότας*. — Vulgo *οὐκ ἔχοιεν*; Schaefer. dedit *ἔχουσιν*, quod cum Dind. exhibuit Kerst.; Schneid. l. c. proponit *δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ δεσπότας μὴ ἔχειν*; Bornem. Apol. §. 17. tuetur vulgatam.

§. 18. *εἰ οἱ εὐχόμενοι* A. — Ald. *κωλύωνται.* — G. L. *οὗτοί εἰσιν, ἔφη ὁ Κρ.*, quod dant cum Weisk. Schneid. et Dind.; A. C. D.

φῶν, ἄλλο τι ἢ οὐδὲν κωλύει παριέναι; II, 5, 10. Hartung. §. 1068. Rost. §. 122b. 8. a. aa. ζ. p. 670 ed. VI. Kühner. §. 836. e.

§. 17. **οὓς —, τοὺς μὲν — τοὺς δὲ**] Cf. III, 5: *γεωργοῦντας, τοὺς μὲν ἀπολωλέναι φάσκοντας —, τοὺς δὲ — πάντα ἔχοντας.* Matth. §. 289, 8. Buttm. §. 126, 2. Rost. §. 101, 3. b.

οὐκ ἔχουσιν] Verissime Voigtländer: non posse *ὅτι δεσπότας οὐκ ἔχοιεν* e mente *τῶν οὐκ ἐθελόντων ἐργάζεσθαι* dictum esse, quia *οὐκ ἔχοιεν*, non *μὴ ἔχοιεν* scriptum sit. Atque veri est simillimum librarium haec verba scribentem aberravisse ad ea, quae sequuntur. Sed haud scio, an Schneideri coniectura praeferenda sit Schaeferianae, modo ille, quod monet Bornem., *οὐκ ἔχειν*, non *μὴ ἔχειν* scripsisset. *δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ δεσπότας οὐκ ἔχειν* in verborum contextum recipere non dubitassem, si praeter A. alii etiam libri omitterent *ὅτι.*

§. 18. **εἰ εὐχόμενοι**] Ob *ἔπειτα*, quod sequitur, ferri non posse articulum iam Reisig. vidit. Anab. II, 5, 20: *πῶς οὖν ἂν ἔχοντες τοσούτους πόρους πρὸς τὸ ὑμῖν πολεμεῖν —, ἔπειτα ἐκ τούτων πάντων τοῦτον ἂν τὸν τρόπον ἐξελοίμεθα —;* Cf. I, 2, 25. VII, 1, 4. His similibusque locis *ἔπειτα* est: tamen; Kühner. §. 667. c.; aliter se habet XVII, 10, ubi v. not. Cf. etiam II, 4.

§. 19. **καὶ πάνυ**] *Καὶ* intendit vim adverbii *πάνυ.* V. ad II, 3.

ὅτι πονηρότατοί γέ εἰσιν, οὐδὲ σὲ λανθάνουσι]

ὁ Σωκράτης, οὐκ ἀφανεῖς εἰσιν, ἀλλὰ καὶ πάνυ φα-
νεροί. καὶ ὅτι πονηρότατοί γέ εἰσιν, οὐδὲ σὲ λανθά-
νουσιν, εἴπερ πονηρίαν γε νομίζεις ἀργίαν τ' εἶναι καὶ
μαλακίαν ψυχῆς καὶ ἀμέλειαν. καὶ ἄλλαι δ' εἰσὶν ἀπα- 20
τηλαί τινες δέσποιναι προςποιούμεναι ἡδοναὶ εἶναι, κυ-
βεῖαί τε καὶ ἀνωφελεῖς ἀνθρώπων ὁμιλίαι, αἳ προϊόν-
τος τοῦ χρόνου καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐξαπατηθεῖσι κατα-
φανεῖς γίνονται, ὅτι λῦπαι ἄρα ἦσαν ἡδοναῖς περιπε-
πεμμέναι, αἳ διακωλύουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὠφελίμων
ἔργων κρατοῦσαι. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, 21
ἐργάζεσθαι μὲν οὐ κωλύονται ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ καὶ
πάνυ σφοδρῶς πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι ἔχουσι καὶ μηχα-

καὶ τίνες δή εἰσιν οὗτοι, ἔφη ὁ Κρ.; vulgatum ordinem retinuit etiam Kerst.

§. 19. Vill. *πονηρότατοί γε ἦσαν.* — Cum Weiskio Schneid. *πονηράν γε* commendat.

§. 20. E. *προϊόντος οὕτως χρόνου.* — Vulgo *γίγνονται*; sed A. C. D. E. G. L. *γίνονται.* — Edd. vett. marg. Steph. *ἄρα εἰσίν*; Steph. cum L. G. A. C. D. E. dedit *ἄρα ἦσαν.* — *περιπεπεμμέναι* L. G. C. D. E. Y. Vict.; *περιπεπλεγμέναι*, quod ante Weiskium vulgo scribebatur, est in B. et suprascriptum in G; A. *πεπεμμέναι.*

§. 21. *ὦ Σώκρατες*, quod pro *ὁ Σωκράτης* dedit Zeun., est in codd. Streb. Camer. G. L. Vill. Vict. — L. Ald. Iunt. *πρὸς τῷ ἐργ.*, sed Bas. I. II. *πρὸς τὸ ἐργ.*

pro vulgari dictione *πονηρότατοί γε ὄντες οὐδὲ σὲ λ.* Xen. Comment. III, 5, 24: *οὐ λανθάνεις με, ὅτι ταῦτα λέγεις*, ubi v. Saupp. Matth. §. 552. Kühner. T. II. §. 771, 2. — *πονηρίαν* nihil habet offensionis; sed quam *πονηράν* mallem *πονηρόν.*

§. 20. *ἀνωφελεῖς*] H. e. perniciosae. Comment. II, 6, 4: *Ἀφεκτέον καὶ τούτου, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ· ἀνωφελὴς γὰρ ἂν εἴη τῷ χρωμένῳ.* Hellen. I, 7, 28: *ἀναμνήσθητε, ὡς ἀλγεινὸν καὶ ἀνωφελὲς ἤδη ἐστί.* V. Herbst. ad Comment. I, 7, 4. et infra VIII, 4. not.

γίνονται] Formas *γίνεσθαι* et *γινώσκειν* in Cyropaedia fere ubique, aliisque in libris Xenophonti satis usitatas esse docent Poppo Praef. ad Cyr. p. XXXV. Bornem. ad Anab. I, 1. Idem ad Symp. IV, 41. hanc scripturam multo antiquiorem esse, quam vulgo existiment, opinatur. Contra quos disputat Kühner. in exc. I. ad Comment. ed., ubi p. 483. contendit in Xenophontis scriptis paucos tantum reperiri locos, in quibus forma sine γ librorum auctoritate ita communita sit, ut recipienda videatur.

ἦσαν] quo imperfecto significatur, qui harum libidinum vanitatem ac malignitatem iam perspexerit, eum statim praeteriti temporis repetere memoriam, simulque sentire non nunc demum, sed iam ab initio aegritudinibus voluptates illas fuisse oberustatas; nam a *περιπέττω* descendit *περιπεπεμμέναι.*

§. 21. *πάνυ σφοδρῶς πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι ἔχουσι*] H. e. vehementer appe-

νᾶσθαι προςόδους· ὅμως δὲ καὶ τοὺς οἴκους κατατρί-
22 βουσι καὶ ἀμηχανίαις συνέχονται. Δοῦλοι γάρ εἰσι καὶ
οὗτοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ πάνυ γε χαλεπῶν δε-
σποτῶν, οἱ μὲν λιχνειῶν, οἱ δὲ λαγνειῶν, οἱ δὲ οἰνο-
φλυγιῶν, οἱ δὲ φιλοτιμιῶν τινων μωρῶν καὶ δαπανηρῶν,
ἃ οὕτω χαλεπῶς ἄρχει τῶν ἀνθρώπων, ὧν ἂν ἐπικρατή-
σωσιν, ὥςθ' ἕως μὲν ἂν ὁρῶσιν ἡβῶντας αὐτοὺς καὶ
δυναμένους ἐργάζεσθαι, ἀναγκάζουσι φέρειν ἃ ἂν αὐ-
τοὶ ἐργάσωνται καὶ τελεῖν εἰς τὰς αὑτῶν ἐπιθυμίας,
ἐπειδὰν δὲ αὐτοὺς ἀδυνάτους αἴσθωνται ὄντας ἐργά-
ζεσθαι διὰ τὸ γῆρας, ἀπολείπουσι τούτους κακῶς γη-

A. καταrρίβονται. — G. L. A. C. D. Vict. Kerst. ἀμηχανίαις; vnlg. ἀμηχανίᾳ.

§. 22. Bas. I. II. πάνυ χαλεπῶν. — δεσποινῶν, Weiskii coniecturam, receperunt reee. edd. omues. — C. μὲν ὁρῶσιν.

tunt. V. II, 7: ἀμελῶς μὲν ἔχοντα πρὸς τὸ μηχανᾶσθαι χρήματα. Hellen. VI, 4, 15: ἀθύμως ἔχοντας πρὸς τὸ μάχεσθαι. Comment. II, 6, 34: εὐνοϊκῶς ἔχεις πρὸς αὐτόν. — Etiam XII, 16: καὶ πρὸς τὸ φιλοκερδεῖς εἶναι μετρίως ἔχουσιν varia lectio πρὸς τῷ exstat. Sehaefer. ad Dionys. de Comp. V. p. 143: „Nihil, opinor, interest: nisi dicas ἔχειν πρός τι esse inclinari, ferri ad aliquid, ἔχειν πρός τινι versari in aliqua re.” Xenophon certe in hac dictione ubiqne nsurpat accusativum.

ἀμηχανίαις] Substantivorum, quae notionem habent abstractam, quam vocant, pluralis nnmerus obtinet eoncretam notionem. Quare ἀμηχανίαις non plns habet offensionis quam λιχνειῶν — λαγνειῶν — οἰνοφλυγιῶν — φιλοτιμιῶν. V. Kühner. §. 408. γ. Rost. §. 97, 3. b.

ἀμηχανίαις συνέχονται] Cf. Plat. Soph. p. 250. d: πάσῃ συνειχόμεθα ἀπορίᾳ. V. Heind. ad Soph. p. 236. e.

§. 22. δεσποτῶν] Δούλοις opponuntur δεσπόται, qnos Socrates iam §. 18. commemoravit. Deinceps, postquam dominorum nomina indieata sunt λιχνεῖαι, λαγνεῖαι ete., iam appellantur δέσποιναι. Maximi est momenti, quod Philodemns etiam praebet δεσπότας. Is p. 43. ex hoe loco haec dat: καὶ δεσπότας ἔχειν τινὰς τὰς κωλυούσας κακίας, καὶ πονηροτάτους, ἀργίαν ψυχῆς καὶ ἀμέλειαν καὶ κυβείαν καὶ καχομιλίαν (i. e. κακὴν ὁμιλίαν), καὶ τούτους ἐργαζομένους, καὶ μηχανωμένους προςόδους, κατατρίβοντας δὲ τοὺς οἴκους ἕνεκα τῆς τῶν δεσποτῶν λαγνείας καὶ λιχνείας καὶ οἰνοφλυγίας καὶ φιλοτιμίας, οἷς χρὴ μάχεσθαι μᾶλλον ἢ πολεμίοις.

ἃ οὕτω] V. Cyr. I, 3, 16: ἀκριβῶς ταῦτά (h. e. τὴν δικαιοσύνην) γε ἤδη οἶδα, ubi v. Poppo. VIII, 1, 34: τῆς πολεμικῆς δ' ἕνεκα ἀσκήσεως ἐπὶ θήραν ἐξῆγεν οὕςπερ ἀσκεῖν ταῦτα ᾤετο χρῆναι. V. Iacobs. ad Porson. Advers. p. 310. Bernhardy. Synt. p. 281.

ἀπολείπουσι — γηράσκειν] Seqnitur infinitivus, quia ἀπολείπουσι simnl involvit notionem verbi ἐᾶν. Matth. §. 535. c. not. 3.

ῥάσκειν, ἄλλοις δ' αὖ πειρῶνται δούλοις χρῆσθαι.
ἀλλὰ δεῖ, ὦ Κριτόβουλε, πρὸς ταῦτα οὐχ ἧσσον δια- 23
μάχεσθαι περὶ τῆς ἐλευθερίας ἢ πρὸς τοὺς σὺν ὅπλοις
πειρωμένους καταδουλοῦσθαι. πολέμιοι μὲν οὖν ἤδη,
ὅταν καλοὶ κἀγαθοὶ ὄντες καταδουλώσωνταί τινας,
πολλοὺς δὴ βελτίους ἠνάγκασαν εἶναι σωφρονίσαντες,
καὶ ῥᾷον βιοτεύειν τὸν λοιπὸν χρόνον ἐποίησαν· αἳ
δὲ τοιαῦται δέσποιναι αἰκιζόμεναι τὰ σώματα τῶν ἀν-
θρώπων καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τοὺς οἴκους οὔποτε λή-
γουσιν, ἔστ' ἂν ἄρχωσιν αὐτῶν.

§. 23. *πρὸς ταύτας* Schneid.; *ταῦτα* restituit iam Reisig. — Vulgo *πολέμιοι μὲν οὖν*; L. *γ' οὖν*; G. Dind. Kerst. *γοῦν*. — Vulgo *σωφρονήσαντας*; Schneid., monente Zeunio, Stephani coniecturam *σωφρονίσαντες* recepit. — *τὸν λοιπὸν*: in his verbis desinit B.

§. 23. *πρὸς ταῦτα*] H. e. *πρὸς τὰς ἐπιθυμίας*. V. ad §. 22. Sed interest aliquid inter *πρὸς ταύτας* et *πρὸς ταῦτα*. Hoc est: contra eas et quae alia sunt huius generis.

πολέμιοι μὲν οὖν] Obtemperassem Dindorfio scribenti *γοῦν*, nisi sententiarum nexus flagitare videretur *μὲν οὖν*. Sensus est hic: contra libidines non minus pro libertate decertandum est, quam contra hostes, qui nos vi armata impugnant. Immo vero hostes, si quidem sunt boni et honesti, saepe captivos etiam meliores fieri coegerunt, libidines autem omnino corrumpunt corpora, animos et res familiares.

σωφρονίσαντες] H. e. *διὰ κολάσεως σώφρονας ποιήσαντες*. Cf. Cyr. III, 1, 22.

καὶ τοὺς οἴκους] Ad hoc substantivum ex *αἰκιζόμεναι* intelligas verbum, quale est *κατατρίβειν*. De hoc zeugmate v. Matth. §. 634, 3. Hartung. §. 1066. Kuehner. §. 853.

αἰκιζόμεναι — λήγουσιν] De participio cum *λήγειν* similibusque verbis constructo vide Matth. §. 550. d.

ἔστ' ἂν] Non solum: donec, usque dum, sed etiam: quam diu significat. V. Kühner. Comment. III, 5, 6., qui provocat ad Iacobs. in Socr. p. 62. Cf. ib. I, 1, 18: *σωφρονοῦντε, ἔστε Σωκράτει συνήστην*. Anab. III, 1, 19. Cyr. V, 4, 8. Rep. Lac. V, 3. R. Eq. XI, 9. Viger. p. 595.

CAPUT II.

ARGUMENTUM.

Critobulo iam roganti, ut doceatur, qua ratione rem familiarem, quae satis ampla sibi concessa sit a fortuna, augeat, festive respondet Socrates se esse divitem, ipsum valde pauperem, idque argumentatur. Tum iterum rogatus, ut de administranda re domestica tradat praecepta, se quidem talia scire negat, sed ad alios huius rei peritos, qui sana ratione rebus suis consulant, illum se ducere velle profitetur.

1 *Ὁ οὖν Κριτόβουλος ἐκ τούτων ὧδέ πως εἶπεν·
Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τοιούτων ἀρκούντως πάνυ μοι δο-
κῶ τὰ λεγόμενα ὑπὸ σοῦ ἀκηκοέναι· αὐτὸς δ' ἐμαυ-
τὸν ἐξετάζων δοκῶ μοι εὑρίσκειν ἐπιεικῶς τῶν τοιού-
των ἐγκρατῆ ὄντα, ὥςτ', εἴ μοι συμβουλεύοις, ὅ τι ἂν
ποιῶν αὔξοιμι τὸν οἶκον, οὐκ ἄν μοι δοκῶ ὑπό γε
τούτων ὧν σὺ δεσποινῶν καλεῖς κωλύεσθαι· ἀλλὰ
θαῤῥῶν συμβούλευε ὅ τι ἔχεις ἀγαθόν· ἦ κατέγνωκας
ἡμῶν, ὦ Σώκρατες, ἱκανῶς πλουτεῖν, καὶ οὐδὲν δο-
2 κοῦμέν σοι προςδεῖσθαι χρημάτων; Οὔκουν ἔγωγ',
ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ καὶ περὶ ἐμοῦ λέγεις, οὐδέν μοι
δοκῶ προςδεῖσθαι χρημάτων, ἀλλ' ἱκανῶς πλουτεῖν·
σὺ μέντοι, ὦ Κριτόβουλε, πάνυ μοι δοκεῖς πένεσθαι,
καὶ ναὶ μὰ Δί' ἔστιν ὅτε καὶ πάνυ οἰκτείρω σε ἐγώ.*

Cap. II. §. 1. C. D. *πάνυ μοι δοκοῦν τὰ.* — C. *συμβουλεύεις.* — A. *ἔχοις*, quod Reisig. non omnino damnandum censet.
§. 2. A. C. D. *Οὔκουν ἐγὼ δὲ ἔφη*; L. *ἔγωγε.* — Iunt. Ald. *μέντοι μοι ὦ*; G. L. A. C. D. Vict. Castal. Bas. Dind. Kerst. *μέντοι ὦ.* — L. A. C. D. *μὰ Δία, ἔστιν.*

Cap. II. §. 1. *ὧν σὺ δεσποινῶν καλεῖς*] Pro *ἃς σὺ δεσποίνας καλεῖς.* ZEUN. Recte, non pro *δεσποινῶν, ἃς σὺ καλεῖς.* Hartung. §. 908. 910. Rost. §. 99, 10. not. 6.
κατέγνωκας ἡμῶν] Critobulus loquitur de se solo. Dignitas, quae inest tali plurali (v. Krüger. Anab. I, 7, 7.) provocasse videtur Socratem, ut illud *ἡμῶν* iocose de se etiam acciperet et festivam illam argumentationem subiiceret. Cf. §. 15.
§. 2. *οὐδέν μοι δοκῶ προςδεῖσθαι*] De sententia cf. Comment. I, 2, 1. 3, 3. 6, 4 sqq. Symp. IV, 29 sqq. Hier. IV,

καὶ ὁ Κριτόβουλος γελάσας εἶπε, Καὶ πόσον ἂν πρὸς 3
τῶν θεῶν οἴει, ὦ Σώκρατες, ἔφη, εὑρεῖν τὰ σὰ κτή-
ματα πωλούμενα, πόσον δὲ τὰ ἐμά; Ἐγὼ μὲν οἶμαι,
ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ἀγαθοῦ ὠνητοῦ ἐπιτύχοιμι, εὑ-
ρεῖν ἄν μοι σὺν τῇ οἰκίᾳ καὶ τὰ ὄντα πάντα πάνυ
ῥᾳδίως πέντε μνᾶς· τὰ μέντοι σὰ ἀκριβῶς οἶδα ὅτι
πλέον ἂν εὕροι ἢ ἑκατονταπλασίονα τούτου. Κᾆτα 4
οὕτως ἐγνωκὼς σὺ μὲν οὐχ ἡγῇ προςδεῖσθαι χρημά-
των, ἐμὲ δὲ οἰκτείρεις ἐπὶ τῇ πενίᾳ; Τὰ μὲν γὰρ ἐμά,
ἔφη, ἱκανά ἐστιν ἐμοὶ παρέχειν τὰ ἐμοὶ ἀρκοῦντα· εἰς
δὲ τὸ σὸν σχῆμα, ὃ σὺ περιβέβλησαι, καὶ τὴν σὴν
δόξαν, οὐδ' εἰ τρὶς ὅσα νῦν κέκτησαι προςγένοιτό σοι,
οὐδ' ὣς ἂν ἱκανά μοι δοκεῖ εἶναί σοι. Πῶς δὴ τοῦτ'; 5
ἔφη ὁ Κριτόβουλος. ἀπεφήνατο ὁ Σωκράτης· Ὅτι

§. 3. Steph. πόσον. — G. ἔφη, ὦ Σώκρ. — G. πόσων. — C. om. εὑρεῖν ἄν μοι. — Edd. vett. om. πάντα; habent etiam Vict. et Streb.

§. 4. ἐμοὶ ante ἀρκοῦντα cum L. om. Reisig. Dind., Schneid. uncis inclusit, tuetur Voigtlaender. — A. ἱκανά ἐστιν τὰ ἐμοί. — Edd. vett. om. ἂν post ὥς.

§. 5. ἀπεφήνατο Dind. mutare vult in ἀπεκρίνατο.

3. De divitiarum incommodis v. quae affert Herbst. ad Symp. IV, 30. Qui sit dives, quique pauper, Comment. IV, 2, 37. explicatur sic: τοὺς μέν, οἶμαι, μὴ ἱκανὰ ἔχοντας εἰς ἃ δεῖ τελεῖν πένητας, τοὺς δὲ πλείω τῶν ἱκανῶν πλουσίους.

§. 3. εὑρεῖν] εὑρίσκειν significat: reditum praestare, quaestum praebere, einbringen. Herodt. I, 196: πολλὸν χρυσίον εὑροῦσα ἐπρήθη. Cf. Vectigal. IV, 40. Saupp. ad Comment. II, 5, 5.

καὶ τὰ ὄντα πάντα] Accipias pro καὶ πάντα τὰ ὄντα. Vocabulis πᾶς, πολύς, μάλιστα, πάνυ similibusque et superlativis καί emphatice additur. Anab. I, 10, 3: τέλος δὲ καὶ πάντες ἀπεχώρησαν, h. e. omnino omnes. Infra IV, 6. Supra I, 19. Hartung. §. 775.

§. 4. Κᾆτα οὕτως ἐγνωκὼς σὺ μὲν οὐχ ἡγῇ] Reisigius optime monet verba sic esse construenda: καὶ οὕτως ἐγνωκὼς εἶτα σὺ μὲν οὐχ ἡγῇ. Particulae εἶτα et ἔπειτα inserviunt commovendae admirationi. Comment. I, 4, 11: Ἔπειτ' οὐκ οἴει φροντίζειν; ubi v. Herbst.

τὰ ἐμοὶ ἀρκοῦντα] Non abundat ἐμοί, neque Graecorum usus abhorret a cumulatione pronominum personalium. V. quae mox seqq. προςγένοιτό σοι — μοι — σοι. §. 8. III, 16. Cyr. V, 1, 20: ἀλλ' ἐμοὶ βουλόμενοι τοῦτο χαρίζεσθαι καὶ ἐμὲ τιμῶντες, νυκτοπορεῖν καὶ κινδυνεύειν σὺν ἐμοὶ ἠθελήσατε, ubi v. Bornem. Cf. II, 2, 15. Symp. VIII, 37. Anab. I, 3, 11.

εἰς — τὸ σὸν σχῆμα] ad habitum tuum, h. e. ad vitae tuae rationem.

οὐδ' ὣς ἂν ἱκανά μοι δοκεῖ εἶναί σοι] Cf. Symp. VIII, 37: σοί γε μὴν — δοκεῖ μοι ἄξιον εἶναι καὶ θεοῖς χάριν εἰδέναι.

§. 5. ἀπεφήνατο] Modo addi

πρῶτον μὲν ὁρῶ σοι ἀνάγκην οὖσαν θύειν πολλά τε καὶ μεγάλα, ἢ οὔτε θεοὺς οὔτε ἀνθρώπους οἶμαί σε ἂν ἀνασχέσθαι· ἔπειτα ξένους προσήκει σοι πολλοὺς δέχεσθαι, καὶ τούτους μεγαλοπρεπῶς· ἔπειτα δὲ πολίτας δειπνίζειν καὶ εὖ ποιεῖν, ἢ ἔρημον συμμάχων εἶ-
6 ναι. ἔτι δὲ καὶ τὴν πόλιν αἰσθάνομαι τὰ μὲν ἤδη σοι προστάττουσαν μεγάλα τελεῖν, ἱπποτροφίας τε καὶ χορηγίας καὶ γυμνασιαρχίας καὶ προστατείας, ἢν δὲ δὴ πόλεμος γένηται, οἶδ' ὅτι καὶ τριηραρχίας μισθοὺς καὶ εἰςφορὰς τοσαύτας σοι προστάξουσιν, ὅσας σὺ οὐ ῥᾳ-

ἢ οὔτε θεοὺς οὔτε ἀνθρ. sic cum Steph. Camerar.; L. G. A. C. D. Y. edd. vett. ἢ ὅσους οὔτε ἀνθρ.

§. 6. C. om. καὶ προσταρείας — τριηραρχίας. — L. A. C. D. τ' αὐτῶν, sed iu A. supra τ' scriptum est τὶ, iu L. ει; G. ταὐτῶν; vulgo τὰ αὐτῶν.

γνώμην, modo omitti animadvertit Saupp. ad Commeut. IV, 4, 9. V. iufra XVI, 7. Quod fugit Diudorfium, qui ἀπεφήνατο hubet pro interpretamento verbi ἀπεκρίνατο, coll. Hesych. ἀποκρίνου, ἀποφαίνου. Schol. ad Thncyd. V, 118: εἶπεν, ἀπεφήνατο.

ἂν ἀνασχέσθαι] Atticis talia nou visa sunt κακόφωνα. V. Schaefer. Melet. p. 123. et Anab. VII, 5, 10: στρατευσαίμην ἂν ἄνευ Ξενοφῶντος.

καὶ τούτους μεγαλοπρεπῶς] eosque maguifice. Anab. II, 5, 21: παντάπασι δὲ ἀπόρων ἐστὶ καὶ ἀμηχάνων καὶ ἀνάγκῃ ἐχομένων, καὶ τούτων πονηρῶν. Matth. §. 470, 6.

ἢ ἔρημον συμμάχων εἶναι] Intellige ἀνάγκη ἐστί. Cf. Cyr. V, 4, 46. et ad I, 22.

§. 6. τελεῖν] sumptus facere; imprimis usurpatur de qualibet impeusa, quam civis reipublicae praestare debebat. Commeut. IV, 2, 37., ubi v. Saupp. Wachsmuth. Notit. antiq. Hellen. I, 1, 324 sqq. Quatuor erant τέλη sive τιμήματα, h. e. classes civium, quarum unaquaeque certa sua solvebaut vectigalia. V. F. Hermaun. Autiq. Gr. §. 108.

ἱπποτροφίας τε καὶ χορηγίας κτλ.] Mos erat apud Atheuienses ditiores ad solemues pompas vel sacros agouas, equestres vel currules, equos alere (v. Hipparch. I, 11.): quod quidem maximos sumptus requirebat (v. Hermaun. l. l. §. 152, 17). Χορηγία eorum erat munus, qui omnem sceuicum apparatum, qui fabulae docendae uecessarius erat, curabant (Hermaun. §. 161, 2. et 12.). Γυμνασιαρχία erat muuus publicum, praeesse gymuasiis, sumptus, qui couiuncti erant cum hac cura, facere (Hermaun. ibid. 3.). Προστατεῖαι sunt patrocinia. Athenis enim μέτοικοι, h. e. iuquilini, siuguli debebant ex civibus νέμειν προστάτας, h. e. patronos adoptare, et qui non adoptasset, is reus fiebat ἀπροστασίου (Hermaun. §. 115, 5.). Τριηραρχία, munus eorum, qui suis sumptibus triremes instruebaut (Hermaun. §. 161, 8.). Εἰςφοραί: hoc uomine significatur pecunia ad uecessitates belli coufereuda, unde praecipue stipeudium militi persolveretur; qua de re solemuia sunt

δίως ὑποίσεις. ὅπου δ' ἂν ἐνδεῶς δόξῃς τι τούτων
ποιεῖν, οἶδ' ὅτι σε τιμωρήσονται Ἀθηναῖοι οὐδὲν ἧτ-
τον ἢ εἰ τὰ αὑτῶν λάβοιεν κλέπτοντα. πρὸς δὲ τού- 7
τοις ὁρῶ σε οἰόμενον πλουτεῖν, καὶ ἀμελῶς μὲν ἔχον-
τα πρὸς τὸ μηχανᾶσθαι χρήματα, παιδικοῖς δὲ πρά-
γμασι προςέχοντα τὸν νοῦν, ὥςπερ ἐξόν σοι. ὧν ἕνε-
κα οἰκτείρω σε, μή τι ἀνήκεστον κακὸν πάθῃς καὶ εἰς
πολλὴν ἀπορίαν καταστῇς. καὶ ἐμοὶ μέν, εἴ τι καὶ προς- 8
δεηθείην, οἶδ' ὅτι καὶ σὺ γιγνώσκεις, ὡς εἰσὶν οἳ καὶ
ἐπαρκέσειαν, ὥςτε πάνυ μικρὰ πορίσαντες κατακλύσειαν

§. 7. *πράγμασι* pro glossemate habuit Leunclav. — A. *ἐξῆν*, soprascripto *ἔξοῖ*.

§. 8. *καὶ* post *εἴ τι* om. C. D. — C. *ἐπαρκέσειεν*. — C. D. om. *ὥςτε — κατακλύσειαν*. — *κατακλύσειαν* A. L. G. Vict.; vulgatum et in G. suprascriptum *κατακλύσαιεν* eorrexit Zeun.

εἰςφέρειν χρήματα, *εἰςφέρειν εἰς τὸν πόλεμον*, *εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως*, *εἰςφορὰς εἰςφέρειν*, et de hominibos, qui id munus faciunt, *οἱ εἰςφέροντες* (Hermann. §. 162, 8.). Haec fere Reisigius. Praeterea si quid desideras de his muneribus publicis, quae dicuntur *λειτουργίαι ἐγκύκλιοι*, adi F. A. Wolf. prolegg. ad Demosth. Leptin. p. LXXXVI — CXXV. Boeckh. Administr. Rep. Ath. I. p. 488 — 499. Wachsmuth. II, 1. p. 130 — 138.

§. 7. *παιδικοῖς δὲ πράγμασι*] Zeun. Schneid. Reisig. interpretantor: res ludicrae, oblectamenta, qoibus solerent ditiores indulgere. Sont potius: res amatoriae. Idem Critobulus poerorum amans dicitur Comment. II, 6, 29., idemqoe, quanquam novos maritus, Cliniae amore insaniens indueitur Symp. IV, 12 sqq. Quom vero satis probabile sit Calliae symposiom, quod enarratur a Xenophonte, habitum esse Ol. 93, 3. (v. Krüger. in prolegg. ad Symp. ed. Herbst.), statuere licet non multo post hoc tempus hunc inter Critobolum et Socratem fuisse sermonem, quanqnam iam plures per annos in matrimonio illum vixisse eolligendum videtur e cap. III. §. 13.

ὥςπερ ἐξόν σοι] I. e. *ὥςπερ εἰ ἐξείη σοι*. Cf. Buttm. §. 145. not. 5. Matth. §. 568, 3. Rost. §. 131, 4. Hartung. §. 1048.

οἰκτείρω σε, μὴ] *Οἰκτείρω* involvit simul metuendi notionem. Similiter verba *ἐννοεῖσθαι*, *ὑποπτεύειν* aliaque sequitur *μή*. Anab. III, 5, 3: *καὶ τῶν Ἑλλήνων μάλα ἠθύμησάν τινες, ἐννοούμενοι, μὴ τὰ ἐπιτήδεια — οὐκ ἔχοιεν ὁπόθεν λαμβάνοιεν.* III, 1, 5: *ὑποπτεύσας, μή τι πρὸς τῆς πόλεώς οἱ ὑπαίτιον εἴη Κύρῳ φίλον γενέσθαι.* Hell. VI, 2, Cyr. V, 2, 9.

§. 8. *κατακλύσειαν*] Librorom auctoritas suasit, ut hoc retinerem; de volgari forma *κατακλύσαιεν*, neqoe a reliquorum scriptorum consuetudine, neque a Xenophonte aliena, v. quae affert Bornem. in dissert. de gem. Xenoph. Cyrop. p. 55. et ad Symp. IV, 21. *ὑπομείναιεν*. Cyr. IV, 1, 10. *ὑποπέμψαιεν*. Anab. II, 4, 22. *στασιάσαιεν*. Rep. Ath. II, 15. Infra X, 3. XIII, 14. XIX,

ἂν ἀφθονίᾳ τὴν ἐμὴν δίαιταν· οἱ δὲ σοὶ φίλοι, πολὺ ἀρκοῦντα σοῦ μᾶλλον ἔχοντες τῇ ἑαυτῶν κατασκευῇ ἢ σὺ τῇ σῇ, ὅμως ὡς παρὰ σοῦ ὠφελησόμενοι ἀπο-
9 βλέπουσι. καὶ ὁ Κριτόβουλος εἶπεν, Ἐγὼ τούτοις, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔχω ἀντιλέγειν· ἀλλ' ὥρα σοι προστατεύειν ἐμοῦ, ὅπως μὴ τῷ ὄντι οἰκτρὸς γένωμαι. ἀκούσας οὖν ὁ Σωκράτης εἶπε, Καὶ οὐ θαυμαστὸν δοκεῖς, ὦ Κριτόβουλε, τοῦτο σαυτῷ ποιεῖν, ὅτι ὀλίγον μὲν πρόσθεν, ὅτε ἐγὼ ἔφην πλουτεῖν, ἐγέλασας ἐπ' ἐμοὶ ὡς οὐδὲ εἰδότι ὅ τι εἴη πλοῦτος, καὶ πρότερον οὐκ ἐπαύσω, πρὶν ἐξήλεγξάς με καὶ ὁμολογεῖν ἐποίησας μηδὲ ἑκατοστὸν μέρος τῶν σῶν κεκτῆσθαι, νῦν δὲ κελεύεις

G. supra πολὺ scriptum habet πάνυ. — ὡς post ὅμως addidit marg. Steph.; Weiskio post ὅμως excidisse videtur εἰς σὲ ὡς. — A. βλέπουσι.

§. 9. οἰκτρῶς G. L. — ὀλίγῳ L. G. A. C. D. marg. Steph. — καὶ οὐδὲ εἰδότι Ald. Iunt. Bas. II.; ὡς οὐδ' οἶδ' ὅτι, e corr. εἰδό-

12. XX, 3. Kühner. Commeut. IV, 11, 30.

πολὺ ἀρκοῦντα σοῦ μᾶλλον] I. e. πολὺ μᾶλλον ἀρκοῦντά σου. Haud raro πολύ, πάνυ aliaque huius generis adverbia ab adiectivis vel adverbiis suis dirimuntur: Symp. I, 4: οἶμαι οὖν πολὺ ἂν τὴν κατασκευήν μοι λαμπροτέραν φανῆναι. Cyr. VI, 4, 8. VII, 1, 16: οὕτω πολύ μοι δοκῶ ἐν ἀσφαλεστάτῳ εἶναι. VII, 1, 21., ubi v. Bornem. Herbst. ad Symp. II, 2: καὶ ἐδόκουν μάλα ἀμφότεροι ἱκανῶς εὐφραίνειν. Ita vis illorum adverbiorum quodammodo intenditur.

ἢ σὺ τῇ σῇ] Perspicnitatis gratia additur. Non alienum est conferre talia: Eur. Heracl. 298: οὐκ ἔστι τοῦδε παισὶ κάλλιον γέρας, ἢ πατρὸς ἐσθλοῦ κἀγαθοῦ πεφυκέναι. Plat. Gorg. p. 500. C: οὗ τί ἂν μᾶλλον σπουδάσειέ τις — ἢ τοῦτο; Theag. p. 127. A. Matth. §. 450. not. 2. De cnmulatis prouominibus σοῦ — ἢ σὺ τῇ σῇ — παρὰ σοῦ vid. ad §. 4.

ὠφελησόμενοι] Rarius invenitur ὠφεληθήσεσθαι: Comment. II, 7, 8. III, 11, 3. Cyr. III, 2, 20.

ἀποβλέπουσι] Ubi significat hoc verbum: exspectare aliquid ab aliqno, additur plerumqne εἰς vel πρός. Infra XVII, 2: πάντες πρὸς τὸν θεὸν ἀποβλέπουσιν, ὁπότε βρέξας τὴν γῆν ἀφήσει αὐτοὺς σπείρειν. Hell. VI, 1, 8: ἡ σὴ πατρὶς εἰς σὲ ἀποβλέπει. alibi. Quare Weiskii sententia non omnino spernenda videtur, nisi forte cum Stnrzio (s. v. ἀποβλέπειν) dicas praepositionis loco addi ὡς παρὰ σοῦ ὠφελησόμενοι.

§. 9. ὅπως μὴ — γένωμαι] Ὅπως post ἐπιμελεῖσθαι est: qnomodo, quod vel inde apparet, quod uusqnam, quod sciam, hoc verbum et similia sequitur ἵνα. Cf. Heind. Plat. Gorg. p. 25. Coniunctivns igitur sine ἂν pouitur eadem fere ex lege, qua dicitur οὐκ ἔχω, ὅποι τράπωμαι, similia; v. Buttm. §. 139, 2. Rost. §. 122, 10. b.; verbis enim, quae cnram significant, simul inest dubitandi vel deliberandi

με προστατεύειν σου καὶ ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ἂν μὴ παν-
τάπασιν ἀληθῶς πένης γένοιο; Ὁρῶ γάρ σε, ἔφη, ὦ 10
Σώκρατες, ἔν τι πλουτηρὸν ἔργον ἐπιστάμενον περιου-
σίαν ποιεῖν. τὸν οὖν ἀπ' ὀλίγων περιποιοῦντα ἐλπίζω
ἀπὸ πολλῶν γ' ἂν πάνυ ῥᾳδίως πολλὴν περιουσίαν
ποιῆσαι. Οὔκουν μέμνησαι ἀρτίως ἐν τῷ λόγῳ, ὅτε 11
οὐδ' ἀναγρύζειν μοι ἐξουσίαν ἐποίησας, λέγων, ὅτι τῷ
μὴ ἐπισταμένῳ ἵπποις χρῆσθαι οὐκ εἴη χρήματα οἱ
ἵπποι, οὐδὲ ἡ γῆ, οὐδὲ τὰ πρόβατα, οὐδὲ ἀργύ-
ριον, οὐδὲ ἄλλο οὐδὲ ἕν, ὅτῳ τις μὴ ἐπίσταιτο χρῆ-
σθαι; εἰσὶ μὲν οὖν αἱ πρόσοδοι ἀπὸ τῶν τοιούτων· ἐμὲ
δὲ πῶς τινι τούτων οἴει ἂν ἐπιστηθῆναι χρῆσθαι, ᾧ

τι A, sed marg. habet οὐδ' ὅτι. — G. L. προστατεύειν μέ σου; A. C. D. om. με.

§. 10. Marg. Steph. ἀπ' ὀλίγου.

§. 11. Steph. coniecit ὅτι οὐδ'. — Vict. λέγειν. — G. L. C. D. Dind. Kerst. οὐδὲ ἕν.

quaedam notio. Infra XI, 8. XV, 1. Anab. III, 1, 38. R. Eq. II, 3. Hipparch. I, 3. Cf. Bornem. Symp. VIII, 25. Sanpp. Comment. II, 2, 6. Poppo de part. ἂν in Misc. crit. Vol. I. P. I. p. 40.

ὅπως ἂν μὴ — γένοιο] Siquidem ὅπως pronominis relativi vim habet, facile intelligitur, qua ratione hoc loco et similibus cum ἂν et optativo iungi possit. Symp. VII, 2: νῦν οὖν σκοπῶ, ὅπως ἂν ὁ μὲν παῖς ὅδε ὁ σὸς καὶ ἡ παῖς ἥδε ὡς ῥᾷστα διάγοιεν, ἡμεῖς δ' αὖ μάλιστ' ἂν εὐφραινοίμεθα θεώμενοι αὐτούς. Cyr. II, 1, 4: βουλευσόμεθα, ὅπως ἂν ἄριστα ἀγωνιζοίμεθα. Exempla v. apud Herbst. ad Symp. l. c. Sanpp. ad Comment. II, 2, 6. Rost. §. 122, 10. b.

§. 10. ἀπ' ὀλίγων] Praepositio ἀπό instrumentum vel materiam, unde quid fit vel hauritur, significat. Infra III, 1. V. Kühner. Comment. I, 2, 14.

§. 11. μέμνησαι — ὅτε] Cyr. I, 6, 12: Οὐ γάρ, ἔφη, μέμνημαι, ὅτε ἐγὼ μὲν πρὸς σὲ ἦλθον ἐπ' ἀργύριον, ubi v. Bornem. Hell. VI, 4, 5. 5, 46. 47. Demosth. pro Cor. p. 322, 26. Cf. Porson. Eur. Hec. 109: τύμβου δ' ἐπιβὰς οἶσθ', ὅτε χρυσέοις ἐφάνη ξὺν ὅπλοις. „Plus est, ait, si quis simul et rem ipsam et rei tempus, quam si rem solam memorat;" deinde in nota: „Ex idiomatis Graecae linguae est enuntiationibus uti chronicis, ubi simplicem, h. e. seiunctam a temporis notione, rei significationem exspectes: quomodo etiam nos Germani saepissime solemus." Latine quoque dici: memini, quum —, monet Reisig. exemplaque affert. Rost. §. 122. not. 3. Hart. §. 961. not.

ὅτε οὐδ' ἀναγρύζειν κτλ.] Haec respiciunt I, 8., ubi v. notam. Ἀναγρύζειν est γρῦ ἀποκρίνεσθαι. Aristoph. Nub. 922: ἢν ἀναγρύξῃ. Plut. 17: οὗτος δ' ἀκολουθεῖ, κἀμὲ προσβιάζεται, καὶ ταῦτ' ἀποκρινομένῳ τὸ παράπαν οὐδὲ γρῦ, ubi Schol. γρῦ· τοῦτ' ἔστιν ἡ φωνὴ τῶν χοίρων.

12 τὴν ἀρχὴν οὐδὲν πώποτ' ἐγένετο τούτων; Ἀλλ' ἐδόκει
ἡμῖν, καὶ εἰ μὴ χρήματά τις τύχοι ἔχων, ὅμως εἶναί τις
ἐπιστήμη οἰκονομίας. τί οὖν κωλύει καὶ σὲ ἐπίστασθαι;
Ὅπερ νὴ Δία καὶ αὐλεῖν ἂν κωλύσειεν ἄνθρωπον ἐπί-
στασθαι, εἰ μήτε αὐτὸς πώποτε κτήσαιτο αὐλοὺς μήτε
ἄλλος αὐτῷ παράσχοι ἐν τοῖς αὐτοῦ μανθάνειν· οὕτω
13 δὴ καὶ ἐμοὶ ἔχει περὶ τῆς οἰκονομίας. οὔτε γὰρ αὐ-
τὸς ὄργανα χρήματα ἐκεκτήμην, ὥςτε μανθάνειν, οὔτε
ἄλλος πώποτέ μοι παρέσχε τὰ ἑαυτοῦ διοικεῖν, ἀλλ' ἢ
σὺ νυνὶ ἐθέλεις παρέχειν. οἱ δὲ δήπου τὸ πρῶτον μαν-

L. G. A. C. D. edd. vett. *οὐδὲ πώποτ'*, sed in A. est *ν* suprascr.; Brodaei libri *οὐδέ τι πώποτ'*; *οὐδὲν πώποτ'* dedit Cast. et seqq. edd.; Schaefer. ind. ad Greg. Cor. p. 1035. corrigit *οὐδέν τι πώποτ'*.

§. 12. A. om. *τί οὖν κωλύει — περὶ τῆς οἰκονομίας*. — *ἐν τοῖς αὐτοῦ* L. G. edd. vett. — *δὴ* post *οὕτω* om. edd. vett., sed addunt etiam Vill. et Vict.

§. 13. Marg. Steph. *κέκτημαι*. — *νῦν* ante Zennium vnlgatum erat; *νυνὶ* est in L. G. A. C. D. Vict. — Iunt. (referente Schneid.)

τὴν ἀρχὴν] nbi significat: omnino, additam habet negationem. Infra VIII, 2. V. quae affert Herbst. Symp. I, 15. Anab. VII, 7, 28. Cyr. I, 2, 3. 6, 10.

§. 13. *οὔτε γὰρ — ὥςτε μανθάνειν*] nam neque ipse opes habui, qnibns instrnmentis uterer ad ediseendam *οἰκονομίαν*; ergo non didici. De *ὥςτε* cum infinitivo iuncto v. Rost. §. 122, 9. a.

διοικεῖν] Infinitivns consilinm exprimit, sicut §. 14: *συνωφελῆσαι*, sed mutato subieeto.

ἀλλ' ἢ σὺ] nisi qnod tu. De his particulis post negationes illatis v. Krüger. Anab. IV, 6, 11. et imprimis Klotz. ad Devar. Vol. II. Sect. I. p. 31 sqq.

ἴσως ἂν καταλυμηναίμην ἄν] Prins *ἂν* stricte inngas cnm *ἴσως*. V. de duplice *ἂν* Hermann. de part. *ἂν* p. 188 sqq. Rost. §. 120. not. 4.

§. 14. *ἀποφεύγειν μοι*] Cf. Hell. VII, 5, 25: *φυγούσης μὲν αὐτοῖς τῆς ἐναντίας φάλαγγος — φυγόντων δ' αὐτοῖς καὶ τῶν ἱππέων*. De hoc dativo, qnem vocant ethieum, v. Bernhardy. Synt. p. 94. Buttm. §. 133. not. 2. Matth. §. 389. f. Cf. Comment. II, 10, 1: *ἄν τίς σοι τῶν οἰκετῶν ἀποδρᾷ*.

§. 15. *οἶμαι δ' ἂν*] Scriptura *οἶμαι γὰρ* ne apta quidem est sententiarum nexui, nedum necessaria. Locum simillimum memorat Voigtlaender.: Aeschin. in Timarch. III. p. 135. ed. R.: *Οἶμαι δ' ἄν, εἰ πρὸς ἄλλους τινὰς ἦν ὁ λόγος μοι περὶ τῆς αἰτίας, ἧς κρίνομαι, ταῖς ὑμετέραις μαρτυρίαις ῥᾳδίως ἂν ἀπολύσασθαι.* Utrobique *ἄν*, quod a verbo suo paulo longius remotum esset, vides iteratum. Quae causa quum absit Plat. Phaed. p. 116: *οἶμαι ἄν, ὡς ἐγὼ λέγω, ποιοῖς*, non repetitur particula (cf. VI, 12.). Ex quibns locis simul apparet amare particulam *ἂν* verbis, quae pertinent quidem ad apodosin, protasi autem praemittuntur, subiungi. Cyr. II, 1, 9: *Ἐγὼ μὲν ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰ ἔχοιμι, ὡς τάχιστ' ἂν ὅπλα ἐποιούμην κτλ.* Imprimis hoc valet de verbo *οἶμαι*. V. etiam

θάνοντες κιθαρίζειν καὶ τὰς λύρας λυμαίνονται· καὶ ἐγὼ δή, εἰ ἐπιχειρήσαιμι ἐν τῷ σῷ οἴκῳ μανθάνειν οἰκονομεῖν, ἴσως ἂν καταλυμηναίμην ἄν σου τὸν οἶκον. πρὸς ταῦτα ὁ Κριτόβουλος εἶπε, Προθύμως γε, ὦ 14
Σώκρατες, ἀποφεύγειν μοι πειρᾷ μηδέν με συνωφελῆσαι εἰς τὸ ῥᾷον ὑποφέρειν τὰ ἐμοὶ ἀναγκαῖα πράγματα. Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης, οὐκ ἔγωγε, ἀλλ' ὅσα ἔχω καὶ πάνυ προθύμως ἐξηγήσομαί σοι. οἶμαι δ' ἂν 15
καί, εἰ ἐπὶ πῦρ ἐλθόντος σου καὶ μὴ ὄντος παρ' ἐμοί, εἰ ἄλλοσε ἡγησάμην, ὁπόθεν σοι εἴη λαβεῖν, οὐκ ἂν

καὶ ἐγὼ γάρ; sed Bas. I. II. καὶ γὰρ δή; Vill. καὶ ἐγὼ δέ. — Vulgo: ἐν τῷ σῷ οἴκῳ ἐπιχειρ.; L. G. A. C. Vill. Schneid. Dind. Kerst.: ἐπιχειρήσαιμι ἐν τ. σ. οἰ.

§. 15. D. a pr. m. οἶμαι γὰρ καὶ (quod probat Schneid.), in marg. οἶμαι δ' ἂν καί. — Vict. καὶ (om. εἰ) ἐπὶ πῦρ. — Ante Zenn. vulg. erat ἡγησαίμην, quod est in A. C. D. Vill. Vict. et praefertur a Iacobsio; L. G. edd. vett. ἡγησάμην; marg. A ad ἡγησαίμην addit σοι.

Aeschin. l. c. p. 131: οἶμαι ἂν αὐτούς, εἴ τις μὴ προειπὼν τοῦτο ποιήσειεν, ἀπορῆσαι, εἴτε ἀνδρὸς εἴτε γυναικὸς εἰλήφασιν ἐσθῆτα. Ceterum οἶμαι, ubi extra structuram ponitur, rarius initio enuntiationis locum habet (cf. etiam XVI, 13.), plerumque mediis verbis inseritur: Hier. VII, 8: Ἀλλὰ ταῦτα μέν, οἶμαι, δουλείας ἔργα εἰκότως ἂν νομίζοιτο. I, 34. alibi.

εἰ — εἰ] Anab. III, 2, 35: Οὐκ ἂν οὖν θαυμάζοιμι, εἰ οἱ πολέμιοι, ὥσπερ οἱ δειλοὶ κύνες — φεύγουσιν, εἰ καὶ οὗτοι ἡμῖν ἀπιοῦσιν ἐπακολουθοῖεν, ubi v. Krüger. Saupp. Comment. II, 3, 9. Triplex εἰ habes Demosth. adv. Aristog. I. p. 791: εἰ τοίνυν τις ὀφείλειν τιν' ᾐτιᾶτο χρήματα, ὁ δ' ἠρνεῖτο, εἰ μὲν ἐφαίνοντο αἵ τε συνθῆκαι —, καὶ οἱ τεθέντες ὅροι ἑστηκότες, τὸν ἀρνούμενον ἡγεῖσθ' ἂν ἀναιδῆ δηλονότι, εἰ δ' ἀνῃρημένα ταῦτα, τὸν ἐγκαλοῦντα. V. Seileri ind. ad Schaef. Appar. crit. ad Dem. v. εἰ.

ἐπὶ πῦρ] ad ignem petendum. Cyr. I, 6, 12: ἦλθον ἐπ' ἀργύριον. Matth. §. 586. c.

ἡγησάμην] Copula καὶ ante μὴ ὄντος prohibet, quominus genitivum ἐλθόντος σου referas ad ἡγησάμην; atque saepius cum dativo construitur ἡγεῖσθαι, quam cum genitivo. Non tamen opus est, ut addas σοι e marg. A. Nam non solum accusativus, quod notissimum est, sed passim etiam genitivus, e. g. Cyr. IV, 5, 29: ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντος (sc. μου), frequentius dativus pronominum personalium reticetur, ubi facile intelligatur. Anab. VI, 1, 16: μένουσι δὲ (sc. ἡμῖν) αὐτοῦ οὐδὲ μιᾶς ἡμέρας, ἔστι τὰ ἐπιτήδεια. VI, 2, 12. II, 1, 23. Cyr. VI, 1, 8. Nostro loco non dissimile est Comment. IV, 8, 5: ἤδη μου ἐπιχειροῦντος φροντίσαι τῆς πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀπολογίας, ἠναντιώθη τὸ δαιμόνιον, quanquam genitivos absolutos illic se aliter habere, quam hic, me non latet. Ceterum ἡγησαίμην non omnino damnaverim. Cyr. II, 1, 9: εἰ ἔχοιμι ὡς τάχιστ' ἂν ὅπλα ἐποιούμην πᾶσι Πέρσαις τοῖς προσιοῦσι. Venat. XII, 22., ubi v. Saupp. Buttm. ad Plat. Alcib. I. p. 129.

ἐμέμφου μοι, καὶ εἰ ὕδωρ παρ' ἐμοῦ αἰτοῦντί σοι αὐτὸς μὴ ἔχων ἄλλοσε καὶ ἐπὶ τοῦτο ἤγαγον, οἶδ' ὅτι οὐδ' ἂν τοῦτό μοι ἐμέμφου, καὶ εἰ βουλομένου μουσικὴν μαθεῖν σου παρ' ἡμῶν δείξαιμί σοι πολὺ δεινοτέρους ἐμοῦ περὶ μουσικὴν καί σοι χάριν εἰδότας, εἰ ἐθέλοις παρ' αὐτῶν μανθάνειν, τί ἂν ἔτι μοι ταῦτα ποιοῦντι μέμφοιο; Οὐδὲν ἂν δικαίως γε, ὦ Σώκρατες.

16 Ἐγὼ τοίνυν σοι δείξω, ὦ Κριτόβουλε, ὅσα νῦν λιπαρεῖς παρ' ἐμοῦ μανθάνειν, πολὺ ἄλλους ἐμοῦ δεινοτέρους περὶ ταῦτα. ὁμολογῶ δὲ μεμεληκέναι μοι, οἵτινες ἕκαστα ἐπιστημονέστατοί εἰσι τῶν ἐν τῇ πόλει.

A. εἰ καὶ εἰ ὕδωρ, marg. ἢ καὶ εἰ. — Zeun. post ἔχων excidisse παρέχειν vel δοῦναι censet. — σοῦ παρ' ἡμῶν dedi ex L. G. A. C. D. Vict. Streb. pro vulg. παρ' ἐμοῦ, quod est in edd. vett. et in G. adscriptum. — καί σοι χάριν εἰδότας, quod est in L. G. A. C. D. Vict., dedit Steph.; Ald. καὶ χάριν εἰδότας σοι; idem cett. edd. vett., sed omissa copnla καί. — ἐθέλεις edd. vett. C. — G. δικαίως ὦ.

§. 16. Bas. I. II. τοίνυν δείξω. — ἄλλους ἐμοῦ δεινοτέρους

Matth. §. 524, 3. Kühner. §. 819. c.

αἰτοῦντί σοι αὐτὸς μὴ ἔχων] Iuvabit conferre Herod. IX, 10: θυομένῳ οἱ ἐπὶ τῷ Πέρσῃ ὁ ἥλιος ἀμαυρώθη ἐν τῷ οὐρανῷ. Matth. §. 562, 2. Rost. §. 131, 3. Ἔχων artissime inngas cnm dativo, et σοι vertas: für dich.

βουλομένου—σου—σοι] differt a βουλομένῳ — σοι — δείξαιμι. Cf. Anab. II, 4, 24: διαβαινόντων μέντοι ὁ Γλοῦς αὐτοῖς ἐπεφάνη. Krüger. ad Anab. I, 4, 12. Saupp. Comment. IV, 8, 5. infra VIII, 1. Matth. §. 561. Rost. §. 131. not. 2. Kühner. §. 681. c. Hartnng. §. 1051.

παρ' ἡμῶν] Pluralem interpretor de dignitate. V. §. 1. et I, 11.

δεινοτέρους—περὶ μουσικὴν] Item seq. §. et XII, 20: τῶν δεινῶν τινα ἀμφ' ἵππους δοκούντων εἶναι; alibi simpliciter cnm accusativo: Cyr. VIII, 4, 19: δεινός εἰμι τὴν τέχνην. Lex. Xen. I. p. 318 sq. — τί ἂν ἔτι, h. e. quid tandem —? Intendit enim ἔτι in interrogatione. I, 13: πῶς ἂν ἔτι. Comment. II, 6, 20: τίνες ἔτι φίλοι ἔσονται. Lex. Xen. s. v.

§. 16. πολὺ — δεινοτέρους] V. ad §. 8.

δεινοτέρους περὶ ταῦτα] Dici quidem poterat: ἄλλους τοὺς πολὺ ἐμοῦ δεινοτέρους περὶ ταῦτα, sicut Plat. Polit. p. 284. C: οὔτε ἄλλον τινὰ τὸν περὶ τὰς πράξεις ἐπιστήμονα. Xen. Hipparch. VIII, 16: ὅτι ῥᾷον εὑρεῖν ὀλίγους ἢ πολλοὺς τοὺς καὶ τῶν ἵππων ἐπιμελησομένους. Sed vulgatum non melius dictum esset, quam πολὺ ἄλλους ἐμοῦ ἐπιστημονεστέρους τοὺς τούτων. Schneiderus, qui τοὺς accipit pro τινὰς, male intellexisse videtur nsnm articuli, qnem docet Hart. §. 751. et Heind. ad Plat. Charm. p. 155. D: ἐπὶ τοῦ καλοῦ λέγων παιδός. Ibi similibusqne locis exspectaveris qnidem pronomen indefinitnm, sed tamen est articulns, quare semper antecedit nomen, nunqnam seqnitur.

ταῦτα] Refer ad ὅσα. Saepe οὗτος post relativa illatnm in fine

καταμαθὼν γάρ ποτε ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἔργων τοὺς μὲν πάνυ ἀπόρους ὄντας, τοὺς δὲ πάνυ πλουσίους ἀπεθαύμασα, καὶ ἔδοξέ μοι ἄξιον εἶναι ἐπισκέψεως, ὅ τι εἴη τοῦτο. καὶ εὗρον ἐπισκοπῶν πάνυ οἰκείως ταῦτα γιγνόμενα. 17
τοὺς μὲν γὰρ εἰκῇ ταῦτα πράττοντας ζημιουμένους ἑώρων, τοὺς δὲ γνώμῃ συντεταμένῃ ἐπιμελουμένους καὶ θᾶττον καὶ ῥᾷον καὶ κερδαλεώτερον κατέγνων πράττοντας. παρ' ὧν ἂν καὶ σὲ οἶμαι, εἰ βούλοιο, μαθόντα, εἴ σοι ὁ θεὸς μὴ ἐναντιοῖτο, πάνυ ἂν δεινὸν χρηματιστὴν γενέσθαι. 18

τοὺς L. G. A. Vict. Schneid.; vulgo ἄλλους δεινοτέρους ἐμοῦ τούς; C. D. om. ἐμοῦ; Leunclav. coniecit ὄντας pro τοὺς; suadente Steph. Weisk. Reisig. Dind. Kerst. delent τοὺς, tueri videtur Bernh. Synt. p. 319; Iacobs. aut δεινοτέρους τὰ περὶ ταῦτα scribi aut τοὺς deleri iubet. — Scribendum censeo ἕκαστα οἱ ἐπιστημονέστατοι.
§. 18. L. G. Cast. marg. Steph. συντεταγμένῃ. — A. γνώμην.

enuntiati ponitur. VII, 33: καὶ ἃ ἂν αὐτῶν ἑκάστη εἰςφέρῃ, οἶδέ τε καὶ δέχεται καὶ σώζει ταῦτα. I, 5. IV, 13. VII, 11. cl. I, 7. De sententia cf. Comment. IV, 7, 1: ὅτου δὲ αὐτὸς ἀπειρότερος εἴη, πρὸς τοὺς ἐπισταμένους ἦγεν αὐτούς.

§. 18. κατέγνων πράττοντας] Καταγιγνώσκειν h. l. est probe intelligere, ut Cyr. VIII, 4, 9: πράττοντά με κατέγνως. Alio sensu dicitur καταγιγνώσκειν τινὸς ποιοῦντός τι, quod est: sententiam ferre in aliquem.

ὧν ἂν] ἂν pertinet ad γενέσθαι.

CAPUT III.

ARGUMENTUM.

Instanti Critobulo, ut iam promissum suum praestet Socrates, hic auctor est, ut vitam institutaque inspiciat eorum, qui rem vel male vel bene administrent. Esse enim, ait, qui aedes bonas sumptibus exiguis, esse qui malas multis exstruant; alios, ordine neglecto, multiplici supellectili uti male, alios curta bene et commode; aliorum servos vinctos aufugere, aliorum libenter manere et opus facere sedulo; alios ab agricultura pauperes fieri, alios inde locupletari; alios studio rei equestris ad egestatem redigi, alios inde multum lucri facere; aliorum uxores ad rem augendam conferre, aliorum ad imminuendam. Addit, reliquas quoquo artes, qui scienter exerceant, si scire cupiat, se posse monstrare.

1 Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κριτόβουλος εἶπε, Νῦν τοι, ἔφη,
ἐγώ σε οὐκέτι ἀφήσω, ὦ Σώκρατες, πρὶν ἄν μοι ἃ
ὑπέσχησαι ἐναντίον τῶν φίλων τουτωνὶ ἀποδείξῃς. Τί
οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κριτόβουλε, ἤν σοι ἀποδει-
κνύω πρῶτον μὲν οἰκίας τοὺς μὲν ἀπὸ πολλοῦ ἀργυ-
ρίου ἀχρήστους οἰκοδομοῦντας, τοὺς δὲ ἀπὸ πολὺ ἐλάτ-
τονος πάντα ἐχούσας ὅσα δεῖ, ἦ δόξω ἕν τί σοι τοῦτο
τῶν οἰκονομικῶν ἔργων ἐπιδεικνύναι; Καὶ πάνυ γ',
2 ἔφη ὁ Κριτόβουλος. Τί δ' ἢν τὸ τούτου ἀκόλουθον
μετὰ τοῦτό σοι ἐπιδεικνύω, τοὺς μὲν πάνυ πολλὰ καὶ
παντοῖα κεκτημένους ἔπιπλα, καὶ τούτοις, ὅταν δέων-
ται, μὴ ἔχοντας χρῆσθαι, μηδὲ εἰδότας, εἰ σῶά ἐστιν

Cap. III. §. 1. A. *νῦν τι*; Bas. I. II. om. *νῦν τοι, ἔφη, ἐγώ σε.* — C. *τούτων.* — Reisig., monente Schneideru,. scripsit *ἐπιδεικνύω.* — G. a pr. m. *ἀπὸ πολλῶν.* — *ἦ δόξω* rescripsit Zeun. pro vnlg. *ἢ δ.*; Ernest. coniecit *οὐ δόξω.* — C. D. *καὶ πάνυ γε.*

§. 2. *ὅταν δέονται* Lennclav. Wels. Bach. Weisk. — C. *πολλ' ἀνιῶντας*; L. *πολλὰ δ' ὀνιῶντας.* — Vulgo *ὅταν ὦν ἂν*; Innt. Bas. II. om. *ἂν*; Vill. *ὅταν ἂν ὦν*; *ὅτων ἂν* coniecit Koen. ad Greg.

Cap. III. §. 1. *οὐκέτι ἀφήσω — πρὶν*] Satis erat: *οὐκ — πρίν.* Similiter *οὐ πρότερον, πρίν*, *οὐ πρόσθεν, πρὶν* dicitur. V. Lex. Xen. v. *πρίν.*

ἐναντίον τῶν φίλων τουτωνὶ] Haec arcte iungenda snnt cnm *ἃ ὑπέσχησαι.* Inter Socratis comites semper fuisse qui nullas plane in colloquio partes agerent, sed nonnisi auscultandi et discendi cansa adessent, notat Weisk.

ἃ ὑπέσχησαι — ἀποδείξῃς] Symp. IV, 1: *οὐκοῦν λοιπὸν ἂν εἴη ἡμῖν ἃ ἕκαστος ὑπέσχετο ἀποδεικνύναι, ὡς πολλοῦ ἄξιά ἐστιν.*

ἀποδεικνύω] probatur etiam a Sanppio ad Comment. III, 10, 10. et a Kühnero ad II, 1, 21. Proprie est: in medium proferre, (v. panlo antea); deinde: exemplis allatis aliqnid comprobare, nostrnm nachweisen, e. c. Comment. I, 1, 11: *ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μωραίνοντας ἀπεδείκνυεν.* Sed *ἐπιδεικνύναι* est monstrarc, sive ostendere, specimino rei exhibito. De participiis *οἰκοδομοῦντας — ἐχούσας* v. Matth. §. 549, 5. Rost. §. 129, 2.

ἦ δόξω ἕν τί σοι τοῦτο τῶν] Verba sic cunstruas: *ἦ δόξω σοι τοῦτο, ἕν τι (ὂν) τῶν.* V. §. 3. Inservit pronomen indefinitum modestiae; v. Sanpp. ad Comment. I, 1, 1. Matth. §. 487, 4. Est igitur *ἕν τι*: unum, qualecnnqne sit. Ergo *οὐδέν τι*, vel *μηδέν τι*, ne unnm quidem, qualecunque sit, h. e. prorsus nihil. V. §. 8. VIII, 2. X, 3.

Καὶ πάνυ γ'] Vel certissime. §. 4: *καὶ σφόδρα γε.* Cyr. I, 4, 11: *καὶ ῥᾳδίως γε.* De *καὶ — γε* in responsionibus v. Bornem. nd Symp. I, 6. Saupp. ad Vectig. IV, 6. Haas. ad Rep. Lac. VIII, 4. Herbst. ad Symp. II, 5. Vim particnlae *γὲ* etiam in talibus formnlis ubiqnc pertinere ad verbum antecedens (non ad *καί*), quod monet post Wnnderum in Adversariis in Soph. Philoct. p. 46 sq. Herbst. ad Symp. I, 6., hodie ncmo erit qui neget.

αὐτοῖς, καὶ διὰ ταῦτα πολλὰ μὲν αὐτοὺς ἀνιωμένους, πολλὰ δὲ ἀνιῶντας τοὺς οἰκέτας· τοὺς δὲ οὐδὲν πλέον, ἀλλὰ καὶ μείονα τούτων κεκτημένους ἔχοντας εὐθὺς ἕτοιμα, ὅτων ἂν δέωνται, χρῆσθαι. Ἀλλὰ τί οὖν τούτων ἐστίν, ὦ Σώκρατες, αἴτιον ἢ ὅτι τοῖς μὲν ὅπου 3
ἔτυχεν ἕκαστον καταβέβληται, τοῖς δὲ ἐν χώρᾳ ἕκαστα τεταγμένα κεῖται; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Σωκράτης· καὶ οὐδ' ἐν χώρᾳ γ' ἐν ᾗ ἔτυχεν, ἀλλ' ἔνθα προσήκει, ἕκαστα διατέτακται. Λέγειν τί μοι δοκεῖς, ἔφη, καὶ τοῦτο, ὁ Κριτόβουλος, τῶν οἰκονομικῶν. Τί οὖν ἦν σοι, ἔφη, 4
καὶ οἰκέτας αὖ ἐπιδεικνύω ἔνθα μὲν πάντας ὡς εἰπεῖν δεδεμένους, καὶ τούτους θαμινὰ ἀποδιδράσκοντας, ἔνθα

Cor. p. 517. ed. Schaef., receperunt Schneid. Reis. Kerst.; Dind. dedit ὅταν δέωνται.

§. 3. Weiskii coniecturam Ἄλλο τι habent Schneid. Dind. Kerst. — Y. μεταβέβληται, sed κατα suprascr. — L χώρᾳ γε ἐν, et ἀλλὰ ἔνθα. — Orelli in Append. ad Or. Isocr. p. 461. corrigit διατετάχθαι. — Bas. II. ἔφη ὁ Κριτόβουλος, καὶ τοῦτο.

§. 4. C. D. Τί οὖν σοι, dcinde πάντ' ὡς.

§. 2. ὅτων ἂν] Vulgata male defensa est a Weiskio et a Schneidero ad Comment. I, 4, 14. Hic ad h. l. immutavit sententiam suam, quum videret τίς τί ποιεῖ, πῶς πότε συνέβη, ὅταν τί ποιήσωσι, ὅταν περὶ τίνος βουλεύωνται aliaque huius generis posita esse in interrogatione, non in recta oratione. Vera lectio, ni fallor, primum in ὅτων ων ἂν depravata est, unde deinceps ortum ὅταν ὧν ἄν.

χρῆσθαι] Infinitivus pendet ab ἕτοιμα. Matth. §. 533, 3. Hart. §. 1017, 5. De omisso αὐτοῖς v. ad §. 10.

§. 3. Ἀλλὰ τί οὖν — ἢ] Lucian. Diall. Mortt. XIX, 4: φήσει τοῦ θανάτου σοι οὐδένα αἴτιον ἢ σεαυτόν. Xen. Cyr. I, 4, 13: Τί δέ, ἔφη, εἰ μὴ μαστιγώσας γε, ἵνα μὴ αὖθις τοῦτο ποιῇ, ἐξ ἀρχῆς χρήσομαι; infra IX, 1. 2. In hoc dicendi genere, sequente ἢ sive εἰ μή, saepe omitti ἄλλος docent Lamb. Bos. Ellips. p. 27 ed. Schaef., Viger. p. 148 ed. Herm. Hart. §. 992. Ne necessarium quidem esse intelligere ἄλλος, recte monent Saupp. ad Comment. IV, 3, 9. et Bornem. ad Cyr. I, 4, 13.

διατέτακται] Facile supersedeas Orellii coniectura, si modo post ἐν ᾗ ἔτυχε suppleas κεῖται. Ceterum advertas iam Critobulum verbis τοῖς δὲ ἐν χώρᾳ ἑ. τ. κ. significasse locum certum et constitutum, ut VIII, 18: χώραν ἑκάστοις εὑρεῖν. Xen. Cyr. IV, 5, 37: ἀσύντακτα — ἕως ἂν χώραν λάβῃ, (v. Lex. Xen.) sed ambiguitatis evitandae causa addere Socratem καὶ οὐδ' κτλ.

§. 4. πάντας ὡς εἰπεῖν] fere omnes. V. ad XII, 8. — καὶ τούτους, eosdemque. Καί, ut alibi, sic cum οὗτος coniunctum saepe habet vim oppositionis quandam. Anab. I, 9, 29: καὶ οὗτοι μέντοι οἱ μάλιστα ὑπ' αὐτοῦ ἀγαπώμενοι. II, 4, 15: Μένωνα δὲ οὐκ ἐζήτει, καὶ ταῦτα παρὰ Ἀριαίου ὢν, τοῦ Μένωνος ξένου. alibi.

δὲ λελυμένους, καὶ ἐθέλοντάς τε ἐργάζεσθαι καὶ πα-
ραμένειν, οὐ καὶ τοῦτό σοι δόξω ἀξιοθέατον τῆς οἰ-
κονομίας ἔργον ἐπιδεικνύναι; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κρι-
5 τόβουλος, καὶ σφόδρα γε. Ἦν δὲ καὶ παραπλησίους
γεωργίας γεωργοῦντας, τοὺς μὲν ἀπολωλέναι φάσκον-
τας ὑπὸ γεωργίας καὶ ἀποροῦντας, τοὺς δὲ ἀφθόνως
καὶ καλῶς πάντα ἔχοντας, ὅσων δέονται, ἀπὸ τῆς γε-
ωργίας; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος. ἴσως γὰρ
ἀναλίσκουσιν οὐκ εἰς ἃ δεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἃ βλά-
6 βην φέρει αὐτῷ καὶ τῷ οἴκῳ. Εἰσὶ μέν τινες ἴσως,
ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ τοιοῦτοι. ἀλλ' ἐγὼ οὐ τούτους
λέγω, ἀλλ' οἳ οὐδ' εἰς τἀναγκαῖα ἔχουσι δαπανᾶν, γε-
ωργεῖν φάσκοντες. Καὶ τί ἂν εἴη τούτου αἴτιον, ὦ
Σώκρατες; Ἐγώ σε ἄξω καὶ ἐπὶ τούτους, ἔφη ὁ Σω-
κράτης· σὺ δὲ θεώμενος δήπου καταμαθήσῃ. Νὴ Δί',
7 ἔφη, ἢν δύνωμαί γε. Οὐκοῦν χρὴ θεώμενον σαυτοῦ
ἀποπειρᾶσθαι, εἰ γνώσῃ. νῦν δ' ἐγώ σοι σύνοιδα ἐπὶ
μὲν κωμῳδῶν θέαν καὶ πάνυ πρωῒ ἀνισταμένῳ καὶ

D. ἐργάζεσθαι παραμένειν. — C. om. οὐ ante καί. — τοῦτό σοι δείξω L. G. A. C. D. Iunt.; δόξω est etiam in Vill.

§. 5. παραπλησίους G. a pr. m. L. A. C. D. Vict.; ante Schneid. vulgo παραπλησίως. — Vict. ἀπολωλεκέναι. — G. a pr. m. φάσκοντας ἀπὸ (quod habet Reis.), deinde καὶ καλά. — Bas. I. II. ὅσων δέωνται. — C. D. ἀπὸ γεωργίας.

§. 6. G. ἔφη ἴσως. — οὐ τοιούτους λέγω Vill. Ald. — Vulgatum ἔφη post αἴτιον om. L. G. A. C. D. Dind. Kerst. — D. om. Νὴ Δί' — εἰ γνώσῃ. — G. ἢν δύνομαί γε, C. ἢν δύναμαί γε.

§. 5. **γεωργοῦντας, τοὺς μὲν —, τοὺς δὲ**] V. ad I, 17. Rost. §. 101, 3. b. ed. VI.

ὑπὸ γεωργίας] Reisigio placebat ἀπό propter sequens ἀπὸ τῆς γεωργίας. Sed cum verbis, quibus inest passiva notio, e quibus est ἀπολωλέναι, iungi ὑπό docent Matth. §. 592. Rost. §. 115, 4.

αὐτῷ καὶ τῷ οἴκῳ] Ernest. et Zeun. interpretati sunt: ipsi adeo rei familiari; quod loci sententiae minus convenit. Αὐτός sic dicitur, ut quis distinguatur ab eo, quod ipse quidem non est, sed quod ad eum quaqua ratione pertinet. Herm. ad Viger. p. 733. Aristoph. Nub. 219. Xen. Comment. III, 8, 10. Rep. Lac. V, 4: πῶς ἄν τις ἢ αὐτὸν ἢ οἶκον διαφθείρειεν; ubi v. Haas. Heind. ad Plat. Gorg. p. 511. E: καὶ αὐτὸν καὶ παῖδας καὶ χρήματα καὶ γυναῖκας. V. Bernhardy. Synt. p. 288. Kühner. §. 630. not. Ne exspectes αὐτοῖς pro αὐτῷ, v. ad XII, 12. Atque ne referre quidem debes αὐτῷ ad verbi ἀναλίσκουσιν subiectum; intelligas potius sub αὐτῷ quemvis dominum.

§. 7. **ἀνισταμένῳ κτλ.**] Vulgatam male defendit Zeunius. Differt enim, quod afferre poterat, Rep. Lac. XI, 4 ed. Haas.: ἔξε-

πάνυ μακρὰν ὁδὸν βαδίζοντι καὶ ἐμὲ ἀναπείθοντι προ-
θύμως συνθεᾶσθαι· ἐπὶ δὲ τοιοῦτον οὐδέν με πώ-
ποτε ἔργον παρεκάλεσας. Οὐκοῦν γελοῖός σοι φαί-
νομαι εἶναι, ὦ Σώκρατες; Σαυτῷ δὲ πολὺ νὴ Δί', 8
ἔφη, γελοιότερος. ἢν δὲ καὶ ἀφ' ἱππικῆς σοι ἐπιδει-
κνύω τοὺς μὲν εἰς ἀπορίαν τῶν ἐπιτηδείων ἐληλυθό-
τας, τοὺς δὲ διὰ τὴν ἱππικὴν καὶ πάνυ εὐπόρους ὄν-
τας, καὶ ἅμα ἀγαλλομένους ἐπὶ τῷ κέρδει; Οὐκοῦν
τούτους μὲν καὶ ἐγὼ ὁρῶ καὶ οἶδα ἑκατέρους, καὶ οὐ-
δέν τι μᾶλλον τῶν κερδαινόντων γίγνομαι. Θεᾷ γὰρ 9
αὐτοὺς ἧπερ τοὺς τραγῳδούς τε καὶ κωμῳδούς, οὐχ
ὅπως ποιητής, οἴομαι, γένῃ, ἀλλ' ὅπως ἡσθῇς ἰδών τι
ἢ ἀκούσας· καὶ ταῦτα μὲν ἴσως οὕτως ὀρθῶς ἔχει,
οὐ γὰρ ποιητὴς βούλει γενέσθαι, ἱππικῇ δ' ἀναγκα-
ζόμενος χρῆσθαι οὐ μωρὸς οἴει εἶναι, εἰ μὴ σκοπεῖς,
ὅπως μὴ ἰδιώτης ἔσῃ τούτου τοῦ ἔργου, ἄλλως τε καὶ
τῶν αὐτῶν ὄντων ἀγαθῶν εἴς τε τὴν χρῆσιν καὶ κερ-
δαλέων εἰς πώλησιν ὄντων; Πωλοδαμνεῖν με κελεύεις, 10

§. 7. *σοι* post *ἐγὼ* om. A. — Vulgatam *ἀνιστάμενον* (in edd. vett., excepta Bas. II., est *ἀνιστάμενος*) — *βαδίζοντα* — *ἀναπείθοντα* e coniectura Camerarii correxit Schneid.

§. 8. *Οὐκοῦν καὶ τούτους* A. — *ἀμφοτέρους* pro *ἑκατέρους* G.

§. 9. Vill. *Θεῷ γάρ.* — C. *καὶ τοὺς κωμῳδούς.* — Cum Stephano Weisk. *αὐτοὺς ὥςπερ.* — Vict. *ὅπως ἡσθείς.* — C. *μὲν αὔτως.* — G. *βούλῃ γενέσθαι.* — D. *ἀναγκαζόμενον.* — L. *εἴη εἶναι.* — A. *τῶν αὐτῆς ὄντων*, et *αὐτοῖς* suprascr.

στι δὲ τῷ νέῳ καὶ κεκριμένῳ εἰς μάχην συνιέναι, καὶ φαιδρὸν εἶναι καὶ εὐδόκιμον. Differt etiam Isocr. *π. ἀντιδ.* p. 319. E: *συνίσασι γὰρ τοῖς μὲν — ἐμπείροις τῶν ἀγώνων γεγενημένοις, τοὺς δ' — εἰληφότας κτλ.*, quem locum Matth. §. 549, 6. not. 4. incautius in huius loci exemplum vocat. *Συνειδέναι* dicitur de eo, qui certo aliquid et velut oculatus testis novit. V. Wolf. ad Dem. Lept. §. 12.

§. 8. *οὐδέν τι*] nequaquam, in keiner Beziehung. Cf. §. 10. Anab. VII, 3, 35: *Ὡς δ' ἐξῄεσαν, συνανέστη ὁ Σεύθης, οὐδέν τι μεθύοντι ἐοικώς.* VII, 6, 26. V. ad §. 1. Cf. IV, 8, 26. *μᾶλλόν τι.* V, 8, 11. *ἧττόν τι.* Oecon. IV, 11. *σχεδόν τι.*

§. 9. *οἴομαι*] Non absque ironia inseritur, ut Latinorum „credo," „opinor." De usu ironico huius verbi, alius quidem generis, monet Bornem. Cyr. I, 3, 11. De collocatione v. ad II, 15. Plenior forma *οἴομαι* ponitur, non curtata *οἶμαι*, qua significetur poetam fieri non studere Critobulum penitus sibi persuasum habere Socratem. V. Engelhardt. annott. Demosth. p. 23. Cf. Saupp. Xen. Comment. II, 3, 10.

εἰς πώλησιν] Articulo hic

ὦ Σώκρατες; Οὐ μὰ Δί᾽ οὐδέν τι μᾶλλον ἢ καὶ γε-
ωργοὺς ἐκ παιδίων ὠνούμενον κατασκευάζειν, ἀλλ᾽ εἶ-
ναί τινές μοι δοκοῦσιν ἡλικίαι καὶ ἵππων καὶ ἀνθρώ-
πων, αἳ εὐθύς τε χρήσιμοί εἰσι καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον
ἐπιδιδόασιν. ἔχω δ᾽ ἐπιδεῖξαι καὶ γυναιξὶ ταῖς γαμεταῖς
τοὺς μὲν οὕτω χρωμένους, ὥστε συνεργοὺς ἔχειν αὐ-
τὰς εἰς τὸ συναύξειν τοὺς οἴκους, τοὺς δὲ ᾗ ὡς πλεῖ-
11 στα λυμαίνονται. Καὶ τούτου πότερον χρή, ὦ Σώ-
κρατες, τὸν ἄνδρα αἰτιᾶσθαι, ἢ τὴν γυναῖκα; Πρό-
βατον μέν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἢν κα-
κῶς ἔχῃ, τὸν νομέα αἰτιώμεθα, καὶ ἵππος, ὡς ἐπὶ τὸ
πολύ, ἢν κακουργῇ, τὸν ἱππέα κακίζομεν· τῆς δὲ γυ-
ναικός, εἰ μὲν διδασκομένη ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς τἀγαθὰ

§. 10. L. G. C. D. edd. vett. *χρήσιμαι*. — C. *ἔχω δὲ ἐπιδ.* — *ᾗ οἱ πλεῖστοι λυμαίνονται* G. L. A. C. D. edd. vett. marg. Steph.; cum Stephano Ernest. Zeun. Weisk. Schneid. Dind. *ᾗ ὡς πλεῖστα λυμανοῦνται*; Reisig. *ᾗ ὡς πλεῖστα λυμαίνονται*; Brod. *αἷς οἱ πλεῖστοι λυμαίνονται*, Ernest. *οἳ ὡς πλεῖστα λυμαίνονται* coniecerunt.

§. 11. L. e corr. et C. D. Vict. *πότερα*; in G. suprascr. *πρότερον*. — L. A. C. D. Vill. *ἂν κακουργῇ*. — Edd. vett. *κακοποιεῖν* cum Brod. correxit Castal. *κακοποιεῖ* est etiam in Vict., sed Schaef. ad Greg. Cor. p. 987 mavult *κακοποιοίη*, quod comprobatur a Schneid. in cens. Oec. ed. Küster. l. c. — A. *ἔχει* pro *ἔφη*, quod est in marg. — D. om. *εἰ δὲ μὴ — τὴν αἰτίαν ἔχοι*. — *ἀφ᾽ οὗ* Schneid.

non erat opus, quia non definite loquebatur, sed *χρῆσιν* habet, quia refertur ad illum usum, qui traditus erat verbis *ἱππικῇ δ᾽ ἀναγκαζόμενος χρῆσθαι*. ZEUN.

§. 10. *χρήσιμοι*] V. Zeun. et Reisig. Hic ad IV, 8. cum *χρήσιμος* male componit *ἀργός*. Sed librorum consensus me tantum non movebat, ut scriberem *χρήσιμαι*. Plat. Protag. p. 321. D. *χρησίμην*. Isocr. *π. ἀντιδ.* p. 117. Orell. *χρησίμην*. Matth. §. 117, 9.

ἐπιδιδόασιν] Proprie *ἐπιδιδόναι ἐπί τι* significat: pecuniae aliquid in civitatis salutem, quum opus esset, sponte conferre. Reisig. laudat locum memorabilem Athen. IV, 19: *ἐπιδόσεων* (sic vocabantur illae pecuniarum collationes) *δέ ποτε γενομένων, παρελθὼν καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔφη, ἐπιδίδωμι κἀγώ; καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὁμοθυμαδὸν ἀνεβόησαν εἰς ἀκολασίαν*, ubi ille (Phocus, homo luxuriosus) *ἐπιδίδωμι* usurpat sensu proprio, Athenienses autem accipiunt eo, qui nostro loco obtinet: incrementa capere. Xen. Comment. III, 9, 3: *ὁρῶ — καὶ φύσει διαφέροντας ἀλλήλων τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐπιμελείᾳ πολὺ ἐπιδιδόντας*. Cyr. I, 4, 12. Hier. IX, 7. Similiter et aeque absolute dicitur *προστιθέναι*. V. Saupp. Xen. Comment. l. l.

ᾗ ὡς πλεῖστα λυμαίνονται] Verbi *λυμαίνεσθαι* obiectum est *τοὺς οἴκους*.

§. 11. *τῆς δὲ γυναικός*] Genitivus non habet, unde pendeat. Verte: quod attinet ad uxorem. Cf. Saupp. Xen. Com-

κακοποιεῖ, ἴσως δικαίως ἂν ἡ γυνὴ τὴν αἰτίαν ἔχοι·
εἰ δὲ μὴ διδάσκων τὰ καλὰ κἀγαθὰ ἀνεπιστήμονι τού-
των χρῷτο, ἆρ' οὐ δικαίως ἂν ὁ ἀνὴρ τὴν αἰτίαν ἔχοι;
πάντως δ', ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, φίλοι γάρ ἐσμεν οἱ 12
παρόντες, ἀπαληθεῦσαι πρὸς ἡμᾶς. ἔστιν ὅτῳ ἄλλῳ
τῶν σπουδαίων πλείω ἐπιτρέπεις ἢ τῇ γυναικί; Οὐ-
δενί, ἔφη. Ἔστι δὲ ὅτῳ ἐλάσσονα διαλέγῃ ἢ τῇ γυ-
ναικί; Εἰ δὲ μή, οὐ πολλοῖς γε, ἔφη. Ἔγημας δὲ αὐ- 13
τὴν παῖδα νέαν μάλιστα, ἢ καὶ ὡς ἠδύνατο ἐλάχιστα
ἑωρακυῖαν καὶ ἀκηκουῖαν; Μάλιστα. Οὐκοῦν πολὺ
θαυμαστότερον, εἴ τι ὧν δεῖ λέγειν ἢ πράττειν ἐπί-
σταιτο ἢ εἰ ἐξαμαρτάνοι. Οἷς δὲ σὺ λέγεις ἀγαθὰς εἶ- 14
ναι γυναῖκας, ὦ Σώκρατες, ἢ αὐτοὶ ταύτας ἐπαίδευ-

reposuit pro ἄρα οὐ.

§. 12. Steph. mavult ἀπαλήθευσαι, vel ἀπαλήθευσον. Illud probant Bach. Dorvill. ad Charit. p. 51. Orell. Append. ad Or. Isocr. p. 461. Iacobs., recepit Dind. — A. om. ἄλλῳ τῶν —. Ἔστι δὲ ὅτῳ. — C. D. οὐδὲν ἔφη. — C. om. Εἰ δὲ μὴ — ὡς ἠδύνατο.

§. 13. ἢ post μάλιστα, praeeunte Schaefero ad Greg. Cor. p. 932., delendum censet Dind., tuetur Kerst. — G. A. C. D. L. Iunt. om. εἰ post ἢ, habet Vill.

§ 14. ἢ αὐτοὶ L. Vict. Cast. marg. Steph.; ἢ G., sed in marg. et in marg. Steph. est ἡ; cum Steph. Weisk. dedit εἰ; Camer. vertit: scilicet; ex A. C. D. Y. refert Gail. η αυτοι.

ment. I, 3, 8. Heind. Plat. Charm. p. 165. D. Matth. §. 342, 3.

ἀνεπιστήμονι] Sc. αὐτῇ οὔσῃ. De omisso participio v. Matth. §. 549. not. 3. Xen. Anab. III, 5, 17: εἰς Ἀρμενίαν ἥξειν, ἧς Ὀρόντας ἦρχε πολλῆς καὶ εὐδαίμονος. IV, 3, 17. Comment. IV, 6, 8. Krüger. de auth. et integr. Anab. p. 42 sq.

ἀρ' οὐ] ἆρα οὐ non dici in pedestri sermone, nisi seiunctis his particulis per aliam lexin monet Reisigius.

§. 12. ἀπαληθεῦσαι] Plat. Crat. p. 426. B: σὺ δ' ἄν τι ἔχῃς βέλτιόν ποθεν λαβεῖν, πειρᾶσθαι καὶ ἐμοὶ μεταδιδόναι. Heind. Lys. p. 211. B. Soph. p. 218. A. Stallb. ad Remp. p. 473. Ast. ad Legg. p. 70. Matth. §. 546. Buttm. §. 142, 4. not. 5. Rost. §. 125. annot. 5. Ceterum mediam formam verbi ἀπαληθεύειν ne reperiri quidem usquam iam Zeun. monuit.

ἔστιν ὅτῳ ἄλλῳ] pro ἔστιν ἄλλος τις, ᾧ.

Εἰ δὲ μή] H. e. si vero non omnino cum nemine rarius colloquor, quam cum uxore, non multi tamen sunt, quibuscum minus habeo commercii. Ita vel similiter ubique explices illud εἰ δὲ μή, quod pro εἰ δέ positum dicunt. Xen. Anab. IV, 3, 6. haec verba sic reddas: „si vero non fiebat, ut quis arma tenere non conaretur (h. e. quum — conaretur), flumen abripiebat." V. Krüger. Heind. Plat. Hipp. mai. p. 285. E. Matth. §. 617, b. Kühner. §. 823, 6.

§. 13. ἢ καὶ ὡς] Camerar. recte vertit: aut saltem, quam fieri potuit, quae minime multa

σαν; Οὐδὲν οἷον τὸ ἐπισκοπεῖσθαι. συστήσω δέ σοι ἐγὼ καὶ Ἀσπασίαν, ἣ ἐπιστημονέστερον ἐμοῦ σοι ταῦτα
15 πάντα ἐπιδείξει. νομίζω δὲ γυναῖκα κοινωνὸν ἀγαθὴν οἴκου οὖσαν πάνυ ἀντίῤῥοπον εἶναι τῷ ἀνδρὶ ἐπὶ τὸ ἀγαθόν. ἔρχεται μὲν γὰρ εἰς τὴν οἰκίαν διὰ τῶν τοῦ ἀνδρὸς πράξεων τὰ κτήματα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, δαπανᾶται δὲ διὰ τῶν τῆς γυναικὸς ταμιευμάτων τὰ πλεῖστα· καὶ εὖ μὲν τούτων γιγνομένων αὔξονται οἱ οἶκοι, κακῶς δὲ τούτων πραττομένων οἱ οἶκοι μειοῦνται.
16 οἶμαι δέ σοι καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν τοὺς ἀξίως λόγου ἑκάστην ἐργαζομένους ἔχειν ἂν ἐπιδεῖξαί σοι, εἴ τι προςδεῖσθαι νομίζεις.

οἷόν τε edd. vett. marg. Steph. Brod.; Camerar. vertit: quid prohibet; Leunclav. coni. οὐδὲν κωλύον τὸ. — Leunclav. coni. δέ σε καὶ Ἀσπασίᾳ; vulgata, Schneidero etiam suspecta, confirmatur Philodemi (p. 42.) verbis: Ὁ δ' Ἀσπασίαν αὐτῷ συνιστάναι φησὶν ὡς ἐπιστημονέστερον αὐτῷ ταῦτα πάντα ἐπιδείξουσαν.

§. 15. Philodemus: γυναῖκα κοινωνὸν, ἀγαθὴν οὖσαν, οἴκου πάνυ ἀντίῤῥοπον ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν εἶναι τῷ ἀνδρὶ κτλ., qui verborum ordo editori Neapolitano l. c. magis placet; equidem cum Goettlingio (p. 189.) non intelligo, quid inde lucremur.

§. 16. σοι ante καὶ cum Castal. omitti iubent Schneid. et Weisk. — ἀξίους G. a pr. m. L. A. C. D. Stobaei libri, Vict. Vill.

vidisset et audiisset? Quare ἤ, si non necessarium est, tamen non turbat sententiam. Ad νέαν intelligas οὖσαν. V. ad §. 11.

§. 14. Οὐδὲν οἷον τὸ] H. e. οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον τό, nihil est melius quam —. Plat. Gorg. p. 447. C: οὐδὲν οἷον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν, ὦ Σώκρατες. Demosth. adv. Mid. p. 529, 11: οὐδὲν οἷον ἀκούειν αὐτοῦ τοῦ νόμου. Aristoph. Avv. 967. Lysistr. v. 135: Οὐδὲν γὰρ οἷον (sc. τοῦτο). Articulus in hac formula ante infinitivum modo additur, modo omittitur. Cf. Matth. §. 542. a. not.

ἐπισκοπεῖσθαι] exempla considerare. V. ad IV, 5. Quod respondet Socrates, quia infra Ischomachus rem plane docet.

συστήσω δέ σοι ἐγὼ καὶ Ἀσπασίαν] Cf. Xen. Symp. IV, 63: καὶ πρὸς ἐμὲ ἐπαινῶν τὸν Ἡρακλεώτην ξένον, ἐπεί με ἐποίησας ἐπιθυμεῖν αὐτοῦ, συνέστησάς μοι αὐτόν. Sed Schneidero non satis apte Aspasia perduci ad Critobulum eique conciliari videtur dici, utpote femina. Born. ad Symp. l. c. Weiskio et Reisigio assentitur, ironice Aspasiam commemorari a Socrate et h. l. et Xen. Comment. II, 6, 36. (ubi v. Weisk.) et Plat. Menex. p. 235. Schaefer. Appar. crit. Dem. V. p. 275: „Sed nihil, ait, quidquam interest, dicasne e. c. συνέστησά σοι τοῦτον, an dicas συνέστησά σε τούτῳ, quod pulcre monuit Reisk. Ind. Graecit. p. 481 sq." Huic certe et Symposii loco cave ne adhibeas verbi συνιστάναι interpretationem: commendare, quam exhibet Herbst. ad Comment. I, 6, 14. Verte: consociare, conciliare, quae significatio pro-

CAPUT IV.

ARGUMENTUM.

Omnes quidem artes doceri recusat Critobulus, atque Socrates adstipulatur: sellularias animum et corpus frangere et repudiandas esse, unice illi convenire artem militarem et rusticam, quas regis Persarum exemplo commendat. Addit deinde de Cyro minore narrationem, quem aliquando propter singulare agriculturae studium Lysander admiratus sit.

Ἀλλὰ πάσας μὲν τί σε δεῖ ἐπιδεικνύναι, ὦ Σώκρα- 1
τες; ἔφη ὁ Κριτόβουλος· οὔτε γὰρ κτήσασθαι πασῶν τῶν τεχνῶν ἐργάτας ῥάδιον οἵους δεῖ, οὔτε ἔμπειρον γενέσθαι αὐτῶν οἷόν τε, ἀλλ' αἳ δοκοῦσι κάλλισται τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐμοὶ πρέποι ἂν μάλιστα ἐπιμελομένῳ, ταύτας μοι καὶ αὐτὰς ἐπιδείκνυε καὶ τοὺς πράττοντας αὐτάς, καὶ αὐτὸς δὲ ὅ τι δύνασαι συνωφέλει εἰς ταῦτα

Cap. IV. §. 1. γὰρ post οὔτε in G. addit m. sec. — L. G. A. a pr. m. edd. vett. πρέπει ἂν; D. πρέπῃ ἂν; L. G. A. a sec. m. Steph. I. Leuncl. Bach. Weisk. Reis. Diud. πρέποι ἂν; Steph. II. Wels. Zeun. Schneid. πρέποιεν ἂν; Cast. Camer. Bas. I. II. Kerst. πρέπειν αν. — C. ἐπιμελουμένῳ. — Pro vulg. ταύτας μοι καὶ αὐτὸς restituit Zeun. αὐτὰς, quod vertit Camer. et habent L. G. A. C. D. Vill. Vict. — Marg. Steph. καὶ αὐτὰς δὲ. — Edd. vett. ὅτι τὶ δύνασαι.

loco prorsus convenit. Ceterum Atheniensibus et maxime Aspasiae non idem indecorum visum esse, quod nobis, vix est quod moneamus.

§. 15. ἀντίῤῥοπον] Hesych.: ἀντίῤῥοπον· ἴσον, ἰσόσταθμον, ἰσόζυγον. Librarum altera lanx, quae maiore pondere inclinat, vel vergit, dicitur ῥέπειν, vel ῥοπὴν ἔχειν, aequales autem lances dicuntur ἀντιῤῥέπειν, quare adiectivi ἀντίῤῥοπος significatio est: paris momenti.

§. 16. ἀξίως] ἀξίους inter participium et articulum positum ferri non potest. Aliter se habet Anab. VII, 7, 24: Ὁρῶ γὰρ τῶν μὲν ἀπίστων ματαίους καὶ ἀτίμους τοὺς λόγους πλανωμένους.

ἐπιδεῖξαί σοι] De σοι iterato v. Bach. et Reisig. ad h. l. nos ad II, 4.

Cap. IV. §. 1. πρέποι ἂν] Structura, more Graecis perquam usitato, mutatur, ita ut ex antecedente αἳ ad ἐπιμελομένῳ intelligas αὐτῶν. Xen. Cyr. III, 1, 38: ποῦ δὴ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀνήρ, ὃς συνεθήρα ἡμῖν, καὶ σύ μοι μάλα ἐδόκεις θαυμάζειν αὐτόν pro καὶ ὃν σύ μοι. V. Bornem. Cyr. l. c. Heind. Plat. Phaed. p. 114. D., qui, coll. Lysia p. 779., participium poni monet pro infinitivo. Matth. §. 428, 2. De omisso αὐτῶν v. ad III, 10.

συνωφέλει] Sc. με. V. ad II, 15. Anab. III, 2, 27: συνωφελοῦσι δὲ οὐδὲν οὔτε εἰς τὸ μά-

2 διδάσκων. Ἀλλὰ καλῶς, ἔφη, λέγεις, ὦ Κριτόβουλε.
καὶ γάρ αἵ γε βαναυσικαὶ καλούμεναι καὶ ἐπίῤῥητοί εἰ-
σι, καὶ εἰκότως μέντοι πάνυ ἀδοξοῦνται πρὸς τῶν πό-
λεων. καταλυμαίνονται γὰρ τὰ σώματα τῶν τε ἐργα-
ζομένων καὶ τῶν ἐπιμελομένων, ἀναγκάζουσαι καθῆ-
σθαι καὶ σκιατραφεῖσθαι, ἔνιαι δὲ καὶ πρὸς πῦρ ἡμε-
ρεύειν. τῶν δὲ σωμάτων θηλυνομένων καὶ αἱ ψυχαὶ
3 πολὺ ἀῤῥωστότεραι γίγνονται. καὶ ἀσχολίας δὲ μάλι-
στα ἔχουσι καὶ φίλων καὶ πόλεως συνεπιμελεῖσθαι αἱ
βαναυσικαὶ καλούμεναι, ὥςτε οἱ τοιοῦτοι δοκοῦσι κα-
κοὶ καὶ φίλοις χρῆσθαι καὶ ταῖς πατρίσιν ἀλεξητῆρες
εἶναι. καὶ ἐν ἐνίαις μὲν τῶν πόλεων, μάλιστα δὲ ἐν
ταῖς εὐπολέμοις δοκούσαις εἶναι, οὐδ' ἔξεστι τῶν πο-
4 λιτῶν οὐδενὶ βαναυσικὰς τέχνας ἐργάζεσθαι. Ἡμῖν δὲ

§. 2. Stob. ed. Serm. CCXXVII. p. 382. *αἱ βαναυσικαί.* — *ἐπίῤῥητοί εἰσι* Stob. Steph. Leuucl. Wels. Bach. Schneid. sqq. edd.; mss. (de Pariss. tacet Gail.) et edd. vett. *ἐπίῤῥητοί τέ εἰσι.* — Stob. ms. *ὑπὸ τῶν πόλεων*; Ald. *τῶν πρὸς πόλεων.* — Stob. *τῶν ἐργαζομένων καὶ ἐπιμελουμένων καὶ τὰς ψυχάς, ἀναγκάζουσαι*; etiam C. dat *ἐπιμελουμένων.* — G.A.Y. Stob. *σκιατροφεῖσθαι.* — Stobaei *ἐπὶ πολὺ ἀῤῥωστ.* probat Valcken. ad Ammon. p. 215. — Stob. *γίνονται.*

§. 3. *ἔχουσι* pro vulg. *ἔχουσαι* dant Stob. Brod. Steph. II. Wels. Bach. Zeun. sqq. edd.; Kerst. *ἔχουσαι* retiuendum et post §. 2. lacunae signum ponendum censet. — Stob. *καὶ πόλεων*, quod est *χεσθαι οὔτ' εἰς τὸ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν.*

§.2. *σκιατραφεῖσθαι*] Lobeck. Phryn. p. 578. hanc formam magis Atticam ducit quam *σκιατροφεῖν.* Plat. Rep. VIII. p. 556. *ἐσκιατραφηκὼς* opponitur *τῷ ἡλιωμένῳ.* V. Heind. Phaedr. p. 239. C.

§. 3. *ἔχουσι*] Hoc unice rectum. V. Herm. ad Viger. p. 776. Excidisse quaedam fine §. 2. mihi quoque videntur. Sed v. ad VI, 6. *Ἔχειν* nihil est nisi: habere, de quo usu plura affert Schaef. Ind. ad Greg. Cor. p. 985. Similiter dicunt Latini, e. g. Cic. de Legg. II, 26, 65: habet enim luctum concursus hominum.

οἱ τοιοῦτοι] Hi sunt *οἱ ἐργαζόμενοι τὰς βαναυσικάς.* Cyr. VI, 2, 11: *συλλέγεσθαι δὲ τὸ στράτευμα ἀμφὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμόν, προϊέναι δὲ μέλλειν αὐτοὺς* (sc. *τοὺς στρατιώτας*) *εἰς Θύμβραρα.* Ibid. V, 3, 59. Frotscher. Hier. II, 15. Cf. infra V, 3. Rost. §. 100. annot. 7.

κακοὶ — χρῆσθαι] Constructio verborum haec est: *καὶ φίλοις εἶναι κακοὶ χρῆσθαι.* Infra VI, 9: *ἡ ἐργασία μαθεῖν ῥάστη.* Xen. Comment. I, 6, 9: *ὁ τῶν χαλεπωτάτων εὑρεῖν δεόμενος.* Cf. infra V, 18. XVI, 11. Quales infinitivos cave dicas poni pro passivis, quod fecit Matth. §. 535. b. not. Cum enim certum

δὴ ποίαις συμβουλεύεις, ὦ Σώκρατες, χρῆσθαι; Ἆρα, ἔφη ὁ Σωκράτης, μὴ αἰσχυνθῶμεν τῶν Περσῶν βασιλέα μιμήσασθαι; ἐκεῖνον γάρ φασιν ἐν τοῖς καλλίστοις τε καὶ ἀναγκαιοτάτοις ἡγούμενον εἶναι ἐπιμελήμασι γεωργίαν τε καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην τούτων ἀμφοτέρων ἰσχυρῶς ἐπιμελεῖσθαι. καὶ ὁ Κριτόβουλος ἀκούσας ταῦτα εἶπε, Καὶ τοῦτο, ἔφη, πιστεύεις, ὦ Σώκρατες, βασιλέα τῶν Περσῶν γεωργίας τι συνεπιμελεῖσθαι; Ὧδ' ἄν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐπισκοποῦντες, ὦ Κριτόβουλε, ἴσως ἂν καταμάθοιμεν, εἴ τι συνεπιμελεῖται. τῶν μὲν γὰρ πολεμικῶν ἔργων ὁμολογοῦμεν αὐτὸν ἰσχυρῶς ἐπιμελεῖσθαι, ὅτι, ἐξ ὁπόσων περ ἐθνῶν δασμοὺς λαμβάνει, τέταχε τῷ ἄρχοντι ἑκάστῳ, εἰς ὁπόσους δεῖ διδόναι τροφὴν ἱππέας καὶ τοξότας καὶ σφεν-

VI, 9., et om. *αἱ* ante *βαναυσ*. — Stob. *ὥστε εἰκότως σοι κακοὶ ἂν καί*; Brod. scribit *ὥστε εἰκότως οἱ τοιοῦτοι δοκοῦσι κακοὶ ἂν καί*; idem Zeun.; *κακοὶ καὶ* Steph. II. Wels. Schneid. sqq. edd.; Cast. Bas. II. *κακῶς*; vulg. *κακὸν*. — Vulg. *ἐν πολέμοις* (*ἐν πολέμῳ* A.), quod Steph. in *ἐμπολέμοις* mutatum voluit, cum Brod. ex Stob. correxit Zeun.

§. 4. G. *Ἆρ'*, *ἔφη*. — L. G. C. D. Reis. Dind. Kerst. *τῶν Περσῶν*; vulg. *τὸν Περσῶν*.

§. 5. *ἔφη* om. Iunt. Bas. II. — *ὁποίων περ* edd. vett. marg. G. — C. om. *Ὧδ' ἂν* — *ἐπιμελεῖσθαι, ὅτι*. — L. A. D. edd. vett. om. *δασμούς*. — G. L. edd. vett. *λαμβάνειν*.

aliquod subiectum non habeant, accipiendi sunt tanquam accusativi, qui subiunguntur adiectivis, velut *κακοὶ τὴν χρῆσιν*. V. Bernh. Synt. p. 362. Cf. Hart. §. 1017, 5. not.

§. 4. *Ἆρα — μὴ αἰσχυνθῶμεν —;*] Numquid pudeat nos —? Xen. Comment. II, 6, 34: *ἆρα μὴ διαβάλλεσθαι δόξεις ὑπ' ἐμοῦ*; Plat. Civ. 337. B: *πῶς λέγεις; μὴ ἀποκρίνωμαι ὧν προεῖπες μηδέν*; quem locum excitat una cum h. l. Saupp. ad Xen. Comment. IV, 2, 12. Herm. Viger. p. 824. Matth. §. 608. not. 3. et 516, 2. 3. Rost. §. 123, 8. a. aa. γ.

γεωργίαν] Articulus pari modo omittitur VI, 8: *ἐπιστήμην κρατίστην* (*εἶναι*) *γεωργίαν*, ubi v. not.

§. 5. *Ὧδ'*] Hac ratione, quam iam iuibimus. Item *γάρ* sequitur Hier. III, 6: *ὧδε ἐπίσκεψαι. Βεβαιόταται μὲν γὰρ κτλ.* Cf. ad XIII, 10. — De particula *ἄν* repetita vide Rost. §. 120. annot. 4.

ὁπόσων — ἑκάστῳ] Cf. Xen. Anab. I, 1, 6: *ὁπόσας εἶχε φυλακὰς —, παρήγγειλε τοῖς φρουράρχοις ἑκάστοις*. Ibid. IV, 5, 13. V, 4, 30.

τῷ ἄρχοντι] Esse satrapas, coll. Xen. Cyr. VIII, 6, 3 sqq., dicit Zeun.; sed v. ad §. 11.

δονήτας καὶ γεῤῥοφόρους, οἵτινες τῶν τε ὑπ' αὐτοῦ ἀρχομένων ἱκανοὶ ἔσονται κρατεῖν καί, ἢν πολέμιοι ἐπίωσιν, ἀρήξουσι τῇ χώρᾳ, χωρὶς δὲ τούτων φύλακας ἐν
6 ταῖς ἀκροπόλεσι τρέφει· καὶ τὴν μὲν τροφὴν τοῖς φρουροῖς δίδωσιν ὁ ἄρχων, ᾧ τοῦτο προστέτακται, βασιλεὺς δὲ κατ' ἐνιαυτὸν ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν μισθοφόρων καὶ τῶν ἄλλων, οἷς ὡπλίσθαι προστέτακται, καὶ πάντας ἅμα συνάγων πλὴν τοὺς ἐν ταῖς ἀκροπόλεσιν, ἔνθα δὴ ὁ σύλλογος καλεῖται· καὶ τοὺς μὲν ἀμφὶ τὴν αὐτοῦ οἴκησιν αὐτὸς ἐφορᾷ, τοὺς δὲ πρόσω ἀποικοῦντας πι-

C. ἢν οἱ πολέμιοι; Vict. Vill. ἂν πολέμιοι.
§. 6. τρέφειν G. L. A. C. D. Vict. edd. vett. — In G. ἀκρο ad πόλεσιν suprascr. — Schneid. om. καὶ aute τοὺς μὲν. — A. C. D. Kerst. τὴν ἑαυτοῦ. — G. οἴκησιν αὐτὴν a pr. m.
§. 7. Edd. vett. ἔκπλεον; Vill. ἔκπλεω. — Cum Brod. et Steph. Wels. Schneid. (cui assentitur Weisk.) Dind. δοκίμοις: vulgatum

§. 6. *ὡπλίσθαι*] De re cf. Xen. Cyr. VIII, 6, 15.

καὶ πάντας ἅμα συνάγων] Participium annectendum est verbis ἐξέτασιν ποιεῖται. Καὶ πάντας ἅμα est: una omnino omnes. V. Lex. Xen. v. ἅμα. nos ad II, 3. Schaef. Ind. ad Greg. Cor. p. 985. καί vertit: „idque, et quidem." Exempla certe, quae affert: Hier. XI, 12: προμάχους καὶ προθύμους, Demosth. T. I. p. 245: φορὰν προδοτῶν — συνέβη γενέσθαι, καὶ τοσαύτην, non prorsus quadrant in h. l. De καί explicativo v. Lex. Xen. v. καί. 13. nos ad II, 5.

ὁ σύλλογος καλεῖται] Xen. Hell. V, 1, 10: ἔνθα ἡ Τριπυργία καλεῖται, h. e. ubi est, quae Τριπυργία dicitur. Wyttenb. ad Plat. Phaed. p. 285: οὐχ ὑπὲρ τοῦ χρόνου τούτου μόνον, ἐν ᾧ καλοῦμεν τὸ ζῆν. Soph. Oed. R. 1451: ἀλλ' ἔα με ναίειν ὄρεσιν, ἔνθα κλῄζεται οὑμὸς Κιθαιρών. Trach. 639. Cf. infra VI, 12: τοῦτο τὸ ὄνομα, ὃ καλεῖται καλός τε κἀγαθὸς ἀνήρ. Bernhardy. Synt. p. 194. Kühner. §. 558. A. 2. De re v. Krüger. ad Anab. I, 1, 2.

τὴν αὐτοῦ οἴκησιν] Non necessarium est ἑαυτοῦ, quia maior vis inest vocabulo οἴκησιν. V. Matth. §. 148. not. 3. Buttm. exc. X. ad Dem. Mid.

§. 7. *τῶν φρουράρχων*] Discrimen φρουράρχων, χιλιάρχων et σατραπῶν disce ex Xen. Cyr. VIII, 6, 1. et 3. SCHNEID. Quanquam ibi narratur τοὺς φρουράρχους καὶ χιλιάρχους οὐκ ἄλλου ἢ τοῦ Κύρου ἀκοῦσαι, tamen ἄρχοντες illis praebebant nutrimenta, itaque causa erant exercitus bene aut male instructi.

τῶν σατραπῶν] quorum imperio χιλίαρχοι et φρούραρχοι subiecti erant. V. ad §. 11.

τούτους] Per synesin refer ad τὸν ἀριθμόν. Xen. Anab. VI, 5, 30: Ἐπεὶ δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες τό τε Φαρναβάζου ἱππικὸν ἔτι συνεστηκὸς καὶ τοὺς Βιθυνοὺς ἱππέας πρὸς τούτους συναθροιζομένους κτλ. Cf. ad §. 3. Rost. §. 100. annot. 7. Kühner. §. 419. b.

δοκίμοις] Vulgatum δοκίμους Kerst. ita defendit, ut quae sequuntur, ἵπποις τε κ. ὅ. κ., per epexegesin, in qua soleant Graeci explicandi particulas omit-

στοὺς πέμπει ἐπισκοπεῖν· καὶ οἳ μὲν ἂν φαίνωνται τῶν 7
φρουράρχων καὶ τῶν χιλιάρχων καὶ τῶν σατραπῶν τὸν
ἀριθμὸν τὸν τεταγμένον ἔκπλεων ἔχοντες, καὶ τούτους
δοκίμοις ἵπποις τε καὶ ὅπλοις κατεσκευασμένους παρέχωσι, τούτους μὲν τοὺς ἄρχοντας καὶ ταῖς τιμαῖς αὔξει καὶ δώροις μεγάλοις καταπλουτίζει, οὓς δ᾽ ἂν εὕρῃ τῶν ἀρχόντων ἢ καταμελοῦντας τῶν φρουρῶν ἢ κατακερδαίνοντας, τούτους χαλεπῶς κολάζει καὶ παύων τῆς ἀρχῆς ἄλλους ἐπιμελητὰς καθίστησι. τῶν μὲν δὴ πολεμικῶν ἔργων ταῦτα ποιῶν δοκεῖ ἡμῖν ἀναμφιλό-

δοκίμους servat cum Zeun. Kerst. — Schneid. ad Xen. Comment. III, 3, 4. scribi iubet: *παρέχωνται* pro *παρέχωσι*, coll. Ages. I, 23. — *εὕρῃ* pro vulg. *εὕροι* e L. G. dedit Zeun. — Schaef. Melet. p. 111. Dind. Kerst. *καταμελοῦντας τῶν φρουρῶν* pro vulg. *φρουράρχων*. — Schaef. Melet. l. c. scribere vult: *τούτους δὲ χαλεπῶς*, coll. §. 8. *τούτους δὲ κολάζει*. — Marg. Steph. *ἀναμφιβόλως*.

tere, addita esse dicat. Miror editorum neminem memorem fuisse loci simillimi, Xen. Hier. I, 18: *Ἔκπλεῳ γὰρ αὐτοῖς ἀεὶ παρεσκευασμέναι οὐδεμίαν ἐν ταῖς ἑορταῖς ἔχουσιν αἱ τράπεζαι αὐτῶν ἐπίδοσιν.* Hic usus, quem vocant adiectivi vel participii prolepsin, Xenophonti est frequentissimus: Cyr. IV, 2, 3: *μέγιστον ηὔξετο.* VIII, 7, 9: *τῷ προτέρῳ γιγνομένῳ.* Comm. IV, 1, 2: *τοὺς — τοιούτους παιδευθέντας.* V. infra §. 14. V, 15: *προθύμους παρασκευάζειν.* VII, 16. XVII, 10: *πολλοὺς ἁδροὺς χοίρους ἐκτρέφειν*, ubi v. Reisig. Per hanc prolepsin fit, ut verbum *κατασκευάζειν* significare videatur: reddere, e. g. Cyr. II, 4, 17: *καὶ γὰρ τῷ ὄντι βούλομαι, ἔφη, ἐλθὼν κατασκευάσαι αὐτὰ (τὰ φρουρία) ὡς ἰσχυρότατα.* Ages. VIII, 8: *πολὺ μέντοι ἔγωγε κάλλιον κρίνω τὸ τὴν αὑτοῦ ψυχὴν ἀνάλωτον κατασκευάσαι.* V. VII, 23. XIII, 5. Kühner. §. 477, 2.

παρέχωσι] quod ut retineam, non tam Plutarch. Ages. 9. a Schneidero laudatus facit, ubi legitur: *παρασχεῖν ἕκαστον ἵππον ἀνθ᾽ ἑαυτοῦ καὶ ἄνδρα*, quam verbi activi *παρέχειν* usus alibi observatus, e. g. infra VI, 9. XXI, 4.; et activum et medium significant: aufweisen, igiturque parandi notionem utraque forma involvit. Cf. ad I, 6. Matth. §. 496, 5. Plura verba, quorum activa et media idem significare videntur, v. apud Seiler. Ind. in Schaef. App. crit. Dem. p. 98. V. ad I, 6.

τούτους μὲν τοὺς ἄρχοντας] Ex iis, quae statim sequuntur, apparet *τούτους — ἄρχοντας* non esse: hos, qui modo appellati sunt *φρούραρχοι, χιλίαρχοι, σατράπαι*, sed potius sic verba sunt explicanda: harum provinciarum (in quibus *φρούρ.*, *χιλ.* et *σατράπαι* numerum illum bene praestant) satrapas honoribus auget. *οὗτος* alibi etiam de loco intelligendum esse notum est. Cf. §. 11.

ταῖς τιμαῖς] notis illis honoribus interpretatur cum Baehio Weisk., de quibus v. Xen. Cyr. VIII, 6, 11. SCHNEID.

τούτους χαλεπῶς] *Δέ* interserere non necessarium videtur. Cf. Anab. III, 1, 43: *ὁπόσοι μὲν —, οὗτοι μὲν —, ὁπόσοι δὲ —, τούτους ὁρῶ κτλ.*, nisi forte

8 γως ἐπιμελεῖσθαι. ἔτι δὲ ὁπόσην μὲν τῆς χώρας διε-
λαύνων ἐφορᾷ αὐτὸς καὶ δοκιμάζει, ὁπόσην δὲ μὴ αὐ-
τὸς ἐφορᾷ πέμπων πιστοὺς ἐπισκοπεῖται. καὶ οὓς μὲν
ἂν αἰσθάνηται τῶν ἀρχόντων συνοικουμένην γε τὴν
χώραν παρεχομένους καὶ ἐνεργὸν οὖσαν τὴν γῆν καὶ
πλήρη δένδρων τε ὧν ἑκάστη φέρει καὶ καρπῶν, τού-
τοις μὲν χώραν τε ἄλλην προστίθησι καὶ δώροις κο-
σμεῖ καὶ ἕδραις ἐντίμοις γεραίρει, οἷς δ' ἂν ὁρᾷ ἀρ-
γόν τε τὴν χώραν οὖσαν καὶ ὀλιγάνθρωπον ἢ διὰ χα-
λεπότητα ἢ δι' ὕβριν ἢ δι' ἀμέλειαν, τούτους δὲ κο-
λάζων καὶ παύων τῆς ἀρχῆς ἄρχοντας ἄλλους καθί-
9 στησι. ταῦτα ποιῶν δοκεῖ ἧττον ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ἡ
γῆ ἐνεργὸς ἔσται ὑπὸ τῶν κατοικούντων ἢ ὅπως εὖ
φυλάξεται ὑπὸ τῶν φρουρούντων; καὶ εἰσὶ δ' αὐτῷ
οἱ ἄρχοντες διατεταγμένοι ἐφ' ἑκάτερον οὐχ οἱ αὐτοί,
ἀλλ' οἱ μὲν ἄρχουσι τῶν κατοικούντων τε καὶ τῶν ἐρ-
γατῶν, καὶ δασμοὺς ἐκ τούτων ἐκλέγουσιν, οἱ δ' ἄρ-

§. 8. G. ὁπόσης μὲν. — Camerar. coni. αὐτός, αὐτὸς καὶ δοκιμάζει, quod probaut Leuncl. et Schaef. Melet. p. 70.; sed Leuncl. mavult αὐτός, καὶ αὐτὸς δοκιμάζει. — A. δὲ αὐτὸς μὴ ἐφορᾷ. — συνοικουμένην τε coni. Schaefer. l. c., probavit Schneid., recepit cum Dind. Kerst. — καὶ ante καρπῶν om. A. D. — Vulgatum χώραν τὴν male defendit Schneid. in Praef. ad Anab.; Dind. Kerst. χώραν τε. — A. om. ἐντίμοις. — A. C. D. διὰ ὕβριν.

§. 9. Marg. Steph. ἐπιμέλεσθαι. — Iunt. interrogationis signum post φρουρούντων om.; Cast. Bas. II. οὐχ ἧττον dant. — ibi quoque τούτους δ' ὁρῶ legendum est. Cf. Venat. XIII, 10.

§. 8. ὁπόσην — τῆς χώρας] pro ὁπόσην χώραν. Cyr. III, 2, 2: πολλὴν τῆς χώρας. IV, 5, 1. Thuc. V, 3: ἐπὶ τῇ ἡμισείᾳ τῆς γῆς. Poppo ad Cyr. III, 1, 34. 2, 2. Saupp. Comment. II, 5 fin. Matth. §. 320. 442, 2. Bernh. Synt. p. 154. Cf. XVIII, 8.

ἐφορᾷ αὐτὸς καὶ δοκιμάζει] αὐτός referendum esse et ad ἐφορᾷ et ad δοκιμάζει, iam Bach. vidit.

συνοικουμένην γε] Γὲ saepe verbum, cui appositum est, non restringit, sed eius vim sonumque extollit; ubique enim aliquid inter alia eminere significat. V. Krüger. Ind. Anab. Matth. §. 602. Herm. Vigcr. p. 490. Hart. §. 793.

ὧν — φέρει] V. ad II, 1.

κοσμεῖ] Sc. αὐτούς. V. ad III, 10.

τούτους δὲ] De δέ in apodosi, maxime post pronomen demonstrativum posito, v. Bornem. ad Cyr. I, 6, 41. Matth. §. 606, 3. Hartung. §. 780. b. Kühner. §. 738. a.

§. 9. ταῦτα ποιῶν κτλ.] Interrogatio minime aliena est ab h. l. Pluribus iam demonstrat Socrates regem Persarum non minus rei rusticae quam militaris curam habere.

οὐχ οἱ αὐτοί] De re ipsa v. Xen. Cyr. VIII, 6, 1.

χουσι τῶν ὡπλισμένων φρουρῶν. κἂν μὲν ὁ φρούραρ- 10
χος μὴ ἱκανῶς τῇ χώρᾳ ἀρήγῃ, ὁ τῶν ἐνοικούντων ἄρ-
χων καὶ τῶν ἔργων ἐπιμελούμενος κατηγορεῖ τοῦ φρου-
ράρχου, ὅτι οὐ δύνανται ἐργάζεσθαι διὰ τὴν ἀφυλαξίαν,
ἢν δὲ παρέχοντος τοῦ φρουράρχου εἰρήνην τοῖς ἔργοις
ὁ ἄρχων ὀλιγάνθρωπόν τε παρέχηται καὶ ἀργὸν τὴν χώ-
ραν, τούτου αὖ κατηγορεῖ ὁ φρούραρχος. καὶ γὰρ σχε- 11
δόν τι οἱ κακῶς τὴν χώραν ἐργαζόμενοι οὔτε τοὺς φρου-
ροὺς τρέφουσιν οὔτε τοὺς δασμοὺς δύνανται ἀποδιδόναι.
ὅπου δ' ἂν σατράπης καθιστῆται, οὗτος ἀμφοτέρων
τούτων ἐπιμελεῖται. ἐκ τούτων ὁ Κριτόβουλος εἶπεν, 12
Οὐκοῦν, εἰ μὲν δὴ ταῦτα ποιεῖ βασιλεύς, ὦ Σώκρατες,
οὐδὲν ἔμοιγε δοκεῖ ἧττον τῶν γεωργικῶν ἔργων ἐπιμελεῖ-
σθαι ἢ τῶν πολεμικῶν. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ἔφη ὁ Σω- 13
κράτης, ἐν ὁπόσαις τε χώραις ἐνοικεῖ καὶ εἰς ὁπόσας ἐπι-
στρέφεται, ἐπιμελεῖται τούτων, ὅπως κῆποί τε ἔσονται οἱ
παράδεισοι καλούμενοι πάντων καλῶν τε κἀγαθῶν μεστοί,

E. *εἰσὶ δ' αὐτῶν.* — L. *οἳ δ' ἄρχουσι.*

§. 10. Marg. Steph. *καλῶς* pro *ἱκανῶς.* — D. om. *ὅτι οὐ — τοῦ φρουράρχου.* — A. D. om. *τούτου αὖ — τὴν χώραν.*

§. 11. *καὶ σχεδόν τι* Iunt. Bas. II. Camerar. — G. *καθίστηται.*

§. 12. Reisig. *οὔκουν.* — Bach. Zeun. Schneid. Weisk. *ὁ βασιλεύς.*

§. 13. A. *καὶ ὁπόσας.* — G. L. A. edd. vett. *ἐπιμελεῖσθαι*; sed A. suprascr. habet *ἐπιμελεῖται*, quod cum Brod. dedit Cast. — L. A. C. D. Dind. Kerst. *κἀγαθῶν* pro vulg. *καὶ ἀγαθῶν.*

οἱ μὲν ἄρχουσι] Hi sunt, ni fallor, qui supra §. 5. dicuntur *ἄρχοντες.*

τῶν ἐργατῶν] „Alibi *ἐργάται* non sunt mercenarii et liberi, sed servi; nescio, an et h. l. Aristot. Oecon. I, 5: *δούλων δὲ (ἐστιν) εἴδη δύο, ἐπίτροπος καὶ ἐργάτης.* Cf. infra V, 16." WEISK. „Sunt omnino operarii, seu operae." REISIG.

§. 11. *ὅπου — οὗτος*] Pronomina demonstrativa *οὗτος* et *ὅδε* loci significationem interdum complecti docent Buttm. §. 127, 1. Kühner. §. 629, 1. V. §. 7. Verte cum Leunclavio: „Ubi vero satrapa constitutus est, is curam horum utriusque habet," nimirum: ut stipendia et vectigalia solvantur, et ut *φρούραρχος* provinciam defendat ab hostibus. Unde colligitur satrapam non eundem esse, qui §. 5. dicitur *ἄρχων*, cuius est tantum praesidiis et exercitui stipendia solvere et regi pendere vectigalia. Differt igitur qualis h. l. exhibetur satrapa ab illo, cuius munera commemorantur Cyr. VIII, 6, 1. Hoc autem pro certo habemus, satrapam non in unaquaque fuisse provincia, *ἄρχοντα* autem in unaquaque. Atque Cyri minoris tempore satrapas exercitui etiam praefuisse exemplis satis multis comprobatur.

§. 13. *παράδεισοι*] Tironum in gratiam moneo *παράδεισον* non esse vocem Graecam, ut

ὅσα ἡ γῆ φύειν θέλει, καὶ ἐν τούτοις αὐτὸς τὰ πλεῖ-
14 στα διατρίβει, ὅταν μὴ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους ἐξείργῃ. Νὴ
Δί', ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ἀνάγκη τοίνυν, ὦ Σώκρατες,
ἔνθα γε διατρίβει αὐτός, καὶ ὅπως ὡς κάλλιστοι κα-
τεσκευασμένοι ἔσονται οἱ παράδεισοι ἐπιμελεῖσθαι δέν-
δρεσι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι καλοῖς, ὅσα ἡ γῆ φύει.
15 Φασὶ δέ τινες, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κριτόβουλε, καὶ
ὅταν δῶρα διδῷ ὁ βασιλεύς, πρῶτον μὲν εἰςκαλεῖν τοὺς
πολέμῳ ἀγαθοὺς γεγονότας, ὅτι οὐδὲν ὄφελος πολλὰ
ἀροῦν, εἰ μὴ εἶεν οἱ ἀρήξοντες· δεύτερον δὲ τοὺς κα-
τασκευάζοντας τὰς χώρας ἄριστα καὶ ἐνεργοὺς ποιοῦν-
τας, λέγοντα, ὅτι οὐδ' ἂν οἱ ἄλκιμοι δύναιντο ζῆν, εἰ
16 μὴ εἶεν οἱ ἐργαζόμενοι. λέγεται δὲ καὶ Κῦρός ποτε,
ὅςπερ εὐδοκιμώτατος δὴ βασιλεὺς γεγένηται, εἰπεῖν
τοῖς ἐπὶ τὰ δῶρα κεκλημένοις, ὅτι αὐτὸς ἂν δικαίως

ὅσα — θέλει L. G. C. D. Dind. Kerst.; ὅσα habet etiam Vict., θέλει Bas. I. II., θέλοι A.; vnlg. ὁπόσα — ἐθέλει. — Bas. I. II. om. ἡ ante ὥρα.

§. 14. κάλλιστα cnm Steph. Schneid. Reisig. Dind. Kerst.

§. 15. Ald. Bas. I. II. εἰςκαλεῖν τῷ πολέμῳ ἀγ. — A. ἀρή-ξαντες. — C. D. om. ἄριστα, D. etiam τάς. — C. om. οἱ post ἄν.

§. 16. In marg. G. ἐπὶ adscriptnm est. — G. in marg. dat ἀμφότερα. — A. C. D. ἄριστον.

§. 17. L. G. A. edd. vett. marg. Steph. Dind. Kerst. μὲν τοί-νυν; vnlg. μέντοι. — Ante Steph. scribebatur ἐπηγγέλλετο. — καὶ ante ἐπηγάλλετο tnllendum visum est Weiskio, Schneidern, Reisi-

Snidas putat, qui deducit eam a verbo δεύειν, sed Persicam habere originem, uti recte Pnllux tradit IX, 13. De his paradisis ipsis videndi sunt Gell. Nnctt. Att. II, 20. Plin. VIII, 25., quos landant Zeun. et Hntchins. ad Cyr. I, 3, 14. Cf. Curt. VIII, 1, 11. REISIG.

§. 14. κάλλιστοι] V. ad §. 7.

ἐπιμελεῖσθαι] Camerar. habuisse videtur prn passivn. Mosch. p. 16. snbiectnm huius verbi nmissnm αὐτόν esse putat. Intelligas potius τοὺς ἐργάτας sive τοὺς κατοικοῦντας. V. ad V, 3. ὥςτε ἔχειν.

§. 15. εἰ μὴ εἶεν οἱ ἀρήξοντες] De articuli participin additi vi vide Matth. §. 268. Rnst. §. 98. p. 445. ed. VI. Hartnng. §. 760.

§. 16. βασιλεὺς] Cyrns iunior, ut regis filius, et quia in sna ditione vere regis iura et honores habebat, dicitnr, nti monet Weisk. SCHNEID.

ἐπὶ τὰ δῶρα] I. e. ad dona arcessenda. V. ad II, 15: ἐπὶ πῦρ ἐλθόντος.

κατασκευάζειν] proprie dicitnr de agris colendis. V. §. 17. Anab. I, 9, 19. Cyrnm agricnltnram summopere adiuvisse narratnr etiam Anab. l. c.

§. 17. μὲν τοίνυν] Μέν lncum snnm obtinebit, si statueris Critobulum hanc fere sententiam

τὰ ἀμφοτέρων δῶρα λαμβάνοι· κατασκευάζειν τε γὰρ
ἄριστος εἶναι ἔφη χώραν καὶ ἀρήγειν τοῖς κατεσκευα-
σμένοις. Κῦρος μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὦ 17
Σώκρατες, [καὶ] ἐπηγάλλετο οὐδὲν ἧττον, εἰ ταῦτα
ἔλεγεν, ἐπὶ τῷ χώρας ἐνεργοὺς ποιεῖν καὶ κατασκευά-
ζειν ἢ ἐπὶ τῷ πολεμικὸς εἶναι. Καὶ ναὶ μὰ Δί', ἔφη 18
ὁ Σωκράτης, Κῦρός γε, εἰ ἐβίωσεν, ἄριστος ἂν δοκεῖ
ἄρχων γενέσθαι, καὶ τούτου τεκμήρια ἄλλα τε πολλὰ
παρέσχηται καὶ ὁπότε περὶ τῆς βασιλείας τῷ ἀδελφῷ
ἐπορεύετο μαχούμενος, παρὰ μὲν Κύρου οὐδεὶς λέγε-
ται αὐτομολῆσαι πρὸς βασιλέα, παρὰ δὲ βασιλέως
πολλαὶ μυριάδες πρὸς Κῦρον. ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο ἡγοῦ- 19
μαι μέγα τεκμήριον ἄρχοντος ἀρετῆς εἶναι, ᾧ ἂν ἑκόν-
τες πείθωνται καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς παραμένειν ἐθέλω-
σιν. ἐκείνῳ δὲ [καὶ] οἱ φίλοι ζῶντί τε συνεμάχοντο

gio; sed Schueid. mutavit sententiam in cens. Occ. ed. Kuster. l. c. — Iunt. τῆς χώρας; Schneid. l. c. coni. τὰς χώρας. — Vulgatum πολεμικοὺς ex marg. Steph. Vill. G. L. correxit Zeun.; Vict. ἐπὶ τὸ πολεμικὸς.

§. 18. G. Zeun. δοκῇ. — Post μαχούμενος Schneid. maiorem posuit interpunctionem. — Bas. I. II. μαχόμενος. — πρὸς τὸν βασιλέα Iunt. Steph. II. Zeun. Schneid. — Vulg. τοῦ ante βασιλέως om. G. Reisig. Dind. Kerst.

§. 19. καὶ ante τοῦτο om. C. D. — Cum Stob. Serm. CLII. Zeun. Schneid. Reisig. Dind. ἕπωνται pro πείθωνται. — καὶ ante οἱ, monente Dind., delet Kerst.

reticere: de aliis vero regibus idem mihi non constat. Hart. §. 786. Kühner. §. 734, 2. In simili enuntiato μὲν τοῖς restituit Krüger. pro μέντοι Anab. I, 4, 7.

καὶ ἐπηγάλλετο] Καί est adeo; Critobulus enim dicit: Cyrus igitur non solum non dedecori sibi esse rerum rusticarum studium arbitrabatur, sed adeo de eo non minus gloriabatur quam de virtute bellica. Cyr. VI, 1, 45: ὁ δὲ νῦν βασιλεύων καὶ ἐπεχείρησέ ποτε ἐμὲ καὶ τὸν ἄνδρα διασπάσαι ἀπ' ἀλλήλων, i. e. adeo conatus est. Lex. Xen. v. καί. 4.

ἐπὶ τῷ πολεμικὸς εἶναι] V. Matth. §. 536.

§. 18. ἐβίωσεν] Forma insolita; nam aor. I., excepto participio, alibi non invenitur. Kühner. §. 231, 4.

αὐτομολῆσαι] Cf. Anab. I, 9, 29.

§. 19. ᾧ ἂν] H. e. ἐάν τινι, sive ἐὰν αὐτῷ. V. ad XXI, 7.

πείθωνται] Propter unum Stobaeum ἕπωνται omnium librorum scripturae praeferre nolim. Πείθεσθαι alibi etiam verbi ἕπεσθαι notionem involvit: Cyr. II, 2, 23: πειθόμενον ἔχειν τὸ στράτευμα. Neque necessarium videtur, ut statuamus significationem: sequi; est: parere. Cf. Hier. XI, 12: ἑκόντας δὲ τοὺς πειθομένους ἔχοις ἄν.

καὶ ἀποθανόντι συναπέθανον πάντες περὶ τὸν νεκρὸν
μαχόμενοι πλὴν Ἀριαίου· Ἀριαῖος δ' ἔτυχεν ἐπὶ τῷ εὐ-
20 ωνύμῳ κέρατι τεταγμένος. οὗτος τοίνυν ὁ Κῦρος λέ-
γεται Λυσάνδρῳ, ὅτε ἦλθεν ἄγων αὐτῷ τὰ παρὰ τῶν
συμμάχων δῶρα, ἄλλα τε φιλοφρονεῖσθαι, ὡς αὐτὸς
ἔφη ὁ Λύσανδρος ξένῳ ποτέ τινι ἐν Μεγάροις διηγού-
μενος, καὶ τὸν ἐν Σάρδεσι παράδεισον ἐπιδεικνύναι
21 αὐτὸν ἔφη. ἐπεὶ δὲ ἐθαύμαζεν αὐτὸν ὁ Λύσανδρος,
ὡς καλὰ μὲν τὰ δένδρα εἴη, δι' ἴσου δὲ τὰ πεφυτευ-
μένα, ὀρθοὶ δὲ οἱ στίχοι τῶν δένδρων, εὐγώνια δὲ πάντα
καλῶς εἴη, ὀσμαὶ δὲ πολλαὶ καὶ ἡδεῖαι συμπαρομαρ-

C. *μαχούμενοι*. — G. a pr. m. L. A. C. D. Reisig. Dind. Kerst. om. post *πλὴν* vulgatum *γε*; Schaef. delere vult *πλήν γε Ἀριαίου*. — L. *Ἀριαῖος γὰρ*; Heind. Weisk. Schaef. Schneid. omitti iubent *Ἀριαῖος — τεταγμένος*, quod fecit Reisig.; tuetur Dind.

§. 20. A. *φιλοφρονῆσαι*. — Leuncl. Wels. *ἐπιδεικνύναι αὐτὸς* (om. *ἔφη*) praeferunt.

§. 21. Schneid. deleri vult *τὰ* ante *πεφυτευμένα*; Reisigio placebat *δὲ πάντα πεφυτευμένα*. — Ald. Iunt. *συμπαρομαρτοῦσι*; Cast. Bas. II. *συμπαρομαρτοῦσαι*; verum exstat etiam in Vill. et

πλὴν Ἀριαίου] Post *πλήν* addere solent Graeci *γέ*. V. Brunck. ad Soph. Phil. 1052. Sed omittitur *γὲ* etiam Anab. I, 9, 31: *Ἀποθανόντος γὰρ αὐτοῦ πάντες οἱ παρ' αὐτὸν φίλοι καὶ συντράπεζοι μαχόμενοι ἀπέθανον ὑπὲρ Κύρου πλὴν Ἀριαίου· οὗτος δὲ τεταγμένος ἐτύγχανεν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοῦ ἱππικοῦ ἄρχων· ὡς δ' ᾔσθετο Κῦρον πεπτωκότα, ἔφυγεν ἔχων καὶ τὸ στράτευμα πᾶν, οὗ ἡγεῖτο.* Inde facile intelligitur, qua de causa h. l. subiungantur verba *Ἀριαῖος δ' ἔτυχεν κτλ.* Cyrum enim, licet initio proelii in cornu sinistro fuerit, quod opinatur Krüger. ad Anab. I, 8, 6., posthac, fugatis hostibus, quum peteret Artaxerxem, longe remotum fuisse a sinistro cornu, ubi collocatus erat Ariaeus, discimus ex Anab. I, 8, 24. Causam igitur additam videmus, cur Cyro interfecto non facile adesse potuerit Ariaeus. Cui sententiae, quam luculenter exponit Dindorf., favet etiam codicis Lipsiensis scriptura *Ἀριαῖος γάρ*. Quare errat Schaefer., qui *πλὴν Ἀριαίου* et *Ἀριαῖος δὲ κτλ.* delenda existimat, magis etiam errant qui illud servant, hoc damnant. — Ceterum, quum totus hic locus ex Anabasi depromptus esse videatur, de tempore, quo conscriptus sit Oeconomicus, aliquid divinare licet. Anabasin non post Ol. 99. scriptam esse probare studebam in Quaestt. de Xen. Oec. Part. p. 19 sq. Non igitur ante hoc tempus in lucem editum esse Oeconomicum pro certo habemus. Accedit, quod, si vitam Xenophontis eiusque varia fata perlustramus, alium vix invenire possumus locum, quo composuerit talis argumenti librum, quam Scilluntem, quem dulcem otii portum post Ol. 96, 3. demum illum assecutum esse constat. Priusquam autem ad scribendum se accingeret, plures certe per annos rebus rusticis operam navasse consentaneum videtur.

§. 20. *Λυσάνδρῳ — φιλοφρονεῖσθαι*] Cf. Cyr. III, 1,

τοῖεν αὐτοῖς περιπατοῦσι, καὶ ταῦτα θαυμάζων εἶπεν,
Ἀλλ' ἐγώ τοι, ὦ Κῦρε, πάντα μὲν ταῦτα θαυμάζω ἐπὶ
τῷ κάλλει, πολὺ δὲ μᾶλλον ἄγαμαι τοῦ καταμετρήσαν-
τός σοι καὶ διατάξαντος ἕκαστα τούτων. ἀκούσαντα δὲ 22
ταῦτα τὸν Κῦρον ἡσθῆναί τε καὶ εἰπεῖν, Ταῦτα τοί-
νυν, ὦ Λύσανδρε, ἐγὼ πάντα καὶ διεμέτρησα καὶ διέ-
ταξα, ἔστι δ' αὐτῶν, φάναι, ἃ καὶ ἐφύτευσα αὐτός.
καὶ ὁ Λύσανδρος ἔφη, ἀποβλέψας εἰς αὐτὸν καὶ ἰδὼν 23
τῶν τε ἱματίων τὸ κάλλος ὧν εἶχε καὶ τῆς ὀσμῆς αἰ-
σθόμενος καὶ τῶν στρεπτῶν καὶ τῶν ψελλίων τὸ κάλ-

Vict. — L. G. A. C. D. edd. vett. om. *ταῦτα*, quod addidit Steph. et vertit Cicero.

§. 22. A. *ταῦτα μέντοι, ὦ Λύσανδρε.* — Vict. *πάντας —. ἔστι δ' αὐτόν.* — Cast. Bas. I. II. *καὶ ἐγὼ ἐφύτευσα.*

§. 23. Marg. Steph. ad *αἰσθόμενος* tanquam scripturae varietatem adscriptum habet *ἀγάμενος*, quod participium Zeunio ante *στρεπτῶν*, Schneidero post *κάλλος*, vel post *εἶχεν* excidisse videtur. — L. Ald. *ψελίων*; A. C. D. *ψιλίων*.

8: *Κῦρος — ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐφιλοφρονήσατο αὐτῷ.* Plat. Legg. XI. p. 935. C. Matth. §. 394, 1.

ἐπιδεικνύναι] Sc. *αὐτῷ.* De infinitivis praesentis positis pro aoristi infinitivis v. Matth. §. 499.

§. 21. *ἐθαύμαζεν αὐτὸν —, ὡς καλὰ — τὰ δένδρα εἴη*] Usitatior est haec structura: *ἐθαύμαζε τὰ δένδρα αὐτοῦ, ὡς καλὰ εἴη* pro *ἐθαύμαζεν, ὡς καλὰ τὰ δένδρα αὐτοῦ εἴη.* V. ad XVII, 7.

τὰ πεφυτευμένα] sunt plantarum varia genera: non enim esse arbores etiam inde colligas, quod statim dicitur non *ὀρθοὶ δὲ οἱ στίχοι αὐτῶν*, sed *ὀρθοὶ δὲ οἱ στίχοι τῶν δένδρων.* — *δι' ἴσου* est instar adverbii, quod adiectivi loco cum verbo *εἶναι* iungitur. V. ad VI, 13. Est quidem in hac re nullius fere momenti Cicero in Cat. mai. c. 17: „quum autem admiraretur Lysander et proceritates arborum et directos in quincuncem ordines et humum subactam atque puram et suavitatem odorum, qui afflarentur e floribus;" recte tamen h. l. *ὀσμαί* interpretatur odores florum, qui flores sunt *τὰ πεφυτευμένα.* Ceterum Cicero non verbum pro verbo, passim etiam non recte vertit. V. ad IX, 11. et Reisig. ad IX, 8. Quod si aliter se haberet, putarem ante *πάντα* excidisse *καὶ εὔγεια* (humum subactam atque puram).

εὐγώνια] interpretatur Brodaeus: angulis invicem congruentibus arboribus in quincuncem directis. De quincuncis forma v. Gesner. thes. Lat. v. quincunx.

ἄγαμαι τοῦ] Plerumque genitivo cum *ἄγασθαι* iuncto additur accusativus, sed v. Saupp. ad Comment. IV, 2, 9. Nonnunquam solus accusativus ponitur. V, XXI, 10. Rarior etiam dativus. Poppo ad Cyr. II, 4, 9. Bernhardy Synt. p. 104.

§. 23. *τῆς ὀσμῆς*] I. e. *τῶν ἱματίων ὀσμῆς.*

τῶν ψελλίων τὸ κάλλος] Pendet accusativus ab intellecto participio *ἰδών*, quod ex latiore

λος καὶ τοῦ ἄλλου κόσμου οὗ εἶχεν, εἰπεῖν, Τί λέγεις,
φάναι, ὦ Κῦρε; ἦ γὰρ σὺ ταῖς σαῖς χερσὶ τούτων τι
24 ἐφύτευσας; καὶ τὸν Κῦρον ἀποκρίνασθαι, Θαυμάζεις
τοῦτο, ἔφη, ὦ Λύσανδρε; ὄμνυμί σοι τὸν Μίθρην,
ὅτανπερ ὑγιαίνω, μηπώποτε δειπνῆσαι, πρὶν ἱδρῶσαι
ἢ τῶν πολεμικῶν τι ἢ τῶν γεωργικῶν ἔργων μελετῶν,
25 ἢ τοιούτων γέ τι φιλοτιμούμενος. καὶ αὐτὸς μέντοι
ἔφη ὁ Λύσανδρος ἀκούσας ταῦτα δεξιώσασθαί τε αὐ-
τὸν καὶ εἰπεῖν, Δικαίως μοι δοκεῖς, ἔφη, ὦ Κῦρε, εὐ-
δαίμων εἶναι· ἀγαθὸς γὰρ ὢν ἀνὴρ εὐδαιμονεῖς.

L. ἦ γὰρ. — Bas. I. II. Cast. om. σαῖς.

§. 24. L. G. A. C. D. edd. vett. ἢ ἀεὶ ὤν γέ τι; Cast. ἀεὶ ὤν γέ τοι; Bas. I. II. ἢ ἀεὶ ὤν γέ τοι; Steph. I. ἀεὶ ἕν γέ τοι; Brod. ἢ ἀεὶ καλῶν γέ τι; cum Camerar. Zeun. Weisk. Reisig. ἢ ἄλλων γέ τι; Schneid. ἀεὶ οὖν γέ τι; Dind. ἢ ἀεὶ οὖν γέ τι; cnm Bach. Kerst. ἢ ἀεὶ ἕν γέ τι, quod dat Steph. II.

§. 25. αὐτὸν om. Bas. I. II. — ἔφη om. ed. vett.; habent G. Vict. Vill. (habere videntur L. A. C. D.); addidit Steph. — Innt. γὰρ ἂν ἀνὴρ; Cast. Bas. I. II. om. ὢν, quod habet etiam Vill.

participii αἰσθόμενος notione facile repetitur; τοῦ ἄλλου κόσμου genitivi reguntur a τὸ κάλλος. Cicero multa verba in pauca contrahens vertit: „Tum Lysandrum intnentem eius purpuram et nitorem corporis ornatumque Persicum multo auro mnltisque gemmis dixisse."

εἰπεῖν — φάναι] V. ad VIII, 2.

§. 24. Μίθρην] „Mithrae nomine Solem Persas veneratos esse vulgo existimant." BORNEM. ad Cyr. VII, 5, 53. Reisig. ad h. l. Testes iurisiurandi accusativo ponuntur; v. Herbst. Symp. IV, 11: ὄμνυμι πάντος θεούς. Hell. VII, 1, 39. Hart. §. 623.

ἢ τοιούτων γέ τι] Nullo modo ferri potest ἢ ἄλλων γέ τι; aliae enim artes, nisi qnae vel ad agriculturam vel ad bellum pertinerent, non erant commemorandae. Schneidernm autem errasse, qni οὖν γε pro γοῦν dici putabat, iam monnit Reisig. Bachii et Kerstii ἢ ἀεὶ ἕν γέ τι placeret, si antecederet καὶ πολεμικῶν τι καὶ τῶν γεωργικῶν ἔργων μελετῶν. Sensui apta sunt haec: ἢ τοιούτων γέ τι.

§. 25. Δικαίως κτλ.] Cicero vertit: „Recte vero te, Cyre, beatum ferunt, quoniam virtnti tuae fortuna coniuncta est."

CAPUT V.

ARGUMENTUM.

Operam dare pergit Socrates agriculturae vel beatissimos et nobilissimos homines, quod studium illius sit iucundum, rem augeat, corpora corroboret et ad militiam apta reddat, doceat iustitiam et liberalitatem, artesque pariat et alat. Opponit Socrati Critobulus calamitates, quibus cunctae res in agro studiose cultae et feciliter florentes sint obnoxiae. Respondet ille deos esse colendos et placandos, ut res in agro gerendas prospere procedere iubeant.

Ταῦτα δέ, ὦ Κριτόβουλε, ἐγὼ διηγοῦμαι, ἔφη ὁ 1
Σωκράτης, ὅτι τῆς γεωργίας οὐδ' οἱ πάνυ μακάριοι
δύνανται ἀπέχεσθαι. ἔοικε γὰρ ἡ ἐπιμέλεια αὐτῆς εἶ-
ναι ἅμα τε ἡδυπάθειά τις καὶ οἴκου αὔξησις καὶ σω-
μάτων ἄσκησις εἰς τὸ δύνασθαι ὅσα ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ
προσήκει. πρῶτον μὲν γὰρ ἀφ' ὧν ζῶσιν οἱ ἄνθρωποι, 2
ταῦτα ἡ γῆ φέρει ἐργαζομένοις, καὶ ἀφ' ὧν τοίνυν ἡδυ-
παθοῦσι προσεπιφέρει· ἔπειτα δὲ ὅσα κοσμοῦσι βω- 3

Cap. V. §. 1. Stob. Serm. CCXXII. p. 372: ὅτι περ. — οὐδὲ οἱ Stob. ed. Zenn. Schneid.; οὐδ' οἱ est in G. — Stob. αὐτῆς ἡ ἐπιμέλεια. — Stob. cod. καὶ ἄσκησις; Stob. ed. καὶ σωμάτων ἄσκησις καὶ εἰς τὸ. — Stob. cod. ἃ pro ὅσα.

§. 2. Schneid. scribere mavult ἀφ' ὧντινων ἡδυπαθοῦσι. — προσεπιφέρει, quod elegantius videbatnr Dorvillio ad Char. p. 702., Zeun. recepit ex Stob. pro vulg. προσέτι φέρει.

§. 3. ὅσα G. a sec. m.; ὅσοι G. a pr. m. L. A. C. D. Vill. Vict.; Stob. cod. καὶ θεοὺς κοσμοῦσι καὶ βωμοὺς; Stob. ed. ὅσα βωμοὺς κοσμοῦσι καὶ; Rcisig. cum Schneid. praefert ὅσοις, quod recepit Kerst.

Cap. V. §. 1. μακάριοι] beati, divites. μακαριστός Cyr. VII, 2, 6. Anab, I, 9, 6. V. Reisig. ad h. l.

§. 2. καὶ — τοίνυν] Leunclav.: „atque etiam." Τοίνυν, qnod displicet Schneidero, transitnm efficit simulque quodammodo concludit. Vid. X, 1. XVI, 7. Cyr. II, 2, 24: καὶ πολλάκις τοίνυν πλείονας ὁμογνώμονας λαμβάνουσιν οἱ φαῦλοι ἢ οἱ σπουδαῖοι. Hart. §. 1002. Kühner. §. 758.

§. 3. ὅσα] Ὅσοι non ex ὅσοις, sed ex ὅσα ortum videtur. V. Bast. comment. palaeogr. post Gregor. Cor. ed. Schaef. p. 722. 769 sq. Reisig. ad IV, 7. De duplici accusativo v. Bernhardy Synt. p. 122. Similis notionis verba ἀναδεῖν, στεφανοῦν, alia item

μοὺς καὶ ἀγάλματα καὶ οἷς αὐτοὶ κοσμοῦνται, καὶ ταῦτα μετὰ ἡδίστων ὀσμῶν καὶ θεαμάτων παρέχει· ἔπειτα δὲ ὄψα πολλὰ τὰ μὲν φύει, τὰ δὲ τρέφει· καὶ γὰρ ἡ προβατευτικὴ τέχνη συνῆπται τῇ γεωργίᾳ, ὥςτε ἔχειν καὶ
4 θεοῖς ἐξαρέσκεσθαι θύοντας καὶ αὐτοὺς χρῆσθαι. παρέχουσα δ' ἀφθονώτατα ἀγαθὰ οὐκ ἐᾷ ταῦτα μετὰ μαλακίας λαμβάνειν, ἀλλὰ ψύχη τε χειμῶνος καὶ θάλπη θέρους ἐθίζει καρτερεῖν. καὶ τοὺς μὲν αὐτουργοὺς διὰ τῶν χειρῶν γυμνάζουσα ἰσχὺν αὐτοῖς προςτίθησι, τοὺς δὲ τῇ ἐπιμελείᾳ γεωργοῦντας ἀνδρίζει πρωΐ τε ἐγείρουσα καὶ πορεύεσθαι σφοδρῶς ἀναγκάζουσα. καὶ γὰρ ἐν τῷ χώρῳ καὶ ἐν τῷ ἄστει ἀεὶ ἐν ὥρᾳ αἱ ἐπικαιριώταται

Cod. Stob. τὰ μὲν πολλά. — Stob. προβατικὴ; A. πρεσβευτικὴ. — G. a pr. m. C. D. αὐτοῖς χρῆσθαι.

§. 4. ἀγαθὰ om. cod. Stob. — A. om. δ' post παρέχουσα. — G. A. C. D. ἀφθονώτατα, quod habent Dind. Kerst.; vulg. ἀφθονώτατ'. — G. μαλακείας. — ψύχη — θάλπη debetur Stephano pro editionum vett. Stob. A. C. D. G. Vict. ψύχει — θάλπει. — Stob. γυμνάζουσα διὰ τῶν χειρῶν. — ἀνδρίζει, quod pro ἀνδρίζεσθαι dedit Stob., primus reposuit Wels. — τε post πρωΐ adiecit Zeun. e Stob. — Stob. τῷ χωρίῳ. — Schneid. legere mavult ὥςπερ καὶ ἐν ἄστει, Schaef. Melett. critt. p. 73. not. χώρῳ, ὡς ἐν τῷ ἄστει; D. καὶ τῷ ἄστει. — A. ἐν ὥραις ἐπικαιριώταται; Stob. cod. om. ἀεὶ, cod. et ed. dant ἐπικαιρότατα.

§. 5. Ex Stob. cum Zeunio edd. recc. post ἔπειτα addiderunt δ'. — τῇ χώρᾳ βουληθῇ τις Stob. — τρέφειν pro συντρέφειν dat Stob. cod.; Stob. ed. παρέχει τὸ σῶμα; A. παρέχειν. — G. A. C. D. Y. edd. vett. Steph. συνεπαίρει τῇ γῇ, L. τη γῆ, Stob. ἐν ταῖς θήραις τε φιλ. συνεπαίρει τε ἡ γῆ, sed cod. σῶμα ἐν ταῖς θήραις

usnrpari docet Matth. §. 421. not. 1. Cf. Kühner. §. 562. a.

θεοῖς ἐξαρέσκεσθαι θύοντας] Item §. 19. ἐξαρεσκεύεσθαι cum dativo iungitur, quum plerumque accusativum requirat. V. Bernhardy Synt. p. 104. Referre licet θεοῖς ad θύοντας.

ἔχειν — χρῆσθαι] Verbi ἔχειν subiectum γεωργούς repetas ex τῇ γεωργίᾳ. V. ad IV, 14. ἐπιμελεῖσθαι sc. τοὺς ἐργάτας. Cf. ad IV, 3. Ad verbum χρῆσθαι saepe omittitur αὐτοῖς. Cyr. I, 2, 9: παρέχουσι δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἑαυτοὺς τοῖς ἄρχουσι χρῆσθαι. I, 2, 13. Cf. supra III, 10.

§. 4. ψύχη — θάλπη] Plnralem numerum videbis Cyr. I, 2, 10. Comment. I, 4, 13. Venat. V, 9. Anab. III, 1, 23., ubi v. Krüger. Singularis legitur Cyr. VII, 5, 78. II, 1, 1.

καὶ γὰρ] Sanpp. Comment. II, 1, 3. vertit: „nam etiam." Est potius: „nam tam in agris qnam in urbe." Snnt enim etiam in urbe certa quaedam negotia suo tempore peragenda.

ἐπικαιριώταται] Recte Mosch.: actiones praestantissimae, quae iu agricultura exercenda summi snnt momenti. Sic XV, 11: τὰ ἐπικαιριώτατα ἧς ἕκαστος ἔχει τέχνης, i. e. quae in qualibet arte snmmi momenti

πράξεις εἰσίν. ἔπειτα ἦν τε σὺν ἵππῳ ἀρήγειν τις τῇ 5
πόλει βούληται, τὸν ἵππον ἱκανωτάτη ἡ γεωργία συν-
τρέφειν, ἦν τε πεζῇ, σφοδρὸν τὸ σῶμα παρέχει· θή-
ραις τε ἐπιφιλοπονεῖσθαι συνεπαίρει τι ἡ γῆ καὶ κυσὶν
εὐπέτειαν τροφῆς παρέχουσα καὶ θηρία συμπαρατρέ-
φουσα. ὠφελούμενοι δὲ καὶ οἱ ἵπποι καὶ αἱ κύνες ἀπὸ 6
τῆς γεωργίας ἀντωφελοῦσι τὸν χῶρον, ὁ μὲν ἵππος
πρωΐ τε κομίζων τὸν κηδόμενον εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ
ἐξουσίαν παρέχων ὀψὲ ἀπιέναι, αἱ δὲ κύνες τά τε θη-
ρία ἀπερύκουσαι ἀπὸ λύμης καρπῶν καὶ προβάτων καὶ
τῇ ἐρημίᾳ τὴν ἀσφάλειαν συμπαρέχουσαι. παρορμᾷ δέ 7
τι καὶ εἰς τὸ ἀρήγειν σὺν ὅπλοις τῇ χώρᾳ καὶ ἡ γῆ

φιλ. συνεπαίρεται ἡ γῆ; suadente Stephano seqq. edd. receperunt θήραις τε ἐπιφιλοπ. συνεπαίρει τι ἡ γῆ; sed Schaef. Greg. Cor. ind. p. 1040. coni. θήραις τέ τι φιλοπ. συνεπαίρει τῇ γῇ, quod recepit Dind.

§. 6. A. C. D. E. L. G. edd. praeter Iunt. ὠφελούμεναι — αἱ ἵπποι; sed C. καὶ οἱ ἵπποι, A. D. καὶ ἵπποι, E. καὶ αἱ ἵπποι, Y. ὠφελούμενοι δὲ οἱ ἵπποι; Stob. ed. ὠφελούμενοι δὲ ἀπὸ τῆς γεωργίας καὶ οἱ κύνες καὶ οἱ ἵπποι; Zeon. dedit e Iunt. ὠφελούμενοι — οἱ ἵπποι. — αἱ κύνες G. a pr. m. — L. παρ supra ἔχων scriptum habet. — Stob. ed. τῆς δείλης, sed cod. τοῦ δείλης. — Stob. cod. συνεξαίρουσαι κωλύουσι pro ἀπερύκουσαι. — καὶ τῇ ἐρημίᾳ revocavit Zeun. ex Stob. cod. pro καὶ τῇ τε ἐρημίᾳ.

§. 7. Stob. συμπαρορμᾷ, quod praefert Schneid. coll. VI, 10. συμπαροξύνειν. — τι om. C. D. — Stob. ἡ γεωργία· καὶ ἡ γῆ τοὺς γεωργοὺς — τοῦ καρποῦ τρέφουσα καὶ κρατοῦντι λαμβάνειν, καὶ δρ. κτλ.

sunt. — ἐν ὥρᾳ nun necessarium ut cum Porto interpretemur de matotino tempore; est enim: certo quodam et opportuno tempore.

§. 5. ἔπειτα] Haec particula vim habet oppositionis, quare saepe sine δέ respondet antecedenti μέν. Anab. I, 3, 2., ubi v. Krüger. III, 2, 27. Cyr. II, 3, 22. Kühner. §. 733, 6.

ἀρήγειν — τῇ πόλει] Est munus civis Atheniensis, sive inter equites seu pedites nomen profiteatur. SCHNEID.

ἐπιφιλοπονεῖσθαι] Schaeferi coniecturam recipere dubitabam, quod alibi φιλοπονεῖσθαι cum dativo non iungitur.

συμπαρατρέφουσα] Cave vertas: simul nutrire; nam monente Schaefero hoc verbum significat: parasitantes una alere. Cf. Plutarch. Mor. T. I. p. 46. Wyttenbach. de adulatoribus: ὅτι μάτην παρατρέφονται. Thom. Mag. p. 690: τοὺς ἐν ταῖς τῶν πλουσίων τραπέζαις παρατρεφομένους κόλακας. Liban. T. V. p. 828: ὥσπερ κηφῆνες ζῶντες ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόνων παρατρεφόμενοι.

§. 6. οἱ ἵπποι] Quod Buttm. max. §. 32, 5. not. docet, equorum et canum genus dici αἱ ἵπποι,

τοὺς γεωργοὺς ἐν τῷ μέσῳ τοὺς καρποὺς τρέφουσα τῷ
8 κρατοῦντι λαμβάνειν. καὶ δραμεῖν δὲ καὶ βαλεῖν καὶ πη-
δῆσαι τίς ἱκανωτέρους τέχνη γεωργίας παρέχεται; τίς δὲ
τοῖς ἐργαζομένοις πλείω τέχνη ἀντιχαρίζεται; τίς δὲ ἥδιον
τὸν ἐπιμελόμενον δέχεται, προτείνουσα προσιόντι λαβεῖν
9 ὅ τι χρῄζει; τίς δὲ ξένους ἀφθονώτερον δέχεται; χειμάσαι
δὲ πυρὶ ἀφθόνῳ καὶ θερμοῖς λουτροῖς ποῦ πλείων εὐ-
μάρεια ἢ ἐν χώρῳ τῳ; ποῦ δὲ ἥδιον θερίσαι ὕδασί τε καὶ
10 πνεύμασι καὶ σκιαῖς ἢ κατ᾽ ἀγρόν; τίς δὲ ἄλλη θεοῖς
ἀπαρχὰς πρεπωδεστέρας παρέχει, ἢ ἑορτὰς πληρεστέρας
ἀποδεικνύει; τίς δὲ οἰκέταις προσφιλεστέρα ἢ γυναικὶ
ἡδίων ἢ τέκνοις ποθεινοτέρα ἢ φίλοις εὐχαριστοτέρα;
11 ἐμοὶ μὲν θαυμαστὸν δοκεῖ εἶναι, εἴ τις ἐλεύθερος ἄν-
θρωπος ἢ κτῆμά τι τούτου ἥδιον κέκτηται ἢ ἐπιμέ-

§. 8. Stob. cod. Bas. I. II. παρέχηται. — Stob. τέχνη πλείω; A. πλείων τε τέχνη. — Cast. τίς δὲ καὶ ἥδιον; Bas. I. II. τίς καὶ ἥδιον. — Stob. C.D. ἐπιμελούμενον. — Stob. χρῄζοι. — Stob. cod. ξένον ἥδιον ἢ ἀφθ., ed. ξένους ἥδιον ἢ ἀφθ.

§. 9. Vulgato ποῦ πολὺ πλείων εὐμάρεια ἐν χώρῳ τῳ cum Camerario, Leunclavio et Zeunio Schneid. et Dind. praetulerunt Stobaei ποῦ πλείων εὐχέρεια ἢ ἐν χωρίῳ, praeterquam quod pro εὐχέρεια scripserunt εὐμάρεια; G. a pr. m. ποῦ πολὺ πλείων εὐμάρεια εἰς χώρῳ τό, a sec. man. ἐν χώρῳ τῷ; L. ἐν χώρῳ· τῷ· δὲ ἥδιον; Reisig. ποῦ πολὺ πλείων εὐμάρεια ἢ ἐν τῷ χώρῳ; Kerst. ποῦ πλείων εὐμάρεια ἢ ἐν χώρῳ τῳ; εὐμάρεια probant etiam Schaef. ad Greg. Cor. p. 521., Heind. Plat. Protag. p. 321. A.

§. 10. πληρεστάτας A. C. D.

§. 11. Stob. cod. ὅτι ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος κτῆμά τι τούτου ἥδιον; D. om. τούτου. — Stob. κτᾶται ἢ ἐπιμέλειάν τινα ταύτης εὕρηκεν ἡδίω ἢ ὠφ.

αἱ κύνες, apud Xenophontem certe non confirmatur. V. Lex. Xen. vv. κύων et ἵππος.

§. 7. καὶ ἡ γῆ] Repetitur καί propter collocationem verborum.

ἐν τῷ μέσῳ] in medio, h. e. aggressuro, vel impetum facturo expositas et patentes. Idem aliis verbis expressit Aristot. Oec. 2: μόνων γὰρ τούτων τὰ κτήματα ἔξω τῶν ἐρυμάτων ἐστίν.

τῷ κρατοῦντι λαμβάνειν] Infinitivus locum habet, quia in ἐν τῷ μέσῳ latet notio: προχείρους. V. ad IV, 3.

§. 8. προτείνουσα — λαβεῖν] Matth. §. 532. a. Hart. §. 1017, 6.

§. 9. εὐμάρεια ἢ ἐν χώρῳ τῳ] Schneidero monente εὐμάρεια est facilitas cum commoditate coniuncta. Cf. Plat. Lys. p. 204. C. εὐχέρεια facilitas cum agilitate et mobilitate coniuncta. ἐν χώρῳ τῳ est: „in qualicunque praedio.“ De χώρῳ delegat Kerst. ad XI, 18. Vect. IV, 50.

ὕδασι] De plurali numero huius vocis Saupp. ad Hipparch. VI, 3. affert Cyr. VIII, 1, 44. Hell. V, 3, 19.

§. 10. ἀποδεικνύει] V. ad III, 1. Quod attinet ad formam, cf. Xen. Comment. I, 6, 3. δεικνύουσι, ubi v. Saupp. Herbst. ad Symp. IV, 10: ὀμνύοντες.

λειαν ἥδιω τινὰ ταύτης εὕρηκεν ἢ ὠφελιμωτέραν εἰς
τὸν βίον. ἔτι δὲ ἡ γῆ θέλουσα τοὺς δυναμένους κα- 12
ταμανθάνειν καὶ δικαιοσύνην διδάσκει· τοὺς γὰρ ἄρι-
στα θεραπεύοντας αὐτὴν πλεῖστα ἀγαθὰ ἀντιποιεῖ. ἐὰν 13
δ' ἄρα καὶ ὑπὸ πλήθους ποτὲ στρατευμάτων τῶν ἔρ-
γων στερηθῶσιν οἱ ἐν τῇ γεωργίᾳ ἀναστρεφόμενοι καὶ
σφοδρῶς καὶ ἀνδρικῶς παιδευόμενοι, οὗτοι εὖ παρε-
σκευασμένοι καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα, ἢν μὴ
θεὸς ἀποκωλύῃ, δύνανται ἰόντες εἰς τὰς τῶν ἀποκω-
λυόντων λαμβάνειν ἀφ' ὧν θρέψονται. πολλάκις δ' ἐν
τῷ πολέμῳ καὶ ἀσφαλέστερόν ἐστι σὺν τοῖς ὅπλοις τὴν
τροφὴν μαστεύειν ἢ σὺν τοῖς γεωργικοῖς ὀργάνοις. συμ- 14
παιδεύει δὲ καὶ εἰς τὸ ἐπαρκεῖν ἀλλήλοις ἡ γεωργία.
ἐπί τε γὰρ τοὺς πολεμίους σὺν ἀνθρώποις δεῖ ἰέναι,

§. 12. G. a pr. m. L. A. C. D. Stobaei A. et N. a Grotio olim comparatus, marg. Steph. Vict. θέουσα, unde cum Steph. II. Bach. restituit θέλουσα, quod est in G. a sec. m.; Vill. θέουσι; marg. Steph. habet etiam θεὸς οὖσα, quod receperunt Camer. Leuncl. Wels. — Stob. cod. τοῖς θεραπεύουσι.

§. 13. G. ἂν δ' ἄρα; Stob. ἢν δ' ἄρα ὑπό. — Stob. cod. στερηθῇ ἡ γῆ, οἱ ἐν τῇ γεωργίᾳ. — G. C. D. καὶ σώματα; Stob. τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχάς, ἐὰν μή. — Stob. ed. θεὸς κωλύει. — Stob. εἰ τὰ τῶν κωλυόντων; Camerar. malebat ἀποστερισκόντων. — τοῖς ante ὅπλοις est suprascr. in G.

§. 14. Stob. om. ἀλλήλοις ἄρχειν pro ἐπαρκεῖν; de verbis ἀρκεῖν et ἄρχειν saepe confusis v. Schaef. Ind. ad Greg. Cor. p. 1042. — πολεμίους e Stob. dedit Steph. pro πολέμους, quod est in libris et edd. vett. — Stob. μετ' ἀνθρώπων. — C. om. σὺν ἀνθρώποις — δεῖ τούς.

Krüger. ad Anab. V, 10, 2. Rep. Ath. I, 16. ἀπολλύουσι. Infra VI, 5. καταγνύουσι. IX, 13. ἐπιδεικνύοντες. X, 1. ἐπεδείκνυεν. XII, 18. Buttm. Gr. max. p. 525.

§. 12. θέλουσα] libenter, benevole. Differt ab h. l. Cyr. I, 1, 3., ubi ἐθελήσαντας non est pro adverbio, sed pendet ab ἴσμεν, et πείθεσθαι ab ἐθελήσαντας. Cf. potius Anab. V, 10, 6: ὅ τι μὴ αὐτοὶ ἐθέλοντες διδοῖεν.

δικαιοσύνην διδάσκει] Cf. XX, 14. et 15. Aristot. Oec. II: ἡ δὲ γεωργικὴ μάλιστα (κατὰ φύσιν ἐστὶν), ὅτι δικαία.

§. 13. ἐὰν — ἄρα] Plerumque vertunt: si forte. Sed v. Schmidt. ad Dinarch. p. 38 sq. H. l. vim particulae ἄρα sic expedias: Obiicis mihi fieri etiam aliquando, ut hostium multae et magnae copiae abripiant agrorum fructus; fac igitur abripuisse etc. Similiter Anab. V, 1, 13: Δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, ἢν ἄρα καὶ ταῦτα ἡμῖν μὴ ἐκπεραίνηται, ὥστε ἀρκεῖν πλοῖα, τὰς ὁδούς, ἃς δυσπόρους ἀκούομεν εἶναι, ταῖς παρὰ θάλατταν οἰκουμέναις πόλεσιν ἐντείλασθαι ὁδοποιεῖν.

§. 14. De sententia hac et seqq. paragraphis exposita cf. Xen. Comment. III, 4, 7 sqq.

15 τῆς τε γῆς σὺν ἀνθρώποις ἐστὶν ἡ ἐργασία. τὸν οὖν
μέλλοντα εὖ γεωργήσειν δεῖ τοὺς ἐργαστῆρας καὶ προ-
θύμους παρασκευάζειν καὶ πείθεσθαι θέλοντας· τὸν
δὲ ἐπὶ πολεμίους ἄγοντα ταὐτὰ δεῖ μηχανᾶσθαι δω-
ρούμενόν τε τοῖς ποιοῦσιν ἃ δεῖ ποιεῖν τοὺς ἀγαθοὺς
16 καὶ κολάζοντα τοὺς ἀτακτοῦντας. καὶ παρακελεύεσθαι
δὲ πολλάκις οὐδὲν ἧττον δεῖ τοῖς ἐργάταις τὸν γεωρ-
γὸν ἢ τὸν στρατηγὸν τοῖς στρατιώταις· καὶ ἐλπίδων
δὲ ἀγαθῶν οὐδὲν ἧττον οἱ δοῦλοι τῶν ἐλευθέρων δέ-
17 ονται, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, ὅπως μένειν θέλωσι. καλῶς
δὲ κἀκεῖνος εἶπεν, ὃς ἔφη τὴν γεωργίαν τῶν ἄλλων τε-
χνῶν μητέρα καὶ τροφὸν εἶναι. εὖ μὲν γὰρ φερομέ-
νης τῆς γεωργίας, ἔῤῥωνται καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι ἅπα-
σαι, ὅπου δ' ἂν ἀναγκασθῇ ἡ γῆ χερσεύειν, ἀποσβέν-
νυνται καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι σχεδόν τι καὶ κατὰ γῆν καὶ
κατὰ θάλατταν.
18 Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κριτόβουλος εἶπεν, Ἀλλὰ
ταῦτα μὲν ἔμοιγε, ὦ Σώκρατες, καλῶς δοκεῖς λέγειν· ὅτι

§. 15. Stob. ed. γεωργήσειν εὖ. — C. Cast. Bas. I. II. προθύμως. — Stob. ἐθέλοντας. — Vulgatum τόν τε ἐπὶ correxit Zeun. — ταῦτα in ταὐτὰ mutatum interpretati sunt Camerar. et Leunclav. — C. δὲ μηχ.; D. δὴ μηχ. — Stob. cod. δωρούμενόν τε οἷς δεῖ τοὺς ἀγαθοὺς; Orell. in Append. ad or. Isocr. p. 46. corrigit δωρούμενόν τε ὅπως ποιῶσιν ἃ δεῖ, quod cum Iacobsio improbo.

§. 16. C.D. καὶ παρασκευάζεσθαι δὲ. — Stob. ed. τῶν ἐλευθέρων οἱ δοῦλοι. — ἐθέλωσι ex Stob. et G. cum Zeun. dederunt edd. recc.

§. 16. θέλωσι] Haec forma Atticis non minus erat usitata quam ἐθέλειν. V. §. 12. 15. Hier. I, 29., ubi v. Frotscher.

§. 18. ὅτι δὲ —] Est σχῆμα ἀνανταπόδοτον. Cogitatione addas: περὶ τούτου οὔπω τι ἔλεξας. Ad hoc dicendi genus pertinent etiam talia: Xen. Anab. VII, 7, 15: Εἰ μέν τι σὺ ἔχεις — πρὸς ἡμᾶς λέγειν· εἰ δὲ μή, ἡμεῖς πρὸς σὲ ἔχομεν. Viger. p. 510. ed. Herm. Ibid. I, 3, 15: Ὡς μὲν στρατηγήσοντα ἐμέ, μηδεὶς ὑμῶν λεγέτω· — ὡς δὲ τῷ ἀνδρί, ὃν ἂν ἕλησθε, πείσομαι ᾗ δυνατὸν μάλιστα, ubi v. Krüger. Simili ratione, parenthesi illata, apodosis reticetur Xen. Cyr. V, 2, 17: Ἐπεὶ δὲ κατενόησε τὴν μετριότητα τῶν σίτων, ἐπ' οὐδενὶ γὰρ βρώματι κτλ., ubi v. Hutchins. et Bornem. Cf. Schaef. Ind. ad Greg. Cor. p. 1056. Hart. §. 1078.

ἀδύνατα προνοῆσαι] Thucyd. I, 1: τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα σαφῶς μὲν εὑρεῖν διὰ χρόνου πλῆθος ἀδύνατα ἦν. Plat. Phaed. p. 90. C: λόγου καὶ δυνατοῦ κατανοῆσαι. De infinitivo activi v. ad IV, 3.

τὰ καλῶς ἐγνωσμένα] bene provisa. Cf. Vect. IV, 37: κατά γε μὴν τὸ δυνατὸν πε-

δὲ τῆς γεωργικῆς τὰ πλεῖστά ἐστιν ἀνθρώπῳ ἀδύνατα
προνοῆσαι, καὶ γὰρ χάλαζαι καὶ πάχναι ἐνίοτε καὶ αὐ-
χμοὶ καὶ ὄμβροι ἐξαίσιοι καὶ ἐρυσῖβαι καὶ ἄλλα πολ-
λάκις τὰ καλῶς ἐγνωσμένα καὶ πεποιημένα ἀφαιροῦν-
ται· καὶ πρόβατα δ' ἐνίοτε κάλλιστα τεθραμμένα νό-
σος ἐλθοῦσα κάκιστα ἀπώλεσεν. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ 19
Σωκράτης εἶπεν, Ἀλλ' ᾤμην ἔγωγέ σε, ὦ Κριτόβουλε,
εἰδέναι, ὅτι οἱ θεοὶ οὐδὲν ἧττόν εἰσι κύριοι τῶν ἐν
τῇ γεωργίᾳ ἔργων ἢ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ. καὶ τοὺς μὲν
ἐν τῷ πολέμῳ ὁρᾷς, οἶμαι, πρὸ τῶν πολεμικῶν πράξεων
ἐξαρεσκευομένους τοῖς θεοῖς καὶ ἐπερωτῶντας θυσίαις
καὶ οἰωνοῖς, ὅ τι τε χρὴ ποιεῖν καὶ ὅ τι μή· περὶ δὲ 20
τῶν γεωργικῶν πράξεων ἧττον οἴει δεῖν τοὺς θεοὺς
ἱλάσκεσθαι; εὖ γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὅτι οἱ σώφρονες καὶ
ὑπὲρ ὑγρῶν καὶ ξηρῶν καρπῶν καὶ βοῶν καὶ ἵππων
καὶ προβάτων καὶ ὑπὲρ πάντων γε δὴ τῶν κτημάτων
τοὺς θεοὺς θεραπεύουσιν.

§. 17. καὶ ἄλλαι utroque loco Stob. cod., priore etiam ed.; suprascr. habet articulum L.; altero loco G. καὶ ἄλλαι. — Stob. ed. om. ἂν ante ἀναγκ. — Stob. σχεδόν τι κατὰ γῆν.

§. 18. Steph. malebat ἔτι δὲ τῆς, Camerar. τί δέ, ὅτι τῆς, quod ipsum coniecerunt Ernest. et Wyttenb. ad Plutarch. de S. N. V. p. 89., Orell. l. c. τί δέ; τῆς; excidisse quaedam post προνοῆσαι censuit Reisig. — Vict. πάχνοι. — Vict. πρόβατα ἐνίοτε.

§. 19. ἐξαρεσκομένους A. marg. Steph. Wels. — D. ὅ τι χρή.

§. 20. C. κτημάτων θεούς.

ραίνοντες τὰ μὲν καλῶς γνωσθέντα καὶ αὖθις ἂν ἀνύοιμεν.

§. 19. ἐξαρεσκευομένους] Haec forma, quanquam rarior altera, tamen bona est. Hesych. explicat per φιλοφρονεῖσθαι. De dativo v. ad §. 3.

ἐπερωτῶντας] De omisso accusativo v. Bornem. ad Apol. 14: Χαιρεφῶντος γάρ ποτε ἐπερωτῶντος ἐν Δελφοῖς περὶ ἐμοῦ. Cf. Herodt. V, 82. Xen. Vect. VI, 3.

CAPUT VI.

ARGUMENTUM.

Quae Socrates de diis colendis praecepit, probat Critobulus; hortanti autem, ut sermonem de agricultura denuo excipiat et persequatur, respondet ille ex re esse videri antea, quae de natura et praestantia agriculturae hactenus sint disputata, summatim repetere. Quod postquam fecerunt, quaerit Critobulus e Socrate, quo tandem modo fiat, ut aliis lucrum, aliis damnum redundet ex agricultura. Huic quaestioni Socrates non melius se posse satisfacere dicit, quam si Ischomachi, viri honesti et boni et patrisfamilias egregii, exemplum ei proponat.

1 Ἀλλὰ ταῦτα μέν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καλῶς μοι
δοκεῖς λέγειν, κελεύων πειρᾶσθαι σὺν τοῖς θεοῖς ἄρ-
χεσθαι παντὸς ἔργου, ὡς τῶν θεῶν κυρίων ὄντων οὐδὲν
ἧττον τῶν εἰρηνικῶν ἢ τῶν πολεμικῶν ἔργων. ταῦτα
μὲν οὖν πειρασόμεθα οὕτω ποιεῖν. σὺ δ' ἡμῖν ἔνθεν
λέγων περὶ τῆς οἰκονομίας ἀπέλιπες, πειρῶ τὰ τούτων
ἐχόμενα διεκπεραίνειν, ὡς καὶ νῦν μοι δοκῶ ἀκηκοὼς
ὅσα εἶπες μᾶλλόν τι ἤδη διορᾶν ἢ πρόσθεν, ὅ τι χρὴ
2 ποιοῦντα βιοτεύειν. Τί οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἄρα,
εἰ πρῶτον μὲν ἐπανέλθοιμεν ὅσα μὲν ὁμολογοῦντες διε-
ληλύθαμεν, ἵν', ἢν πως δυνώμεθα, πειραθῶμεν οὕτω

Cap. VI. §. 1. L. A. D. edd. vett. ἃ ἀπέλιπες. — A. μᾶλλόν τε ἤδη δὲ ὁρᾶν.

§. 2. Vulg. ἆρα εἰ; Bas. II. ἆρ' εἰ; Camerar. malebat εἰ ἆρα, vel ἢ ἆρα; Dind. Kerst. ἄρα. — μὲν post ὅσα deleri vult Dind. — Ald. δυναίμεθα. — Weisk. nescio nnde dedit πειρασθῶμεν.

Cap. VI. §. 1. ἔνθεν λέγων — ἀπέλιπες] I. e. ἐντεῦθεν, ἔνθα λέγ. ἀπέλ., ab ea parte, qua interrupisti sermonem. V. Matth. §. 551. d. Buttm. §. 144. Kühner. §. 661. VI. Eadem ratione Plat. Euthyd. §. 41. Heind.: ὅθεν γὰρ τὸ πρότερον ἀπέλιπον, τὸ ἑξῆς τούτοις πειράσομαι — διελθεῖν. V. Heind. ad Gorg. p. 497. C.

§. 2. Τί οὖν — ἄρα, εἰ] Vulgatum ἆρα ferri non potest; differt enim quod legitur in Comment. III, 3, 2: Ἀλλ' ἆρα, ὅτι, ubi facile ex iis, quae antecedunt, ad ἆρα repetas ἐπιθυμεῖς τοῦ ἱππαρχεῖν. Quarto loco ἄρα positum vides Xenoph. Comment. IV, 6, 6: ὀρθῶς ἄν ποτε ἄρα ὁριζοίμεθα, quinto loco ibid. IV, 4, 23: τὰ τῶν μὴ ἀκμαζόντων ἄρα οὐ σπου-

καὶ τὰ λοιπὰ διεξιέναι συνομολογοῦντες; Ἡδύ γ' οὖν 3
ἔστιν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, ὥςπερ καὶ χρημάτων κοι-
νωνήσαντας ἀναμφιλόγως διελθεῖν, οὕτω καὶ λόγων
κοινωνοῦντας περὶ ὧν ἂν διαλεγώμεθα συνομολογοῦν-
τας διεξιέναι. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἐπιστήμης 4
μέν τινος ἔδοξεν ἡμῖν ὄνομα εἶναι ἡ οἰκονομία, ἡ δὲ
ἐπιστήμη αὕτη ἐφαίνετο, ᾗ οἴκους δύνανται αὔξειν
ἄνθρωποι, οἶκος δ' ἡμῖν ἐφαίνετο ὅπερ κτῆσις ἡ σύμ-
πασα, κτῆσιν δὲ τοῦτο ἔφαμεν εἶναι, ὅ τι ἑκάστῳ εἴη
ὠφέλιμον εἰς τὸν βίον, ὠφέλιμα δὲ ὄντα εὑρίσκετο
πάντα, ὁπόσοις τις ἐπίσταιτο χρῆσθαι. πάσας μὲν οὖν 5
τὰς ἐπιστήμας οὔτε μαθεῖν οἷόν τε ἡμῖν ἐδόκει, συν-
αποδοκιμάζειν τε ταῖς πόλεσι τὰς βαναυσικὰς καλου-
μένας τέχνας, ὅτι καὶ τὰ σώματα καταλυμαίνεσθαι δο-
κοῦσι καὶ τὰς ψυχὰς καταγνύουσι. τεκμήριον δὲ σα- 6
φέστατον γενέσθαι ἂν τούτου ἔφαμεν, εἰ, πολεμίων εἰς

§. 3. Ἡδὺ γοῦν L. A. C. — ἔστιν om. A. C. — Weisk. malebat ἀναμφιλόγους διατελεῖν, Orell. l. c. διελεῖν. — G. λόγῳ. — C. D. περὶ ὧν διαλ. — A. C. D. Ald. συνομολογοῦντες.

§. 4. Stob. Serm. CLXXIII. extr. ἐδόκει ἡμῖν. — Stob. ed. αὔξειν δύνανται. — Vulg. ὠφέλιμον εἴη; εἴη ὠφέλ. L. G. A. C. D. Stob. — Stob. ὠφέλιμα δὲ πάντα εὑρίσκετο, ὁπόσοις.

§. 5. Stob. cod. ἐδόκει οἷόν τε εἶναι, ed. ἡμῖν οἷόν τε ἐδόκει εἶναι. — συναπεδοκιμάζομέν τε Stob., quod malebat Steph. — Stob. λυμαίνεσθαι, deinde καταγνύναι.

§. 6. Portus deleri iubet ἔφαμεν; Camerar. mavult φαίημεν — δαΐα; quanquam τὰ τῶν μὴ ἀκμαζόντων unam efficiunt notionem. Germanice vertas: wie wär' es also wohl?

πρῶτον μὲν — ὅσα μὲν] Structura sic procedere debebat: εἰ πρῶτον μὲν ἐπανέλθοιμεν, ὅσα μὲν — διεληλύθαμεν ἔπειτα δὲ — πειραθεῖμεν. De μὲν — μὲν — δέ v. ad IV, 7. Sed, quia mutatur structura, deest ἔπειτα δέ. Ceterum passim, antecedente πρῶτον μέν, sequi ἔπειτα sine δέ, passim etiam ἔπειτα vel simile quid omitti docet Krüger. ad Anab. V, 9, 5. et III, 2, 1.

§. 3. ὥςπερ καὶ — οὕτω καὶ] Xen. Comment. III, 5, 13: ὥςπερ καὶ ἄλλοι τινὲς — ὑστερίζουσι τῶν ἀντιπάλων, οὕτω καὶ Ἀθηναίους κτλ., ubi v. Saupp. De καί in variis comparationum generibus usurpato v. ad I, 3.

διελθεῖν] Sc. τὰ χρήματα, h. e. usum bonorum et fructum perlustrare, percensere.

§. 5. οὔτε μαθεῖν — συναποδοκιμάζειν τε] Οὔτε — τε sibi respondent, sicuti Latinorum neque — et. V. Krüger. ad Anab. II, 2, 8: καὶ ὤμοσαν — μήτε προδώσειν ἀλλήλους σύμμαχοί τε ἔσεσθαι. Matth. §. 609. Rost. §. 134, 5. d. bb.

§. 6. ἔφαμεν] Schneid. Reisig. Kerst. ex h. l. collegerunt IV, 2. excidisse quae-

τὴν χώραν ἰόντων, διακαθίσας τις τοὺς γεωργοὺς καὶ
τοὺς τεχνίτας χωρὶς ἑκατέρους ἐπερωτῴη, πότερα δοκεῖ
ἀρήγειν τῇ χώρᾳ, ἢ ὑφεμένους τῆς γῆς τὰ τείχη δια-
7 φυλάττειν. οὕτως γὰρ ἂν τοὺς μὲν ἀμφὶ γῆν ἔχοντας
ᾠόμεθ' ἂν ψηφίζεσθαι ἀρήγειν, τοὺς δὲ τεχνίτας μὴ
μάχεσθαι, ἀλλ', ὅπερ πεπαίδευνται, καθῆσθαι μήτε πο-
8 νοῦντας μήτε κινδυνεύοντας. ἐδοκιμάσαμεν δὲ ἀνδρὶ
καλῷ τε κἀγαθῷ ἐργασίαν εἶναι καὶ ἐπιστήμην κρα-
τίστην γεωργίαν, ἀφ' ἧς τὰ ἐπιτήδεια ἄνθρωποι πορί-
9 ζονται. αὕτη γὰρ ἡ ἐργασία μαθεῖν τε ῥᾴστη ἐδόκει
εἶναι καὶ ἡδίστη ἐργάζεσθαι, καὶ τὰ σώματα κάλλιστά
τε καὶ εὐρωστότατα παρέχεσθαι, καὶ ταῖς ψυχαῖς
ἥκιστα ἀσχολίαν παρέχειν φίλων τε καὶ πόλεων συν-

οἰοίμεθα; Zeun. male defendit vulgatam; recc. edd. excidisse quaedam cap. IV. 2 fin. censent.

§. 7. οὕτως γὰρ G. L. A. C. D.; vulg. οὕτω γὰρ. — A. C. D. ὅπως παιδεύονται; marg. Steph. ὅπερ παιδεύονται.

§. 8. δὲ om. Bas. I. II. — Articulum ante γεωργ. addit cum Weiskio et Schneidero Dind.

§. 10. Cum Weiskio Schneid. τε post φύουσα delere vult. — dam, quae respiciant haec et seq. §. Neminem autem non offendit hic, ubi summatim modo atque strictim quae antea disputata sunt repetuntur, iterum narrari, quae illic nonnisi illustrandi et ornandi causa dicta esse possunt. Qualis repetitio quum inepta non videri non possit, pro certo habeo hunc certe locum verba, quae §. 6. et 7. continent, obtinere non posse; verisimile autem videtur lecta esse olim in cap. IV. post §. 2. indeque ἔφαμεν et ᾠόμεθα illatis a librario translata in hanc sedem priori loco fortasse propter signum margini appositum, quod alter librarius perperam accepit, postmodum plane excidisse.

§. 7. οὕτως γὰρ] De οὕτως ante consonantem v. ad I, 9. Conf. Poppo Ind. Anab. s. v. Rost. §. 22. p. 71. Οὕτως est: si haec ita fiunt, i. e. tum. V. Krüger. ad Anab. III, 2, 31. Γάρ referas ad τεκμήριον. Herod. VIII, 120: μέγα δὲ καὶ τόδε τεκμήριον· φαίνεται γὰρ Ξέρξης κτλ. Matth. §. 30. f. Hart. §. 1006. 1.

τοὺς — ἀμφὶ γῆν ἔχοντας] agricultura occupatos. Anab. VI, 4, 1: Ἐντεῦθεν οἱ μὲν πολέμιοι εἶχον ἀμφὶ τὰ ἑαυτῶν. VI, 2, 26. VII, 2, 16.

ὅπερ πεπαίδευνται] Cyr. I, 6, 20: Σύ τε γάρ με εὐθὺς τοῦτο ἐκ παιδίου ἐπαίδευες. IV, 2, 23: ἐνόμιζον παιδευθῆναι τὰ προσήκοντα ἀνδρὶ καλοκἀγαθίας ὀρεγομένῳ. Matth. §. 424, 1. Hart. §. 613. Kühner. §. 561. e. Cf. infra VII, 6. IX, 12.

καθῆσθαι] otiosum esse, desidere. Infra VII, 1: ἰδὼν αὐτὸν ἐν τῇ στοᾷ καθήμενον. Cf. X, 10. 13. Cyr. III, 1, 6: τί οὖν κάθησαι αὐτόθι καὶ οὐ καταβαίνεις; ubi significat: prae timore desidere. IV, 5, 28. Demosth. Phil. I. p. 24: καθήμεθα οὐδὲν ποιοῦντες· et p. 43.,

ἐπιμελεῖσθαι. συμπαροξύνειν δέ τι ἐδόκει ἡμῖν καὶ 10
εἰς τὸ ἀλκίμους εἶναι ἡ γεωργία ἔξω τῶν ἐρυμάτων
τὰ ἐπιτήδεια φύουσά τε καὶ τρέφουσα τοὺς ἐργαζο-
μένους. διὰ ταῦτα δὲ καὶ εὐδοξοτάτη εἶναι πρὸς
τῶν πόλεων αὕτη ἡ βιοτεία, ὅτι καὶ πολίτας ἀρί-
στους καὶ εὐνουστάτους παρέχεσθαι δοκεῖ τῷ κοινῷ.
καὶ ὁ Κριτόβουλος, Ὅτι μέν, ὦ Σώκρατες, κάλλιστόν 11
τε καὶ ἄριστον καὶ ἥδιστον ἀπὸ γεωργίας τὸν βίον
ποιεῖσθαι, πάνυ μοι δοκῶ πεπεῖσθαι ἱκανῶς· ὅτι δὲ
ἔφησθα καταμαθεῖν τὰ αἴτια τῶν τε οὕτω γεωργούντων,
ὥςτε ἀπὸ τῆς γεωργίας ἀφθόνως ἔχειν ὧν δέονται, καὶ
τῶν οὕτως ἐργαζομένων, ὡς μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς τὴν
γεωργίαν, καὶ ταῦτά μοι δοκῶ ἡδέως ἑκάτερα ἀκούειν

A. διὰ ταῦτα μὲν καὶ ἐνδ.; Weisk. διὰ ταῦτα δὲ μὲν ἐνδ. — Haas. Ind. ad Remp. Lac. postulat εὐδοξοτάτη.

§. 11. L. ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἑκάτερα ἀκούειν. — ἀκούσειν suadente Steph. recepit Schneid., probavit Reisig., refellit Bornem. Comment. II, 7, 11.; Schneid. in cens. Oec. ed. Kuster. ἀκούσειν damnat, sed tamen praeseos, coll. Cyr. VIII, 7, 25., habet pro vitioso. — Schaef. Ind. ad Greg. Cor. p. 1063. coniicit ταῦτ' ἂν μοι δοκῶ.

ubi καθημένους Schaef. interpretatur: desidia torpentes.

§. 8. γεωργίαν] Item omittitur articulus IV, 4. Krüger. ad Anab. I, 9, 5: τοξικῆς τε καὶ ἀκοντίσεως. Artium nominibus articulus addi non solet. Kühner. §. 485. not. 1. Matth. §. 264, 5. Hart. §. 750, 4. Omittunt etiam Reisig. et Kerst.

§. 9. παρέχεσθαι — παρέχειν] V. ad IV, 7.

ἀσχολίαν — συνεπιμελεῖσθαι] V. ad IV, 3.

§. 10. τοὺς ἐργαζομένους] pendet a συμπαροξύνειν — τὰ ἐπιτήδεια. Quae φύει ἡ γεωργία, sunt fruges, quae τρέφει, pecudes, quod, coll. V, 3., bene monet Schaef. Ind. ad Greg. Cor. p. 1063. Schneid. comparat Aristot. Oec. I, 2: πρὸς δὲ τούτοις καὶ πρὸς ἀνδρίαν συμβάλλεται μεγάλα (ἡ γεωργία)· οὐ γάρ, ὥςπερ οἱ βάναυσοι τὰ σώματα ἀχρεῖα ποιοῦσιν, ἀλλὰ δυνάμινα θυραυλεῖν καὶ πονεῖν, ἔτι δὲ δυνάμενα κινδυνεύειν πρὸς τοὺς πολεμίους, μόνων γὰρ τούτων τὰ κτήματα ἔξω τῶν ἐρυμάτων ἐστί.

διὰ ταῦτα] spectat ad ea, quae antecedunt, simulque ad sequentia ὅτι καὶ κτλ.

εὐδοξοτάτη — πρὸς τῶν πόλεων] Sic scripsi, quod magis interest dici, qualis sit fama, quam quanta, quod significatur adiectivo ἔνδοξος. V. Haas. l. c. De usu praepositionis πρός v. Saupp. ad Hipparch. I, 22: ὅτι πολύ ἐστι πρὸς τῆς πόλεως εὐδοξότερον κτλ. Comment. I, 2, 61. Cf. Anab. VII, 6, 33. Infra §. 17. Hart. §. 682. Kühner. §. 616. I. p. 307.

§. 11. ὅτι δὲ ἔφησθα —, ταῦτα] V. ad XV, 6.

μοι δοκῶ — ἀκούειν] Verba, quae voluntatem et consilium significant, cum praesentis infinitivo non rarius iungi quam cum futuro copiose docet Lobeck. ad Phryn. p. 746 sqq.

σου, ὅπως ἃ μὲν ἀγαθά ἐστι ποιῶμεν, ἃ δὲ βλαβερὰ
12 μὴ ποιῶμεν. Τί οὖν, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὦ Κριτό-
βουλε, ἤν σοι ἐξ ἀρχῆς διηγήσωμαι, ὡς συνεγενόμην
ποτὲ ἀνδρί, ὃς ἐμοὶ ἐδόκει εἶναι τῷ ὄντι τούτων τῶν
ἀνδρῶν, ἐφ' οἷς τοῦτο τὸ ὄνομα δικαίως ἐστίν, ὃ κα-
λεῖται καλός τε κἀγαθὸς ἀνήρ; Πάνυ ἄν, ἔφη ὁ Κρι-
τόβουλος, βουλοίμην ἂν οὕτως ἀκούειν, ὡς καὶ ἔγωγε
13 ἐρῶ τούτου τοῦ ὀνόματος ἄξιος γενέσθαι. Λέξω τοίνυν
σοι, ἔφη ὁ Σωκράτης, ὡς καὶ ἦλθον ἐπὶ τὴν σκέψιν
αὐτοῦ. τοὺς μὲν γὰρ ἀγαθοὺς τέκτονας, χαλκέας ἀγα-
θούς, ζωγράφους ἀγαθούς, ἀνδριαντοποιούς, καὶ τὰ

C. D. ἀγαθὰ ἐποιῶμεν.

§. 12. Stob. Serm. CXXXVI. ἐάν σοι. — A. Stob. cod. Iunt. Bas. II. διηγήσομαι, sed in A. supra ο est ω scriptum. — ἀνδρὶ om. C. — τούτων om. Bas. I. II. — Stob. et Zeun. τοὔνομα. — Stob. καὶ ἀγαθὸς. — L. Πάνυ, ἔφη, ἂν ὁ Κρ.; ἄν, ἔφη, βουλοίμην, ὁ Κριτ., οὕτως σου ἀκούειν Stob. ed.

§. 13. Stob. ἔφη σοι ὁ Σ. — Stob. cod. ὡς ἦλθον. — Stob. ed. ἀγαθοὺς χαλκεῖς, ἀγαθοὺς ζωγράφους, ἀγαθοὺς ἀνδριαντοποιούς, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. — C. D. γὰρ post μὲν om. — Pro vulg.

De verbo δοκεῖν cf. Anab. I, 3, 12: καὶ γὰρ οὐδὲ πόῤῥω δοκοῦμέν μοι αὐτοῦ καθῆσθαι. I, 7, 4: τἆλλα καὶ αἰσχύνεσθαί μοι δοκῶ οἵους ἡμῶν γνώσεσθε τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ ὄντας ἀνθρώπους. Quare ne ἂν quidem, quod minus aptam redderet sententiam, addendum videtur. Ceterum de ἀκούσειν soloecismo v. Valcken. in Phalarideis p. XXII. Schaef. Ind. ad Greg. Cor. l. c. Iacobs. not. crit. ad Anthol. Pal. 552. 580.

§. 12. ὃ καλεῖται] Quum dicere liceat καλοῦσί με τὸ ὄνομα καλὸς κἀγαθός, cf. VII, 3. Comment. II, 2, 1. Heind. Plat. Crat. p. 383. A. Hart. §. 613. Kühner. §. 547. b., τὸ ὄνομα καλὸς κἀγαθὸς καλεῖταί τις eodem iure dicitur, quo καλοῦμαι τὸ ὄνομα; nam uterque accusativus fieri potest subiectum in passiva structura. Cf. ad IV, 6. Latini eadem ratione dicunt: nomen appellare.

Πάνυ ἂν — βουλοίμην ἂν] V. ad II, 15.

§. 13. τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα] Schaef. Appar. crit. Dem. I. p. 328. haec verba in exemplum vocat loci Dem. Philipp. I. p. 42., ubi ταῦτα πάντα item de hominibus dicitur.

ἱκανὸς ἱκανῶς] Vulgatam male revocavit Reisig., explicans ἱκανῶς ex usu illo, quo cum verbis εἶναι et γίγνεσθαι, ubi statum aliquem vel eventum significant, adverbium iungitur, quum exspectaveris adiectivum (vid. ad II, 9. IV, 21. Matth. §. 309. c.), quod in hunc locum nullo modo quadrat, quia ἐγένετο nihil est nisi copula. Nec magis probanda videtur sententia Kerstii, qui ἱκανῶς ad περιελθεῖν adstringens interpretatur: „perbreve mihi erat tempus ad satis, sufficienter circumeunda et inspicienda" etc. Igitur significari putat: perbreve tantum tempus a me consumebatur, vel mihi consumendum erat (quia sufficiebat), quod his quidem verbis: πάνυ ὀλίγος μοι χρόνος ἐγένετο nequaquam exprimitur.

ἄλλα τὰ τοιαῦτα, πάνυ ὀλίγος μοι χρόνος ἐγένετο ἱκανὸς ἱκανῶς περιελθεῖν τε καὶ θεάσασθαι τὰ δεδοκιμασμένα καλὰ ἔργα αὐτοῖς εἶναι. ὅπως δὲ δὴ καὶ τοὺς ἔχοντας τὸ 14
σεμνὸν ὄνομα τοῦτο τὸ καλός τε κἀγαθὸς ἐπισκεψαίμην, τί ποτ' ἐργαζόμενοι τοῦτ' ἀξιοῖντο καλεῖσθαι, πάνυ μου ἡ ψυχὴ ἐπεθύμει αὐτῶν τινι συγγενέσθαι. καὶ 15
πρῶτον μέν, ὅτι προςέκειτο τὸ καλὸς τῷ ἀγαθῷ, ὅντινα ἴδοιμι καλόν, τούτῳ προςῄειν καὶ ἐπειρώμην καταμανθάνειν, εἴ που ἴδοιμι προςηρτημένον τῷ καλῷ τὸ ἀγαθόν. ἀλλ' οὐκ ἄρα εἶχεν οὕτως, ἀλλ' ἐνίους ἐδόκουν 16
καταμανθάνειν τῶν καλῶν τὰς μορφὰς πάνυ μοχθηροὺς

ἱκανῶς ex G. Schneid. dedit ἱκανός, quod iam voluit Steph.; ἱκανὸς ἱκανῶς est coniectura Rostii. — Stob. ἔργα αὐτῶν. — A. αὐτοῖς εἶεν.

§. 14. καλός τε κἀγαθὸς e Stob., qui habet καὶ ἀγαθὸς, dedit Zeun. pro vulgato καλόν τε κἀγαθὸν. — Stob. τί ποτε ἐργασάμενοι τοῦτο ἀξιοῦνται καλεῖσθαι. — C. Stob. πάνυ μοι.

§. 15. τὸ κάλλος G. C. D.; Stob. ὁ καλὸς; utrumque praefert Schaef. l. c. vulgatae. — Stobaei ἄν τινα ἴδοιμι requirit Schneid., εἴ τινα Schaef. — Stob. τῷ κάλλει τὸ ἀγαθόν.

§. 16. C. οὐκ ἄρ' εἶχεν. — L. A. C. D. ἀλλὰ ἐνίους.

Optime vero loco nostro consuluit Rostius egregia coniectura: πάνυ ὀλ. μοι χρόνος ἐγέν. ἱκανὸς ἱκανῶς περιελθεῖν. Verbis ita compositis apte sibi opponuntur: ut variorum artificum opera satis (i. e. quoad cupiebam) inspicerem, perbreve tempus mihi sufficiebat, et (§. 14.): eorum autem, qui vocantur καλοί τε κἀγαθοί, facta ut considerarem, frustra circumspiciens diu erravi. Ita apparet etiam, cur ἱκανός locum habeat non ante ἐγένετο, sed post hoc verbum.

§. 14. τὸ καλός τε κἀγαθός] De his nominativis proprie ita dictis v. Bernh. Synt. p. 66. Xen. Rep. Lac. IX, 4: ἐπίκλησιν μόνον ἔχει κακὸς εἶναι. Plat. Apol. p. 23. A: ὄνομα δὲ τοῦτο λέγεσθαι σοφὸς εἶναι.

τί — ἐργαζόμενοι — ἀξιοῖντο] Xen. Comment. II, 2, 1: καταμεμάθηκας οὖν τοὺς τί ποιοῦντας τὸ ὄνομα τοῦτο ἀποκαλοῦσι; Infra VII, 2. Cf. Rost. §. 123b. 10. b. Matth. §. 567.

ἡ ψυχὴ] animi appetentia, interpretatur Steph. Xen. Cyr. I, 3, 18: μέτρον δὲ αὐτῷ οὐχ ἡ ψυχή, ἀλλ' ὁ νόμος ἐστίν. Comment. I, 2, 4. 3, 14.

§. 15. τὸ καλός] Ad talia subaudiri ὄνομα recte monet Schaef., minus recte idem subaudiendum esse ad τῷ ἀγαθῷ, in quibus verbis soloecismum, quem latere putat, equidem non agnosco.

ὅντινα] Schneiderum, qui praefert ἄν τινα — ἴδοιμι, ut magis Atticum, refellit Reisig. De ὅντινα pro εἴ τινα posito v. ad XXI, 7.

ἴδοιμι καλόν] Vix monendum videtur dici h. l. qui pulchrum corpus habeat, cf. §. seq., in dictione autem καλὸς καὶ ἀγαθός est καλός qui animi decore et candore praeditus sit. Conf. Goerenz. Cic. Fin. II, 14, 17. Saupp. Xen. Comment. IV, 8, 3.

§. 16. ἀλλ' οὐκ ἄρα εἶχεν οὕτως] Ἄρα significat quidem conclusionem, sed quae anticipetur; nam effici demum

ὄντας τὰς ψυχάς. ἔδοξεν οὖν μοι ἀφέμενον τῆς καλῆς
ὄψεως ἐπ' αὐτῶν τινα ἐλθεῖν τῶν καλουμένων καλῶν
17 τε κἀγαθῶν. ἐπεὶ οὖν τὸν Ἰσχόμαχον ἤκουον πρὸς πάν-
των καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ ξένων καὶ ἀστῶν
καλόν τε κἀγαθὸν ἐπονομαζόμενον, ἔδοξέ μοι τούτῳ
πειραθῆναι συγγενέσθαι.

Stob. τῆς καλῆς τῆς ὄψεως. — Stob. ed. τε καὶ ἀγαθῶν.
§. 17. τε post ἀνδρῶν eum A. omisimus, sequentes exemplum Schueid. et seqq. edd.

potest ex iis, qnae sequuntur: aber dem war, *wie sich zu meiner Verwunderung ergab*, nieht so. Eadem ratioue reperitur haec particula Anab. VII, 4, 13: *Οἱ δ' ἄρα ταῦτ' ἔλεγον κατασκοπῆς ἕνεκα*, quod quidem posthae apparnit. Item IV, 2, 15: *Οἱ δὲ ἄρα, ἀπὸ τοῦ ἄκρου καθορῶντες τὰ ὄπισθεν γιγνόμενα* (quae et qualia siut, mox narratur), *πάντες ἐπὶ τοὺς ὀπισθοφύλακας ἐχώρουν.*

καλῶν τε κἀγαθῶν] Sehwidop. in Obss. eritt. in Xen. Hell. p. 20. pntat *καλὸν κἀγαθόν* nunquam apud Xen. iuserta vocula *τὲ* dici. Contra quem G. Sauppe in Qnaestt. part. III. p. XIV. praeter h. l. affert Symp. VIII, 11. 17. Adde paulo supra §. 14.

§. 17. *τὸν Ἰσχόμαχον*] Hunc narrat Lysias p. 646 ed. Reisk. locupletissimum esse habitum, dum viveret, et ei septuaginta talenta amplius esse vulgo creditum esse, sed eum morientem nonnisi viginti reliqnisse. Nescio, an idem sit, de quo narrat Heraclides Pontieus ap. Athen. XII. p. 537: *τὸν δὲ Νικίου τοῦ Περγασῆθεν πλοῦτον ἢ τὸν Ἰσχομάχου τίνες ἀπώλεσαν; οὐκ Αὐτοκλέης καὶ Ἐπικλέης, οἱ μετ' ἀλλήλων ζῆν προελόμενοι καὶ πάντ' ἐν ἐλάττονι ποιούμενοι τῆς ἡδονῆς*; qnam narrationem pervertit Aelian. V. H. IV, 23. Autoeles et Epicles videntur non tam filii Nieiae et Ischomaehi quam generi fuisse. Apud Plutarehum de Curiositate p. 132 ed. Hutten. exstat narratio de Ischomaeho ab Aristippo philosopho Olympiae interrogato: *τί Σωκράτης διαλεγόμενος οὕτω τοὺς νέους διατίθησι· καὶ μικρὰ ἄττα τῶν λόγων αὐτοῦ σπέρματα καὶ δείγματα λαβών, οὕτως ἐμπαθῶς ἔσχεν, ὥστε τῷ σώματι συμπεσεῖν καὶ γενέσθαι παντάπασιν ὠχρὸς καὶ ἰσχνός.* SCHNEID. Haec omnia num recte referantur ad nnum nostrum Isehomachum, dubitat Cobet. Prosop. Xen. p. 72.; parum certe veri est simile Isehomachum, qualis a Xenophonte depingitur, rem familiarem elam et sensim tantopere imminuisse, eundemque divitem, cum non amplius esset, videri tamen voluisse. Quisquis autem fuit hic Isehomachus, quem opulentissimum fnisse eolligendum putat Bornemannus potissimum ex XV, 3: *αὕτη (ἡ τέχνη τῆς γεωργίας) ἴσως ἐστὶν ἡ ποιοῦσα τοὺς μὲν ἐπισταμένους αὐτὴν πλουσίους*, (qnibus verbis excitat illum Soerates, ut seeum artem communieet, cuius ope tantas divitias ipse collegisset): placet profecto, quod suspicatur Cobetus, Socratem, quod in Aspasia et Diotima faeiat apud Platonem, idem hic facere voluisse in Isehomacho, viro *καλῷ κἀγαθῷ* et patrefamilias prudentissimo.

CAPUT VII.

ARGUMENTUM.

Narrat Socrates se casu quondam Ischomachum in porticu Iovis Eleutherii sedentem convenisse; eum interrogatum, quomodo καλοῦ κἀγαθοῦ nomen nactus esset, qui semper fere extra domum versari videretur, respondisse administrandis rebus domesticis se idoneam habere uxorem, iamque retulisse suum cum illa recens habitum colloquium; et ita officium bonae matrisfamilias omne exponens inducitur Ischomachus. Explicat coniugii finem. Postquam σωφροσύνην et viro et feminae necessariam esse professus est, feminae conditionem potissimum in eo ponit, quod quaecunque tecto indigeant, liberos, cibaria, vestes, bene tueri et curare debeat. Ut uterque officio suo satisfaciat, naturam non solum curasse, sed consuetudine etiam constitui et lege a diis sancita, eique neminem adhuc impune repugnasse. Praecipit deinde copiosius, ut uxor apum reginae instar semper domi versetur, servo et ancillae suum cuique opus tribuat, rebus cibariis et vestimentis caute provideat, servorum valetudinem curet, res a viro domum comportatas administret, et familiam, si opus sit, doceat. Quas functiones si peragat prudenter omnes, fore, ut, quo provectior fiat aetate, eo maiorem apud suos nanciscatur dignitatem.

Ἰδὼν οὖν ποτε αὐτὸν ἐν τῇ τοῦ Διὸς τοῦ Ἐλευ- 1
θερίου στοᾷ καθήμενον, ἐπεί μοι ἔδοξε σχολάζειν, προς-

Cap. VII. §. 1. L. καθιζόμενον a pr. m.

Cap. VII. §. 1. τοῦ Διὸς τοῦ Ἐλευθερίου] Huic sacra facta quotannis memorat Lysias Orat. in Evandr. p. 438. ed. Tayl. Plutarch. in Demosth. p. 859. Demosth. prooem. p. 63. Eundem Σωτῆρα dictum fuisse censebant ii, quos narrat Schol. Graecus ad Aristoph. Plut. v. 1176. Porticum templo adiunctam liberti (οἱ ἐξελεύθεροι, unde nomen) dicuntur aedificasse ab Hyperide apud Harpocrationem. Prope forum fuisse ex hoc loco apparet. SCHNEID. Hanc porticum, quippe quae sita fuerit in foro, accommodatam fuisse Socratis sermonibus, igiturque praeter hunc multos ibi a Socrate sermones habitos commemorari, v. c. cum Theage, quem Plato in dialogo huius nominis mandavit memoriae, item eum, quem Aeschines Dial. 2. prodidit, monet Bach.

ἦλθον αὐτῷ, καὶ παρακαθιζόμενος εἶπον, Τί, ὦ Ἰσχόμαχε, οὐ μάλα εἰωθὼς σχολάζειν κάθησαι; ἐπεὶ τά γε
πλεῖστα ἢ πράττοντά τι ὁρῶ σε ἢ οὐ πάνυ σχολάζοντα
2 ἐν τῇ ἀγορᾷ. Οὐδὲ ἂν γε νῦν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὦ
Σώκρατες, ἑώρας, εἰ μὴ ξένους τινὰς συνεθέμην ἀναμένειν ἐνθάδε. Ὅταν δὲ μὴ πράττῃς τι τοιοῦτον, πρὸς
τῶν θεῶν, ἔφην ἐγώ, ποῦ διατρίβεις, καὶ τί ποιεῖς;
ἐγὼ γάρ τοι πάνυ βούλομαί σου πυθέσθαι, τί ποτε
πράττων καλός τε κἀγαθὸς κέκλησαι, ἐπεὶ οὐκ ἔνδον
γε διατρίβεις, οὐδὲ τοιαύτη σου ἡ ἕξις τοῦ σώματος
3 καταφαίνεται. καὶ ὁ Ἰσχόμαχος γελάσας ἐπὶ τῷ τί ποιῶν
καλὸς κἀγαθὸς κέκλησαι καὶ ἡσθείς, ὥς γ' ἐμοὶ ἔδοξεν,
εἶπεν, Ἀλλ' εἰ μέν, ὅταν σοι διαλέγωνται περὶ ἐμοῦ τινες,
καλοῦσί με τοῦτο τὸ ὄνομα, οὐκ οἶδα. οὐ γὰρ δή,
ὅταν γέ με εἰς ἀντίδοσιν καλῶνται τριηραρχίας ἢ χο-

L. **κάθισαι**, deinde **πλεῖστον**.

§. 2. A. C. D. **καλός τε κἀγαθὸς**. — **ἔνδον γε** L. G. A. C. D. Vill. Vict. Schneid. seqq. edd.; antea deerat **γε**.

§. 3. Bas. II. om. **τί**. — **ὥς γ' ἐμοὶ** L. G; ante Schneiderum **ὥς γε ἐμοί**. — Bas. I. II. **διαλέγονται**. — C. D. **καλοῦνται**, idem om. **τριηραρχίας** — **προςκαλοῦνται**; Camerar. **προκαλοῦνται** legit et vertit: postulant. — Pro **οὐδαμῶς** dant cum Y. Steph. Leuncl. Weisk. **οὐ πάνυ**. — **διατρίβω** dedit Schneid. ex A. C. D. Y. Steph.

κάθησαι] V. ad VI, 7.

§. 3. **ἀντίδοσιν**] Quid hoc sit, cognoscitur e Demosth. Mid. §. 17. p. 16 ed. Tayl. et Ulpian. in Demosth. p. 168 ed. H. Wolf. „Lex erat Athenis, inquit, si quis designatus trierarchus alium quam se ditiorem ostendisset, ut ipse vacaret: quodsi ille trierarchiam obire recusaret, ut is cum altero opes suas permutaret atque ita triremi praeesset. Atque adeo per antidosin omnes etiam actiones ad alterum transibant." BACH. Hanc explicavit Wolf. Prolegg. ad Lept. p. 123. Spalding. ad Midian. cap. 23. SCHNEID. V. Hermann. Antiqq. Gr. §. 162, 18.

πατρόθεν] Addito patris nomine, inquit Brodaeus, v. c. **Ἰσχόμαχος Φιλοστράτου** et **Δημοσθένης Δημοσθένους**, quam loquendi consuetudinem a Graecis servatam nemo ignorat. Demosth.: **ἠναγκαζόμην κατὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐμαυτοῦ πατρόθεν δέχεσθαι τὴν λῆξιν**. ZEUN. „Addito patris nomine" vertit etiam Camerar.; rectius, ni fallor, Leunclav: „sed perspicue me Ischomachum, nomine patris appellatum, arcessunt", item Strebaeus; nam aliam significationem ex **πατρόθεν** elicere non licet.

διατρίβω] Verbi **κατατρίβειν**, quae a Zeunio proponitur significatio: „assidue esse aliquo in loco," Xenophontis certe libris non confirmatur.

αὐτὴ ἡ γυνή] uxor sola. Matth. §. 468, 5. Kühner. §. 630. not. 3. Hart. §. 740. Secundas partes in oeconomia agere feminam expressum vide-

ρηγίας, οὐδείς, ἔφη, ζητεῖ τὸν καλόν τε κἀγαθόν, ἀλλὰ
σαφῶς, ἔφη, ὀνομάζοντές με Ἰσχόμαχον πατρόθεν προς-
καλοῦνται. ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅ με
ἐπήρου, οὐδαμῶς ἔνδον διατρίβω. καὶ γὰρ δή, ἔφη, τά
γε ἐν τῇ οἰκίᾳ μου πάνυ καὶ αὐτὴ ἡ γυνή ἐστιν ἱκανὴ
διοικεῖν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ἔφην ἔγωγε, ὦ Ἰσχόμαχε, πάνυ 4
ἂν ἡδέως σου πυθοίμην, πότερα αὐτὸς σὺ ἐπαίδευσας
τὴν γυναῖκα, ὥςτε εἶναι οἵαν δεῖ, ἢ ἐπισταμένην ἔλαβες
παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς διοικεῖν τὰ προς-
ήκοντα αὐτῇ. Καὶ τί ἄν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐπιστα- 5
μένην αὐτὴν παρέλαβον, ἣ ἔτη μὲν οὔπω πεντεκαίδεκα
γεγονυῖα ἦλθε πρὸς ἐμέ, τὸν δ' ἔμπροσθεν χρόνον ἔζη
ὑπὸ πολλῆς ἐπιμελείας, ὅπως ὡς ἐλάχιστα μὲν ὄψοιτο,
ἐλάχιστα δ' ἀκούσοιτο, ἐλάχιστα δ' ἔροιτο; οὐ γὰρ ἀγα- 6
πητόν σοι δοκεῖ εἶναι, εἰ μόνον ἦλθεν ἐπισταμένη ἔρια

pro vulgato *κατατρίβω*. — *ἐστὶν ἱκανὴ* G. L. A. C. D. Dind. Kerst.; vulg. *ἱκανή ἐστι*.

§. 4. L. *σὺ αὐτὸς*. — A. *ὥςτ' εἶναι*.

§. 5. G. *ἐς ἐλάχιστα*. — *δὲ ἀκούσοιτο* L. A. C. D.

§. 6. *εἰ μόνον* libri Pariss. L. (ita enim intelligo Gailii et Sturzii silentium) Vict. Steph. et seqq. edd.; G. *εἰ μὴ*; edd. vett. *εἰ μὴ μόνον*.

mus iam versu Hesiodeo (Opera v. 375.): *Οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε βοῦν τ' ἀροτῆρα.*

§. 5. *τί — ἐπισταμένην*] *Τί* pendere ab *ἐπιστ.* non monerem, nisi Sturz. Lex. IV. p. 307. a. *τί* vertere: „quomodo", viderem.

πεντεκαίδεκα γεγονυῖα] Hic mos Athenis fuisse videtur, etsi Arist. Polit. VII, 16. ante annum aetatis duodevicesimum recte coniugium puellas inire posse neget. SCHNEID. De tempore, quo in matrimonium duci solebant virgines Atticae, plura v. apud Beckerum in Charicle Tom. II. p. 449 sq.

ὑπὸ πολλῆς ἐπιμελείας] De vitae conditione, qua virgines Atticae utebantur ante matrimonium, v. Becker. in Charicle Tom. II. p. 422 sqq. cf. p. 475.

ὡς ἐλάχιστα] Locum hunc respexit Plutarch. de Pyth. orac. p. 596 ed. Reisk. p. 285 ed. Hutten. SCHNEID. De vitae conditione, qua utebantur mulieres Graecae, maxime Ionicae stirpis, plura affert Haas. ad Remp. Lac. I, 3: *Ὥςπερ δὲ οἱ πολλοὶ τῶν τὰς τέχνας ἐχόντων ἑδραῖοί εἰσιν, οὕτω καὶ τὰς κόρας οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἠρεμιζούσας ἐριουργεῖν ἀξιοῦσι.*

§. 6. *ἀγαπητόν*] satis est putandum, acquiescendum est.

εἰ μόνον] Haud scio, an genuinum sit: *εἰ μὴ μόνον*. Oratio sic procedere debebat: *εἰ μὴ μόνον ἦλθεν ἐπισταμένη ἔρια παραλαβοῦσα —, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀμφὶ γαστέρα — ἦλθε πεπαιδευμένη*. Sed quia in victu temperantia maximi aestimatur ab Ischomacho, quod declaratur verbis: *ὅπερ μέγιστον κτλ.*, de-

παραλαβοῦσα ἱμάτιον ἀποδεῖξαι, καὶ ἑωρακυῖα, ὡς ἔργα
ταλάσια θεραπαίναις δίδοται; ἐπεὶ τά γε ἀμφὶ γαστέρα,
ἔφη, πάνυ καλῶς, ὦ Σώκρατες, ἦλθε πεπαιδευμένη·
ὅπερ μέγιστον ἔμοιγε δοκεῖ παίδευμα εἶναι καὶ ἀνδρὶ
7 καὶ γυναικί. Τὰ δ' ἄλλα, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε,
αὐτὸς ἐπαίδευσας τὴν γυναῖκα, ὥστε ἱκανὴν εἶναι ὧν
προσήκει ἐπιμελεῖσθαι; Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος,
οὐ πρίν γε καὶ ἔθυσα καὶ εὐξάμην ἐμέ τε τυγχάνειν
διδάσκοντα καὶ ἐκείνην μανθάνουσαν τὰ βέλτιστα ἀμ-
8 φοτέροις ἡμῖν. Οὐκοῦν, ἔφην ἐγώ, καὶ ἡ γυνή σοι
συνέθυε καὶ συνεύχετο αὐτὰ ταῦτα; Καὶ μάλα γ', ἔφη
ὁ Ἰσχόμαχος, πολλὰ ὑπισχνουμένη μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς
γενέσθαι οἵαν δεῖ, καὶ εὔδηλος ἦν, ὅτι οὐκ ἀμελήσει

C. D. θεραπαίναις δίδονται. — Bas. II. εἶναι παίδευμα.
§. 7. Τὰ δ' ἄλλα dedit Dind.; vulg. Τὰ δὲ. — τε post ἐμὲ om. D.; Camerarii ἐμέ τ' ἐπιτυγχάνειν iu ed. praefert, in cens. ed. Kuster. l. c. p. 456. reiicit Schneid.
§. 8. L. συνηύχετο. — Vulg. αὐτὸς ταῦτα; A. C. D. Steph. αὐτῷ; αὐτὰ, quod malebat Steph., cum L. G. Cast. Streb. Camerar. dedit Zeun. — C. D. μάλα γε, ἔφη. — A. a pr. m. C. L. Vict. ὑπισχομένη; A. a sec. m. D. Vill. ὑποσχομένη, idem ex edd. vett. scriptura ὑποσχομένους coniecit Cast., quem deinceps secuti sunt seqq. edd.; G. ὑπισχνουμένη, quod habent post Zeunium edd. omnes. — Pro μὲν cum Steph. Weisk. malebat μοι; Hermanui coniecturam πολλὰ ὑπισχνουμένη ἦ μὴν γενέσθαι οἵαν δεῖ refert Kerst.

relicta priori loquendi via, novum exorditur Ischomachus enuntiatum: ἐπεὶ τά γε κτλ. Sic enim significantius haec primaria uxoris virtus memoratur. Brodaeo, qui τά γε ἀμφὶ γαστέρα πεπαιδευμένη interpretatus est: „rei culinariae perita", adstipularer, nisi additum esset ὅπερ μέγιστον κτλ.

§. 7. οὐ πρίν γε καὶ ἔθυσα] Omnia fere negotia imprecatione deorum esse anspicanda saepe praecipit Xenophon. Hipparch. VII, 1. 3. IX, 3. XI. fin. Venat. VI, 13. alibi.

τυγχάνειν] Schneid. τυγχάνειν eodem sensu accipit, quem habet ἐπιτυγχάνειν, interpretans: „et meam esse doctrinam fortunatam", de quo illius verbi usu delegat ad Heind. ad Euthyd. p. 327. Rectius iudicasset, si verborum structuram pernovisset, quae haec est: ἐμέ τε τυγχάνειν διδάσκοντα τὰ βέλτιστα ἀμφοτέροις ἡμῖν, καὶ ἐκείνην τυγχάνειν μανθάνουσαν τὰ βέλτιστα ἀμφοτέροις ἡμῖν.

§. 8. ὑπισχνουμένη] Guelferbytani codicis auctoritatem non tanti faciam, ut omnino reiiciam ὑποσχομένη. Immo per alacre Graecorum ingenium cogitare licet fieri, qualis deberet, iam pollicitam fuisse uxorem, antequam finita esset precatio. Reisig. in Coniectan. ad Aristoph. I. p. 334. censet γενέσθαι pendere a subaudiendo συνεύχετο. Simplicior est ratio Heindorfii ad Plat. Phaed. p. 67. b., qua γενέσθαι referamus ad ὑπισχνουμένη. Cf. Anab. 1, 2, 2:

τῶν διδασκομένων. Πρός θεῶν, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, 9
τί πρῶτον διδάσκειν ἤρχου αὐτήν, διηγοῦ μοι· ὡς ἐγὼ
ταῦτ' ἂν ἥδιόν σου διηγουμένου ἀκούοιμι, ἢ εἴ μοι
γυμνικὸν ἢ ἱππικὸν ἀγῶνα τὸν κάλλιστον διηγοῖο. καὶ 10
ὁ Ἰσχόμαχος ἀπεκρίνατο, Τί δ', ἔφη, ὦ Σώκρατες,
ἐπεὶ ἤδη μοι χειροήθης ἦν καὶ ἐτετιθάσσευτο, ὥςτε
διαλέγεσθαι, ἠρόμην αὐτήν, ἔφη, ὧδέ πως· Εἰπέ μοι,
ὦ γύναι, ἆρα ἤδη κατενόησας, τίνος ποτὲ ἕνεκα ἐγώ
τε σὲ ἔλαβον καὶ οἱ σοὶ γονεῖς ἔδοσάν σε ἐμοί; ὅτι 11
μὲν γὰρ οὐκ ἀπορία ἦν, μεθ' ὅτου ἄλλου ἐκαθεύδο-
μεν ἄν, οἶδ' ὅτι καὶ σοὶ καταφανὲς τοῦτ' ἐστί. βουλευό-
μενος δ' ἔγωγε ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ οἱ σοὶ γονεῖς ὑπὲρ σοῦ,
τίν' ἂν κοινωνὸν βέλτιστον οἴκου τε καὶ τέκνων λάβοι-

§. 9. G. om. τί ante πρῶτον. — Bas. I. II: om. ἐγὼ post ὡς.
§. 10. A. C. D. Τί δέ; ἔφη. — Vulgo ἐτιθασσεύετο; L. ἔτι θασεύετο; C. ἐτιτασεύετο; A. ἐπιτιτασσεύετο, suprascripto ἐπετιτασσεύετο; Schaef. Melett. I. p. 82. emendavit ἐτετιθάσσευτο, probatum Iacobsio, receptum a Dind. Kerst. — A. om. αὐτήν, ἔφη, G. C. ἔφη. — Vulg. ἔδωκαν; L. ἔδωσαν; G. A. C D. Dind. Kerst. ἔδοσαν.
§. 11. Bernh. Synt. postulat ἐκάθευδον ἄν. — L. a pr. m. G. C. D. Iunt. Bas. II. βουλόμενος; βουλευόμενος dant L. e corr. Vill. Brod. Steph.; marg. Steph. βουλευόμενοι. — L. G. A. (οἴκου suprascr. est) C. D. edd. vett. οἶκοι.

ὑποσχόμενος αὐτοῖς — μὴ πρόσθεν παύσασθαι, πρὶν αὐτοὺς καταγάγοι οἴκαδε, ubi plura huius generis affert Krüger. Cf. etiam Schneider. in cens. Oec. ed. Kuster. l. c. Ceterum recte vertit Camerar.: „testibus diis studiose promittens." De significatione vocabuli πολλά conf. Anab. IV, 3, 2. VII, 6, 36. Particulae μέν respondet καί in καὶ εὔδηλος ἦν, de quo usu v. Poppo ad Anab. I, 10, 17. Schneider. l. c. p. 356. Hart. §. 977. Kühner. §. 733, 6. a.

§. 9. τί πρῶτον] Cicero (apud Donat. in Terent. Phorm. II, 3, 4.) vertit: Quid igitur, pro deum immortalium, primum eam docebas, quaeso? Miror Bornemannum, qui ad Symp. VII, 3. τί intellecto διά explicat.

§. 10. τί δ', — ἠρόμην] Eaudem vere vim habet ac τί δέ, εἰ μὴ — ἠρόμην; v. IX, 1.

§. 11. ἐκαθεύδομεν ἄν] Per grammaticam rationem referre licet pluralem ad unum Ischomachum. V. ad I, 11. Sed iis bene consideratis, quae antecedunt: εἰπέ μοι, ὦ γύναι, κτλ., iisque, quae subsequuntur: βουλευόμενος δ' ἔγωγε κτλ., colligitur ἐκαθεύδομεν non minus spectare ad uxorem Ischomachi quam ad ipsum, ita ut interpretatio haec prodeat: Non deficiebat neque me neque te, quocum alio uterque nostrum dormiret, sed eo consilio in matrimonium te duxi, ut ego tibi et tu mihi auxilio esses. De conditione paulo liberiore, qua Ischomachi uxor utitur, v. infra ad VIII, 4.

μεν, ἐγώ τε σὲ ἐξελεξάμην καὶ οἱ σοὶ γονεῖς, ὡς ἐοί-
12 κασιν, ἐκ τῶν δυνατῶν ἐμέ. τέκνα μὲν οὖν ἢν θεός
ποτε διδῷ ἡμῖν γενέσθαι, τότε βουλευσόμεθα περὶ αὐτῶν,
ὅπως ὅ τι βέλτιστα παιδεύσομεν αὐτά· κοινὸν γὰρ ἡμῖν
καὶ τοῦτο τἀγαθόν, συμμάχων καὶ γηροβοσκῶν ὅ τι βελ-
13 τίστων τυγχάνειν· νῦν δὲ δὴ οἶκος ἡμῖν ὅδε κοινός
ἐστιν. ἐγώ τε γὰρ ὅσα μοι ἔστιν ἅπαντα εἰς τὸ κοινὸν
ἀποφαίνω, σύ τε ὅσα ἠνέγκω πάντα εἰς τὸ κοινὸν
κατέθηκας. καὶ οὐ τοῦτο δεῖ λογίζεσθαι, πότερος ἄρα
ἀριθμῷ πλείω συμβέβληται ἡμῶν, ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖ εὖ
εἰδέναι, ὅτι, ὁπότερος ἂν ἡμῶν βελτίων κοινωνὸς ᾖ,
14 οὗτος τὰ πλείονος ἄξια συμβάλλεται. ἀπεκρίνατο δέ
μοι, ὦ Σώκρατες, πρὸς ταῦτα ἡ γυνή, Τί δ' ἂν ἐγώ
σοι, ἔφη, δυναίμην συμπρᾶξαι; τίς δὲ ἡ ἐμὴ δύναμις;

§. 12. Marg. Steph. παιδεύσωμεν. — Schneid. et Kerst. e coniectura Dobraei ad Porsoni Aristophanica p. 14. τοῦτο ἀγαθὸν, quod cur praeferam, non video. — L. γηρωβοσκῶν (cf. §. 19. V. Lob. Phryn. p. 692); ibi καὶ est e corr.

§. 13. A. ἐς τὸ κ. — A. καὶ (om. οὐ) τοῦτο δὴ, marg. δεῖ. — L. ἄρα. — δεῖ ante εὖ cum G. om. Zeun.

§. 14. D. τί δὲ ἡ ἐμή. — Ante Schneiderum vnlgo: ἐμὸν δ' ἔργον ἔφησεν ἡ μ. εἶναι; noster verborum ordo est iu L. G. A. C. D.

§. 15. καὶ ante γὰρ om. L. G. A. C. D. — ἐστιν G. — οὕτως ποιεῖν L. G. A. C. D. Kerst.; vulgo: οὕτω. — G. τά τ' ἐόντα.

§. 16. Vulg. ὁρᾷς, ἔφη ἡ γυνή; Dind. ἔφη ἡ γ., ὁρᾷς; ἔφη — ὁρᾷς, ἡ γ. L. G. A. D. Ald. Bas. I. II. Kerst., qnod probat cum Schae-

ὡς ἐοίκασιν] pro ὡς ἔοικεν. Anab. I, 4, 7: ὡς μὲν τοῖς πλείστοις ἐδόκουν. VI, 1, 25. I, 10, 9. ὡς ἐλέγοντο.

ἐκ τῶν δυνατῶν] Sententiae parnm apta est Heilandii interpretatio: e divitibus, potentibns, coll. XI, 10. Cum Leunclavio Reisig.: „ex quibuscunque, ut videtur, poterant." Melius Schneider.: „pro eo atque licnit." V. Bernh. Synt. p. 230. Saupp. ad Hipparch. VIII, 14. affert similia: ἐκ τῶν ἐνόντων, ἐκ τῶν παρόντων, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων. Stnrz. Lex. II. p. 86. a.

§. 12. βέλτιστα παιδεύσομεν] I. e. ὥςτε βέλτιστα γίγνεσθαι. Xen. Comment. IV, 1, 2: τοὺς γὰρ τοιούτους ἡγεῖτο παιδευθέντας — εὐδαίμονας εἶναι. V. ad IV, 7.

§. 13. νῦν δὲ] H. e. quum liberis nondum gaudeamus.

ἀριθμῷ πλείω] Usitatins dictum esset: ἀριθμὸν πλείω. Sed v. Matth. §. 424, 4. not. 1. Cf. §. 400, 6. Bernh. Synt. p. 118. Hart. §. 598.

§. 14. ἐν σοὶ] I. e. penes te. Cyr. VIII, 7, 11: ὅσον ἐν ἐμοί. Quod dicendi genns poetis maxime est usitatum. Soph. Oed. R. 314: ἐν σοὶ γάρ ἐσμεν. V. Reisig. ad h. l. Matth. §. 577. Hart. §. 667.

σωφρονεῖν] H. e. prudentem esse. Sed Ischomachus hoc verbum accipit sensu ampliori et

ἀλλ' ἐν σοὶ πάντα ἐστίν· ἐμὸν δ' ἔφησεν ἡ μήτηρ ἔργον
εἶναι σωφρονεῖν. Ναὶ μὰ Δί', ἔφην ἐγώ, ὦ γύναι, 15
καὶ γὰρ καὶ ἐμοὶ ὁ πατήρ. ἀλλὰ σωφρόνων τοί ἐστι
καὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς οὕτως ποιεῖν, ὅπως τά τε
ὄντα ὡς βέλτιστα ἕξει καὶ ἄλλα ὅ τι πλεῖστα ἐκ τοῦ
καλοῦ τε καὶ δικαίου προςγενήσεται. Καὶ τί δέ, ἔφη, 16
ὁρᾷς, ἡ γυνή, ὅ τι ἂν ἐγὼ ποιοῦσα συναύξοιμι τὸν
οἶκον; Ναὶ μὰ Δί', ἔφην ἐγώ, ἅ τε οἱ θεοὶ ἔφυσάν
σε δύνασθαι καὶ ὁ νόμος συνεπαινεῖ, ταῦτα πειρῶ ὡς
βέλτιστα ποιεῖν. Καὶ τί δὴ ταῦτά ἐστιν; ἔφη ἐκείνη. 17
Οἶμαι μὲν ἔγωγε, ἔφην, οὐ τὰ ἐλαχίστου ἄξια, εἰ μή
πέρ γε καὶ ἡ ἐν τῷ σμήνει ἡγεμὼν μέλιττα ἐπ' ἐλα-
χίστου ἀξίοις ἔργοις ἐφέστηκεν. ἐμοὶ γάρ τοι, ἔφη 18
φάναι, καὶ οἱ θεοί, ὦ γύναι, δοκοῦσι πολὺ διεσκεμ-
μένως μάλιστα τὸ ζεῦγος τοῦτο συντεθεικέναι, ὃ κα-

fero in Iud. Homer. p. 180. Schneid. in cens. Oec. ed. Kuster. p. 457. — A. *ἐφύτευσάν τε*; C. D. *ἔφησάν τε*; edd. vett. *ἔφησάν σε*; L. G. Vict. *ἔφυσάν σε*.

§. 17. *τί δὴ* L. G. A. C. D. marg. Steph. Vill. Vict. Dind. Kerst., idem flagitat Herm. ad Viger. p. 848.; vulg. *τί δαί*. — A. *ἔργοις συνέτυχεν*.

§. 18. G. *ἐμοὶ μὲν γάρ ται*. — L. *διεσκεμμένος* scriptum habet, sed non clare, ita ut esse possit —*μένως*.

graviori, in philosophica Socratis doctrina perquam usitato. V. Praefat. p. III.

§. 16. *ἔφη, ὁρᾷς*] De verbi *ἔφη* collocatione v. ad I, 18.

συνεπαινεῖ] Hipparch. V, 14: *ἵνα καὶ ἡ τύχη συνεπαινῇ*. Infra §. 30.

ὡς βέλτιστα ποιεῖν] V. ad IV, 7.

§. 17. *τί δή*] Quanquam miratio, quam exprimi aiunt formula *τί δαί*, inesse videtur his verbis (Herm. l. c. Saupp. Xen. Comment. IV, 2, 33.), tamen librorum scriptorum consensui obsequendum putabam.

εἰ μή πέρ γε] V. I, 13.

ἐφέστηκεν] Hier. IX, 6: Xenoph. Oecon. καὶ ἄρχοντες ἐφ' ἑκάστῳ μέρει ἐφεστήκασιν. Comment. III, 5, 21: ἐφ' οἷς ἐφεστᾶσι.

§. 18. Cicero apud Columellam, praef. ad lib. XII: Xenophon Atheniensis in eo libro, qui Oeconomicus inscribitur, prodidit maritale coniugium sic comparatum esse natura, ut non solum iucundissima, verum etiam utilissima vitae societas iniretur: nam primum, quod etiam Cicero ait, ne genus humanum temporis longinquitate occideret, propter hoc marem cum femina esse coniunctum, deinde ut ex hac eadem societate mortalibus adiutoria senectutis nec minus propugnacula praepararentur.

λεῖται θῆλυ καὶ ἄῤῥεν, ὅπως ἔτι ὠφελιμώτατον ᾖ αὐτῷ
19 εἰς τὴν κοινωνίαν. πρῶτον μὲν γὰρ τοῦ μὴ ἐκλιπεῖν ζώων γένη τοῦτο τὸ ζεῦγος κεῖται μετ' ἀλλήλων τεκνοποιούμενον, ἔπειτα τὸ γηροβοσκοὺς κεκτῆσθαι ἑαυτοῖς ἐκ τούτου τοῦ ζεύγους τοῖς γοῦν ἀνθρώποις πορίζεται· ἔπειτα δὲ καὶ ἡ δίαιτα τοῖς ἀνθρώποις οὐχ ὥςπερ τοῖς κτήνεσίν ἐστιν ἐν ὑπαίθρῳ, ἀλλὰ στεγῶν
20 δεῖται δηλονότι. δεῖ μέντοι τοῖς μέλλουσιν ἀνθρώποις ἕξειν ὅ τι εἰςφέρωσιν εἰς τὸ στεγνὸν τοῦ ἐργαζομένου

Cum Stephano Voigtlaender. Dind. Kerst. ὅ τι ὠφελ; Weisk. cooiecit ὅπως ὅ τι ἥδιστον καὶ ἔτι ὠφελ., quod placet Schoeidero. — Diod. Kerst. ᾖ αὐτῷ pro vulg. αὐτῷ.

§. 19. L. G. edd. vett. γὰρ τὸ μὴ ἐκλιπεῖν; A. C. D. Steph. seqq. edd. τῷ μή; G. habet ἐπὶ τὸ μὴ (sic referunt Schoeid. et Kerst.; Zeuo.: γὰρ τὸ μή); Reisig. Diod. Kerst. ἐπὶ τῷ μή; τοῦ μή, quod cooiecit Zeun., placuit etiam Lobeckio ad Phryn. p. 695. — C. ἀνθρώπων γένη. — L. A. C D. γηρωβοσκούς. — Vill. Vict. πορίζεσθαι. — στεγῶν δεῖται L. G. A. C. D. edd. vett. marg. Steph.; volg. et recc. edd. στεγνῶν. — Dind. Kerst. δῆλον ὅτι.

§. 20. δεῖ μὲν τοῖς Ald. — A. om. ὅ τι — ἐργασίας. —

ἔτι ὠφελιμώτατον] Voigtlaender. Weiskii et Schneideri opinionem ita refellere conatur, ut dicat: „de solu utilitate cooiugii, oon de oblectatione, qnam parat, hic sermonem esse, quum antecedentia docere, tum maxime sequentia." Sed de oblectatione quidem non sermo est, attamen de necessitate coniugii, respectis verbis τοῦ μὴ ἐκλιπεῖν ζώων γένη. Igitur huoc locum sic interpretor: „ut (praeterquam quod ad geous humanum propagandum necessarium est) insuper utilissimnm sit matrimonium ad societatem." Cuius qnidem ellipsis, si qna est, dnritas iis, quae statim sequuotur: πρῶτον μὲν γὰρ κτλ., ubi id ipsnm, quod ad ἔτι subaudiri debet, diserte exprimitor, maximam partem mitigatur.

§. 19. *πρῶτον μὲν κτλ.*] Io eaodem fere seoteotiam disputat Aristot. Occ. 3: καὶ ἡ τῶν τέκνων κτῆσις οὐ λειτουργίας ἕνεκεν τῇ φύσει μόνον οὖσα τυγχάνει, ἀλλὰ καὶ ὠφελίας· ἃ γὰρ ἂν δυνάμενοι εἰς ἀδυνάτους πονήσωσι, πάλιν κομίζονται παρὰ δυναμένων, ἀδυνατοῦντες ἐν τῷ γήρᾳ κτλ. Vid. Becker. in Chariclе Tom. II. p. 436, qui imprimis couferri iubet Aristot. Ethic. Nic. VIII, 14. p. 1162. Bekk.

τοῦ μή] De infinitivi genitivis, qnalis est τοῦ μὴ ἐκλιπεῖν, Xeoophooti non inusitatis v. Bornem. ad Cyr. I, 3, 9: τοῦ δή, εἰ φάρμακα ἐγχέοιεν, μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς. Heind. Plut. Gorg. p. 457. E. Bottm. §. 127. b. not. 1. Rost. §. 109. annot. 5.

ἔπειτα] pro ἔπειτα δέ. Xen. Comment. III, 6, 9. πρῶτον μὲν — εἶτα. I, 2, 1. Aoab. I, 3, 2. III, 2, 7. Hell. II, 2, 17.

ἔπειτα δὲ] Cicero: „Tum etiam, qnum victus et cultus humanns noo uti feris in propatulo ac silvestribns locis, sed domi sob tecto accuraodos erat, necessarium fuit alterutrum foris et sub dio esse, qui labore et industria compararet qoae tectis reconderentor."

τὰς ἐν τῷ ὑπαίθρῳ ἐργασίας. καὶ γὰρ νεατὸς καὶ σπό-
ρος καὶ φυτεία καὶ νομαὶ ὑπαίθρια ταῦτα πάντα ἔργα
ἐστίν· ἐκ τούτων δὲ τὰ ἐπιτήδεια γίγνεται. δεῖ δ' αὖ, 21
ἐπειδὰν ταῦτα εἰςενεχθῇ εἰς τὸ στεγνόν, καὶ τοῦ σώ-
σοντος ταῦτα καὶ τοῦ. ἐργασομένου δ' ἃ τῶν στεγνῶν
ἔργα δεόμενά ἐστι. στεγνῶν δὲ δεῖται καὶ ἡ τῶν νεογνῶν
τέκνων παιδοτροφία, στεγνῶν δὲ καὶ αἱ ἐκ τοῦ καρποῦ
σιτοποιίαι δέονται· ὡςαύτως δὲ καὶ ἡ τῆς ἐσθῆτος ἐκ
τῶν ἐρίων ἐργασία. ἐπεὶ δ' ἀμφότερα ταῦτα καὶ ἔργων 22

G. εἰςφέρουσιν. — ἔχειν, vulg. post στεγνὸν intersertum, om. L. G. A. D. Iunt., quod probant Heindorf. Bornem. ad Apol. 15., Schneid. in cens. Oec. ed. Kuster. l c. scribi iubentes τοῦ ἐργασομένου, iisque obsecutus est Kerst. — νεατὸς cum G. L. pro vulgato νέατος scripserunt Dind. Kerst., coll. Phot. lex. p. 290 ed. Pors. — A. γίνεται.

§. 21. L. σώσαντος. — Ante Zeun. et in L. G. A. C. D. τὰ τῶν στεγνῶν — ἐστι; ἃ coniecit Leunclav., δ' inseruit Weisk. — C. D. om. δεῖται — στεγνῶν δέ. — G. A. C. om. αἱ ante ἐκ. — Vict. τῶν ἱερίων.

στεγνῶν] Unde habeant στεγνῶν Steph. et recc. edd., plane nescio. Cf. IX, 3.

§. 20. δεῖ — τοῖς μέλλουσιν — τοῦ ἐργαζομένου] Commendatur haec scriptura Ciceronis interpretatione et iis, quae leguntur in §. seq.; ἔχειν invectum esse videtur propter ἕξειν, quo facto τοῦ ἐργαζομένου mutatum est in τοὺς ἐργαζομένους. Opponuntur autem sibi ὁ ἐργαζόμενος τὰ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ et ὁ ἐργασόμενος ἃ τῶν στεγνῶν ἔργα δέονται.

ὅ τι εἰςφέρωσιν] H. e. was sie einbringen können, ὅ τι ἂν εἰςφέρωσι esset: was sie, wenn sie wollen, dann einbringen können, ὅ τι εἰςφέροιεν: was sie einbringen könnten, ὅ τι ἂν εἰςφέροιεν: was sie, wenn sie wollten, dann einbringen könnten. V. Herm. de part. ἂν p. 117.

νεατὸς] Oxytonon, monente Reisigio, significat ipsam actionem, barytonon tempus actionis.

§. 21. καὶ τοῦ ἐργασομένου δ'] De καὶ — δέ v. ad I, 3.

δεόμενά ἐστι] De dictione periphrastica v. Matth. §. 599. Kühner. §. 416, 4. Krüger. ad Anab. II, 2, 13: Ἦν δ' αὕτη ἡ στρατηγία οὐδὲν ἄλλο δυναμένη ἢ ἀποδρᾶναι ἢ ἀποφεύγειν. Infra XII, 2. ὄντων — δεομένων. Cicero: „Quum vero paratae res sub tectum essent congestae, alium esse oportuit, qui et illatas custodiret et ea conficeret opera, quae domi deberent administrari. Nam et fruges ceteraque alimenta terrestria indigebant tecto, et ovium ceterarumque pecudum fetus clauso custodiendi erant, nec minus reliqua utensilia, quibus aut alitur hominum genus, aut etiam excolitur.“ Unde apparere ait Schneid. Ciceronem τέκνα de pecorum fetu non inepte interpretatum fuisse. Cf. Valcken. ad Herod. III, 109. Sed ex §. 24. intelligitur non de pecoribus, sed de infantibus sermonem esse.

§. 22. ἐπεὶ δ' κτλ.] Cicero

καὶ ἐπιμελείας δεῖται τά τε ἔνδον καὶ τὰ ἔξω, καὶ τὴν
φύσιν, φάναι, εὐθὺς παρεσκεύασεν ὁ θεός, ὡς ἐμοὶ
δοκεῖ, τὴν μὲν τῆς γυναικὸς ἐπὶ τὰ ἔνδον ἔργα καὶ
ἐπιμελήματα, τὴν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τὰ ἔξω ἔργα καὶ
23 ἐπιμελήματα. ῥίγη μὲν γὰρ καὶ θάλπη καὶ ὁδοιπορίας
καὶ στρατείας τοῦ ἀνδρὸς τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν
μᾶλλον δύνασθαι καρτερεῖν κατεσκεύασεν· ὥστε τὰ ἔξω
ἐπέταξεν αὐτῷ ἔργα· τῇ δὲ γυναικὶ ἧσσον τὸ σῶμα
δυνατὸν πρὸς ταῦτα φύσας τὰ ἔνδον ἔργα αὐτῇ, φάναι
24 ἔφη, προστάξαι μοι δοκεῖ ὁ θεός. εἰδὼς δέ, ὅτι τῇ
γυναικὶ καὶ ἐνέφυσε καὶ προσέταξε τὴν τῶν νεογνῶν
τέκνων τροφήν, καὶ τοῦ στέργειν τὰ νεογνὰ βρέφη
25 πλεῖον αὐτῇ ἐδάσατο ἢ τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ φυ-
λάσσειν τὰ εἰςενεχθέντα τῇ γυναικὶ προσέταξε, γιγνώσκων
ὁ θεός, ὅτι πρὸς τὸ φυλάσσειν οὐ κάκιόν ἐστι φοβερὰν

§. 22. *καὶ* post *ἔργων* om. Iunt. Bas. II. — L. habet *ὁ* ante *θεὸς* ab ult. m. — L. G. edd. vett. *τὰ μὲν τῆς γυν.*; *τὴν μὲν* Pariss. Vill. Vict. — L. G. A. C. D. Ald. om. *τὴν δὲ τοῦ — ἐπιμελήματα.*
§. 23. Stephani *παρεσκεύασεν*, quod damnaverunt cum Zennio edd. seqq. praeter Weiskium, est in Vill. et Vict.
§. 24. C. *τεκνωτροφήν.* — *πλείων ἐδάσατο αὐταῖς* Ald. Bas. I. II. Vill.; *αὐτῇ* cum Brod. dant L. G. Pariss. Vict. Steph. seqq. edd.
§. 25. A. C. D. om. *καὶ* post *δὲ*, et dant cum G. L. *τὸ φυλάσ-*

interpretatur: „Quare quum operam et diligentiam desiderarent ea, quae proposuimus, neque exigua cura foris acquirerentur quae domi custodiri oporteret, iure, ut dixi, natura comparata est mulieris ad domesticam diligentiam, viri autem ad exercitationem forensem et extraneam," ubi antea legebatur: „a natura comparata est opera mulieris", quasi Cicero *τὰ μὲν τῆς γυναικός*, non *τὴν τῆς γυναικὸς φύσιν* reddere voluisset. SCHNEID. De sententia conf. Aristot. Oec. 3: *οὕτω προῳκονόμηται ὑπὸ τοῦ θείου ἑκατέρου ἡ φύσις τοῦ τε ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς πρὸς τὴν κοινωνίαν. Διείληπται γὰρ κτλ.*

§. 24. *εἰδὼς δὲ κτλ.*] Eandem sententiam profert Socrates in Xen. Comment. I, 4, 7.

§. 25. *ἐπεὶ δὲ κτλ.*] Cicero: „Et quoniam hunc sexum custodiae et diligentiae assignaverat, idcirco timidiorem reddidit, quam virilem: nam metus plurimum confert ad diligentiam custodiendi."

πρὸς τὸ φυλάσσειν] De hac forma, quam utroque loco restitui, Xenophonti satis usitata v. Sanpp. ad Venat. IX, 20. *θάλασσαν.* Hipparch. IX, 3. Popp. Anab. Praef. p. XLIII. Bornem. Epil. Cyr. p. 19. et in Annal. Litter. Hal. 1839. p. 558. Infra §. 31. Apud Platonem ubique fere invenitur ττ. V. Heind. Euthyd. p. 279. e.

φοβερὰν] Sensu rariori: „cuius animus timore ac metu facile se tangi patitur." Hier. I, 12. Cyr. III, 3, 9. De sententia cf. Aristot. Oec. 3: *τὸ μὲν γὰρ ἰσχυρότερον, τὸ δ' ἀσθενέστερον ἐποίησεν, ἵνα τὸ μὲν φυλακτικώτερον ᾖ διὰ τὸν φόβον, τὸ δ'*

εἶναι τὴν ψυχήν, πλεῖον μέρος καὶ τοῦ φόβου ἐδάσατο τῇ
γυναικὶ ἢ τῷ ἀνδρί. εἰδὼς δὲ, ὅτι καὶ ἀρήγειν αὖ δεήσει,
ἐάν τις ἀδικῇ, τὸν τὰ ἔξω ἔργα ἔχοντα, τούτῳ αὖ πλεῖον
μέρος τοῦ θράσους ἐδάσατο. ὅτι δ' ἀμφοτέρους δεῖ καὶ 26
διδόναι καὶ λαμβάνειν, τὴν μνήμην καὶ τὴν ἐπιμέλειαν εἰς
τὸ μέσον ἀμφοτέροις κατέθηκεν. ὥςτε οὐκ ἂν ἔχοις διελεῖν,
πότερα τὸ ἔθνος τὸ θῆλυ ἢ τὸ ἄῤῥεν τούτων πλεονεκτεῖ.
καὶ τὸ ἐγκρατεῖς δὲ εἶναι ὧν δεῖ εἰς τὸ μέσον ἀμφο- 27
τέροις κατέθηκε, καὶ ἐξουσίαν ἐποίησεν ὁ θεός, ὁπό-
τερος ἂν ᾖ βελτίων, εἴθ' ὁ ἀνὴρ εἴθ' ἡ γυνή, τοῦτον
καὶ πλεῖον φέρεσθαι τούτου τοῦ ἀγαθοῦ. διὰ δὲ τὸ 28
τὴν φύσιν μὴ πρὸς πάντα ταὐτὰ ἀμφοτέρων εὖ πε-
φυκέναι, διὰ τοῦτο καὶ δέονται μᾶλλον ἀλλήλων καὶ
τὸ ζεῦγος ὠφελιμώτερον ἑαυτῷ γεγένηται, ἃ τὸ ἕτερον
ἐλλείπεται τὸ ἕτερον δυνάμενον. ταῦτα δέ, ἔφην, δεῖ 29

σειν. — G. Innt. Bas. II. marg. Steph. εἰςαχθέντα. — G. Ald. Bas. I. II. γινώσκων; v. ad I, 20. — G. L. A. C. D. Ald. Bas. I. II. Steph. II. Reisig. πρὸς τὸ φυλάσσειν. — A. μέρους.

§. 28. Iunt. Bas. II. om. τὸ ante τὴν. — ταὐτὰ scripsit Schneid. pro ταῦτα. — ἑαυτῷ, quod est in G. A. C. D. Vict. Steph., dedit Weisk. pro vulgato ἑαυτῶν. — Pro ἐκλείπεται cum Schneidero in lex. Dind. mavult ἐλλείπεται, quod restitui.

ἀμυντικώτερον διὰ τὴν ἀνδρίαν, καὶ τὸ μὲν πορίζῃ τὰ ἔξωθεν, τὸ δὲ σώζῃ τὰ ἔνδον κτλ. Cf. Polit. III, 2. p. 78, 29.

§. 27. *βελτίων*] Hoc non est: „firmior, robustior animo," uti Weisk. vertit; nam quomodo hac virtute cum viro certare possit femina, utpote quae natura illo est infirmior ac timidior? significat potius: abstinentior. τούτου τοῦ ἀγαθοῦ, quod idem Weisk. male interpretatur de ipsa virtute, ἐγκρατείᾳ, est: boni, sive praemii, quod ex hac virtute (abstinentia) nascitur. Cicero: „Quod autem necesse erat foris et in aperto victum quaerentibus nonnunquam iniuriam propulsare, idcirco virum quam mulierem fecit audaciorem. Quia vero partis opibus aeque fuit opus memoria et diligentia, non minorem feminae quam viro earum rerum tribuit possessionem." Igitur quae leguntur in §. 27. plane omisit Cicero, nam pergit statim sectionem 28. ita reddere: „Tum etiam, quod simplex natura non omnes res commode amplecti valebat, idcirco alterum alterius indigere voluit: quoniam quod alteri deest, praesto plerumque est alteri."

§. 28. *ἐλλείπεται*] Hoc est: inferiorem esse, aliquid praestare non posse. Xen. Comment. II, 6, 5: πρὸς τὸ μὴ ἐλλείπεσθαι εὖ ποιῶν τοὺς εὐεργετοῦντας αὐτόν. R. Eq. III, 8: πολλοὶ γὰρ οὐ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι, ἀλλὰ διὰ τὸ ἄπειροι εἶναι τούτων ἐλλείπονται. — ἐκλείπεσθαι est: deficere.

τὸ ἕτερον δυνάμενον] Hos nominativos, quos vocant absolutos, explicare licet ex usu illo notissimo, quo Graeci totam rem et partem eius eodem po-

ἡμᾶς, ὦ γύναι, εἰδότας ἃ ἑκατέρῳ ἡμῶν προςτέτακται
ὑπὸ τοῦ θεοῦ πειρᾶσθαι, ὅπως ὡς βέλτιστα τὰ προς-
30 ήκοντα ἑκάτερον ἡμῶν διαπράττεσθαι. συνεπαινεῖ δέ,
ἔφη φάναι, καὶ ὁ νόμος αὐτὰ συζευγνὺς ἄνδρα καὶ
γυναῖκα. καὶ κοινωνοὺς ὥςπερ τῶν τέκνων ὁ θεὸς ἐποίη-
σεν, οὕτω καὶ ὁ νόμος τοῦ οἴκου κοινωνοὺς καθίστησι.
καὶ καλὰ δὲ εἶναι ὁ νόμος ἀποδείκνυσιν ἃ ὁ θεὸς ἔφυσεν
ἑκάτερον μᾶλλον δύνασθαι. τῇ μὲν γὰρ γυναικὶ κάλλιον
ἔνδον μένειν ἢ θυραυλεῖν, τῷ δὲ ἀνδρὶ αἴσχιον ἔνδον μέ-
31 νειν ἢ τῶν ἔξω ἐπιμελεῖσθαι. εἰ δέ τις παρ' ἃ ὁ θεὸς ἔφυσε
ποιεῖ, ἴσως τι καὶ ἀτακτῶν τοὺς θεοὺς οὐ λήθει καὶ δίκην
δίδωσιν ἀμελῶν τῶν ἔργων τῶν ἑαυτοῦ ἢ πράσσων τὰ τῆς
32 γυναικὸς ἔργα. δοκεῖ δέ μοι, ἔφην, καὶ ἡ τῶν μελισσῶν

§. 29. Cum Leunclavio ὅπως deleri mavult Schneid.; idem deinceps scribit ἑκατέρῳ, quod recepit Reisig.

§. 30. αὐτὰ pro ταῦτα dederunt Dind. Kerst. ex L. G. A. C. D. edd. vett. — καὶ ante κοινωνοὺς om. C. D. — τοῦ οἴκου om. L. G. A. C. D. edd. vett. Camerar. Streb.; seclusit Zeun. — G. L. A. C. D. et vulg. ἀποδείκνυσι καὶ ὁ, sed marg. A. dat ἃ pro καὶ; Steph. inserendum ait ἃ ante ὁ, Leuncl. ante καὶ, quod fecit Wels.; Zeun. scripsit ἀποδείκνυσιν ἃ ὁ, quod vertunt etiam Camerar. et Streb. — A. ἐνέφυσεν. — ἂν, quod vulg. est post μᾶλλον, suadente Dindorfio, delevi. — A. C. D. τῇ δὲ γυναικί. — ἔνδον μένειν dedit Schneid. ex L. G. A. C. D. Vict. pro vulg. μένειν ἔνδον.

§. 31. πράσσων L. A. C. D. Ald. Bas. I. Steph. II.; vulg. πράττων.

§. 29. ταῦτα δὲ κτλ.] Haec verba sic coniungas: ταῦτα δέ, ἃ ἑκατέρῳ ἡ. πρ. ὑ. τ. θ., εἰδότας ἡμᾶς δεῖ πειρᾶσθαι, οπως κτλ.

πειρᾶσθαι, ὅπως — διαπράττεσθαι] Dici poterat vel πειρᾶσθαι ὡς βέλτιστα — διαπράττεσθαι, vel πειρᾶσθαι, ὅπως — διαπραξόμεθα. Xen. Hell. VI, 2, 32: εὕρετο, ὅπως μήτε διὰ τὸν πλοῦν ἀνεπιστήμονας εἶναι τῶν εἰς ναυμαχίαν, μήτε διὰ τὸ ταῦτα μελετᾶν βραδύτερόν τι ἀφικέσθαι. Cf. Cyr. IV, 2, 37., ubi v. Popp. Hell. VI, 5, 42: ἐλπίζειν δὲ χρή, ὡς ἄνδρας ἀγαθοὺς μᾶλλον ἢ κακοὺς αὐτοὺς γενήσεσθαι. Wesseling. ad Diod. Sic. p. 408. „Amant, inquit, Graeci diversas confundere structuras, veluti quum particulam ὅτι vel ὅπως infinitivo iungunt, quem ab ellipsi verbi alicuius pendere perperam statuit Zeun. ad Viger. p. 547. 435." Matth. §. 623, 3. — ἑκάτερον accusativus recte habet, quia antecedit ἡμᾶς — εἰδότας. Neque enim τὰ προςήκοντα indiget casu, quem desiderat Schneid. V. Xen. Comment. I, 1, 12: ἡγοῦνται τὰ προςήκοντα πράττειν.

§. 30. συζευγνὺς] Similiter IX, 5. de concubitu non legitimo. Cf. Remp. Lac. II, 12.

καὶ κοινωνοὺς κτλ.] Accuratius Aristot. Oec. 3 fin.: καὶ περὶ τέκνων τὴν μὲν γένεσιν κοινήν, τὴν δὲ ὠφελίαν ἴδιον· τῶν μὲν γὰρ τὸ θρέψαι, τῶν δὲ τὸ παιδεῦσαί ἐστιν.

τοῦ οἴκου] Zeunium, qui haec verba superflua esse putat, recte redarguit Weisk.

μᾶλλον δύνασθαι] Ἂν

ἡγεμὼν τοιαῦτα ἔργα ὑπὸ τοῦ θεοῦ προςτεταγμένα δια-
πονεῖσθαι. Καὶ ποῖα δ', ἔφη ἐκείνη, ἔργα ἔχουσα ἡ τῶν
μελισσῶν ἡγεμὼν ἐξομοιοῦται τοῖς ἔργοις οἷς ἐμὲ δεῖ
πράττειν; Ὅτι, ἔφην ἐγώ, ἐκείνη τε ἐν τῷ σμήνει μένουσα 33
οὐκ ἐᾷ ἀργοὺς τὰς μελίσσας εἶναι, ἀλλ' ἃς μὲν δεῖ ἔξω
ἐργάζεσθαι ἐκπέμπει ἐπὶ τὸ ἔργον, καὶ ἃ ἂν αὐτῶν ἑκάστη
εἰςφέρῃ οἶδέ τε καὶ δέχεται, καὶ σῴζει ταῦτα, ἔςτ' ἂν δέῃ
χρῆσθαι. ἐπειδὰν δὲ ἡ ὥρα τοῦ χρῆσθαι ἥκῃ, διανέμει τὸ
δίκαιον ἑκάστῃ. καὶ ἐπὶ τοῖς ἔνδον δ' ἐξυφαινομένοις κη- 34
ρίοις ἐφέστηκεν, ὡς καλῶς καὶ ταχέως ὑφαίνηται, καὶ τὸν
γιγνόμενον τόκον ἐπιμελεῖται, ὡς ἐκτρέφηται· ἐπειδὰν δὲ
ἐκτραφῇ καὶ ἀξιοεργοὶ οἱ νεοσσοὶ γένωνται, ἀποικίζει
αὐτοὺς σὺν τῶν ἑπομένων τινὶ ἡγεμόνι. Ἦ καὶ ἐμὲ οὖν, 35

των. V. §. 26.

§. 32. ἔφην, καὶ (om. ἡ) τῶν D.

§. 33. L. ἐκείνη μὲν ἐν τῷ, supra scripto τε; cum Zeunio Schneid. Reisig. γε, quod coniecit Steph., substituunt in locum vulgati τε, quod revocavit Dind. — A. καὶ ἃ ἂν αὐτῶν ἑκάστη φέρει, sed correctum φέρῃ; C. D. καὶ ἃ ἂν ἑκάστη αὐτῶν φέρῃ; G. Iunt. Bas. II. εἰςφέρει; Vict. εἰςφέροι. — G. ἔςτε. — G. ἥκει.

§. 34. G. κηρίων; Vill. κηρίαν; Vict. κηρίοις; edd. vett. κηρίον. — L. G. A. C. D. edd. vett. τὸν γιγνόμενον τόκον, quod restitui pro vulgatis genitivis, quos invexit Steph. — Vulg. τῶν ἐπιγόνων τινὶ; L. G. A. C. D. edd. vett. Camerar. τῶν ἑπομένων τινὶ, quod revocavi.

alienum est ab hac sententia generali.

ἔνδον μένειν] De Atheniensium more feminas, quam maxime fieri posset, intra domum retinendi fuse agit Becker. in Charicle T. II. p. 424 sqq.

§ 32. Καὶ ποῖα — ἔργα ἔχουσα — ἐξομοιοῦται τοῖς ἔργοις] liberius dictum est pro: ἐξομοιοῦται ἐμοί. Cf. Soph. Oed. T. 1507: μηδ' ἐξισώσῃς τάςδε (παῖδας) τοῖς ἐμοῖς κακοῖς. Xen. Cyr. V, 1, 4: ὁμοίαν ταῖς δούλαις εἶχε τὴν ἐσθῆτα. V. Saupp. ad Xen. Comment. III, 6, 8. Matth. §. 453. Hart. §. 1089. Ubi duae personae vel res inter se conferuntur, saepe in altera parte comparationis infertur pro ipsa persona vel re id, unde sumitur comparatio, aut vice versa.

§. 33. τὸ δίκαιον] Sc. μέρος. Cyr. VIII, 4, 30: καὶ οὕτω πάντες εἰλήφεσαν τὸ δίκαιον μέρος.

§. 34. τὸν γιγνόμενον τόκον ἐπιμελεῖται] Saupp. ad Xen. Comment. II, 9, 4: καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐπεμελεῖτο. Hell. V, 4, 4: τὰ ἄλλα ἐπεμελεῖτο. Est igitur ἐπιμελεῖσθαί τι „etwas besorgen," ἐπιμελεῖσθαί τινος „für etwas Sorge tragen." V. ad XI, 17. De ἀμελεῖν, παραμελεῖν, καταμελεῖν, μεταμέλει cum accusativo iunctis v. Saupp. l. l. Kühner. §. 533. not. 1.

σὺν τῶν ἑπομένων τινὶ ἡγεμόνι] Verte: curat, ut deducantur a certo aliquo, cui munus est illos, qui eum sequuntur, (bene) ducendi.

ἔφη ἡ γυνή, δεήσει ταῦτα ποιεῖν; Δεήσει μέντοι σε, ἔφην
ἐγώ, ἔνδον τε μένειν καὶ οἷς μὲν ἂν ἔξω τὸ ἔργον ᾖ
τῶν οἰκετῶν, τούτους συνεκπέμπειν, οἷς δ' ἂν ἔνδον
ἔργον ἐργαστέον, τούτων σοι ἐπιστατητέον, καὶ τά τε
36 εἰςφερόμενα ἀποδεκτέον, καὶ ἃ μὲν ἂν αὐτῶν δέῃ δα-
πανᾶν, σοὶ διανεμητέον, ἃ δ' ἂν περιττεύειν δέῃ, προ-
νοητέον καὶ φυλακτέον, ὅπως μὴ ἡ εἰς τὸν ἐνιαυτὸν
κειμένη δαπάνη εἰς τὸν μῆνα δαπανᾶται. καὶ ὅταν ἔρια
εἰςενεχθῇ σοι, ἐπιμελητέον, ὅπως οἷς δεῖ ἱμάτια γίγνη-
ται. καὶ ὅ γε ξηρὸς σῖτος ὅπως καλῶς ἐδώδιμος γί-
37 γνηται, ἐπιμελητέον. Ἓν μέντοι τῶν σοὶ προςηκόντων,
ἔφην ἐγώ, ἐπιμελημάτων ἴσως ἀχαριστότερον δόξει εἶναι,
ὅτι, ὃς ἂν κάμνῃ τῶν οἰκετῶν, τούτων σοι ἐπιμελη-
τέον πάντων, ὅπως θεραπεύηται. Νὴ Δί', ἔφη ἡ γυνή,
ἐπιχαριτώτατον μὲν οὖν, ἢν μέλλωσί γε οἱ καλῶς θε-

§. 35. L. A. C. D. Vict. Dind. Kerst. *ἔνδον ἔργον*; vulg. *ἔργον ἔνδον*. — A. Cast. Bas. I. II. *ἐπιστατέον*. — Cast. Bas. I. II. *καὶ τά γε εἰςφερόμενα*.

§. 36. C. D. *ἃ δὲ περιττ.*; Cast. Bas. II. *ἃ δ' αὖ περιττ.* — *φυλακτέον καὶ προνοητέον*, quod cum Steph. malebat Schneid., recepit Kerst. — L. G. A. C. D. Vict. *μὴ εἰς τὸν*. — A. *ἱμάτια γίγνησθαι*.

§. 37. *τῶν* nnte *σοὶ* om. Bas. II. — Vict. om. *ἔφην ἐγώ*. — A. Y. edd. vett. marg. Steph. Streb. *εὐχαριστότερον*, quod damnat

§. 35. *Δεήσει μέντοι σε*] Freilich mufst du. Colnmella XII, 1, 5. de villica praecipiens vertit h. l.: „ea porro persuasissimnm habere debebit aut in totum aut certe plurimum domi se morari oportere: tum quibus aliquid in agro faciendum erit servis, eos foras emittere: quibus autem in villa quid agendnm videbitur, eos intra parietes continere, atque auimadvertere, ne dinturna cessando frustreutur opera: qnae domum autem inferuntur, diligeuter iuspicere, ne debilitata sint, et ita explorata atqne inviolata recipere: tum separare qnae cousumeuda snnt, et quae superfieri possunt, custodire, ne sumptns annnus menstrnus fiat."

§. 37. *θεραπεύηται*] Singularis numerus referendus est ad *ὃς ἂν*, qnum *τούτων πάντων* pouatur propter vim collectivam, qnae inest relativo. V. Bornem. ad Xen. Comment. II, 3, 1. Saupp. R. Eq. XI, 11. Infra ad IX, 16. XXI, 8. Columella l. c. „Tum si quis ex familia coeperit adversa valetndine affici, videndum erit, ut is quam commodissime miuistretur, uam ex hninsmodi cnra nascitnr benevoleutia, nec minus obsequium. Quin etiam fidelius quam prins servire stndent qni convaluerint, quum est aegris adhibita diligeutia."

ἐπιχαριτώτατον μὲν οὖν] Ubi post interrogationem exspectatnr respousio negativa, significat *μὲν οὖν*: „immo vero, qnin immo." Hier. X, 2: *ἢ λέγεις, ὡς φιλίαν κτησάμενος ἄρχων οὐδὲν ἔτι δεήσεται δορυ-*

ραπευθέντες χάριν εἴσεσθαι καὶ εὐνούστεροι ἢ πρόσθεν
ἔσεσθαι. καὶ ἐγώ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἀγασθεὶς αὐτῆς 38
τὴν ἀπόκρισιν εἶπον· Ἀρά γε, ὦ γύναι, διὰ τοιαύτας
τινὰς προνοίας καὶ τῆς ἐν τῷ σμήνει ἡγεμόνος αἱ μέ-
λισσαι οὕτω διατίθενται πρὸς αὐτήν, ὥςτε, ὅταν ἐκείνη
ἐκλίπῃ, οὐδεμία οἴεται τῶν μελισσῶν ἀπολειπτέον εἶναι,
ἀλλ' ἕπονται πᾶσαι; καὶ ἡ γυνή μοι ἀπεκρίνατο· Θαυ- 39
μάζοιμ' ἄν, ἔφη, εἰ μὴ πρὸς σὲ μᾶλλον τείνοι τὰ τοῦ
ἡγεμόνος ἔργα ἢ πρὸς ἐμέ. ἡ γὰρ ἐμὴ φυλακὴ τῶν
ἔνδον καὶ διανομὴ γελοία τις ἄν, οἶμαι, φαίνοιτο, εἰ
μὴ σύ γε ἐπιμελοῖο, ὅπως ἔξωθέν τι εἰςφέροιτο. Γε- 40
λοία δ' αὖ, ἔφην ἐγώ, ἡ ἐμὴ εἰςφορὰ φαίνοιτ' ἄν,
εἰ μὴ εἴη ὅςτις τὰ εἰςενεχθέντα σώζοι. οὐχ ὁρᾷς, ἔφην
ἐγώ, οἱ εἰς τὸν τετρημένον πίθον ἀντλεῖν λεγόμενοι ὡς
οἰκτείρονται, ὅτι μάτην πονεῖν δοκοῦσι; Νὴ Δί', ἔφη

Camerar. cum Steph.; G. a pr. m. εὐ ἀχαριστότερον, sed corr.; ἀχαριστότερον est etiam in Vict.

§. 38. C. οὐ διατίθενται. — D. om. ἐκείνη. — L. ἐκλείπῃ, ut videtur, e corr.; Schneid. cunieceraι ἐξέλθῃ.

§. 39. τείνοι L. G. A. C. D. Vict., quod recepernnt cum Zennio pro vulgato τείνει, excepto Weiskio, edd. recc. nmnes. — C. om. εἰ μὴ σύ γε — εἰςφορὰ φαίνοιτ'.

§. 40. D. om. Γελοία — σώζοι. — L. A. C. D. ποιεῖν.

φόρων; Ναὶ μὰ Δία, εἶπεν ὁ Σιμωνίδης, δεήσεται μὲν οὖν. Cyr. VIII, 4, 11: Καὶ σὺ αὖ οὐκ ἀχθεσθήσῃ μοι ἀκούων τἀληθῆ; Ἡσθήσομαι μὲν οὖν, ἔφη, ἢν εἰδῶ, ὅτι οὐκ ἀδικοῦμαι. Comment. II, 7, 5. III, 8, 4. Infra XVI, 14. Ubi exspectatur responsio affirmativa, μὲν οὖν significat: profecto, e. g. Xen. Comment. IV, 6, 10: Ἆρ' οὖν τοὺς μὲν ἀγαθοὺς πρὸς τὰ δεινὰ καὶ ἐπικίνδυνα ὄντας ἀνδρείους ἡγῇ εἶναι, τοὺς δὲ κακοὺς δειλούς; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Cf. Hart. §. 788. b. Kühner. §. 840. g. Superlativum ἐπιχαριτώτατον pariter ac comparativum ἐπιχαριτώτερος (Symp. VII, 5. Cyr. VIII, 2, 2.) a positivo ἐπίχαρις repetendum esse monet Frotscher. ad Hier. IX, 4.

§. 38. ἐκλίπῃ] Alter locorum, quus comparat Weisk., huic loco est simillimus: Anab. VII, 4, 2: αὐτὸς δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες ἐστρατοπεδεύοντο ἀνὰ τὸ Θυνῶν πεδίον. Οἱ δ' ἐκλιπόντες (sc. τὸ πεδίον) ἔφευγον εἰς τὰ ὄρη. Sic nostro lnco intelligas αὐτό (v. ad III, 10.), sc. τὸ σμῆνος.

§. 39. εἰ μὴ — τείνοι] Per se quidem ferri potest τείνει: si non ad te magis, quam ad me pertinent ducis munera, quae scilicet tua est opinio. Sic Plat. Apol. p. 37. C: πολλὴ μέντ' ἄν με φιλοψυχία ἔχοι, εἰ οὕτως ἀλόγιστός εἰμι, quae scilicet est vestra sententia. Plura exempla v. apud Saupp. ad Xen. Comment. II, 2, 7.

γελοία τις] non est: valde ridicula, sed: ridicula fere. Sic paulo antea τοιαύτας τινάς.

ἡ γυνή, καὶ γὰρ τλήμονές εἰσιν, εἰ τοῦτό γε ποιοῦσιν.
41 Ἄλλαι δέ τοι, ἔφην ἐγώ, ἴδιαι ἐπιμέλειαι, ὦ γύναι, ἡδεῖαί σοι γίγνονται, ὁπόταν ἀνεπιστήμονα ταλασίας λαβοῦσα ἐπιστήμονα ποιήσῃς καὶ διπλασίου σοι ἀξία γένηται, καὶ ὁπόταν ἀνεπιστήμονα ταμιείας καὶ διακονίας παραλαβοῦσα ἐπιστήμονα καὶ πιστὴν καὶ διακονικὴν ποιησαμένη παντὸς ἀξίαν ἔχῃς, καὶ ὁπόταν τοὺς μὲν σώφρονάς τε καὶ ὠφελίμους τῷ σῷ οἴκῳ ἐξῇ σοι εὖ ποιῆσαι, ἐὰν δέ τις πονηρὸς φαίνηται, ἐξῇ σοι
42 κολάσαι· τὸ δὲ πάντων ἥδιστον, ἐὰν βελτίων ἐμοῦ φανῇς, καὶ ἐμὲ σὸν θεράποντα ποιήσῃ, καὶ μὴ δέῃ σε φοβεῖσθαι, μὴ προϊούσης τῆς ἡλικίας ἀτιμοτέρα ἐν τῷ οἴκῳ γένῃ, ἀλλὰ πιστεύῃς, ὅτι πρεσβυτέρα γινομένη, ὅσῳ ἂν καὶ ἐμοὶ κοινωνὸς καὶ παισὶν οἴκου φύλαξ ἀμείνων γίνῃ, τοσούτῳ καὶ τιμιωτέρα ἐν τῷ
43 οἴκῳ ἔσῃ. τὰ γὰρ καλά τε κἀγαθά, ἐγὼ ἔφην, οὐ διὰ τὰς ὡραιότητας, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀρετὰς εἰς τὸν βίον τοῖς ἀνθρώποις ἐπαύξεται. τοιαῦτα μέν, ὦ Σώκρατες, δοκῶ μεμνῆσθαι αὐτῇ τὰ πρῶτα διαλεχθείς.

G. εἴσιν, οἳ τοῦτό γε; A. εἰσι, εἰ τοῦτο; D. τλήμονες εἰς τοῦτό γε; Vict. om. γε.

§. 42. ποιήσῃ dedi ex L. A. C. D.; vulgo ποιήσῃς. — Bas. I. II. πιστεύεις. — Dind. Kerst. γιγνομένη et mox γίγνῃ. — Edd. vett. et C. D. φυλαξαμένων; Steph. φυλαξομένων; eiusdem coniecturam φύλαξ ἀμείνων recepit primus Wels. — καὶ ante τιμιωτ. om. G.

§. 43. καλὰ κἀγαθὰ C.; καλὰ καὶ ἀγαθά, ἔφην ἐγὼ Stob. ed. Serm. CXXXVI. p. 221. — Stob. τὰς ἐν τῷ βίῳ ἀρετάς; C. om. εἰς τὸν βίον τοῖς ἀνθρώποις.

Comment. I, 1, 1: ἡ μὲν γὰρ γραφὴ κατ' αὐτοῦ τοιάδε τις ἦν, ubi vid. Saupp.

§. 40. καὶ γὰρ] revera enim sunt infelices.

εἰ — γε] V. Herm. ad Viger. p. 834. Hart. §. 795.

§. 41. ἀνεπιστήμονα] Sc. τινά. V. ad I, 4.

§. 42. ποιήσῃ] Ποιεῖν est facere, ποιεῖσθαι sibi facere vel reddere. Cf. Cyr. IV, 2, 38: τοὺς συμμάχους προθύμους ποιεῖσθαι. Symp. 1, 10: τὴν φωνὴν πρᾳοτέραν ποιοῦνται.

§. 43. Haec male verterunt Camerar. Streb. et Leunelav. Sic interpretare: „Nam quae honesta bonaque sunt, adaugentur non eo, quod corporis forma perfectior fit ac praestantior, sed inde, quod, auctis vitae annis, virtutes hominum simul incrementa capiunt.

CAPUT VIII.

ARGUMENTUM.

Laudat Ischomachus uxorem, quae his praeceptis studiosissime obsecuta sit, et pergit deinde narrare, quomodo ordinis ac dispositionis rerum domesticarum praestantiam illi demonstraverit; ad quem finem exercitus, triremis et chori cyclici exemplis se usum esse, quae omnia neglecto ordine et inspicientis animum male afficerent, et ipsis hominibus vel perniciei essent, vel certe taedium commoverent, bene autem ordinata et gratissimam praeberent speciem et maximam utilitatem: in administranda re domestica si quis quamlibet rem statim praesto esse velit, eum certo ac statuto quodam ordine supersedere non posse.

Ἦ καὶ ἐπέγνως τι, ὦ Ἰσχόμαχε, ἔφην ἐγώ, ἐκ τού- 1
των κεκινημένην αὐτὴν μᾶλλον πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν;
Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ δηχθεῖσάν γε αὐ-
τὴν οἶδα καὶ ἐρυθριάσασαν σφόδρα, ὅτι, τῶν εἰςενε-
χθέντων τι αἰτήσαντος ἐμοῦ, οὐκ εἶχέ μοι δοῦναι. καὶ 2
ἐγὼ μέντοι ἰδὼν ἀχθεσθεῖσαν αὐτὴν εἶπον, Μηδέν τι,
ἔφην, ἀθυμήσῃς, ὦ γύναι, ὅτι οὐκ ἔχεις δοῦναι ὅ σε

Cap. VIII. §. 1. L. G. A. C. D. *αὐτὴν κεκινημένην* et *οἶδα αὐτὴν*; vulg. *κεκινημένην αὐτὴν* et *αὐτὴν οἶδα*. — G. Iunt. Bas. II. *εἴ τι τῶν εἰςενεχθέντων αἰτήσαντος ἐμοῦ*, quod praefert Schneid., sed mavult *ὅτε τῶν εἰςενεχθέντων τι*; vulgatam cum Dind. retinuit etiam Kerst.

§. 2. *αὐτὴν, μηδέν τι, εἶπον, ἀθυμήσῃς* A. — G. *σε ὅσα αἰτῶν*; vulg. *ὅ τι σε αἰτῶν*, quod Schneid. ex L. A. C. D. mutavit in *ὅ σε αἰτῶν*; vulgatam Reisig. male revocavit.

Cap. VIII. §. 1. *ὅτι — οὐκ εἶχε δοῦναι*] De uno certoque facto sermonem esse apparere ex §. seq. recte dicit Kerst.

αἰτήσαντος ἐμοῦ, — μοι] Xen. Comment. IV, 8, 5: *ἤδη μου ἐπιχειροῦντος φροντίσαι τῆς πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀπολογίας, ἠναντιώθη* (sc. *ἐμοὶ*) *τὸ δαιμόνιον*. V. ad II, 15. De genitivis absolutis, quos deinceps sequitur subiectum alio casu, Dissen. ad Demosth. de Coron. p. 272, 135: „duobus, inquit, membris factis pro uno, oppositio nervosior exsistit."

§. 2. *εἶπον — ἔφην*] Xen. Symp. I, 15: *καὶ ὃς ἀναστενάξας εἶπε· Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, — μεγάλη γε*. Cyr. III, 1, 8. V, 4, 51. Comment. I, 2, 52. I, 6, 4., ubi v. Saupp. Infra XVII, 10. Plat. Charm. p. 164. E. *λέγει — φησί*, ubi v. Heind. Xen. Symp. IV, 60. *εἰπὼν ἔφη*. Supra IV, 23. *εἰπεῖν — φάναι*. Cyr. VIII, 2, 14: *καὶ λόγος δὲ αὐτοῦ ἀπομνημονεύεται, ὡς λέγοι*.

ὅ σε] Si genuinum esset *ὅ τι*, nimiam certe veniam uxoris negligentiae daret Ischomachus.

αἰτῶν τυγχάνω. ἔστι μὲν γὰρ πενία αὕτη σαφής, τὸ δεόμενόν τινος μὴ ἔχειν χρῆσθαι· ἀλυποτέρα δὲ αὕτη ἡ ἔνδεια, τὸ ζητοῦντά τι μὴ δύνασθαι λαβεῖν, ἢ τὴν ἀρχὴν μηδὲ ζητεῖν, εἰδότα, ὅτι οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ γάρ, ἔφην ἐγώ, τούτων οὐ σὺ αἰτία, ἀλλ' ἐγὼ οὐ τάξας σοι παρέδωκα, ὅπου χρὴ ἕκαστα κεῖσθαι, ὅπως
3 εἰδῇς, ὅπου τε δεῖ τιθέναι καὶ ὁπόθεν λαμβάνειν. ἔστι δ' οὐδὲν οὕτως, ὦ γύναι, οὔτ' εὔχρηστον οὔτε κα-

Vulg. τὸ μὴ δύνασθαι ζητοῦντά τι λαβεῖν; nostrum verborum ordinem exhibuit Schneid. ex L. G. A. C. D. Vict. — Cum Steph. edd. seqq. omnes addiderunt ὅτι post ἀλλ' ἐγώ, invitis libris edd. et scrr. — ὅπου τε pro vulg. ὅπου γε cum Dind. dedit Kerst. — L. G. A. C. D. Y. edd. vett. ὅποι λαμβάνειν, quod Schneidero pertinuisse videtur ad ὅπου; potius ὅπου, ὅποι, ὁπόθεν simili scribebantur compendio.

§. 3. ὡς τάξις dedi ex L. A. C. D. Vict.; vulg. ὡς ἡ τάξις. — Suidas pro ἀτερπὲς legisse videtur ἀγλευκὲς, quod restituendum

σαφής] Columella XII, 2, 3: „nam vetus est proverbium paupertatem certissimam esse, quum alicuius indigeas, uti eo non posse, quia ignoretur, ubi proiectum iaceat quod desideratur: itaque in re familiari laboriosior est negligentia quam diligentia."

ἀλλ' ἐγὼ οὐ τάξας] Bene Graecum esse arbitror: ἀλλὰ γὰρ — τούτων οὐ σὺ αἰτία, ἀλλ' ἐγὼ οὐ τάξας σοι παρέδωκα. Occurrit locus Homericus: Od. XI, 578 sq.: οὐδέ τις ἄλλος Αἴτιος, ἀλλὰ Ζεὺς Δαναῶν στρατὸν αἰχμητάων Ἐκπάγλως ἤχθηρε. Neque a nostra dicendi ratione abhorret: Du bist daran nicht schuld, sondern ich habe dir bei der Uebergabe nicht den Ort bestimmt.

§. 3. ὡς τάξις] Deesse potest articulus; nam τάξις quae et qualis sit, nemo ignorat. V. Matth. §. 264, 5. p. 545. Kühner. §. 485. not. 1. Hart. §. 750, 4. Virtutum et vitiorum nominibus articulus addatur necesse non est. Item nos: nichts ist so nützlich als: Ordnung. Columella XII, 2, 4: „quis enim dubitat nihil esse pulchrius in omni ratione vitae dispositione atque ordine, quod etiam ludicris spectaculis licet saepe cognoscere."

τύχῃ] Sc. ποιῶν. Verbum primarium saepe repetendum est ad τυγχάνειν. Anab. II, 2, 17: ὡς ἐτύγχανον ἕκαστοι, ηὐλίζοντο. V, 4, 34: ὠρχοῦντο ἐφιστάμενοι ὅπου τύχοιεν. V. Saupp. ad Xen. Comment. III, 2, 1.

ἀτερπές] Supplendum ἐστί. — Suidas s. v. ἀγλευκές: τὸ ἀηδὲς Ξενοφῶν εἴρηκεν ἐν τῷ Οἰκονομικῷ. Δοκεῖ δὲ ξενικὸν ὄνομα Σικελικόν· πολὺ γοῦν ἔστι πάλιν· παρὰ τῷ Ῥίνθωνι, καὶ ἀγλευκέστερον ἀντὶ τοῦ ἀηδέστερον Ξενοφῶν Ἱέρωνι. Quare, quum non intelligatur, quomodo vox ἀγλευκές a Suida exhiberi potuerit, nisi hic locus eam olim habuit, verisimile videtur ἀγλευκές cessisse interpretamento suo ἀτερπές. Idem vocabulum, quod ad poetarum usum magis pertinet, exstat Hier. I, 21., ubi v. Frotscher. Columella l. c.: „Nam ubi chorus canentium non ad certos modos neque numeris praeeuntis magistri consensit, dissonum quiddam ac tumultuosum audientibus canere videtur: at ubi certis numeris ac pedibus velut facta conspiratione consensit ac concinuit, ex eiusmodi vocum

λὸν ἀνθρώποις, ὡς τάξις. καὶ γὰρ χορὸς ἐξ ἀνθρώ-
πων συγκείμενός ἐστιν· ἀλλ' ὅταν μὲν ποιῶσιν ὅ τι ἂν
τύχῃ ἕκαστος, ταραχή τις φαίνεται καὶ θεᾶσθαι ἀτερ-
πές, ὅταν δὲ τεταγμένως ποιῶσι καὶ φθέγγωνται, ἅμα
οἱ αὐτοὶ οὗτοι καὶ ἀξιοθέατοι δοκοῦσιν εἶναι καὶ ἀξι-
άκουστοι. καὶ στρατιά γε, ἔφην ἐγώ, ὦ γύναι, ἄτα- 4
κτος μὲν οὖσα ταραχωδέστατον, καὶ τοῖς μὲν πολε-
μίοις εὐχειρότατον, τοῖς δὲ φίλοις ἀκλεέστατον ὁρᾶν

pntat Orell. Append. ad Or. Isncr. p. 461.

§. 4. L. G. edd. vett. *μένουσα* pro *μὲν οὖσα*, quod de coniectura Stephani dedit Wels. — Stephani *εὐχειρωτότατον* refellit Wyttenb. Bibl. Crit. II. p. 54.; *εὐχειρότατον* revocavit Dind. — Vulg. *ἀκλεέστατον* cnm Wyttenbachin mutavernut Schneid. Reisig. Dind. iu *ἀηδέστατον*, Zeun. in *ἀγλευκέστατον*, quod probat Orell. l. c., Kerst. in *ἀκαλλέστατον*; V. D., qnem Sturz. memnrat, cnniecit *ἀτερπέστατον*.

concnrdia nnn solum ipsis canentibns amicnm quiddam et dulce resonat, sed etiam spectantes audientesqne laetissima voluptate permnlcentnr."

§. 4. *καὶ στρατιά γε*] vel exercitns etiam. V. ad 1, 4.

στρατιά — ταραχωδέστατnν] Bnttm. §. 116, 4. Matth. §. 437. Hart. §. 575. Weiskio, qni plane repugnans et ridiculnm esse dicit, quod Ischomachns ad demonstrandam nxori ordinis in supellectile et omni re domestica necessitatem a choro, ab exercitn et a nave petit exempla, assentitur fere Schneider. Utrumque igitnr fngit, quamvis „omnino mulieres Graecornm de negotiis civilibus vix fando aliqnid acceperint," Ischomachi tamen uxorem panlo liberiure et honestiore nti conditione, quod quum ex totn hoc sermone apparet, tum maxime ex iis, qnae Socrates profert X, 1: *Νὴ τὴν Ἥραν, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ἀνδρικήν γε ἐπιδεικνύεις τὴν διάνοιαν τῆς γυναικός.* Quindecim quidem annns demum nata erat illa, et perpauca adhuc viderat et audiverat, qnnm in matrimonium ducebatur: sed quo tandem captn, qna ingenii celeritate opns erat ad intelligenda ea, qnae explicat Ischnmachns? Quibns facilius et dilucidins ordinis necessitas demonstretur, dnbito an reperiri possint exempla, quam chnri, exercitus et navis, qnae insnper Atheniensi erant promptissima. Ceternm non sine consilio hnnc inter Ischomachum et nxorem sermonem ita institntnm esse a Xenophonte notavi in praef. p. IV.

εὐχειρότατον] De cnrtata hac snperlativi forma, cnius positivns est *εὐχείρωτος*, v. Matth. I. p. 521. ed. sec. Eadem forma reperitur Cyr. 1, 6, 36. VII, 5, 29. Similia affert Naeke ad Choeril. p. 274.

ἀκλεέστατnν] Zeunii *ἀγλευκέστατον* ferri non potest, quia Suid. l. c. hunc locum nnn memorat, quod sine dubio fecisset, si legisset *ἀγλευκέστατον*. — Kerstii *ἀκαλλέστατον*, quanqnam alibi a Xenophonte non usurpatnm videmns, coll. Cyr. V, 1, 18., ubi est *ὑπερκαλλής*, et infra §. 6: *τεταγμένη δὲ στρατιὰ κάλλιστον μὲν ἰδεῖν*, placere potest. Tamen retinui *ἀκλεέστατnν*, quod nt alia vncabula poetica Xenophonti abiudicare nolim; verte: „amicis tnrpe, ignominiosnm est videre." De turpi exter-

καὶ ἀχρηστότατον, ὄνος ὁμοῦ, ὁπλίτης, σκευοφόρος, ψιλός, ἱππεύς, ἅμαξα. πῶς γὰρ ἂν πορευθείησαν, ἐὰν ἔχοντες οὕτως ἐπικωλύσωσιν ἀλλήλους, ὁ μὲν βαδίζων τὸν τρέχοντα, ὁ δὲ τρέχων τὸν ἑστηκότα, ἡ δὲ ἅμαξα τὸν ἱππέα, ὁ δὲ ὄνος τὴν ἅμαξαν, ὁ δὲ σκευοφόρος
5 τὸν ὁπλίτην; εἰ δὲ καὶ μάχεσθαι δέοι, πῶς ἂν οὕτως ἔχοντες μαχέσαιντο; οἷς γὰρ ἀνάγκη αὐτῶν τοὺς ἐπιόντας φεύγειν, οὗτοι ἱκανοί εἰσι φεύγοντες καταπα-
6 τῆσαι τοὺς ὅπλα ἔχοντας. τεταγμένη δὲ στρατιὰ κάλλιστον μὲν ἰδεῖν τοῖς φίλοις, δυςχερέστατον δὲ τοῖς πολεμίοις. τίς μὲν γὰρ οὐκ ἂν φίλος ἡδέως θεάσαιτο ὁπλίτας πολλοὺς ἐν τάξει πορευομένους, τίς δ' οὐκ ἂν θαυμάσειεν ἱππέας κατὰ τάξεις ἐλαύνοντας, τίς δὲ οὐκ ἂν πολέμιος φοβηθείη ἰδὼν διευκρινημένους ὁπλίτας, ἱππέας, πελταστάς, τοξότας, σφενδονήτας, καὶ τοῖς ἄρ-
7 χουσι τεταγμένως ἑπομένους; ἀλλὰ καὶ πορευομένων

πορευθείησαν, ἐὰν ἔχοντες οὕτως ἐπικωλύσωσιν ἀλλήλους Cast. Bas. I. II., probatum a Leuncl. et Stephano, dant Wels. seqq. edd.; ceteri libri mss. et edd. πορευθείησαν ἔχοντες οὕτως ἐπικώλυσιν ἀλλήλους; sed C. οὕτω κωλύσωσιν.

§. 5. ἂν post πῶς om. D. — A. μαχέσονται, suprascripto μαχέσωνται.

§. 6. Vulg. δὲ ἡ στρατιά, quod est in L. G., correxit Steph. — Wyttenb. Bibl. Crit. II, 2. p. 54., coll. §. 4., mavult δυςχειρότατον. — Pro vulg. κατὰ τάξιν Kerst. dedit κατὰ τάξεις ex L. G. A. C. marg. Steph. Vill. — C. πορευομένους pro ἐλαύνοντας, quod habet marg. — τί δ' οὐκ ἂν πολέμιος A. C. D.

§. 7. A. πορεύωνται πάντες. — Camerarii ἀεὶ οἱ ὄπισθεν, probatum a Leunclav. Steph. Schneid. Reisigio, recepi pro ἀεὶ ὄπισθεν.

§. 8. Edd. vett. τι ἡ σεσαγμένη, unde Cast. τις σεσαγμένη;

no habitu dicitur ἀκλεής e. g. Aristoph. Avv. 882: Νομάδεσσι γὰρ ἐν Σκύθαις ἀλᾶται Στράτων, ὃς ὑφαντοδόνητον ἔσθος οὐ πέπαται· ἀκλεὴς δ' ἔβα σπολὰς ἄνευ χιτῶνος. Arripit ἀκλεέστατον significationem „turpe" eodem iure, quo ἀχρηστότατον h. l., ἀλυσιτελής Comment. I, 7, 2. 4., et ἀνωφελής supra I, 20. (ubi v. not.) significant: „perniciosum." Columella: „Iam vero in exercitu neque miles neque imperator sine ordine ac dispositione quidquam valet explicare, quum armatus inermem, eques peditem, plaustrum equitem, si sint permisti, confundant."

§. 5. οἷς γὰρ ἀνάγκη] Opponuntur οἱ ὅπλα ἔχοντες, sunt igitur impedimenta, ὄνοι, σκευοφόροι, ἅμαξαι. SCHNEID.

§. 6. δυςχερέστατον] cur posthabendum sit vocabulo δυςχειρότατον, non video. Immo, etiam si haec forma uteretur aliquot librorum testimonio, praeferrem illam.

§. 7. ἀεὶ οἱ ὄπισθεν] Pertinet ἀεί non minus ad οἱ ὄπι-

ἐν τάξει, κἂν πολλαὶ μυριάδες ὦσιν, ὁμοίως, ὥςπερ
εἷς ἕκαστος, καθ' ἡσυχίαν πάντες πορεύονται· εἰς γὰρ
τὸ κενούμενον ἀεὶ οἱ ὄπισθεν ἐπέρχονται. καὶ τριήρης 8
δέ τοι ἡ σεσαγμένη ἀνθρώπων διὰ τί ἄλλο φοβερόν
ἐστι πολεμίοις ἢ φίλοις ἀξιοθέατον ἢ ὅτι ταχὺ πλεῖ;
διὰ τί δὲ ἄλλο ἄλυποι ἀλλήλοις εἰσὶν οἱ ἐμπλέοντες
ἢ διότι ἐν τάξει μὲν κάθηνται, ἐν τάξει δὲ προνεύ-
ουσιν, ἐν τάξει δ' ἀναπίπτουσιν, ἐν τάξει δ' ἐμβαί-
νουσι καὶ ἐκβαίνουσιν; ἡ δ' ἀταξία ὅμοιόν τί μοι δο- 9
κεῖ εἶναι, οἷόνπερ εἰ γεωργὸς ὁμοῦ ἐμβάλοι κριθὰς καὶ
πυροὺς καὶ ὄσπρια· κἄπειτα ὁπότε δέοι ἢ μάζης ἢ
ἄρτου ἢ ὄψου, διαλέγειν δέοι αὐτῷ ἀντὶ τοῦ λαβόντα
διευκρινημένοις χρῆσθαι. καὶ σὺ οὖν, ὦ γύναι, εἰ 10
τοῦ μὲν ταράχου τούτου μὴ δέοιο, βούλοιο δ' ἀκρι-
βῶς διοικεῖν τὰ ὄντα εἰδέναι καὶ τῶν ὄντων εὐπόρως
λαμβάνουσα ὅτῳ ἂν δέῃ χρῆσθαι, καὶ ἐμοί, ἐάν τι αἰ-

τοι ἡ σεσαγμένη cum Steph. dant L. G. A. Vict. — A. ἀνθρώποις. — Brod. mavult ἐκπλέοντες pro ἐμπλέοντες; Eustath. ad Odyss. p. 372. ex h. l. laudat ἐρέται, ἢ ὅτι. — Libri mss. et edd. προςνεύουσιν; sed A. habet πορεύουσιν, et in marg. προςνεύουσιν, priori ς oblitterato; προνεύουσιν Bud. Steph. Camerar. Eustath. l. c. — G. τάξει τ' ἀναπίπτουσι, ἐν τάξει δὲ βαίνουσι. — Ald. ἐμβαίνουσι pro ἐκβαίνουσιν.

§. 9. Iunt. Bas. II. ὁμοίως — Edd. vett. ἐμβάλοιο; Vict. ἐμβάλλοι; ἐμβάλοι dedit Brod. — Iunt. Bas. II. ὁπότε δέῃ. — Bas. I. II. διευκρινημένους.

§. 10. εἰ, quod vulg. om., inseruit Ernest., sed ante βούλοιο, Weisk. post γύναι; γύναι, ἵνα, quod vertit Streb., malebant Camerar. Leunclav. Steph. — A. μὴ δέοις, suprascripto ο. — A. C. D. ὅτῳ ἂν δέοι, sed A. suprascriptum habet δέῃ.

σθεν ἐπέρχονται, quam ad τὸ κενούμενον. Anab. IV, 1, 7: ἐφείπετο δὲ ἀεὶ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ στρατεύματος εἰς τὰς κώμας, ubi v. Krüger. Infra XVIII, 5. XIX, 19., ubi v. not.

§. 8. ἀνθρώπων] De genitivo comparat Schneid. Symp. IV, 64: ἐὰν γὰρ ταῦτα δύνωμαι, σεσαγμένος δὴ παντάπασι πλούτου τὴν ψυχὴν ἔσομαι. Cf. Rost. §. 108, 4. a.

διότι] propterea, quod; apud Xenophontem pro ὅτι, dafs, nunquam ponitur. V. Saupp. Comment. I, 2, 53. Bornem. Comment. IV, 1, 1.

προνεύουσιν] Vox nautica, quam illustrant interpp. ad Polyb. I, 21. Oppositum est ἀναπίπτειν.

ἐμβαίνουσι] Sc. εἰς τὴν ναῦν. Anab. V, 7, 7: τοῦτο οὖν ἔστιν, ὅπως τις ἂν ὑμᾶς ἐξαπατήσαι, ὥςτ' ἐμβαίνειν, ὁπόταν νότος πνέῃ;

§. 9. ἐμβάλοι] si — in horreo condiderit; ἐμβάλλοι est: si — condat.

διαλέγειν δέοι αὐτῷ]

τῶ, ἐν χάριτι διδόναι, χώραν τε δοκιμασώμεθα τὴν
προςήκουσαν ἑκάστοις ἔχειν, καὶ ἐν ταύτῃ θέντες δι-
δάξωμεν τὴν διάκονον λαμβάνειν τε ἐντεῦθεν καὶ κα-
τατιθέναι πάλιν εἰς ταύτην· καὶ οὕτως εἰσόμεθα τά
τε σῶα ὄντα καὶ τὰ μή· ἡ γὰρ χώρα αὐτὴ τὸ μὴ ὂν
ποθήσει, καὶ δεόμενον θεραπείας ἐξετάσει ἡ ὄψις, καὶ
τὸ εἰδέναι, ὅπου ἕκαστόν ἐστι, ταχὺ ἐγχειριεῖ, ὥςτε μὴ
11 ἀπορεῖν χρῆσθαι. καλλίστην δέ ποτε καὶ ἀκριβεστά-
την ἔδοξα σκευῶν τάξιν ἰδεῖν, ὦ Σώκρατες, εἰςβὰς ἐπὶ
θέαν εἰς τὸ μέγα πλοῖον τὸ Φοινικικόν. πλεῖστα γὰρ
σκεύη ἐν σμικροτάτῳ ἀγγείῳ διακεχωρισμένα ἐθεασά-
12 μην. διὰ πολλῶν μὲν γὰρ δήπου, ἔφη, ξυλίνων σκευῶν

Iunt. Bas. II. *χώραν δοκιμασώμεθα*; G. *χώραν ἐδοκιμασώμεθα*. — C. *λαμβάνειν ἐντεῦθεν*. — *χώρα αὐτὴ*, quod vertunt Camerar. Leunclav. Streb., dedit Weisk. pro vulg. *αὕτη*, quod C. planc om. — *καὶ* ante *δεόμενον* om. Y. — *καὶ εἰδέναι* G. Iunt. Bas. II. — A. *ἀπορεῖ*.

§. 11. G. Iunt. Bas. II. *ἐδοξασκευῶν*. — L. *φοινικοῦν*; vulg. *φοινικὸν*; suadente Sturz. lex. Xen. I. p. 483. b. Dind. scripsit *Φοινικικόν*. — Vulg. *μικροτάτῳ*; Dind., Schaefero ad Greg. Cor. p. 500. obsecutus, ex G. A. C. D. dedit *σμικροτάτῳ*.

Anab. III, 4, 35: *δεῖ ἐπισάξαι τὸν ἵππον Πέρσῃ ἀνδρί*. Cf. Saupp. Xen. Comment. III, 3, 10. Matth. §. 385. Rost. §. 105. annot. 9.

§. 10. *καὶ — εὐπόρως*] Haec vocabula arctissime iungi sensus postulat.

ἐν χάριτι] H. e. ita, ut satisfacias mihi, mir zu Danke. Eodem fere sensu dicitur *χάριτος ἕνεκα* Cyr. II, 4, 11., alibi *πρὸς χάριν*. Xen. Comment. IV, 4, 4. Hell. VI, 3, 5. Kühner. §. 600. p. 275.

τὴν προςήκουσαν] I. e. locum eligamus singulae cuique rei tam aptum, ut eam (habere) servare possit. Est igitur *ἔχειν* pro *ὥςτε ἔχειν αὐτά*. Sed cf. de infinitivo *ἔχειν* ad IV, 3.

καὶ τὰ μή] H. e. *καὶ εἴ τινα μὴ σῶά ἐστι*. Hanc ob causam *μή*, non *οὐ* ponitur. *τὰ μὴ σῶα* sunt res, quas ponit futuras esse non integras, *τὰ οὐ σῶα*, quae erunt non integrae.

χώρα αὐτὴ] Columella: „nam et unum quodque facilius consideratur, quum est assignatum suo loco, et si quid forte abest, ipse vacuus locus admonet, ut quod deest requiratur. Si quid vero curari aut concinnari oportet, facilius intelligitur, quum ordine suo recensetur."

δεόμενον] Sc. *τί*. V. ad I, 4.

μὴ ἀπορεῖν] Subintelligendum vel *τινά*, vel *σέ*, vel *ἡμᾶς*.

§. 11. *τὸ μέγα πλοῖον τὸ Φοινικικόν*] Navem Phoeniceam notam loquitur, quae forte annuum commeatum vel merces Athenas afferebat. Maior armamentorum apparatus in navibus Phoeniceis fuisse videtur, quam in Atticis triremibus aut onera-

καὶ πλεκτῶν ὁρμίζεται ναῦς καὶ ἀνάγεται, διὰ πολλῶν
δὲ τῶν κρεμαστῶν καλουμένων πλεῖ, πολλοῖς δὲ μη-
χανήμασιν ἀνθώπλισται πρὸς τὰ πολέμια πλοῖα, πολλὰ
δὲ ὅπλα τοῖς ἀνδράσι συμπεριάγει, πάντα δὲ σκεύη,
ὅσοιςπερ ἐν οἰκίᾳ χρῶνται ἄνθρωποι, τῇ συσσιτίᾳ ἑκά-
στῃ κομίζει· γέμει δὲ παρὰ πάντα φορτίων, ὅσα ναύ-
κληρος κέρδους ἕνεκα ἄγεται. καὶ ὅσα λέγω, ἔφη, ἐγώ, 13
πάντα οὐκ ἐν πολλῷ τινι μείζονι χώρᾳ ἔκειτο ἢ ἐν
δεκακλίνῳ στέγῃ συμμέτρῳ. καὶ οὕτω κατακείμενα ἕκα-
στα κατενόησα, ὡς οὔτε ἄλληλα ἐμποδίζει οὔτε μα-
στευτοῦ δεῖται οὔτε ἀσυσκεύαστά ἐστιν οὔτε δυςλύτως
ἔχει, ὥςτε διατριβὴν παρέχειν, ὅταν τῳ ταχὺ δέῃ χρῆ-

§. 12. G. Iunt. Bas. II. marg. Steph. pro *ἀνδράσι* dant *ἀνθρώποις*. — G. edd. vett. *ὅσοιπερ*; *ὅσοιςπερ* etiam Vict.

§. 13. *ἐγὼ* vulg. omissum addunt L. G. A. D. Vill. Vict. Dind. Kerst. V. ad I, 18. — Pollux I, 80. ex h. l. laudat *ὅσα δ' οὐδ' ἐν δεκακλίνῳ μεγάλῳ στέγει*. — Pro vulg. *κατακείμενα* dedit Kerst. ex L. G. A. C. D. Vict. *κείμενα*. — *ἀσυσκεύαστά εἰσιν* L. G. A. C. D. edd. vett., sed marg. A. habet *ἐστιν*. — Schneid. scribendum censet *ὥςτε ἐμποδίζειν* — *δεῖσθαι*.

riis. Exemplum navis Phoeniceae, ut ineptum colloquio cum uxore Ischomachi, taxavit Weisk., sed non animadvertit Ischomachum hic Socratem alloqui, nec uxorem. SCHNEID.

σμικροτάτῳ] Haec huius vocis scriptura non solum ad poetas, quod ait Kerst., sed etiam omnino ad antiquiorem atticismum pertinet. Buttm. Gr. max. §. 19, 4. not. 4. De Xenophonte v. Popp. Praef. ad Cyr. p. XXXIV. Plura invenies apud Sturz. lex. Xen. s. v. *μικρός*.

§. 12. *ξυλίνων*] remos, *πλεκτά* funes, *κρεμαστά* vela interpretatur Weisk. Hermippus Athenaei I. p. 27: *ἐκ δ' Αἰγύπτου τὰ κρεμαστὰ ἱστία καὶ βύβλους*. SCHNEID.

συσσιτίᾳ ἑκάστῃ] est aut certus numerus remigum, nautarum aut militum una coenantium, aut distinctio conviviorum, remigum, militum, *στρατηγοῦ* cum amicis, et sic porro. *συσσίτια* Laconica in bello et pace nota sunt, illa quidem etiam ex loco Xen. Hell. V, 3, 17: *ἐδίδασκε ξυσσίτιά τε αὐτῶν κατασκευάζειν*. Originem eorum apud Lacones et Cretas a belli necessitate aliqua deducit Plat. de Legg. VI. p. 308 ed. Bipont. SCHNEID.

§. 13. *ἐν δεκακλίνῳ στέγῃ συμμέτρῳ*] H. e. conclave, quod decem lectos continet, congruum. Nam domus vel conclavis ambitum Graeci taxare solebant lectorum numero, quod monet Herbst. ad Symp. II, 18: *ἀλλ' ἀρκέσει μοι οἶκος ἑπτάκλινος, ὥςπερ καὶ νῦν τῷδε τῷ παιδὶ ἤρκεσε τόδε τὸ οἴκημα ἐνιδρῶσαι κτλ.* coll. Plutarch. Symp. V, 5, 2.

14 σθαι. τὸν δὲ τοῦ κυβερνήτου διάκονον, ὃς πρωρεὺς
τῆς νεὼς καλεῖται, οὕτως εὗρον ἐπιστάμενον ἑκάστην
τὴν χώραν, ὡς καὶ ἀπὼν ἂν εἴποι, ὅπου ἕκαστα κεῖ-
ται καὶ ὁπόσα ἐστὶν, οὐδὲν ἧττον ἢ ὁ γράμματα ἐπι-
στάμενος εἴποι ἂν Σωκράτους καὶ ὁπόσα γράμματα
15 καὶ ὅπου ἕκαστον τέτακται. εἶδον δέ, ἔφη ὁ Ἰσχόμα-
χος, καὶ ἐξετάζοντα τοῦτον αὐτὸν ἐν τῇ σχολῇ πάντα,
ὁπόσοις ἄρα δεῖ ἐν τῷ πλοίῳ χρῆσθαι. θαυμάσας δέ,
ἔφη, τὴν ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ἠρόμην, τί πράττοι. ὁ δ'
εἶπεν· Ἐπισκοπῶ, ἔφη, ὦ ξένε, εἴ τι συμβαίνοι γίγνε-
σθαι, πῶς κεῖται, ἔφη, τὰ ἐν τῇ νηΐ, ἢ εἴ τι ἀπο-
16 στατεῖ, ἢ εἰ δυςτραπέλως τι σύγκειται. οὐ γάρ, ἔφη,
ἐγχωρεῖ, ὅταν χειμάζῃ ὁ θεὸς ἐν τῇ θαλάσσῃ, οὔτε
μαστεύειν, ὅτου ἂν δέῃ, οὔτε δυςτραπέλως ἔχον διδό-
ναι. ἀπειλεῖ γὰρ ὁ θεὸς καὶ κολάζει τοὺς βλᾶκας. ἐὰν
δὲ μόνον μὴ ἀπολέσῃ τοὺς μὴ ἁμαρτάνοντας, πάνυ
ἀγαπητόν· ἐὰν δὲ καὶ πάνυ καλῶς ὑπηρετοῦντας σώζῃ,
17 πολλὴ χάρις, ἔφη, τοῖς θεοῖς. ἐγὼ οὖν κατιδὼν ταύ-

§. 14. Stephani *ἑκάστων τὴν χώραν* receperunt cum Schneidero edd. recc.; restitui vulgatam. — A. *καὶ πόσα ἐστίν.* — C. *εἴποι ἄν, ὦ Σώκρατες.* — C. *ἕκαστα τέτακται.*

§. 15. C. om. *ὁ δ' εἶπεν.* — Stephani *συμβαίνοι* cum Zeunio receperunt edd. seqq. excepto Reisigio, qui male revocavit *συμβαίνει*, quod est in L. G. edd. vett. — Iunt. Bas. II. om. *ἢ* post *ἀποστατεῖ*, C. D. om. *εἰ.*

§. 16. C. *δυςτραπέλως ἔχων.* — *βλᾶκας* scripsit Dind. pro *βλάκας.*

§. 17. Steph. coniecit *πάνυ ἂν ἡμῖν ἐνείη τι βλακ*, aut *πολὺ ἂν ἡμῶν εἴη τὸ βλακ.*, aut *πάνυ ἂν ἡμῶν αἰσχρὸν εἴη τό.* — G. a pr. m. Iunt. *πλουσίοις* pro *πλοίοις*, quod G. suprascr. habet; A.

§. 14. **πρωρεὺς τῆς νεὼς**] Alibi appellatur *πρωράτης*. V. Schneid. ad Remp. Ath. I, 2. De proretae officio cf. Aristoph. Eqq. v. 543.

ἑκάστην τὴν χώραν] Haec bene dici posse docet Bernh. Synt. p. 319. Vertas: „jeden betreffenden Ort." Kühner. §. 685. a. not. 2.

§. 15. **εἴ τι συμβαίνοι γίγνεσθαι**] H. e. si quid importuni accidat, quod in seq. §. expressum videmus verbis *ὅταν χειμάζῃ ὁ θεὸς ἐν τῇ θαλάσσῃ.* De *συμβαίνειν* v. Zeun. ad Viger. p. 305 ed. Herm.

πῶς κεῖται] pro *ὅπως*. Vide Rost. §. 123b. annot. 2. Kühner. §. 837, 2. a. not. 1.

§. 16. **ὅταν χειμάζῃ**] Columella: „Haec eadem ratio praeparationis atque ordinis etiam in navigiis plurimum valet: nam ubi tempestas incessit, et est rite disposita navis, suo quidque ordine locatum armamentum sine trepidatione minister promit, quum est a gubernatore postulatum."

§. 17. **πάνυ ἂν ἡμῶν εἴη βλακικὸν**] Haec explicant in-

την τὴν ἀκρίβειαν τῆς κατασκευῆς ἔλεγον τῇ γυναικὶ,
ὅτι πάνυ ἂν ἡμῶν εἴη βλακικὸν, εἰ οἱ μὲν ἐν τοῖς
πλοίοις καὶ μικροῖς οὖσι χώρας εὑρίσκουσι, καὶ σα-
λεύοντες ἰσχυρῶς ὅμως σώζουσι τὴν τάξιν, καὶ ὑπερ-
φοβούμενοι ὅμως εὑρίσκουσι τὸ δέον λαμβάνειν, ἡμεῖς
δέ, καὶ διῃρημένων ἑκάστοις θηκῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ με-
γάλων καὶ βεβηκυίας τῆς οἰκίας ἐν δαπέδῳ, εἰ μὴ εὕ-
ρήσομεν καλὴν καὶ εὐεύρετον χώραν ἑκάστοις αὐτῶν,
πῶς οὐκ ἂν πολλὴ ἡμῶν ἀσυνεσία εἴη; ὡς μὲν δὴ 18
ἀγαθὸν τετάχθαι σκευῶν κατασκευήν, καὶ ὡς ῥᾴδιον
χώραν ἑκάστοις αὐτῶν εὑρεῖν ἐν οἰκίᾳ θεῖναι, ὡς ἑκά-
στοις συμφέρει, εἴρηται· ὡς δὲ καλὸν φαίνεται, ἐπει- 19
δὰν ὑποδήματα ἐφεξῆς κέηται, κἂν ὁποῖα ᾖ, καλὸν
δὲ ἱμάτια κεχωρισμένα ἰδεῖν, κἂν ὁποῖα ᾖ, καλὸν δὲ
στρώματα, καλὸν δὲ χαλκία, καλὸν δὲ τὰ ἀμφὶ τρα-
πέζας, καλὸν δὲ καί, ὃ πάντων καταγελάσειεν ἂν μά-
λιστα οὐχ ὁ σεμνός, ἀλλ' ὁ κομψός, ὅτι καὶ χύτρας

om. *ἐν*. — Edd. vett. *εἰ μὴ εὑρήσωμεν*; G. *εὑρίσωμεν*, suprascr. *εὑρίσκωμεν*. — G. A. C. D. edd. vett. marg. Steph. Streb. Camerar. *εὐάρεστον*, quod dederunt Steph. et Leunclav.; *εὐεύρετον* est in L. Vill. Vict.

§. 18. L. G. A. D. Vict. *ἀγαθῶν*, — Marg. A. addit *καὶ* post *εὑρεῖν*. — C. D. edd. vett. *θῆναι*. — L. om. *εἴρηται*.

§. 19. G. edd. vett. excepta Cast. *καίηται*; *κέηται* est etiam in Vict. — L. om. *δὲ* ante *ἱμάτια* et *στρώματα*. — *τὰ* ante *ἀμφὶ* om. Iunt. Bas. II. et libri Brodaei, qui *τὸ* inserere vult. — In G. (sed punctis suppositis damnatur *σεμνὸς*) Iunt. Bas. II. *ὁ σεμνὸς κομψός*; Vill, *ἀλλ' ὁ ἀπὸ τούτου κομψός*.

terpretes intellecto *ἔργον*. Verum vidit Bernh. Synt. p. 156. Dicta sunt pro *πάνυ ἂν ἡμεῖς εἶμεν βλακικοί*. Cyr. VIII, 3, 41: *τῶν προβάτων λελυκωμένα — τῶν βοῶν κατακεκρημνισμένα*. Soph. Oed. R. v. 261: *κοινῶν τε παίδων κοινὰ* pro *παῖδες κοινοί*. Cf. Matth. §. 442, 4.

βεβηκυίας] Anab. III, 2, 19: *ἐπὶ τῆς γῆς βεβηκότες*, quod Hesychius explicat per: *βεβαίως ἐνεστηκότες*.

ἀσυνεσία] Ne exspectes *ἡ ἀσυνεσία*. Similiter ac supra *ἡμῶν εἴη βλακικόν* haec dicuntur pro *πῶς οὐκ ἂν μάλα ἀσύνετοι εἶμεν*; wäre das von uns nicht ein grofser Unverstand? Ceterum quod post *ἡμεῖς δέ* interponuntur verba *καὶ διῃρημένων κτλ.*, infertur alterum *εἰ*; atque hoc illato fit, ut quae initio enuntiati per affirmationem dixit, ea nunc repetat interrogans Ischomachus. Cf. Comment. II, 1, 8: *καὶ γὰρ πάνυ μοι δοκεῖ ἄφρονος ἀνθρώπου εἶναι — τοῦτο πῶς οὐ πολλὴ ἀφροσύνη ἐστί*; Heind. Plat. Phaed. p. 67. D. Matth. §. 631, 4.

§. 19. *ὁ σεμνός*] Eadem po-

20 φημὶ εὔρυθμον φαίνεσθαι εὐκρινῶς κειμένας· τὰ δὲ
ἄλλα ἤδη που ἀπὸ τούτου ἅπαντα καλλίω φαίνεται,
κατὰ κόσμον κείμενα· χορὸς γὰρ σκευῶν ἕκαστα φαί-
νεται, καὶ τὸ μέσον δὲ τούτων καλὸν φαίνεται, ἐκ-
ποδὼν ἑκάστου κειμένου, ὥςπερ κύκλιος χορὸς οὐ μό-
νον αὐτὸς καλὸν θέαμά ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέσον αὐ-
21 τοῦ καλὸν καὶ καθαρὸν φαίνεται. εἰ δ᾽ ἀληθῆ ταῦτα
λέγω, ἔξεστιν, ἔφην, ὦ γύναι, καὶ πεῖραν λαμβάνειν
αὐτῶν οὔτε τι ζημιωθέντας οὔτε τι πολλὰ πονήσαν-
τας. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦτο δεῖ ἀθυμῆσαι, ὦ γύναι,
ἔφην ἐγώ, ὡς χαλεπὸν εὑρεῖν τὸν μαθησόμενόν τε τὰς
22 χώρας καὶ μεμνησόμενον καταχωρίζειν ἕκαστα. ἴσμεν

Leunclav. coniecit et Camerar. vertit φασίν; V.D. a Schneidero laudatus omitti iubet φησὶν εὔρυθμον; Iacobsii et Keratii φημὶ placet etiam Dindorfio. — Weisk. in fine huius §. adiectum desiderat περὶ τούτων ἔτι λεκτέον.

§. 20. ἀπὸ τούτου om. Iunt. Bas. II., qnem locum Schneid. vitiosnm esse pntat. — Innt. Bas. II. G. ἅπαντα ἕκαστα. — D. om. καὶ τὸ μέσον — φαίνεται. — G. a pr. m. ἑκάστου κείμενα.

§. 21. Schaef. App. crit. Dem. I. p. 864. τι ante πολλὰ ortestate, notante Heindorfio, nsurpatnr Plat. Soph. p. 227. B: καὶ θἄτερα τῶν ἑτέρων κατὰ τὴν ὁμοιότητα οὐδὲν ἡγεῖται γελοιότερα, σεμνότερον δέ τι τὸν διὰ στρατηγικῆς ἢ φθειριστικῆς δηλοῦντα θηρευτικὴν οὐδὲν νενόμικεν, ἀλλ᾽ ὡς τὸ πολὺ χαυνότερον. Infra X, 13.

φημὶ εὔρυθμον] Pessime huic loco consuluit qni haec verba dnmnat, si quidem in voce εὔρυθμον id positum est, qnod risum moveat lepido homini. Neqne vero infinitivum φαίνεσθαι iungere licet cum ὅτι, quod, nt alibi fieri possit (v. Popp. Cyr. I, 6, 18.), hic tamen nequit, qnia φησὶν intersertnm est, non ὥς φησιν. Quin autem illnd φησίν, quod intellecto τὶς in sententiis proverbialibns, ut Latinorum inquit et ait, dici solet (v. Passov. Lex. s. v. φημί), in hac sententia et in hac verborum innctnra locum habere non possit, nemo iam dubitabit. Sensus flagitat φημί, quod qnam saepe confundatur a librariis cum φησί, docet Bast. in comm. palaeogr. post Greg. Cor. ed. Schaef. p. 847. — Si forte quis in fine enuntiati cnm Weiskio aliquid adiectnm desideraret, ei respondisse nobis videmur ad V, 18. Sed quis est, qui non cnm Camerario vertere malit: „Quam pulchra vero species est? si etc."

§. 20. τὰ δὲ ἄλλα ἤδη] „Aliae vero iamiam res ea re (sc. ordine) omnia pulchriorem praebent speciem." Haec oratio cnr Schneidero visa sit abrupta, non video. Verba κατὰ κόσμον κείμενα non abundant, qnum perspicuitatis gratia addantnr.

κύκλιος χορὸς] chorus orbicnlaris, qnales circum aras stantes carmina cantabant. Inde etiam Graecornm tragoedia primordia cepit, et in scena in circuli modnm collocati erant qui chorum efficiebant. Passov.

γὰρ δήπου, ὅτι μυριοπλάσια ἡμῶν ἅπαντα ἔχει ἡ πᾶσα
πόλις, ἀλλ᾽ ὅμως, ὁποῖον ἂν τῶν οἰκετῶν κελεύσῃς
πριάμενόν τί σοι ἐξ ἀγορᾶς ἐνεγκεῖν, οὐδεὶς ἀπορήσει,
ἀλλὰ πᾶς εἰδὼς φανεῖται, ὅποι χρὴ ἐλθόντα λαβεῖν
ἕκαστα. τούτου μέντοι, ἔφην ἐγώ, οὐδὲν ἄλλο αἴτιόν
ἐστιν ἢ ὅτι ἐν χώρᾳ κεῖται τεταγμένη. ἄνθρωπον δέ γε 23
ζητῶν, καὶ ταῦτα ἐνίοτε ἀντιζητοῦντα, πολλάκις ἂν
τις πρότερον, πρὶν εὑρεῖν, ἀπείποι. καὶ τούτου αὖ οὐ-
δὲν ἄλλο αἴτιόν ἐστιν ἢ τὸ μὴ εἶναι τεταγμένον, ὅπου
ἕκαστον δεῖ ἀναμένειν. περὶ μὲν δὴ τάξεως σκευῶν
καὶ χρήσεως τοιαῦτα αὐτῇ διαλεχθεὶς δοκῶ μεμνῆσθαι.

tum putat ex seqoenti littera. — A. ζημιωθέντες — πονήσαντες. — G. Iunt. Bas. II. οὐ χαλεπὸν — τῆς χώρας; verum dat etiam Vill.

§. 22. τῶν ante οἰκετῶν om. edd. vett.; addit etiam Vict. — G. κελεύσοις πριαμένου, sed a pr. m. κελεύσοι πριάμενον; Schneid. mavult κελεύοις. — D. οὐδεὶς ἀπαγορεύσει. — C. D. ὅπη χρή. — Ald. Bas. I. II. οὐδὲ ἄλλο. — A. C. D. om. ἢ ὅτι ἐν χώρᾳ — αἴτιόν ἐστιν.

§. 23. L. G. A. edd. vett. περὶ μὲν γὰρ δή; C. om. δή.

Lex. s. v. χορός. Meurs. Panath. p. 16.

καθαρὸν] Recte Weisk. interpretatur: spatium vacuum a rebus prospectum aut progressum impedientibus. Neque aliter Latini suum „purus" usurpant. Sic Liv. XXIV, 14: „postero die signis conlatis dimicaturum puro ac patenti campo, ubi sine ullo insidiarum metu vera virtute geri res posset." Auct. Bell. Afric. c. 19: „in campis planissimis purissimisque." Cf. Ovid. Met. III, 708 sq. REISIG.

§. 21. οὔτε τι πολλὰ] Τὶ auget vim negationis. Cyr. III, 1, 38: Μή τι σύ, ὦ Τιγράνη, ἔφη, ὅτι ἀποκτείνει με, χαλεπανθῇς τῷ πατρί. Cf. ad III, 1.

εὑρεῖν τὸν μαθησόμενον] Hell. VII, 5, 24: μάλα γὰρ χαλεπὸν εὑρεῖν τοὺς ἐθελήσοντας μένειν, ἐπειδάν τινας φεύγοντας τῶν ἑαυτοῦ ὁρῶσι. Soph. El. 1197: οὐδ᾽ οὑπαρήξων, οὐδ᾽ ὁ κωλύσων πάρα; Matth. §. 268. Rost. §. 98. B. b.

μεμνησόμενον καταχωρίζειν] Cyr. VIII, 6, 6: οἵτινες (σατράπαι), ὅ τι ἂν ἐν τῇ γῇ ἑκάστῃ καλὸν ἢ ἀγαθὸν ᾖ, μεμνήσονται καὶ δεῦρο ἀποπέμπειν. Saupp. ad Ven. X, 15. Cf. Matth. §. 549, 6. not. 2.

§. 22. μυριοπλάσια ἡμῶν] I. e. μυρ. ἢ ἡμεῖς. Rost. §. 109. annot. 7.

ὁποῖον ἂν — κελεύσῃς] Nescio, quid sibi velit Schneid. dicens ἂν pertinere ad ὁποῖον. Futurum ἀπορήσει manifestat necessarium esse coniunctivum κελεύσῃς.

§. 23. ζητῶν — ἀπείποι] Ages. XI, 14: Ἐκεῖνος γοῦν οὐκ ἀπεῖπε μεγάλην καὶ καλὴν ἐφιέμενος δόξαν, vel participio non addito; Hell. VI, 3, 15: τί οὖν δεῖ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἀναμένειν, ἕως ἂν ὑπὸ πλήθους κακῶν ἀπείπωμεν.

περὶ μὲν δὴ] Inservit μὲν

CAPUT IX.

ARGUMENTUM.

Uxori, postquam his quoque de servando ordine praeceptis libentissime se obtemperaturam professa est, demonstrat Ischomachus aedium et conclavium naturam, et pro ratione eorum vestibus variis, calceis, armis, instrumentis, vasis loca idonea assignat. Deinde servis et ancillae promae illa loca ostendit, ibique positas singulas res unicuique tradit et curandas commendat. Promam autem legunt, quae sit moderata potissimum ac temperans, proba et casta, eamque informant ad iustitiam, fiduciam et ad salutis domesticae studium. Sed monet Ischomachus has curas inutiles esse, nisi ipsa materfamilias rerum ordinem servet: plura enim ipsam negotia sustinere debere quam servos, quum ipsa illis multo iucundiorem ex liberiori rerum usu percipiat voluptatem. Haec omnia vehementer probantur uxori.

---

1 *Καὶ τί δή; ἡ γυνὴ ἐδόκει σοι, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχό-*
μαχε, πώς τι ὑπακούειν ὧν σὺ ἐσπούδαζες διδάσκων;
Τί δέ, εἰ μὴ ὑπισχνεῖτό γε ἐπιμελήσεσθαι καὶ φανε-
ρὰ ἦν ἡδομένη ἰσχυρῶς, ὥςπερ ἐξ ἀμηχανίας εὐπορίαν
τινὰ εὑρηκυῖα, καὶ ἐδεῖτό μου ὡς τάχιστα ᾗπερ ἔλε-
2 *γον διατάξαι. Καὶ πῶς δή, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε,*
διέταξας αὐτῇ; Τί δέ, εἰ μὴ τῆς οἰκίας τὴν δύνα-

Cap. IX. §. 1. Post *τί δὴ* interrogationis signum ponere et *πως* pro *πῶς* maluit Steph. — *ὑπακούειν* dedi suadente Dindorfio loco vulgati *ἐπακούειν*. — Vill. Ald. *ὧν δὴ ἐσπ.*; L. *ὧν δέ*. — C. *σπουδάζεις*. — L. A. C. D. *ὑπισχνῆτο*. — G. *γ' ἐπιμ.*; A. *δὲ ἐπιμ.* et marg. *τοῦδε ἐπιμ.* — G. a pr. m. *τάξαι*, quod ante fuerat *διδάξαι*.

δή, notante Kerstio, transitioni et imprimis conclusioni. Cf. Xen. Comment. IV, 3, 18: *Τοιαῦτα μὲν δὴ λέγων τε καὶ αὐτὸς ποιῶν εὐσεβεστέρους τε καὶ σωφρονεστέρους τοὺς συνόντας παρεσκεύαζεν.* IV, 3, 18. alibi.

Cap. IX. §. 1. *ὑπακούειν*] Audiendo moveri non est *ἐπακούειν*. Cf. §. 18. Cyr. II, 2, 3: *Ὁ δὲ μάλα τοῦτό γε εὐτάκτως ὑπήκουσεν.*

Τί δέ, εἰ μὴ] Bernh. Synt. p. 353. interpretatur: was wirst du dazu sagen, wenn —. Praeferam Reisigii rationem, qui ex *ὑπισχνεῖτο* ad *τί δέ* intelligit notionis communis verbum, *ἐποίει*. Sed *ἄλλο* ne cogitatione quidem addere necessarium est. V. ad III, 3. Vertere potes *Τί δέ, εἰ μή*: nonne vero? V. ad III, 1. Infra §. 18. Cf. Kühner. §. 823, 7.

ἐξ ἀμηχανίας] Cyr. I, 4, 28: *Ἐνταῦθα τὸν Κῦρον γελάσαι ἐκ*

μιν ἔδοξέ μοι πρῶτον ἐπιδεῖξαι αὐτῇ. οὐ γὰρ ποικίλ-
μασι κεκόσμηται, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ τὰ οἰκήματα ᾠκο-
δόμηται πρὸς αὐτὸ τοῦτο ἐσκεμμένα, ὅπως ἀγγεῖα ὡς
συμφορώτατα ᾖ τοῖς μέλλουσιν ἐν αὐτοῖς ἔσεσθαι, ὥςτε
αὐτὰ ἐκάλει τὰ πρέποντα εἶναι ἑκάστῳ. ὁ μὲν γὰρ θά- 3
λαμος ἐν ὀχυρῷ ὢν τὰ πλείστου ἄξια καὶ στρώματα
καὶ σκεύη παρεκάλει, τὰ δὲ ξηρὰ τῶν στεγῶν τὸν σῖ-
τον, τὰ δὲ ψυχεινὰ τὸν οἶνον, τὰ δὲ φανὰ ὅσα φά-

§. 2. *ἐσκεμμένα*, pro quo C. D. *ἐσκεμένα* dant, cum Camerario in *ἐσκεμμένως* mutari iubet Schneid., in *ἠσκημένα* Voigtl.; tuetur cum Zeunio Reisig., alia ratione Kerst. — Schneid. mavult *εἶναι ἐν ἑκάστῳ*; Dind. dedit *ἐνὶ ἑκάστῳ*.

§. 3. Marg. Steph. *στεγνῶν*.

τῶν ἔμπροσθεν δακρύων. Thucyd. I, 120: *ἐκ μὲν εἰρήνης πολεμεῖν, ἐκ δὲ πολέμου πάλιν ξυμβῆναι.* V. Matth. §. 574. Hart. §. 664, 3. c. Infra XX, 23: *χῶρος ἐξ ἀργοῦ πάμφορος γιγνόμενος.*

§. 2. *ποικίλμασι*] De his ornamentis v. interpp. ad Comment. III, 8, 10, ubi eadem dicuntur *ποικιλίαι*. Haec *ποικίλματα* esse quae nostrates Stuccaturarbeit dicunt opinatur Becker in Charicl. Tom. I. p. 199. coll. Plat. de Rep. p. 529., ubi commemorantur *ἐν ὀροφῇ ποικίλματα.*

ἐσκεμμένα] Zeun. interpretatur: „cellae cum respectu ad hoc ipsum institutae," quod significari posse illo vocabulo negat Voigtlaender, qui ipse scribit *ἠσκημένα*, idque, coll. Phrynich. in Bekk. Anecd. I. p. 17., Blomf. gloss. Aesch. Pers. v. 187., Schaef. Greg. Cor. p. 537., Plutarch. vit. Alex. c. 20., vertit: „diligenter fabricata." Sed, quod vidit Kerst., inepte diceretur: „conclavia aedificata sunt ad hoc ipsum diligenter fabricata." Kerst. explicat *ἐσκεμμένα*: „deliberata, i. e. eo consilio;" nonne potius, quod me admonuit Sauppius, „considerata"? Plerumque usurpatur *ἐσκεμμένος* de factis vel verbis bene consideratis, e. g. Demosth. Erot. p. 1403: *οὐδὲ τὰ μετρίως ἐσκεμμένα διαμαρτάνεσθαι πέφυκεν.* Xen. Hell. III, 3, 8: *ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Ἔφοροι ἐσκεμμένα λέγειν ἡγήσαντο αὐτόν.* Demosth. Mid. p. 576: *Τάχα τοίνυν ἴσως καὶ τὰ τοιαῦτ' ἐρεῖ, ὡς ἐσκεμμένα καὶ παρεσκευασμένα πάντα λέγω νῦν.* De passiva verbi *σκέπτεσθαι* significatione v. Kühner. §. 403, 4. a. extr.

ὥςτε αὐτὰ ἐκάλει τὰ πρέποντα εἶναι ἑκάστῳ] Cellae ita sunt comparatae, ut ipsae eas res, quibus conservandis idoneae sunt, vocent sive invitent, i. e. cui loco quale rerum genus conveniat, prima species docet. Eodem modo seq. paragrapho dictum *παρακαλεῖν* et VIII, 10. *ποθεῖν*. Praeferendum autem videtur Dindorfii *ἐνὶ ἑκάστῳ* vulgatae lectioni *εἶναι ἑκάστῳ*.

§. 3. *ὁ μὲν γὰρ κτλ.*] Columella XII, 2: „quod excelsissimum est conclave, pretiosissima vasa et vestem desiderat; quod denique horreum siccum atque aridum, frumentis habetur idoneum; quod frigidum, commodissime vinum custodit; quod bene illustre, fragilem supellectilem atque ea postulat opera, quae multi luminis indigent."

4 ους δεόμενα ἔργα τε καὶ σκεύη ἐστί. καὶ διαιτητήρια δὲ τοῖς ἀνθρώποις ἐπεδείκνυον αὐτῇ κεκαλλωπισμένα τοῦ μὲν θέρους ἔχειν ψυχεινά, τοῦ δὲ χειμῶνος ἀλεεινά. καὶ σύμπασαν δὲ τὴν οἰκίαν ἐπέδειξα αὐτῇ, ὅτι πρὸς μεσημβρίαν ἀναπέπταται, ὥςτε εὔδηλον εἶναι, ὅτι χειμῶνος μὲν εὐήλιός ἐστι, τοῦ δὲ θέρους εὔσκιος.
5 ἔδειξα δὲ καὶ τὴν γυναικωνῖτιν αὐτῇ θύρᾳ βαλανωτῷ ὡρισμένην ἀπὸ τῆς ἀνδρωνίτιδος καὶ αὐτόθι θυρωρόν, ἵνα μήτε ἐκφέρηται ἔνδοθεν ὅ τι μὴ δεῖ, μήτε τεκνο-

§. 4. L. ἀπεδείκνυον. — L. G. C. Iunt. Bas. II. om. ἔχειν. — Schneid. coniecit κεκαλλωπισμένα μὲν οὐ, τοῦ δὲ θέρους; Reisig. in κεκαλλωπισμένα latere putat quod Cicero vertit: „fragilem supellectilem;" utrumque refellit Voigtl. p. 7.; Kerst. κεκαλλωπισμένα ponendum censet in fine §. 3.

§. 5. Vulg. αὐτῇ, θύραν βαλανείῳ ὡρισμένην, quae verba Schneid. et corrupta et lacunosa iudicavit; Weisk. coni. θύρας

§. 4. ἐπεδείκνυον — ἔχειν] Infinitivus ponitur, non participium, quia ἐπιδεικνύναι h. l. non est ostendere, sed docere. V. Rost. §. 129, 4. c. Kühner. §. 658. not. 3. a.

κεκαλλωπισμένα] Qui cnm Schneidero existimaut hoc vocahulo loci seusum et verborum structuram inepte interpellari, falluntur paulo rariori huius participii collocatioue. Verba sic iungas: διαιτητήρια δὲ τοῖς ἀνθρώποις κεκαλλωπισμένα ἐπεδείκνυον αὐτῇ κτλ. De simili participii traiectione vide praeter alia Xen. Comment. IV, 1, 2: τοὺς γὰρ τοιούτους ἡγεῖτο παιδευθέντας — εὐδαίμονας εἶναι. Hipparch. IV, 5., ubi v. Saupp. ad I, 13. Neque vero mirari debemus, quod διαιτητήρια, i. e. conclavia familiae quotidiano usui destiuata, appellautur κεκαλλωπισμένα, licet paulo aute legeris οὐ γὰρ ποικίλμασι κεκόσμηται. His euim oruameutis paeue necessariis distinguuntur διαιτητήρια a ceteris cubiculis, quibus conservantur vestes, instrumenta, frumenta etc. Cf. Comment. III, 8, 8., ubi praescribitur domum ita esse aedificandam, ὅπως ἡδίστη τε ἐνδιαιτᾶσθαι καὶ χρησιμωτάτη ἔσται, et §. 10. leguutur haec: Ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, ὅποι πάσας ὥρας αὐτός τε ἂν ἥδιστα καταφεύγοι καὶ τὰ ὄντα ἀσφαλέστατα τίθοιτο, αὕτη ἂν εἰκότως ἡδίστη τε καὶ καλλίστη οἴκησις εἴη· γραφαὶ δὲ καὶ ποικιλίαι πλείονας εὐφροσύνας ἀποστεροῦσιν ἢ παρέχουσι. Quae hic dicuutur ποικιλίαι vocantur ποικίλματα etiam Plat. Hipp. Mai. p. 298. a.

τοῦ μὲν θέρους ἔχειν ψυχεινά, τοῦ δὲ χειμῶνος ἀλεεινά] Idem postulatur iisdem verbis Comment. l. c. §. 8. Venat. X, 6.

πρὸς μεσημβρίαν ἀναπέπταται] Iu Comment. l. c. dicuutur αἱ οἰκίαι πρὸς μεσημβρίαν βλέπουσαι, h. e. apertae suut et aditum habeut domus ad meridiem, sed couclavia et cubicula suut ad septentrionem conversa, ita tameu ut ea aedificia, quae iu parte septeutrionali collocata suut, tuta siut a veutis septentrioualibus. Cf. Aristot. Oec. 6: εἴη δ' ἂν ἡ τοιαύτη (οἰκία) κατάβοῤῥος οὖσα καὶ μὴ ἰσοπλατής.

ποιῶνται οἱ οἰκέται ἄνευ τῆς ἡμετέρας γνώμης. οἱ μὲν
γὰρ χρηστοὶ παιδοποιησάμενοι εὐνούστεροι ὡς ἐπὶ τὸ
πολύ, οἱ δὲ πονηροὶ συζυγέντες εὐπορώτεροι πρὸς τὸ
κακουργεῖν γίγνονται. ἐπεὶ δὲ ταῦτα διήλθομεν, ἔφη, 6
οὕτω δὴ ἤδη κατὰ φυλὰς διεκρίνομεν τὰ ἔπιπλα. ἠρ-
χόμεθα δὲ πρῶτον, ἔφη, ἀθροίζοντες οἷς ἀμφὶ θυσίας
χρώμεθα. μετὰ ταῦτα κόσμον γυναικὸς τὸν εἰς ἑορ-
τὰς διῃροῦμεν, ἐσθῆτα ἀνδρὸς τὴν εἰς ἑορτὰς καὶ πό-
λεμον, καὶ στρώματα ἐν γυναικωνίτιδι, στρώματα ἐν ἀν-
δρωνίτιδι, ὑποδήματα γυναικεῖα, ὑποδήματα ἀνδρεῖα.

βαλάνῳ, unde G. Hermannus: αὐτῇ θύρᾳ βαλανωτῷ ὡρισμένην, quod recepit Kerst. et unice probat Becker. in Charicle, T. I. p. 179 sqq.

§. 6. C. D. διακρίνομεν. — Marg. Vill. πρῶτ' ἔφη; Ald. πρῶτο ἔφην. — A. εἰς τὰς ἑορτάς. — Iunt. Bas. II. marg. Steph. ὑποδήματα ἀνδρῶα.

§. 5. θύρᾳ βαλανωτῷ] Praetermissis variis interpretum sententiis, quippe quae Hermanni emendatione irritae factae sint omnes, quae Becker. l. d. de explicandis his verbis diserte disputavit ac luculenter, summatim repetere sufficiat. Ianua illa, qua clausa virorum cubicula secerni dicuntur a gynaeceo, eadem est, quam plerumque dicunt μέταυλον, sive μέσαυλον, sive μεσαύλιον. Est nimirum media inter aulam, quam virorum cubicula circumdant, et inter aulam, quam feminarum conclavia adiacent. Ex una aedificii parte in alteram quum alius non esset transitus, nisi per hanc ianuam, ea obserata, ut patet, prohibebatur, quominus inter servos et servas, nisi dominus concessisset, ulla esset societas. Tum vero, quia ex gynaeceo in plateam pervenire nemo posset, nisi, reserata μεσαύλῳ θύρᾳ, per eam domus partem, quam viri habitabant, ne fieri quidem poterat, ut quis, clausa hac porta, supellectilis aliquid vel vestimenta vel alia, quae in feminarum conclavibus servabantur, furtim auferret.

τεκνοποιῶνται οἱ οἰκέται] Becker in Charicle Tom. II. p. 31. cum h. l. comparat Plat. Legg. XI. p. 930: δούλη μὲν ἐὰν συμμίξῃ δούλῳ ἢ ἐλευθέρῳ η ἀπελευθέρῳ, πάντως τοῦ δεσπότου ἔστω τῆς δούλης τὸ γεννώμενον κτλ.

§. 6. οὕτω δὴ] tum igitur. Cyr. III, 3, 25: Ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνέδοξε τῷ Κυαξάρει, οὕτω δὴ συντεταγμένοι προῄεσαν κτλ. VIII, 5, 1. Infra XI, 8. XXI, 7. Columella cap. 3: „Praeparatis idoneis locis instrumentum et supellectilem distribuere coepimus: ac primum ea secrevimus, quibus ad res divinas uti solemus, postea mundum muliebrem, qui ad dies festos comparatur, deinde ad bella virilem, item dierum solemnium ornatum, nec minus calceamenta utrique sexui convenientia: tum iam seorsum arma ac tela seponebantur, et in altera parte instrumenta, quibus ad lanificia utuntur.

ἠρχόμεθα δὲ πρῶτον] Cyr. I, 5, 5: Ἐπεὶ δὲ ᾑρέθη τάχιστα, ἤρχετο μὲν πρῶτον ἀπὸ θεῶν. Cf. ad VII, 9.

ἀνδρεῖα] Schneid. comparat

7 ὅπλων ἄλλη φυλή, ἄλλη ταλασιουργικῶν ὀργάνων, ἄλ-
λη σιτοποιικῶν, ἄλλη ὀψοποιικῶν, ἄλλη τῶν ἀμφὶ λου-
τρόν, ἄλλη ἀμφὶ μάκτρας, ἄλλη ἀμφὶ τραπέζας. καὶ
ταῦτα πάντα διεχωρίσαμεν, οἷς τε ἀεὶ δεῖ χρῆσθαι, καὶ
8 τὰ θοινητικά. χωρὶς δὲ καὶ τὰ κατὰ μῆνα δαπανώμενα
ἀφείλομεν, δίχα δὲ καὶ τὰ εἰς ἐνιαυτὸν ἀπολελογισμένα
κατέθεμεν. οὕτω γὰρ ἧττον λανθάνει, ὅπως πρὸς τὸ τέ-
λος ἐκβήσεται. ἐπεὶ δὲ ἐχωρίσαμεν πάντα κατὰ φυλὰς τὰ
ἔπιπλα, εἰς τὰς χώρας τὰς προσηκούσας ἕκαστα διη-
9 νέγκομεν. μετὰ δὲ τοῦτο ὅσοις μὲν τῶν σκευῶν καθ'
ἡμέραν χρῶνται οἱ οἰκέται, οἷον σιτοποιικοῖς, ὀψοποι-
ικοῖς, ταλασιουργικοῖς, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο, ταῦτα
μὲν αὐτοῖς τοῖς χρωμένοις δείξαντες ὅπου δεῖ τιθέναι
10 παρεδώκαμεν καὶ ἐπετάξαμεν σῶα παρέχειν· ὅσοις δ'
εἰς ἑορτὰς ἢ ξενοδοχίας χρώμεθα ἢ εἰς τὰς διὰ χρό-
νου πράξεις, ταῦτα δὲ τῇ ταμίᾳ παρεδώκαμεν, καὶ δεί-
ξαντες τὰς χώρας αὐτῶν καὶ ἀπαριθμήσαντες καὶ γρα-
ψάμενοι ἕκαστα, εἴπομεν αὐτῇ διδόναι τούτων ὅτῳ

§. 7. Cum Steph. Schneid. et Reisig. bis post ἄλλη inserendum putant articulum. — θοινατικὰ A. C. D. Steph. (marg. θοινητικά).

§. 8. L. om. τὰ ante εἰς. — G. λανθάνειν. — L. G. A. C. D. διηνέγκομεν, quod dedi pro vulg. διηνέγκαμεν.

§. 9. G. τοιοῦτον.

§. 10. ταῦτά τε Zenn. — ὅ τι ἄν τῳ, quod cum Steph. seqq. edd. mutaverunt in ὅτῳ ἄν τι, revocavi.

Cyr. VIII, 2, 5: ὑποδήματα ποιεῖ ὁ μὲν ἀνδρεῖα, ὁ δὲ γυναικεῖα.

§. 7. ἄλλη ἀμφὶ μάκτρας] Non opus est articulo; vertas: „alia supellex, quae pertinet ad mactras, alia, quae ad mensas." Columella: „Post quibus ad cibum comparandum vasis uti assolent, constituebantur; inde quae ad lavationem, quae ad exornationem, quae ad mensam quotidianam atque epulationem pertinent, exponebantur."

§. 8. χωρὶς κτλ.] Columella: „Postea ex iis, quibus quotidie utimur, quod menstruum esset, seposuimus, annuum quoque in duas partes divisimus: nam sic minus fallit, qui exitus futurus sit." Postrema longe melius vertit Gesnerus: „quousque sint suffecturae."

δίχα] quid valeat, non intellexisse Ciceronem, vix est, quod moneam. V. ad IV, 21.

§. 10. διὰ χρόνου] Cyr. I, 4, 28: ὅταν ἴδωσιν ἀλλήλους διὰ χρόνου, post longum temporis spatium, i. e. raro. Hart. §. 675, 3.

ταῦτα δὲ] Zeunianum τε iure repudiavit Weisk., comparans Hell. I, 4, 13. et ibi annotata ab eo. SCHNEID. V. ad IV, 8.

γραψάμενοι] Cicero ἀπογραψάμενοι legisse videtur, „exscripsimus" vertens. Sed in

δέοι ἕκαστον, καὶ μεμνῆσθαι ὅ τι ἄν τῳ διδῷ, καὶ ἀπο-
λαμβάνουσαν κατατιθέναι πάλιν ὅθενπερ ἂν ἕκαστα
λαμβάνῃ.
Τὴν δὲ ταμίαν ἐποιησάμεθα ἐπισκεψάμενοι, ἥτις 11
ἡμῖν ἐδόκει εἶναι ἐγκρατεστάτη καὶ γαστρὸς καὶ οἴνου
καὶ ὕπνου καὶ ἀνδρῶν συνουσίας· πρὸς τούτοις δὲ ἣ
τὸ μνημονικὸν μάλιστα ἐδόκει ἔχειν καὶ τὸ προνοεῖν,
μή τι κακὸν λάβῃ παρ' ἡμῶν ἀμελοῦσα, καὶ σκοπεῖν,
ὅπως χαριζομένη τι ἡμῖν ὑφ' ἡμῶν ἀντιτιμήσεται. ἐδι- 12
δάσκομεν δὲ αὐτὴν καὶ εὐνοϊκῶς ἔχειν πρὸς ἡμᾶς, ὅτ'
εὐφραινοίμεθα, τῶν εὐφροσυνῶν μεταδιδόντες, καὶ εἴ
τι λυπηρὸν εἴη, εἰς ταῦτα παρακαλοῦντες. καὶ τὸ προ-
θυμεῖσθαι δὲ συναύξειν τὸν οἶκον ἐπαιδεύομεν αὐτήν,
ἐπιγιγνώσκειν αὐτὴν ποιοῦντες καὶ τῆς εὐπραγίας αὐ-
τῇ μεταδιδόντες. καὶ δικαιοσύνην δ' αὐτῇ ἐνεποιοῦ- 13
μεν, τιμιωτέρους τιθέντες τοὺς δικαίους τῶν ἀδίκων
καὶ ἐπιδεικνύοντες πλουσιώτερον καὶ ἐλευθεριώτερον
βιοτεύοντας τῶν ἀδίκων· καὶ αὐτὴν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ

§. 12. G. ὅτε εὐφρ. — A. a pr. m. εὐφραινόμεθα. — G. C. D. ἐπιγινώσκειν.

§. 13. δ' ante αὐτῇ om. edd. vett., quod addunt etiam Vill. Vict. — Marg. Steph. ποιοῦντες pro τιθέντες annotat. — Vulg. ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ; Voigtl. p. 10. corrigit: καὶ αὐτὴν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ κατετάττομεν; idem placet Kerstio; Schueid. locum esse lacunosum censet.

Ages. I, 18. similiter est γραφομένους. SCHNEID.

ὅ τι ἄν τῳ] Cur id posthabeatur Stephani coniecturae, equidem non assequor. Etiam quod Cicero vertit: „quid et quando et cui," optime convenit vulgatae scripturae.

§. 11. σκοπεῖν] Omissus est articulus τό, cuius generis exempla contulit L. Bos. Animadv. p. 79. Sic Aristoph. Plut. 1151: Τί δέ γ' αὐτομολεῖν ἀστεῖον εἶναι δοκεῖ σοι; Plura v. apud Haas. ad Remp. Lac. II, 7. IX, 2. Kühner. §. 636. b. Hart. §. 762. Non solum ante accusativum et nominativum infinitivi, sed etiam ante genitivum, nunquam ante dativum omittitur articulus. Rep. Ath. II, 3: οὐ δεῖται ἐξάγεσθαί τι. Matth. §. 541. not. 1. a. Altero loco ante infinitivum omittitur articulus etiam XI, 8. XX, 16.

§. 12. εἰς ταῦτα παρακαλοῦντες] in societatem tristitiae advocantes. Cf. Xen. Symp. IV, 50: ὅταν τι ἀγαθὸν ἔχωσι, παρακαλοῦσί με ἐπὶ ταῦτα.

τὸ προθυμεῖσθαι — ἐπαιδεύομεν αὐτήν] Cf. VI, 7. et Matth. §. 543. not. 2. p. 1066. ed. II. Hart. §. 613. Kühner. §. 561. e.

§. 13. ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ] Sensus qualis esse debeat, ne-

14 χώρᾳ κατετάττομεν. ἐπὶ δὲ τούτοις πᾶσιν εἶπον, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ τῇ γυναικί, ὅτι πάντων τούτων οὐδὲν ὄφελος, εἰ μὴ αὐτὴ ἐπιμελήσεται, ὅπως διαμένῃ ἑκάστῳ ἡ τάξις. ἐδίδασκον δὲ αὐτήν, ὅτι καὶ ἐν ταῖς εὐνομουμέναις πόλεσιν οὐκ ἀρκεῖν δοκεῖ τοῖς πολίταις, ἢν νόμους καλοὺς γράψωνται, ἀλλὰ καὶ νομοφύλακας προςαιροῦνται, οἵτινες ἐπισκοποῦντες τὸν μὲν ποιοῦντα τὰ νόμιμα ἐπαινοῦσιν, ἢν δέ τις παρὰ τοὺς νό-
15 μους ποιῇ, ζημιοῦσι. νομίσαι οὖν ἐκέλευον, ἔφη, τὴν γυναῖκα καὶ αὐτὴν νομοφύλακα τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ εἶναι, καὶ ἐξετάζειν δέ, ὅταν δόξῃ αὐτῇ, τὰ σκεύη, ὥςπερ ὁ φρούραρχος τὰς φυλακὰς ἐξετάζει, καὶ δοκιμάζειν, εἰ καλῶς ἕκαστον ἔχει, ὥςπερ ἡ βουλὴ ἵππους καὶ ἱππέας δοκιμάζει, καὶ ἐπαινεῖν δὲ καὶ τιμᾶν, ὥςπερ βασίλισσαν, τὸν ἄξιον ἀπὸ τῆς παρούσης δυνάμεως, καὶ λοιδορεῖν καὶ κολάζειν τὸν τούτων δεόμε-
16 νον. πρὸς δὲ τούτοις ἐδίδασκον αὐτήν, ἔφη, ὡς οὐκ ἂν ἄχθοιτο δικαίως, εἰ πλείω αὐτῇ πράγματα προςτάττω ἢ τοῖς οἰκέταις περὶ τὰ κτήματα, ἐπιδεικνύων,

§. 14. A. om. ἐγώ, quod marg. addit. — G. ἑκάστων, et praecedens τούτων adscripsit m. sec. — A. C. D. Iunt. Bas. II. ποιεῖ.

§. 15. A. δοκιμάζει. — A. C. ἔχοι, quod in D. suprascr.; E. ἔχει. — A. ὥςπερ καὶ βασίλ. — C. D. τὴν ἄξιον.]

§. 16. Bas. I. II. ἐδίδασκον αὐτόν. — Weisk. οὐδὲν αὐτῶν. — Steph. malebat ὡς ἂν βούληται ἑκάστοις χρῆσθαι, aut ὡς ἂν βούληται ἑκάστῳ χρῆσθαι, quod posterius placet cum Leunclavio Schneidero; Camerar. tantum ἕκαστα in ἑκάστῳ mutavit; Reisig. coniecit: δεσπότῃ δὲ ἅπαντι, ᾧ ἂν βούληται ἑκάστῳ, χρῆσθαι; Kerst.: ἅπαντά ἐστιν, ὅ τι ἂν βούληται ἑκάστῳ χρῆσθαι, coll. Anab.

minem facile fugiat: „atque eam ipsam etiam in hac conditione ponebamus" h. e. ea in conditione, ut posset splendide et liberaliter, sive ut homines honestiores, vivere. Id quum primus penitus pernovisset Voigtlaenderus, coniecit quod, quo faciliori nititur mutatione, eo certius habendum est pro genuina lectione. αὐτήν esse: eam ipsam, docet Matth. §. 469, 7. De καὶ — δέ v. ad I, 3. — χώρα eodem reperitur significatu Anab. V, 6, 13: ἐν ἀνδραπόδων χώρᾳ, ubi v. Krüger. V, 7, 28. Cyr. II, 1, 18. Soph. Ant. v. 183.

§. 15. ἡ βουλή] Comparari Hipparch. I, 8, 13. iubet Schneid.

§. 16. ὡς οὐκ ἂν ἄχθοιτο, εἰ — προςτάττω] Sententia, quae apodosi continetur, quum leniori iudicio profertur, per optativum adiecta particula ἄν exprimitur; id, quod in protasi enuntiatur, ut res sensibus percepta declaratur ideoque per in-

ὅτι τοῖς μὲν οἰκέταις μέτεστι τῶν δεσποσύνων χρημάτων τοσοῦτον, ὅσον φέρειν ἢ θεραπεύειν ἢ φυλάττειν, χρῆσθαι δὲ οὐδενὶ αὐτῶν ἔξεστιν, ὅτῳ ἂν μὴ δῷ ὁ κύριος· δεσπότου δὲ ἅπαντά ἐστιν ᾧ ἂν βούληται ἕκαστα χρῆσθαι. ὅτῳ οὖν καὶ σωζομένων μεγίστη ὄνη- 17
σις καὶ φθειρομένων μεγίστη βλάβη, τούτῳ καὶ τὴν ἐπιμέλειαν μάλιστα προσήκουσαν ἀπέφαινον. Τί οὖν; 18
ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, ταῦτα ἀκούσασα ἡ γυνή πώς σοι ὑπήκουε; Τί δέ, ἔφη, εἰ μὴ εἶπέ γέ μοι, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐκ ὀρθῶς γιγνώσκοιμι, εἰ οἰοίμην χαλεπὰ ἐπιτάττειν διδάσκων, ὅτι ἐπιμελεῖσθαι δεῖ τῶν ὄντων. χαλεπώτερον γὰρ ἄν, ἔφη φάναι, εἰ αὐτῇ ἐπέταττον ἀμελεῖν τῶν ἑαυτῆς ἢ εἰ ἐπιμελεῖσθαι δεήσει τῶν οἰκείων ἀγαθῶν. πεφυκέναι γὰρ δοκεῖ, ἔφη, ὥς- 19
περ καὶ τέκνων ῥᾷον τὸ ἐπιμελεῖσθαι τῇ σώφρονι τῶν ἑαυτῆς ἢ ἀμελεῖν, οὕτω καὶ τῶν κτημάτων, ὅσα ἴδια ὄντα εὐφραίνει, ἥδιον τὸ ἐπιμελεῖσθαι νομίζειν ἔφη εἶναι τῇ σώφρονι τῶν ἑαυτῆς ἢ ἀμελεῖν.

IV, 8, 11. Comment. IV, 3, 10.

§. 17. Et seusus et structura postulare videntur: *σωζομένῳ — φθειρομένῳ*.

§. 18. Dind. Kerst. scripserunt *γυνή πώς σοι* pro vulg. *γυνὴ πῶς σοι*. — C. D. *ὑπάκουε* et *γινώσκοιμι*. — Cast. Bas. I. II. om. *γέ* ante *μοι*. — *εἰ* post *ἢ* om. C. D. et A. tantum in marg. habet.

§. 19. *ἔφη* post *δοκεῖ*, quod om. edd. vett., est etiam in Vict. — *ῥᾷον*, quod om. L. G. A. edd. vett., Steph. ex codicum veterum consensu se restituisse ait, quum quidam *μᾶλλον* interponere maluissent. — *εἶναι* om. edd. vett., sed habent etiam Vill. et Vict.

dicativum adiecto *εἰ* exprimitur. Cuius iuncturae, pro insolentiore vulgo habitae, exempla ubivis reperiuntur. Vide Rost. §. 121, 10. A. p. 624 sq. ed. VI.

ᾧ ἂν βούληται ἕκαστα χρῆσθαι] Vulgatum retinui cum Dindorfio. *χρῆσθαι* non minus peudet a *βούληται*, quam referendum est ad *ἅπαντά ἐστιν* (v. ad IV, 3. et V, 3.). In singulari numero *ᾧ* ne quid offendas, v. ad XXI, 8: *τούτους — ᾧ ἄν*. Accusativi *ἕκαστα* vim explicant Bernh. Synt. p. 126. Matth. §. 419. Hart. §. 616, 2. Anab. II, 1, 14: *καὶ εἴτε τι ἄλλο βούλεται χρῆσθαι*. Igitur vertas: „In domini potestate omnia sunt, ita ut ea, si quidpiam ad singulum quemque usum volet, adhibere possit." Quodsi *ᾧ ἂν* reddidi per: si quidpiam, v. ad XXI, 7.

§. 19. *ὥςπερ καὶ*] V. ad I, 3. VI, 3.

τέκνων — τὸ ἐπιμελεῖσθαι] Hoc articuli hyperbaton haud raro invenitur: Comment.

CAPUT X.

ARGUMENTUM.

Promptam uxoris obedientiam quum admiretur Socrates, narrat Ischomachus, quomodo uxorem a faciei fucandae et corporis nimium ornandi studio revocarit eamque admonuerit, ut muneribus potius domesticis alacriter curandis mobilique sedulitate et bellam speciem et optimam corporis valetudinem sibi conciliaret.

1 *Καὶ ἐγὼ ἀκούσας, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀποκρίνα-*
σθαι τὴν γυναῖκα αὐτῷ ταῦτα, εἶπον, Νὴ τὴν Ἥραν,
ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ἀνδρικήν γε ἐπιδεικνύεις τὴν διά-
νοιαν τῆς γυναικός. Καὶ ἄλλα τοίνυν, ἔφη ὁ Ἰσχό-
μαχος, θέλω σοι πάνυ μεγαλόφρονα αὐτῆς διηγήσα-
σθαι, ἅ μου ἅπαξ ἀκούσασα ταχὺ ἐπείθετο. Τὰ ποῖα;
ἔφην ἐγώ· λέγε, ὡς ἐμοὶ πολὺ ἥδιον ζώσης ἀρετὴν
γυναικὸς καταμανθάνειν, ἢ εἰ Ζεῦξίς μοι καλὴν εἰ-
2 *κάσας γραφῇ γυναῖκα ἐπεδείκνυεν. ἐντεῦθεν δὴ λέγει*
ὁ Ἰσχόμαχος· Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ἰδών ποτε αὐτήν, ὦ
Σώκρατες, ἐντετριμμένην πολλῷ μὲν ψιμμυθίῳ, ὅπως

Cap. X. §. 1. Bas. II. om. *ὦ*. — L. *ἔφη τοίνυν*, sed *α* supra *τοίνυν*, *β* supra *ἔφη* positis. — Vict. *ἅμα ἅπαξ*.
§. 2. G. *πολλῷ μέντοι*. — L. G. A. C. D. *ψιμυθίῳ*; Iunt. Bas. II. *ψιμμιθίῳ*. V. Reisig. ad h. l. Cf. §. 7.

I, 2, 19: *οὐδὲ ἄλλο οὐδέν, ὧν μάθησίς ἐστιν, ὁ μαθών*. Saupp. ad I, 6, 7: *τῷ σώματι ἀεὶ τὰ συντυγχάνοντα*, quae adverbii *ἀεί* ante articulum positio satis frequens est. Herbst. ad Symp. II, 4: *καὶ γὰρ δὴ μύρῳ μὲν ὁ ἀλειψάμενος καὶ δοῦλος καὶ ἐλεύθερος*. Ceterum non sine consilio et *τέκνων* et *τῶν κτημάτων* loco ponuntur insolentiori.

Cap. X. §. 1. *Νὴ τὴν Ἥραν*] Hanc iurandi formulam viris contra Hutchinsonum asseruit Ernestus V. C. ad Comment. I, 5, 5. Utitur ea Xenophon etiam infra XI, 19. Symp. IV, 45. 54., et Plato saepissime, v. c. Lachet. p. m. p. 253. BACH. V. etiam Bornem. et Saupp. ad Comment. l. l.

Τὰ ποῖα;] H. e. *ποῖα ταῦτά ἐστι;* Infra XV, 2. Plat. Alcib. I. p. 130. A: *καὶ μὴν τόδε γε οἶμαι οὐδένα ἂν ἄλλως οἰηθῆναι. Τὸ ποῖον;* Phaed. p. 78. B. Aristoph. Pac. 696: *εὐδαιμονεῖ· πάσχει δὲ θαυμαστόν. Ἑρμ. τὸ τί;* Xenophon talia dicit plerumque sine articulo, e. c. Comment. IV, 5, 9. Matth. §. 265, 4. Kühner. §. 841, 2. Rost. §. 98, 3. A. a. extr. Hart. §. 756. not.

§. 2. *Ἐγὼ τοίνυν*] Brevius Aristot. Oec. 4 fin.: *περὶ δὲ κοσμήσεως, ὥσπερ οὐδὲ τὰ ἤθη δεῖ ἀλαζονευομένους ἀλλήλοις πλησιάζειν, οὕτως οὐδὲ τὰ σώματα*

λευκοτέρα ἔτι δοκοίη εἶναι ἢ ἦν, πολλῇ δὲ ἐγχούσῃ,
ὅπως ἐρυθροτέρα φαίνοιτο τῆς ἀληθείας, ὑποδήματα
δ' ἔχουσαν ὑψηλά, ὅπως μείζων δοκοίη εἶναι ἢ ἐπε-
φύκει, εἰπέ μοι, ἔφην, ὦ γύναι, ποτέρως ἄν με κρί- 3
ναις ἀξιοφίλητον μᾶλλον εἶναι χρημάτων κοινωνόν, εἴ
σοι αὐτὰ τὰ ὄντα ἀποδεικνύοιμι, καὶ μήτε κομπά-
ζοιμι, ὡς πλείω τῶν ὄντων ἔστι μοι, μήτε ἀποκρυ-
πτοίμην τι τῶν ὄντων μηδέν, ἢ εἰ ἐπειρώμην σε ἐξα-
πατᾶν λέγων τε ὡς πλείω τῶν ὄντων ἔστι μοι, ἐπι-
δεικνύς τε ἀργύριον κίβδηλον καὶ ὅρμους ὑποξύλους,
καὶ πορφυρίδας ἐξιτήλους φαίην ἀληθινὰς εἶναι; καὶ 4
ὑπολαβοῦσα εὐθύς, Εὐφήμει, ἔφη· μὴ γένοιο σὺ
τοιοῦτος· οὐ γὰρ ἂν ἔγωγέ σε δυναίμην, εἰ τοιοῦτος

L. D. Bas. I. II. *λευκοτέρα ἔτι δοκεῖ*; C. Ald. *δοκῇ*; A. *ἔτι λευκοτέρα δοκεῖ*, sed in marg. *δοκοῖ*. — L. A C. *πολλῇ δ' ἐγχούσῃ*; Steph. I. marg. *ἀγχούσῃ*; de illa forma magis Attica v. Reisig. ad h. l. Cf. §. 7. — A. C. D. *δοκεῖ*; Bas. I. II. *δοκείη*.

§. 3. A. *αὐτὰ ὄντα*. — *πλείω ἐστί μοι τῶν ὄντων* L. G. A. C. D, Vict. (sed in V. est *πλείων*); vulg. *πλείω τῶν ὄντων ἐστί μοι*. — G. C. D. *ἢ ἐπειρώμην*; Schneid. in cens. Oec. ed. Kust. l. l. *ἢ εἰ πειρώμην* scribi iubet. — Vulg *δηλοίην σε* post *κίβδηλον* seclnsit Schneid., delent cum Steph. Lenncl. Bach. Reisig. Dind. Kerst., Orell. l. l. p. 416. mutat in *κηλοίην*. — L. G. edd. vett. marg. Steph. *ἐξιτήλας*.

§. 4. Vict. om. *καί*.

ἐντετριμμένην] De feminarum Atheniensium more faciem fuco collinendi, et de ipsis, quibus utebantur, coloribus plura congessit Becker. in Charicle T. II. p. 233 seqq.

ὑψηλά] Ne magnitndinem quidem Graecos secerni voluisse a muliebri pulchritndine monet Herbst. ad Comment. II, 1, 22., qui locus cum nostro conferendus, coll. Anab. III, 2, 25. Sanpp. addit Aristot. Eth. Nic. IV, 3, 5: *ἐν μεγέθει γὰρ ἡ μεγαλοψυχία, ὥςπερ καὶ τὸ κάλλος ἐν μεγάλῳ σώματι, οἱ μικροὶ δ' ἀστεῖοι καὶ σύμμετροι, καλοὶ δ' οὔ*. Cf. Victor. Varr. Lectt. XV, 23. Becker. in Charicle T. II. p. 377. ex Alexide apnd Athen. XIII. p. 568. B. affert: *τυγχάνει μικρά τις οὖσα· φελλὸς ἐν ταῖς βαυκίσιν ἐγκεκάττυται. μακρά τις· διάβαθρον λεπτὸν φορεῖ*, ubi de meretricum placendi studio sermo est.

§. 3. *αὐτὰ τὰ ὄντα*] Brod. recte interpretatur *τὰ ἀληθῶς ὑπάρχοντα*. Quare *τὰ ὄντα* saepe opponnntur *τοῖς δοκοῦσι*. V. infra §. 9.

τι — μηδέν] V. ad III, 8. *Τὶ* similiter traiectum notat Heind. ad Plat. Soph. p. 227. B: *σεμνότερον δέ τι τὸν διὰ στρατηγικῆς ἢ φθειριστικῆς δηλοῦντα θηρευτικὴν οὐδὲν νενόμικεν*.

εἰ ἐπειρώμην — καὶ — φαίην] si conatns essem et dicerem. Cf. ad II, 15.

πορφυρίδας] Plerumqne Athenienses albis vel croceis (i. e. subflavis, blaſsgelber) vestimentis ntebantur, purpureis vel aliter coloratis vestitum esse hominis luxuriosi erat et placendi avidi. Neque virginibus et matronis At-

εἴης, ἀσπάσασθαι ἐκ τῆς ψυχῆς. *Οὔκουν*, ἔφην ἐγώ,
συνεληλύθαμεν, ὦ γύναι, ὡς καὶ τῶν σωμάτων κοι-
νωνήσοντες ἀλλήλοις; Φασὶ γοῦν, ἔφη, οἱ ἄνθρωποι.
5 Ποτέρως ἂν οὖν, ἔφην ἐγώ, τοῦ σώματος αὖ δοκοίην
εἶναι ἀξιοφίλητος μᾶλλον κοινωνός, εἴ σοι τὸ σῶμα
πειρῴμην παρέχειν τὸ ἐμαυτοῦ ἐπιμελόμενος, ὅπως
ὑγιαῖνόν τε καὶ ἐῤῥωμένον ἔσται, καὶ διὰ ταῦτα τῷ
ὄντι εὔχρως σοι ἔσομαι, ἢ εἴ σοι μίλτῳ ἀλειφόμενος
καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπαλειφόμενος ἀνδρεικέλῳ ἐπι-
δεικνύοιμί τε ἐμαυτὸν καὶ συνείην ἐξαπατῶν σε καὶ
παρέχων ὁρᾶν καὶ ἅπτεσθαι μίλτου ἀντὶ τοῦ ἐμαυτοῦ
6 χρωτός; Ἐγὼ μέν, ἔφη ἐκείνη, οὔτ' ἂν μίλτου ἁπτοί-
μην ἥδιον ἢ σοῦ οὔτ' ἂν ἀνδρεικέλου χρῶμα ὁρῴην
ἥδιον ἢ τὸ σὸν οὔτ' ἂν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπαληλιμ-
7 μένους ἥδιον ὁρῴην τοὺς σοὺς ἢ ὑγιαίνοντας. Καὶ
ἐμὲ τοίνυν νόμιζε, εἰπεῖν ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὦ γύναι,

Alterum σε post ἀσπάσασθαι vulgo additum delevit Zeun. et omittitur in L. G. A. C. D., revocavit Reisig. — *Οὔκουν* scripsi pro *Οὐκοῦν*. — A. C. D. om. συνεληλύθαμεν —. *Ποτέρως ἂν οὖν, ἔφην ἐγώ.*

§. 5. οὖν post ἂν om. G. — A. C. D. παρέχειν τὸ ἑαυτοῦ. — C. D. ἐπιμελούμενος. — G. ἐπιδείκνοιμι; L. C. D. edd. vett. ἐπιδείκνυμι. — παρέχω edd. vett.; παρέχων, quod dedit Brod., habet etiam Vict.

§. 6. G. C. D. χρῶμα ἥδιον ὁρῴην. — L. om. τὸ σὸν οὔτ' ἂν — ἥδιον ὁρῴην. — G. dat ἢ σοὺς ἢ ὑγιαίνοντας; Vill. ἢ τοὺς σοὺς ἢ ὑγ.; Vict. τοὺς σοὺς ὑγιαίνοντας; Camerar. vertit:

ticis admodum decorum erat versicolores gestare vestes, quanquam id minus verum est, quod placuit Boettigero, talibus vestibus uti Athenis non licuisse, nisi ἑταίραις. V. Becker. in Charicle T. II. p. 346 seqq.

§. 4. *ἀσπάσασθαι*] Librorum auctoritas me prohibuit, quominus sequerer Reisigium. Cf. ad II, 4.

Οὔκουν] H. e. atqui nonne? Sic Soph. Ai. 79: *Οὔκουν γέλως ἥδιστος εἰς ἐχθροὺς γελᾶν;* Philoct. 1270: *Οὔκουν ἔνεστι καὶ μεταγνῶναι πάλιν;* Ant. 512. Oed. R. 973.

§. 5. *τὸ ἐμαυτοῦ*] Refertur passim ἑαυτοῦ etiam apud Xenophontem ad primam vel alteram personam: Cyr. I, 6, 19. 35. VI, 3, 27. Comment. II, 6, 35. Obtinet hic usus, „ubi pronomen reflexivum simpliciter significationem habet adiectivi ἴδιος, et ex ipsa enuntiationis structura sponte patet, ad quamnam personam referendum sit" (Kühner. ad Comment. I, 4, 9.), potissimum ergo, ubi una persona opponitur alteri, e. c. Comment. l. c.: *καὶ ἐπί τε τοῖς καλοῖς ἔργοις τῶν φίλων ἀγάλλῃ οὐχ ἧττον ἢ ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τῶν φίλων χαίρεις οὐδὲν ἧττον ἢ ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ.* Cf. Rost. §. 99. p. 455. Kühner. §. 628. aa. Hart. §. 743. not. De sententia huius loci cf. Symp. VIII, 43.

ἢ εἴ σοι μίλτῳ ἀλειφό-

μήτε ψιμμυθίου μήτε ἐγχούσης χρώματι ἥδεσθαι μᾶλ-
λον ἢ τῷ σῷ, ἀλλ' ὥςπερ οἱ θεοὶ ἐποίησαν ἵπποις
μὲν ἵππους, βουσὶ δὲ βοῦς ἥδιστον, προβάτοις δὲ πρό-
βατα, οὕτω καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀνθρώπου σῶμα καθα-
ρὸν οἴονται ἥδιστον εἶναι· αἱ δ' ἀπάται αὗται τοὺς 8
μὲν ἔξω πως δύναιντ' ἂν ἀνεξελέγκτως ἐξαπατᾶν, συν-
όντας δὲ ἀεὶ ἀνάγκη ἁλίσκεσθαι, ἂν ἐπιχειρῶσιν ἐξα-
πατᾶν ἀλλήλους. ἢ γὰρ ἐξ εὐνῆς ἁλίσκονται ἐξανι-
στάμενοι πρὶν παρασκευάσασθαι, ἢ ὑπὸ ἱδρῶτος ἐλέγ-
χονται, ἢ ὑπὸ δακρύων βασανίζονται, ἢ ὑπὸ λουτροῦ
ἀληθινῶς κατωπτεύθησαν. Τί οὖν πρὸς θεῶν, ἔφην 9
ἐγώ, πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο; Τί δέ, ἔφη, εἰ μὴ τοῦ
λοιποῦ τοιοῦτον μὲν οὐδὲν πώποτε ἔτι ἐπραγματεύ-
σατο, καθαρὰν δὲ καὶ πρεπόντως ἔχουσαν ἐπειρᾶτο

tit: „quam sanos tuos," Streb.: „quam tuos oculos, aut alios bona valetudine vigentes;" Ald. ἥδιον ὁρῴην ἢ τοὺς ἢ ὑγιαίνοντας; Schneid. in cens. Oec. ed. Kust. p. 458. coniecit, quod orationis aequabilitas postulare videtur: οὔτ' ἂν ὀφθαλμοὺς ὑπαληλιμμένους ἥδιον ὁρῴην ἢ τοὺς σοὺς ὑγιαίνοντας; sed Voigtl. bene tuetur vulgatam lectionem.

§. 7. ὦ γύναι om. A. D., sed addunt margg. — L. A. C. D. ψιμυθίου. — Marg. Steph. ἀγχούσης.

§. 8. C. D. om. συνόντας δὲ — ἐξαπατᾶν. — L. A. C. D. Vict. ἐξανιστάμεναι. — G. κατωπτεύσθησαν; C. D. κατωπτεύθησαν.

§. 9. A. C. D. τοιοῦτο. — ἔτι om. L. G. A. Iunt. Zeun., revocavit Weisk. — δὲ post καθαρὰν om. C.

μενος καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπαλειφόμενος ἀνδρεικέλῳ] De voce ἀνδρείκελον disseruit Barker. in Wolfii Annal. Litter. T. I. p. 388 sqq. Becker. in Charicle T. II. p. 235., praeeunte Barkero, oculos ἀνδρεικέλῳ oblini potuisse negans, scribi iubet: μίλτῳ ἢ ἀνδρεικέλῳ ἀλειφόμενος καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπαλειφόμενος ἐπιδεικνύοιμι κτλ. Ἀνδρείκελον est fucus τῷ ἀνδρὸς χρώματι εἴκελος.

§. 6. τοὺς σούς] Quum antea in universum de oculis subunctis dicere voluisset uxor, deinceps inferre placet τοὺς σούς, quippe quos potissimum in mente habet. Itaque hac insolentiori collocatione verborum τοὺς σοὺς significatur: si non alius, certe coniugis oculos illam libentius videre puros et sanos, quam subunctos.

§. 8. ἀληθινῶς κατωπτεύθησαν] Schneiderum, nescio qua de causa, offendit vocabulum ἀληθινῶς. Verte: „vel lavando conspici solent, quales revera sunt." Notandus vero aoristi usus in sententia generali praecedentibus praesentibus. Similem ad aoristum transitum notat Heind. Plat. Phaedr. p. 254. B: τὼ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντιτείνετον —· τελευτῶντε — πορεύεσθον ἀγομένω —· καὶ πρὸς αὐτῷ τ' ἐγένοντο καὶ εἶδον τὴν ὄψιν τὴν τῶν παιδικῶν ἀστράπτουσαν. V. Popp. Cyr. I, 2, 2. Infra XI, 17. ἱππασάμην. XX, 28. ἀνέ-

ἑαυτὴν ἐπιδεικνύναι. καὶ ἐμὲ μέντοι ἠρώτα, εἴ τι ἔχοιμι συμβουλεῦσαι, ὡς ἂν τῷ ὄντι καλὴ φαίνοιτο, ἀλλὰ
10 μὴ μόνον δοκοίη. καὶ ἐγὼ μέντοι, ὦ Σώκρατες, ἔφη, συνεβούλευον αὐτῇ μὴ δουλικῶς ἀεὶ καθῆσθαι, ἀλλὰ σὺν τοῖς θεοῖς πειρᾶσθαι δεσποτικῶς πρὸς μὲν τὸν ἱστὸν προςστᾶσαν ὅ τι μὲν βέλτιον ἄλλου ἐπίσταιτο ἐπιδιδάξαι, ὅ τι δὲ χεῖρον ἐπιμαθεῖν· ἐπισκέψασθαι δὲ καὶ σιτοποιόν, παραστῆναι δὲ καὶ ἀπομετρούσῃ τῇ ταμίᾳ, περιελθεῖν δ' ἐπισκοπουμένην καὶ εἰ κατὰ χώραν ἔχει ἣν δεῖ ἕκαστα. ταῦτα γὰρ ἐδόκει μοι ἅμα ἐπιμέλεια
11 εἶναι καὶ περίπατος. ἀγαθὸν δὲ ἔφην εἶναι γυμνάσιον καὶ τὸ δεῦσαι καὶ μάξαι, καὶ ἱμάτια καὶ στρώματα

ἐμὲ μὲν ἠρώτα C. — *ὅτι ἔχοιμι* G.

§. 10. Brod. *τῶν ἱστῶν* correxit. — *προςστᾶσαν* Kerst.; vulg. *προστᾶσαν*. — G. *τὸ ἐπιμαθεῖν*, et a pr. m. *τὸ σιτοποιόν*; Schneid. et Reisig. postulant *τὴν σιτοποιόν*. — *ἣν δεῖ* L. A. C. D. vulg. et Reisig.; *ᾗ δεῖ* G. marg. Steph. Camerar. Zeun. Schneid. Dind. Kerst.

λαβον. Matth. §. 502. Rost. §. 116. annot. 4.

§. 10. *μὴ δουλικῶς ἀεὶ καθῆσθαι*] Becker. in Charicle T. II. p. 233. ex Stob. Tit. LXXIV, 61. t. III. p. 87. Gaisf. simillimam affert sententiam: *Εἰ γὰρ μηδέν τι ὀκνῆσαι αὐτὴν καὶ περὶ γυμνασίας ἔχειν ἀναπείσαις, ἐνταῦθα εὕροις ἂν καί, οὗ πάλαι ἐπεθυμοῦμεν, τὸν κόσμον τῷ σώματι. Τοῦ μὲν γὰρ ὑγιαίνειν οὐδὲν ἔμοιγε δοκεῖ ἄλλο τι περίθημα καὶ περιδέραιον κρεῖττον. πόῤῥω δ' ἂν εἴη καὶ τοῦ δεηθῆναι γυνὴ ὑγιαίνουσα καὶ ψιμυθίου, καὶ ὑπ' ὀφθαλμῷ ὑπογραφῆς, καὶ ἄλλου χρώματος ζωγραφοῦντος καὶ ἀφανίζοντος τὰς ὄψεις.*

προςστᾶσαν] V. Schaef. ad Iulian. p. XXII. et ad Dion. de Comp. V. p. 141. Saupp. ad Ven. VI, 20. — Herm. ad Soph. Oed. Col. 986. talia putat simplici σ scribi solita esse, pronuntiari autem duplici. Quid vero, si talia non *κακόφωνα* visa fuerint Graecis, cur non evitandae ambiguitatis causa eos etiam scripsisse *προςστάς* putemus?

σιτοποιόν] Articulum non magis desideramus h. l. quam §. 12: *ὁπόταν ἀνταγωνίζηται διακόνῳ*, ubi nihil desiderat Schneid.

ἣν δεῖ] H. e. *καθ' ἣν δεῖ*. Comment. II, 1, 32: *τιμῶμαι δὲ μάλιστα πάντων καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ ἀνθρώποις, οἷς προςήκει*, ubi v. Herbst. Anab. V, 7, 17: *ταῦτα δ' ἦν ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ ἡμεῖς δεῦρο ἐξωρμῶμεν πεζῇ*, ibique Krüger. Matth. §. 595, 4. Kühner. §. 625, 3. Hart. §. 1063.

§. 11. *γυμναζομένην — οὕτως ἂν καὶ ἐσθίειν*] Particula *ἂν* referenda ad *ἐσθίειν*. Nam sic quoque haec verba componi poterant: *ἔφην, ὅτι, εἰ οὕτω γυμνάζοιτο, καὶ ἐσθίοι ἂν ἥδιον.*

§. 12. *καθαρωτέρα — ἡμ-*

ἀναϭεῖϭαι καὶ ϭυνθεῖναι. γυμναζομένην δὲ ἔφην οὕ-
τως ἂν καὶ ἐϭθίειν ἥδιον καὶ ὑγιαίνειν μᾶλλον καὶ
εὐχροωτέραν φαίνεϭθαι τῇ ἀληθείᾳ. καὶ ὄψις δέ, ὁπό- 12
ταν ἀνταγωνίζηται διακόνῳ, καθαρωτέρα οὖϭα πρε-
πόντως τε μᾶλλον ἠμφιεϭμένη, κινητικὸν γίνεται, ἄλ-
λως τε καὶ ὁπόταν τὸ ἑκοῦϭαν χαρίζεϭθαι προϭῇ ἀντὶ
τοῦ ἀναγκαζομένην ὑπηρετεῖν. αἱ δ' ἀεὶ καθήμεναι 13
ϭεμνῶς πρὸς τὰς κεκοϭμημένας καὶ ἐξαπατώϭας κρί-
νεϭθαι παρέχουϭιν ἑαυτάς. καὶ νῦν, ἔφη, ὦ Σώκρα-
τες, οὕτως, εὖ ἴϭθι, ἡ γυνή μου κατεϭκευαϭμένη βιο-
τεύει, ὥϛπερ ἐγὼ ἐδίδαϭκον αὐτὴν καὶ ὥϛπερ νῦν ϭοι
λέγω.

§. 11. G. εἶναι ἔφην; C. om. ἔφην. — Edd. vett. συνθῆναι. — G. εὐχρωτέραν.

§. 12. καὶ ὄψις κτλ. Weisk. habuit pro mancis et corruptis; Orell. l. l. mavult ἀνταγωνίζῃ. — A. κινητικὸν γίνεται; C. κινη τι γίνεται; D. κινη τι (supra scripto κὴ) γίνεται; Vict. γίγνηται; vulg. γίνεται; Dind. γίγνεται.

§. 13. Iunt. Bas. II. καὶ πρὸς τὰς. — C. D. ἐξαπατῶντας.

φιεσμένη] Haec referenda sunt non ad ὄψις, sed ad verbi ἀνταγωνίζηται subiectum, i. e. ad uxorem Ischomachi; de eadem dicuntur ἄλλως τε καὶ — ὑπηρετεῖν. Interpretatio igitur haec prodit: „Corporis vero etiam species, dum modo munditia vestituque elegantiore uxor certet cum proma, allectat virum, praesertim quum laeto animo obsequitur illi, non autem necessitate coacta servit." — „Magna cum cautione," inquit Schneid., „Ischomachus loquitur, dum uxoris animum a timore ζηλοτυπίας avertere conatur." Quod si recte disputavit, haec quoque spectant ad ea, quae annotavi de Ischomachi uxoris conditione paulo liberiore atque honestiore ad VIII, 4.

πρεπόντως τε] Nonnunquam τε semel positum iungit duo vocabula. Anab. III, 2, 16: τότε μὲν γὰρ ἄπειροι ὄντες αὐτῶν τό τε πλῆθος ἄμετρον ὁρῶντες, ὅμως ἐτολμήσατε σὺν τῷ πατρίῳ φρονήματι ἰέναι ἐπ' αὐτούς. Kühner. §. 722, 6. De enuntiatis ita iunctis v. ad XIII, 10.

κινητικὸν] Sc. τι. V. I, 13. VIII, 4.

§. 13. καθήμεναι σεμνῶς] I. e. welche vornehm die Hände in den Schoos legen. De verbi καθῆσθαι significatione vide ad VI, 7. Σεμνός saepe de matronis dictum, cf. Comment. I, 2, 24. Hellen. V, 4, 4. — αἱ κεκοσμημέναι καὶ ἐξαπατῶσαι sunt herausgeputzte und verführerische Dirnen.

εὖ ἴσθι] absolute, etiam omissa particula ὅτι, interpositum significat loquentem putare alterius fidem vel assensum deesse sibi non posse. Vide Bornem. ad Cyr. II, 1, 8. Frotscher. Hier. XI, 15: Κἂν ταῦτα πάντα ποιῇς, εὖ ἴσθι, πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις κάλλιστον καὶ μακαριώτατον κτῆμα κεκτήσῃ. De εὖ οἶδ', ὅτι vide ad XII, 3.

CAPUT XI.

ARGUMENTUM.

Socrates, postquam satis audivit de feminae muneribus et officiis, excitat Ischomachum, ut, quomodo ipse viri boni et honesti vice fungatur, exponat. Cui ut satisfaciat, hic narrat se primum deos colere, deinde operam dare, ut sit corpore sanus et robustus, ut honores consequatur in civitate, benevolentiam amicorum sibi conciliet, salutem in bello tueatur et divitias honeste pariat, quae omnia sint consequentia. Addit, quomodo et ipse iustitiam exercere et suos eum docere studeat.

1 Ἐντεῦθεν δ' ἐγὼ εἶπον, Ὦ Ἰσχόμαχε, τὰ μὲν δὴ
περὶ τῶν τῆς γυναικὸς ἔργων ἱκανῶς μοι δοκῶ ἀκη-
κοέναι τὴν πρώτην, καὶ ἄξιά γε πάνυ ἐπαίνου ἀμφο-
τέρων ὑμῶν. τὰ δ' αὖ σὰ ἔργα, ἔφην ἐγώ, ἤδη μοι
λέγε, ἵνα σύ τε ἐφ' οἷς εὐδοκιμεῖς διηγησάμενος ἡσθῇς,
κἀγὼ τὰ τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ ἀνδρὸς ἔργα τελέως δια-
κούσας καὶ καταμαθών, ἢν δύνωμαι, πολλήν σοι χά-
2 ριν εἰδῶ. Ἀλλὰ νὴ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ πάνυ
ἡδέως σοι, ὦ Σώκρατες, διηγήσομαι ἃ ἐγὼ ποιῶν δια-

Cap. XI. §. 1. Iunt. Bas. II. om. δ' ante ἐγώ. — A. ἀμφοτέρου ὑμῶν; L. ἀμφοτέρω ὑμῶν; Vict. ἀμφοτέρω ὑμῶν. — G. τὰ δ' αὐτά, deinde ἀνδρὸς ἔργα, τελέως δ' ἀκούσας; Vict. τελέως ἀκούσας. — A. πολύν σοι.

§. 2. L. διατελῶ ποιῶν, sed primo vocabulo β, alteri α suprascriptis. — L. Vict. μεταρυθμίσῃς. — σοι ante δοκῶ om. C. — μὴ δοκῶ edd. vett. et marg. Steph.; δοκῶ · μὴ habet etiam Vict.

Cap. XI. §. 1. Ἐντεῦθεν] Hinc Cicero Oeconomicorum Xenophontis librum secundum exorsus erat, qui praecepta habebat, quemadmodum foris paterfamilias agere debeat, teste Servio ad Georg. I. v. 42. SCHNEID.

τὴν πρώτην] V. Comment. III, 6, 10. Intelligunt alii ὁδόν, alii ὥραν, alii ὁρμήν. Schaef. Lamb. Bos. Ind. III. p. 914. Talia Graecis erant instar adverbiorum, neque credam certum aliquod substantivum illos in mente habuisse, quum dicerent τὴν πρώτην, τὴν ταχίστην, ᾗ, ἄλλῃ etc. Genus femininum aptum videbatur significandis tempori, loco, rationi. Bernh. Synt. p. 185 sq. De horum accusativorum natura v. Matth. §. 425. Kühner. §. 554. not. 2.

ἢν δύνωμαι] Haec verba arctissime connectenda cum praecedente καταμαθών.

τελῶ, ἵνα καὶ μεταῤῥυθμίσῃς με, ἐάν τί σοι δοκῶ μὴ
καλῶς ποιεῖν. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν δή, ἔφην, πῶς ἂν δικαίως 3
μεταῤῥυθμίσαιμι ἄνδρα ἀπειργασμένον καλόν τε κἀγα-
θόν, καὶ ταῦτα ὢν ἀνὴρ ὃς ἀδολεσχεῖν τε δοκῶ καὶ
ἀερομετρεῖν καί, τὸ πάντων δὴ ἀνοητότατον δοκοῦν
εἶναι ἔγκλημα, πένης καλοῦμαι. καὶ πάνυ μεντἄν, ὦ 4
Ἰσχόμαχε, ἦν ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ τῷ ἐπικλήματι τούτῳ,
εἰ μὴ πρῴην ἀπαντήσας τῷ Νικίου τοῦ ἐπηλύτου ἵπ-
πῳ εἶδον πολλοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ θεατάς, πο-
λὺν δὲ λόγον ἐχόντων τινῶν περὶ αὐτοῦ ἤκουον· καὶ
δῆτα ἠρόμην προσελθὼν τὸν ἱπποκόμον, εἰ πολλὰ εἴη
χρήματα τῷ ἵππῳ. ὁ δὲ προσβλέψας με ὡς οὐδὲ ὑγι- 5
αίνοντα τῷ ἐρωτήματι εἶπε, Πῶς δ' ἂν ἵππῳ χρήματα

§. 3. L. Vict. *μεταρυθμίσαιμι.* — Vict. *ἀπεργασμένον.* — ὃς post *ἀνὴρ* om. C. — *τὸ* post *καὶ* om. D. — G.L. edd. vett. *ἀνοητότιρον.*

§. 4. Bas. I. II. Zeun. *ἐγκλήματι.* — Cast. *εἰ μὴ πρώτην.* — G. *ἐπιλύτου.* — *ἵππῳ* ante *εἶδον* om. Inut. et Brodaei libri, quod inserunt Cast. Bas. II. ante *Νικίου.*

§. 5. L. A. C. D. Vict. Dind. Kerst. *οὐδὲ ὑγιαίν.*; vulg. *οὐδὲν.*

§. 3. *ἀερομετρεῖν*] Hoc Socrati inimici crimini dare solebant, quasi tantummodo res inanes, *μετέωρα*, contemplaretur et aera, solem etc. metiretur. Sic Aristoph. Nub. 225. Socratem inducit dicentem: *ἀεροβατῶ καὶ περιφρονῶ τὸν ἥλιον.* Cf. Plat. Apol. p. 18. B. BACH.

τὸ — ἔγκλημα] Sententia interposita, quae iudicium continet de sententia subsequente: atque, quod opprobrium omnium censetur ineptissimum, egenus appellor. Vide Rost. §. 104. not. 10.

§. 4. *τῷ ἐπικλήματι*] *ἦν ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ* idem fere valet, quod *σφόδρα ἠθύμουν.* Dativus igitur *τῷ ἐπικλ.* non minus recte additur quam verbo *ἀθυμεῖν*, e. g. Anab. VI, 2, 14: *ἀθυμῶν τοῖς γεγενημένοις.* Cf. Rost. §. 106, 1. b.

Νικίου τοῦ ἐπηλύτου] Patris nomen esse suspicatur Camerarius. Gallicus interpres Gail ita ad h. l.: „Ce passage me paroit une ironie Socratique contre le rival d'Alcibiade, Nicias, qu'on avoit envoyé à Lacédémone pour une negotiation, mais dont le voyage avoit été infructueux. Socrate établit un contraste malin entre la leuteur de Nicias et l'ardeur de son coursier." Quibus assentitur censor libri Ienensis, quasi *ἐπηλύτου* sit tout récemment arivé de Lacédémone. SCHNEID. Etiam Cobet. Prosop. Xen. p. 87. monet *ἐπηλύτης* sive *ἔπηλυς* nihil esse nisi: advena (sive: *ξένος, ἔποικος*, qui recens advenit), qua voce Nicias, Nicerati filius, significari nullo modo potuit.

§. 5. *τῷ ἐρωτήματι*] Hunc dativum arcte iungas cum *προσβλέψας*, in quo verbo latet stupendi vel admirationis notio (cf. Symp. III, 13, 14.). Cyr. IV, 5, 9: *ἐνταῦθα δὴ ἐβριμοῦτό τε τῷ Κύρῳ καὶ τοῖς Μήδοις τῷ καταλιπόντας αὐτὸν ἔρημον οἴχεσθαι.*

γένοιτο; οὕτω δὴ ἐγὼ ἀνέκυψα ἀκούσας, ὅτι ἐστὶν ἄρα θεμιτὸν καὶ πένητι ἵππῳ ἀγαθῷ γενέσθαι, εἰ τὴν
6 ψυχὴν φύσει ἀγαθὴν ἔχοι. ὡς οὖν θεμιτὸν καὶ ἐμοὶ ἀγαθῷ ἀνδρὶ γενέσθαι, διηγοῦ τελέως τὰ σὰ ἔργα, ἵνα, ὅ τι ἂν δύνωμαι ἀκούων καταμαθεῖν, πειρῶμαι καὶ ἐγώ σε ἀπὸ τῆς αὔριον ἡμέρας ἀρξάμενος μιμεῖσθαι. καὶ γὰρ ἀγαθή ἐστιν, ἔφην ἐγώ, ἡμέρα, ὡς ἀρετῆς ἄρχε-
7 σθαι. Σὺ μὲν παίζεις, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ δ' ὅμως σοι διηγήσομαι ἃ ἐγὼ ὅσον δύνα-
8 μαι πειρῶμαι ἐπιτηδεύων διαπερᾶν τὸν βίον. ἐπεὶ γὰρ καταμεμαθηκέναι δοκῶ, ὅτι οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις ἄνευ μὲν τοῦ γιγνώσκειν τε ἃ δεῖ ποιεῖν καὶ ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ταῦτα περαίνηται, οὐ θεμιτὸν ἐποίησαν εὖ πράττειν, φρονίμοις δ' οὖσι καὶ ἐπιμελέσι τοῖς μὲν διδόασιν εὐδαιμονεῖν, τοῖς δ' οὔ, οὕτω δὴ ἐγὼ ἄρχομαι μὲν τοὺς θεοὺς θεραπεύειν, πειρῶμαι δὲ ποιεῖν, ὡς ἂν θέμις ᾖ μοι εὐχομένῳ καὶ ὑγιείας τυγχάνειν καὶ ῥώμης σώματος καὶ τιμῆς ἐν πόλει καὶ εὐνοίας

D. ἔχει, snprascripto οι.
§. 6. ὂν post θεμιτὸν e marg. A., qnod in L. deletur, cnm Schneid. addit Dind., inclusit Kerst. — Iunt. Bas. ἀρξόμενος.
§. 7. Vict. παίξεις. — L. A. C. D. δὲ ὅμως. — Iunt. περᾶν τὸν βίον.
§. 8. C. D. Ald. γινώσκειν. — τε ante ἃ om. L. A. — G. L. ἐγὼ μὲν ἄρχομαι. — C. D. ὧν ἂν θέμις; G. θέμις ἦν. — Ad πλούτου — αὐξομένου desiderat Schneid. ἐκ τῆς γεωργίας vel simile

Ibid. §. 12. Matth. §. 541. Kühner. §. 584. a.

ἵππῳ ἀγαθῷ γενέσθαι] De hac praedicati attractione vide Rost. §. 127. Kühner. §. 645, 3.

§. 6. θεμιτὸν] Mireris Schneiderum, qui addit ὄν tanquam necessarium, quum idem Cyr. V, 1, 12: ἀλλ' ἐπειδάν τι ἁρπάσωσιν ἢ κλέψωσιν, ὁρᾷς, ὅτι σὺ πρῶτος, ὡς οὐκ ἀναγκαῖον τὸ κλέπτειν, αἰτιᾷ τὸν κλέπτοντα καὶ ἁρπάζοντα, καὶ οὐ συγγινώσκεις, ἀλλὰ κολάζεις, participium ὄν bene abesse censeat. V. Bornem. ad l. l. Rost. §. 131, 5. annot. 4. Matth. §. 568, 3. not.

ἀγαθῷ ἀνδρὶ γενέσθαι] De hac casunm attractione, Latinis etiam frequenti, v. Matth. §. 536: Buttm. §. 142, 2, 2. Kühner. §. 645, 3. Hart. §. 1024. Herod. I, 176: τῶν δὲ νῦν Λυκίων φαμένων Ξανθίων εἶναι οἱ πολλοὶ — εἰσὶ ἐπήλυδες. Xen. Hier. X, 2: ἐν ἀνθρώποις τισὶν ἐγγίγνεται, ὅσῳ ἂν ἔκπλεα τὰ δέοντα ἔχωσι, τοσούτῳ ὑβριστοτέροις εἶναι.

καὶ γὰρ ἀγαθή] „idoneus sanequam (allerdings auch) dies (sc. crastinus) ad incipiendum virtutis stndium." Placet Schneideri opinio per ironiam alludere Socratem ad snperstitionem vulgarem, quae auspicandis

ἐν φίλοις καὶ ἐν πολέμῳ καλῆς σωτηρίας καὶ πλούτου καλῶς αὐξομένου. καὶ ἐγὼ ἀκούσας ταῦτα, Μέ- 9
λει γάρ δή σοι, ὦ Ἰσχόμαχε, ὅπως πλουτῇς καὶ πολλὰ χρήματα ἔχων πολλὰ ἔχῃς πράγματα τούτων ἐπιμελόμενος; Καὶ πάνυ γε, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, μέλει μοι τούτων ὧν ἐρωτᾷς· ἡδὺ γάρ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, καὶ θεοὺς μεγαλείως τιμᾶν καὶ φίλους, ἤν τινος δέωνται, ἐπωφελεῖν καὶ τὴν πόλιν μηδὲν κατ' ἐμὲ χρήμασιν ἀκόσμητον εἶναι. Καὶ γὰρ καλά, ἔφην ἐγώ, ὦ 10
Ἰσχόμαχε, ἐστὶν ἃ σὺ λέγεις, καὶ δυνατοῦ γε ἰσχυρῶς ἀνδρός· πῶς γὰρ οὔ; ὅτε πολλοὶ μὲν εἰσὶν ἄνθρωποι, οἱ οὐ δύνανται ζῆν ἄνευ τοῦ ἄλλων δεῖσθαι, πολλοὶ δὲ ἀγαπῶσιν, ἢν δύνωνται τὰ ἑαυτοῖς ἀρκοῦντα πορίζεσθαι. οἱ δὲ δὴ δυνάμενοι μὴ μόνον τὸν ἑαυτῶν οἶκον διοικεῖν, ἀλλὰ καὶ περιποιεῖν, ὥστε καὶ τὴν πόλιν κοσμεῖν καὶ τοὺς φίλους ἐπικουφίζειν, πῶς τ[illegible]τους οὐχὶ βαθεῖς τε καὶ ἐῤῥωμένους ἄνδρας [illegible] νο-

aliquod additamentum.

§. 9. L. edd. vett. πλουτεῖς — [illegible]ς; πλουτεῖς etiam G. — C. D. ἐπιμελούμενης. — L. G. C. π[illegible] γ, ἔφη; καὶ om. A. C. D. — Iunt. ἤν τινες. — κατ' ἐμὲ i[illegible] addit marg.; Weisk. mavult τὸ κατ' ἐμέ.

§. 10. ὅτι πολλοὶ [illegible]rg.; ὅτε G. a pr. m. A. C. D. Vict. Steph. Schneid. seqq. ed[illegible] — C. D. τῶν ἄλλων. — L. A. C. D. πολλοὶ δὲ pro vulg δ'. — [illegible]η post δὲ cum G. L. A. C. D. Vict. inseruit Zeun.

operibus [illegible]es quasdam peculiares dica[illegible].

§. 8. ἐπιμελεῖσθαι] De omisso articulo v. IX, 11.

τοῖς δ' οὔ] Ante vocalem ponitur οὔ siue κ non solum in fine enuntiati, sed ubicunque haec vocula vim habet graviorem. Saupp. ad Comment. I, 2, 42.

ἄρχομαι — θεραπεύειν] De infinitivo vide Kühner. ad Xen. Commeat. III, 5, 15. Rost. §. 129, 4. b.

§. 9. Μέλει γὰρ] Antea intellige: τοῦτο θαυμάζω. Cf. Anab. I, 7, 9: Οἴει γάρ σοι, ὦ Κῦρε, μαχεῖσθαι τὸν ἀδελφόν; Krüger. Anab. VII, 2, 28. Matth. §. 615. Hart. §. 803.

§. 10. δυνατοῦ] Δυνατός est potens. Quia autem potentia saepe pecunia efficitur vel opibus, δυνατός haud raro idem est, quod opulentus, dives. Cf. infra XVII, 9.

ὅτε] I. e. „quandoquidem.“ V. Herm. Viger. p. 918. Matth. §. 624, 2. Hart. §. 691. not.

οἱ δὲ δὴ — πῶς τούτους] De hac anacoluthia v. ad I, 14.

βαθεῖς] „potentes ac divites.“ Nam βαθύς etiam „divitem“ et „fortem,“ seu „robustum“ significat, sicuti „de incredibili altitudine ingenii,“ uti Sallust. loquitur Iugurth. 95., ponitur. V. Casaub. ad Suetnn.

11 μίσαι; ἀλλὰ γὰρ ἐπαινεῖν μέν, ἔφην ἐγώ, τοὺς τοιού-
τους πολλοὶ δυνάμεθα· σὺ δέ μοι λέξον, ὦ Ἰσχόμαχε,
ἀφ' ὧνπερ ἤρξω, πῶς ὑγιείας ἐπιμελῇ; πῶς τῆς τοῦ
σώματος ῥώμης; πῶς θέμις εἶναί σοι καὶ ἐκ πολέμου
καλῶς σώζεσθαι; τῆς δὲ χρηματίσεως καὶ μετὰ ταῦτα,
12 ἔφην ἐγώ, ἀρκέσει ἀκούειν. Ἀλλ' ἔστι μέν, ἔφη ὁ
Ἰσχόμαχος, ὥς γε ἐμοὶ δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἀκόλουθα
ταῦτα πάντα ἀλλήλων. ἐπεὶ γὰρ ἐσθίειν τις τὰ ἱκανὰ
ἔχοι, ἐκπονοῦντι μὲν ὀρθῶς μᾶλλον δοκεῖ μοι ἡ ὑγίεια
παραμένειν, ἐκπονοῦντι δὲ μᾶλλον ἡ ῥώμη προςγίγνε-
σθαι, ἀσκοῦντι δὲ τὰ τοῦ πολέμου κάλλιον σώζεσθαι,
ὀρθῶς δὲ ἐπιμελομένῳ καὶ μὴ καταμαλακιζομένῳ μᾶλ-
13 λον εἰκὸς τὸν οἶκον αὔξεσθαι. Ἀλλὰ μέχρι μὲν τού-
του ἕπομαι, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, ὅτι ἐκπονοῦντα
φῂς καὶ ἐπιμελόμενον καὶ ἀσκοῦντα ἄνθρωπον μᾶλλον
τυγχάνειν τῶν ἀγαθῶν, ὁποίῳ δὲ πόνῳ χρῇ πρὸς τὴν
εὐεξίαν καὶ ῥώμην, καὶ ὅπως ἀσκεῖς τὰ τοῦ πολέμου,

§. 11. C. D. [illegible] περὶ ὑγ. — A. om. καὶ ante ἐκ. — Steph. corrigebat πῶς θέμις [illegible], vel ὡς θέμις εἶναι; Wels. πῶς θέμις ἐστὶ; Mosch. τοῦ ante [illegible] omissum putat; Schneid. probat Leunclavii coniecturam; Reisig. ad Soph. Oed. Col. 1191. καὶ mutat in δοκεῖ. — περὶ ante τῆς δὲ χρ[illegible] quod addit marg. A., suadentibus Steph. (qui vult περὶ δὲ τῆς [illegible].) Leunclav. Schneid. inseruit Kerst.

§. 12. L. ἔχει. — D. ἐκπονοῦντι μὲν [illegible] μᾶλλον ἡ ῥώμη. — L. G. A. C. edd. vett. προςγίγνεται; D. παραγίγνεται. — A. ὀρθῶς δ' ἐπιμ.

§. 13. Vulg. ἐπιμελούμενον; ex G. L. A. C. restitui ἐπιμελόμενον.

Vitell. 13. Cf. Wessel. ad Diodor. Sic. Excerpt. de Virtute et Vit. p. 552. T. II. BACH. Reisig. addit Soph. Ai. 130: εἴ τινος πλέον ἢ χειρὶ βρίθεις, ἢ μακροῦ πλούτου βάθει.

§. 11. ἀλλὰ γὰρ] V. ad I, 16.

πῶς θέμις εἶναι] Diversa confundit Hermann. ad Soph. O. C. 1191., qui εἶναι h. l. refert ad notissimam dictionem ἑκὼν εἶναι similesque, quas vid. apud Rost. §. 122, 9. observ. 3. Prae ceteris placet opinio Rostii, qui εἶναι accipiendum esse monet pro ἐξεῖναι. Vertas igitur: quomodo fieri potest, ut liceat tibi etiam e bello feliciter servatum redire.

τῆς δὲ χρηματίσεως] De hoc genitivo v. Matth. §. 349. not. 3. Bernh. Synt. p. 151. Cyr. I, 3, 8: ὅπως τῆς δίκης ἀκούσῃς παρὼν τῆς ἀμφὶ τοῦ πατρός.

§. 12. ἐκπονοῦντι] Cyr. I, 6, 7: ἐκπονῶ τὰ εἰςιόντα· οὕτω γάρ μοι δοκεῖ ἥ τε ὑγίεια μᾶλλον παραμένειν καὶ ἰσχὺς προςγίγνεσθαι.

μᾶλλον εἰκὸς] Refer μᾶλλον ad αὔξεσθαι. V. ad XVIII, 2.

§. 14. ἀνίστασθαι] Aristot. Oec. 6: ἐγείρεσθαι χρὴ

καὶ ὅπως ἐπιμελῇ τοῦ περιουσίαν ποιεῖν, ὡς καὶ φί-
λους ἐπωφελεῖν καὶ πόλιν ἐπισχύειν, ταῦτα ἂν ἡδέως,
ἔφην ἐγώ, πυθοίμην. Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη, ὦ Σώκρα- 14
τες, ὁ Ἰσχόμαχος, ἀνίστασθαι μὲν ἐξ εὐνῆς εἴθισμαι,
ἡνίκ᾽ ἂν ἔτι ἔνδον καταλαμβάνοιμι, εἴ τινα δεόμενος
ἰδεῖν τυγχάνοιμι. κἂν μέν τι κατὰ πόλιν δέῃ πράττειν,
ταῦτα πραγματευόμενος περιπάτῳ τούτῳ χρῶμαι· ἢν 15
δὲ μηδὲν ἀναγκαῖον ᾖ κατὰ πόλιν, τὸν μὲν ἵππον ὁ
παῖς προάγει εἰς ἀγρόν, ἐγὼ δὲ περιπάτῳ χρῶμαι τῇ
εἰς ἀγρὸν ὁδῷ ἴσως ἄμεινον, ὦ Σώκρατες, ἢ εἰ ἐν τῷ
ξυστῷ περιπατοίην. ἐπειδὰν δὲ ἔλθω εἰς ἀγρόν, ἤν τέ 16
μοι φυτεύοντες τυγχάνωσιν ἤν τε νειοποιοῦντες ἤν τε
σπείροντες ἤν τε καρπὸν προςκομίζοντες, ταῦτα ἐπι-
σκεψάμενος ὅπως ἕκαστα γίγνεται, μεταῤῥυθμίζω, ἐὰν
ἔχω τι βέλτιον τοῦ παρόντος. μετὰ δὲ ταῦτα ὡς τὰ 17
πολλὰ ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἱππασάμην ἱππασίαν ὡς ἂν
ἐγὼ δύνωμαι ὁμοιοτάτην ταῖς ἐν τῷ πολέμῳ ἀναγκαίαις

νον; v. ad V, 8. — Pro vulg. χρὴ primus Camerar. dedit χρῇ. — ὡς ante καὶ in L. est suprascr. — C. ταῦτα μὲν ἡδέως.

§. 14. Edd. vett. ἀνθίστασθαι; verum est etiam in Vill. et Vict. — ἡνίκ᾽ ἂν pro vulg. ἡνίκα monente Schaefero (App. crit. Dem. I. p. 358.) revocavit Dind. — Ante Brod. δεόμενον; δεόμενος dant mm. secc. L. A. — κἂν μέντοι A. a pr. m. G. Ald.

§. 15. ᾖ ante κατὰ om. Bas. I. II. — In D. ad ἄγει addit προ marg.

§. 16. δὲ ante ἔλθω om. C. D. — G. a pr. m. σπείραντες. — L. μεταρυθμίζω.

πρότερον δεσπότας οἰκετῶν καὶ καθεύδειν ὕστερον.

§. 14. εἴ — — τυγχάνοιμι] Iunge: εἰ τυγχάνοιμι δεόμενος ἰδεῖν τινα.

περιπάτῳ τούτῳ χρῶμαι.] περιπάτῳ praedicati loco apponitur pronomini demonstrativo, quapropter caret articulo. Vid. Rost. §. 98. not. 3. Hart. §. 750. not.

§. 15. ἄμεινον] Adverbialiter positum: maiore cum fructu, salubriore modo.

ξυστῷ] In gymnasiorum porticibus, quae dicuntur ξυστοί, δρόμοι, ξυστοὶ δρόμοι, κατάστεγοι δρόμοι, valetudinis vel animi causa Athenienses ambulare solebant, rarius sub divo et extra urbem. Eandem atque h. l. sententiam legimus apud Plat. Phaedr. p. 227: τῷ δὲ σῷ καὶ ἐμῷ ἑταίρῳ πειθόμενος Ἀκουμενῷ κατὰ τὰς ὁδοὺς ποιοῦμαι τοὺς περιπάτους· φησὶ γὰρ ἀκοπωτέρους τῶν ἐν τοῖς δρόμοις εἶναι. Utrumque locum affert Becker. in Charicle Tom. I. p. 343 sq.

§. 17. ἱππασάμην] equitare soleo. V. ad X, 8. De re compara Hipparch. I, 18. R. Eq. III, 7. et VIII. SCHNEID.

ἱππασίαις, οὔτε πλαγίου οὔτε κατάντους οὔτε τάφρου
οὔτε ὀχετοῦ ἀπεχόμενος, ὡς μέντοι δυνατὸν ταῦτα ποι-
18 οῦντα ἐπιμέλομαι μὴ ἀποχωλεῦσαι τὸν ἵππον. ἐπειδὰν δὲ
ταῦτα γένηται, ὁ παῖς ἐξαλίσας τὸν ἵππον οἴκαδε ἀπά-
γει, ἅμα φέρων ἀπὸ χώρου ἤν τι δεώμεθα εἰς ἄστυ. ἐγὼ
δὲ τὰ μὲν βάδην, τὰ δὲ ἀποδραμὼν οἴκαδε ἀπεστλεγ-
γισάμην. εἶτα δὲ ἀριστῶ, ὦ Σώκρατες, ὅσα μήτε κε-
19 νὸς μήτε ἄγαν πλήρης διημερεύειν. Νὴ τὴν Ἥραν,
ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, ἀρεσκόντως γέ μοι ταῦτα ποι-
εῖς. τὸ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ συνεσκευασμένως χρῆ-
σθαι τοῖς τε πρὸς τὴν ὑγίειαν καὶ τοῖς πρὸς τὴν ῥώ-
μην παρασκευάσμασι καὶ τοῖς εἰς τὸν πόλεμον ἀσκή-
μασι καὶ ταῖς τοῦ πλούτου ἐπιμελείαις, ταῦτα πάντα
20 ἀγαστά μοι δοκεῖ εἶναι. καὶ γὰρ ὅτι ὀρθῶς ἑκάστου
τούτων ἐπιμελῇ, ἱκανὰ τεκμήρια παρέχῃ· ὑγιαίνοντά
τε γὰρ καὶ ἐῤῥωμένον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σὺν τοῖς θεοῖς.

§. 17. Curieri (ad Hipparch. p. 68.) οὔτε ὄχθου placet Dindorfio. — Marg. Steph. I. ἐπιμελοῦμαι.

§. 18. C. om. ἐπειδὰν — τὸν ἵππον; D. om. δὲ. — τοῦ ante χώρου omisi cum L. G. A. C. D. Vict. — Schneid. mavult τὰ δὲ δραμών. — L. ἀπεστλαγγισάμην; A. D. ἀπεστλαγισάμην.

§. 19. τῷ γὰρ, quud est in L. G. edd. vett., cum Brud. correxit Cast.; τὸ habet etiam Vict. — συνεσκευασμένως revocavi ex L. G. Pariss. Iunt. Bas. marg. Steph. Bud. comm. gr. l.; cum Ald.

§. 18. ἐξαλίσας] Aristoph. Nub. 32: ἄπαγε τὸν ἵππον ἐξαλίσας οἴκαδε, ubi Schol. haec habet: Ἐξαλίσας δέ, ἐκκυλισθῆναι ποιήσας. SCHNEID. Compara R. Eq. V, 3.

ἀποδραμών] Ex hoc participio ad τὰ μὲν βάδην intellige ἰών vel aliud verbum notionis cummuuis. Conferre iuvabit Horatianum illud (Sat. I, 3, 9.): „saepe velut qui Currebat fugiens hostem, persaepe velut qui Iunonis sacra ferret." V. Kühuer. §. 852. m.

ἀπεστλεγγισάμην] „sudorem pulveremque soleo detergere strigili." Aristot. de Mirab. c. 113. de lapillis Aetbaliae variis: ταύτας δὲ οἱ Ἕλληνες λέγουσι τὴν χροιὰν λαβεῖν ἀπὸ τῶν στλεγγισμάτων ὧν ἐποιοῦντο ἀλειφόμενοι. Quod idem factum narrans Apollon. IV, 655. ait: ἵνα ψηφῖσιν ἀπωμόρξαντο καμόντες ἵδρω ἅλις· χροιῇ δὲ κατ' αἰγιαλοῖο κέχυνται εἴκελαι. Hoc Graecis dicitur ξηραλοιφεῖν, ξηροτριβεῖσθαι et ξηρολουτρεῖν, atque hinc Plat. Phaedr. §. 36. ἱδρώτων ξηρῶν duxit. SCHNEID.

ὅσα — — διημερεύειν] I. e. τοσαῦτα, ὥστε διημερεύειν, unde simul intelligitur, quomodo nominativi κενός, πλήρης locum habeant, non accusativi. Anab. IV, 1, 5: ἐλείπετο τῆς νυκτὸς ὅσον σκοταίους (τοὺς Ἕλληνας) διελθεῖν τὸ πεδίον, ubi v. Krü-

σε ὁρῶμεν, καὶ ἐν τοῖς ἱππικωτάτοις τε καὶ πλουσιωτάτοις λεγόμενόν σε ἐπιστάμεθα. Ταῦτα τοίνυν ἐγὼ 21
ποιῶν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὑπὸ πολλῶν πάνυ συκοφαντοῦμαι, σὺ δ' ἴσως ᾤου με ἐρεῖν, ὡς ὑπὸ πολλῶν καλὸς κἀγαθὸς κέκλημαι. Ἀλλὰ καὶ ἔμελλον δὲ 22
ἐγώ, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, τοῦτο ἐρήσεσθαι, εἴ τινα καὶ τούτου ἐπιμέλειαν ποιῇ, ὅπως δύνῃ λόγον διδόναι καὶ λαμβάνειν, ἤν τινί ποτε δέῃ. Οὐ γὰρ δοκῶ σοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, αὐτὰ ταῦτα διατελεῖν μελετῶν, ἀπολογεῖσθαι μέν, ὅτι οὐδένα ἀδικῶ, εὖ δὲ ποιῶ πολλοὺς ὅσον ἂν δύνωμαι; κατηγορεῖν δὲ οὐ δοκῶ σοι μελετᾶν ἀνθρώπων, ἀδικοῦντας μὲν καὶ ἰδίᾳ πολλοὺς καὶ τὴν πόλιν καταμανθάνων τινάς, εὖ δὲ ποιοῦντας οὐδένα. Ἀλλ' 23
εἰ καὶ ἑρμηνεύειν τοιαῦτα μελετᾷς, τοῦτό μοι, ἔφην ἐγώ, ἔτι, ὦ Ἰσχόμαχε, δήλωσον. Οὐδὲν μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, παύομαι, ἔφη, λέγειν μελετῶν. ἢ γὰρ κα-

Steph. II. Schneid. et seqq. edd. dant συνεσκευασμένοις. — τοῖς ante πρὸς τὴν adscivit Schneid. ex L. G. C. D. Vill. Vict. — L. G. Bud. l. l. τοῖς πρὸς τὸν πόλεμον.

§. 20. Ald. παρέχει. — C. D. om. τε ante καί.

§. 22. G. a pr. m. habuisse videtur ἤν τινα, et paulo infra μελετῶν ἀνθρώπων.

§. 23. G. ἔφην ἔτι ἐγώ; v. ad I, 18.

ger. Matth. §. 479. a. not. 2. b. Rost. §. 122, 9. animadv. 1. p. 645. ed. VI.

§. 19. συνεσκευασμένως] Hoc ut revocarem, non solum fecit librorum consensus, sed maxime, quod male dicuntur συνεσκευασμένα παρασκευάσματα — ἀσκήματα — ἐπιμέλειαι. — Συνεσκευασμένως, interprete Stephano in Thes. Gr., est: „simul, confertim (non confestim).” Volaterranus: „lepide tu quidem, Ischomache, uno tempore et valetudini et belli exercitationi, tum rei valetudini consulis.”

§. 22. Ἀλλὰ καὶ ἔμελλον δέ] Sane quidem, sed id etiam ex te quaesiturus eram. De καὶ — δέ vide ad VIII, 8.

ἤν τινι] Intellige καὶ ἀπό τινος.

Οὐ γὰρ δοκῶ κτλ.] Vulgo commate distinguitur post ὅσον ἂν δύνωμαι, interrogationis signum autem ponitur post ποιοῦντας οὐδένα. Sed subiiciuntur verba inde a κατηγορεῖν δέ sine interrogatione, quasi esset quam continent sententia extra omnem dubitationem posita.

ποιοῦντας] Arrogantius loqueretur Ischomachus, si scriptum esset ποιοῦντα. Ad τινάς, ad quod repetendum est ἀδικοῦντας, refer etiam ποιοῦντας. Ceterum his verbis respondet Ischomachus alteri quaestionis parti: ὅπως δύνῃ λόγον — λαμβάνειν.

§. 23. οὐδὲν — παύομαι]

τηγοροῦντός τινος τῶν οἰκετῶν ἢ ἀπολογουμένου ἀκούσας ἐλέγχειν πειρῶμαι, ἢ μέμφομαί τινα πρὸς τοὺς φίλους ἢ ἐπαινῶ, ἢ διαλλάττω τινὰς τῶν ἐπιτηδείων πειρώμενος διδάσκειν, ὡς συμφέρει αὐτοῖς φίλους
24 εἶναι μᾶλλον ἢ πολεμίους. ἐπιτιμῶμέν τινι στρατηγῷ συμπαρόντες, ἢ ἀπολογούμεθα ὑπέρ του, εἴ τις ἀδίκως αἰτίαν ἔχει, ἢ κατηγοροῦμεν πρὸς ἀλλήλους, εἴ τις ἀδίκως τιμᾶται. πολλάκις δὲ καὶ βουλευόμενοι, ἃ μὲν ἂν ἐπιθυμῶμεν πράττειν, ταῦτα ἐπαινοῦμεν, ἃ
25 δ' ἂν μὴ βουλώμεθα πράττειν, ταῦτα μεμφόμεθα. ἤδη δ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ διειλημμένως πολλάκις ἐκρίθην ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι. Ὑπὸ τοῦ, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε; ἐμὲ γὰρ δὴ τοῦτο ἐλάνθανεν. Ὑπὸ τῆς γυναικός, ἔφη. Καὶ πῶς δή, ἔφην ἐγώ, ἀγωνίζῃ; Ὅταν μὲν ἀληθῆ λέγειν συμφέρῃ, πάνυ ἐπιεικῶς· ὅταν δὲ ψευδῆ, τὸν ἥττω λόγον, ὦ Σώκρατες, οὐ μὰ τὸν Δί', οὐ δύναμαι κρείττω ποιεῖν. καὶ ἐγὼ εἶπον, Ἴσως γάρ, ὦ Ἰσχόμαχε, τὸ ψεῦδος οὐ δύνασαι ἀληθὲς ποιεῖν.

D. ἀπολογουμένων. — Quae vulgo post πειρῶμαι sequebantur, ὅ τι ἂν ψεύδηται, cum libris scrr. et edd. Streb. et Camerar. seclusit Zeun. primus, omisit Weisk. — Edd. vett. Steph. I. Wels. Zeun. ὥςτε συμφέρει; ὡς est etiam in Vict.

§. 24. Ab initio Weiskio et Schneidero aliquid deesse videtur, quale est: καὶ ἐν τῇ στρατιᾷ; Iacobs. Add. ad Athen. p. 171. excidisse putat initio paragraphi ἢ πολεμοῦντες; Schaefer. ἔτι ἐπιτιμῶμεν corrigit; Voigtl. olim ἔπειτα ἐπιτιμῶμεν, postmodum ἢ ἐπιτ. maluit, postremo defendit asyndeton. — A. C. D. αἰτίαν ἔχοι. — εἴ τι ἀδίκως τιμ. Vict. — D. βουλόμενοι. — L. G. D. Vill. Vict. τὰ δ' ἂν μή. — G. Vill. edd. vett. βουλόμεθα.

§. 25. C. D. Y. διειλημένως; vulg. διειλημμένως, quod restitui; Schneid. et seqq. edd. διειλημμένος. — L. C. D. Steph. II. ἦσσω. — Δία οὐ L. — ὦ ante Ἰσχομ. om. Bas. II.

Ita gravius negatur quam per οὐ — παύομαι. Comment. IV, 4, 10: ἐγὼ ἃ δοκεῖ μοι δίκαια εἶναι οὐδὲν παύομαι ἀποδεικνύμενος. Cyr. I, 6, 16. Aristoph. Nub. 538: οὐδὲν ἦλθεν. Herbst. ad Comment. l. l. V. ad I, 11.

§. 24. ἐπιτιμῶμεν] Ischomachus non solum cum familia, sed etiam cum amicis colloquia dicit. V. quae antecedunt τῶν ἐπιτηδείων. In his disserunt, praesente et iudice aliquo duce, aliquando de virtutibus, quas praestare, de vitiis, quae vitare debeat miles. — In asyndeto autem non magis haeremus, quam XX, 8 init. Ubi pergitur in oratione ad novam rem, saepe omittuntur copulae δέ, ἔπειτα, καί, similesque. V. Krüger. Ind. gramm. Anab. s. v. Asyndeton. Infra XIII, 1.

§. 25. διειλημμένως] Hoc unice verum est, si quidem ἐκρί-

CAPUT XII.

ARGUMENTUM.

Socrati, qui Ischomacho, ne forte domi negligat res necessarie agendas, abeundi dat veniam, respondet hic sua munera interim exsequi villicum. Deinde, rogante Socrate, narrat Ischomachus villicos a se legi eos, quos speret sibi redditum iri benevolos et rerum agendarum studiosos, repudiari homines intemperantes, somnolentos et libidinosos; si qui autem sint quaestuosi, eorum lucri studium ut generosius reddat, se dare operam; ceterum sine diligentissima et ubique praesenti ipsius domini cura nihil posse in administranda re domestica profici.

1 Ἀλλὰ γάρ, ἔφην ἐγώ, μή σε κατακωλύω, ὦ Ἰσχόμαχε, ἀπιέναι ἤδη βουλόμενον; Μὰ Δί', ἔφη, ὦ Σώ-

Cap. XII. §. 1. Vulgo post *βουλόμενον* ponunt interrogationis signum, quod cum Schneid. et Reis. delevi.

θην omnino non mediam, nedum h. l. habet significationem, sed passivam. V. Sturz. Lex. Xen. Camerar.: „Iam vero, o Socrates, etiam distincte saepius iudicinm de me est factum, qnae poena aut multa sufferenda esset.”

ὅτι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι] Haec formula, qnae solemnis iudicii publici erat, facete etiam nsurpatur Symp. V, 8: *Ἀλλὰ διαφερόντων, ἔφη, τὰς ψήφους, ἵνα ὡς τάχιστα εἰδῶ, ὅτι με χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι.* V. ibi Bornem. et Herbst. Sanpp. ad Comment. II, 9, 5.

ἀγωνίζῃ] cansam agis. Coram iudicibus cansam agere siguificat *ἀγωνίζεσθαι* etiam Plat. Enthyphr. p. 3. E: *Ἀλλ' ἴσως οὐδὲν ἔσται, ὦ Σώκρατες, πρᾶγμα, ἀλλὰ σύ τε κατὰ νοῦν ἀγωνιεῖ τὴν δίκην, οἶμαι δὲ καὶ ἐμὲ τὴν ἐμήν.* Proprie *ἀγωνίζεσθαι* oratores dicnntur, qui cansam publice orant. Comment. III, 7, 4: *Οὐ ταὐτόν ἐστιν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἰδίᾳ τε διαλέγεσθαι καὶ ἐν τῷ πλήθει ἀγωνίζεσθαι.* Ibi plura congessit Sanpp.

τὸν ἥττω λόγον] Socrates dicebatnr docere *τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν*, id est, interprete Gellio V, 3: quanam verborum industria causa inferior fieret potior. SCHNEID. Cf. Aristoph. Nub. 114 sqq. Plat. Apol. p. 19.

Cap. XII. §. 1. *μή σε κατακωλύω*] De vocabulo *μή* in interrogationibus nsnrpato vid. Herm. Vig. p. 789. Rost. §. 123b, 8. a. aa. γ. p. 669. ed. VI.

Μὰ Δί' — ἐπεὶ οὐκ] Ad *μὰ Δί'* subaudi: *οὔ με κατακωλύεις.* V. Herbst. Comment. I, 4, 9. III, 4. 3. Est igitur haec iurandi formula semper negaotis, nunquam affirmantis.

κρατες· ἐπεὶ οὐκ ἂν ἀπέλθοιμι, πρὶν παντάπασιν ἡ
2 ἀγορὰ λυθῇ. Νὴ Δί', ἔφην ἐγώ, φυλάττῃ γὰρ ἰσχυ-
ρῶς, μὴ ἀποβάλῃς τὴν ἐπωνυμίαν, τὸ ἀνὴρ καλὸς
κἀγαθὸς κεκλῆσθαι. νῦν γὰρ πολλῶν σοι ἴσως ὄντων
ἐπιμελείας δεομένων, ἐπεὶ συνέθου τοῖς ξένοις, ἀνα-
μένεις αὐτούς, ἵνα μὴ ψεύσῃ. Ἀλλά τοι, ὦ Σώκρατες,
ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, οὐδ' ἐκεῖνά μοι ἀμελεῖται, ἃ σὺ λέ-
3 γεις· ἔχω γὰρ ἐπιτρόπους ἐν τοῖς ἀγροῖς. Πότερα δέ,
ἐγὼ ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ὅταν δεηθῇς ἐπιτρόπου, κα-
ταμαθών, ἥν που ᾖ ἐπιτροπευτικὸς ἀνήρ, τοῦτον πειρᾷ
ὠνεῖσθαι, ὥςπερ ὅταν τέκτονος δεηθῇς, καταμαθών,
εὖ οἶδ' ὅτι, ἥν που ἴδῃς τεκτονικόν, τοῦτον πειρᾷ
4 κτᾶσθαι, ἢ αὐτὸς παιδεύεις τοὺς ἐπιτρόπους; Αὐτὸς
νὴ Δί', ἔφη, ὦ Σώκρατες, πειρῶμαι παιδεύειν. καὶ γὰρ
ὅςτις μέλλει ἀρκέσειν, ὅταν ἐγὼ ἀπῶ, ἀντ' ἐμοῦ ἐπι-

Post Σώκρατες addit Vill. ὁ Ἰσχόμαχος. — L. A. C. D. om. ἡ ante ἀγορά.

§. 2. L. G. A. C. D. edd. vett. ἀποβάλῃ. — L. (e corr.) G. A. C. D. edd. vett. ἀναμένειν; ἀναμένεις, quod L. a pr. m. habebat, dedit Brod. — ὁ Ἰσχόμ. om. edd. vett.; L. G. A. C. D. Vict. Dind. Kerst. sic collocant: ὦ Σώκρ., ἔφη ὁ Ἰσχ.; vulg. ἔφη ὁ Ἰσχ., ὦ Σώκρ. — μοι post ἐκεῖνα om. G.

§. 3. G. ἔφην ἐγώ. — G. edd. vett. καταμαθεῖν; καταμαθών, quod dedit Brod., habet etiam Vict.

§. 4. ἔφη, quod om. edd. vett., addunt etiam Vill. et Vict. —

ἡ ἀγορὰ] Haud scio, an omitti possit articulus. Abest certe in his formnlis: πρίασθαί τι ἐξ ἀγορᾶς VIII, 22. ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν Anab. I, 8, 1. περὶ πλήθουσαν ἀγοράν ibid. II, 1, 7. πληθούσης ἀγορᾶς Comment. I, 1, 10.

πρὶν παντάπασιν ἡ ἀγορὰ λυθῇ] Dind. desiderat ἄν. Sed vid. Venat. III, 6: πρὶν ἴδωσιν ὑποκινοῦντα. Hellen. I, 3, 11: μέχρις ἔλθῃ (Schneid. ἔλθοι). Matth. §. 522. not. Rost. §. 121. annot. 1. De hac horas matutinas obiter denotandi ratione plura disserit Becker. in Charicle T. I. p. 252.

§. 2. ὄντων — δεομένων] Bernh. Synt. p. 334. Saupp. ad Comment. II, 1, 24. V. ad VII, 21,

ἐπιτρόπους] fuisse servos monet Becker. in Charicle T. II. p. 37. Cf. ad XXI, 9.

§. 3. ἐγὼ ἔφην] Legitimum ordinem esse dicunt ἔφην ἐγώ. Cui legi repugnant multa exempla, quae affert Frotscher. ad Hier. I, 1. In hoc capite v. §. 6. 11. 12. 13. 17.

εὖ οἶδ' ὅτι] mediae orationi insertum, est fortissime asseverantis, sicuti etiam οἶσθ' ὅτι, εὖ ἴσθι, de quo vide ad X, 13. Cf. Hellen. VI, 1, 4. Alibi οἶδ' ὅτι servit ironiae Socraticae, e. g. Comment. III, 6, 10., ut Latinorum credo.

§. 4. τί — καὶ δεῖ] Hellen. I, 7, 26: τί δὲ καὶ δεδιότες σφόδρα οὕτως ἐπείγεσθε; Anab. I, 8,

μελούμενος, τί αὐτὸν καὶ δεῖ ἄλλο ἐπίστασθαι ἢ ἅπερ
ἐγώ; εἴπερ γὰρ ἱκανός εἰμι τῶν ἔργων προστατεύειν,
κἂν ἄλλον δήπου δυναίμην διδάξαι ἅπερ αὐτὸς ἐπί-
σταμαι. Οὐκοῦν εὔνοιαν πρῶτον, ἔφην ἐγώ, δεήσει 5
αὐτὸν ἔχειν σοὶ καὶ τοῖς σοῖς, εἰ μέλλοι ἀρκέσειν ἀντὶ
σοῦ παρών. ἄνευ γὰρ εὐνοίας τί ὄφελος καὶ ὁποιασ-
τινοσοῦν ἐπιτρόπου ἐπιστήμης γίγνεται; Οὐδὲν μὰ Δί',
ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἀλλά τοι τὸ εὐνοεῖν ἐμοὶ καὶ τοῖς
ἐμοῖς ἐγὼ πρῶτον πειρῶμαι παιδεύειν. Καὶ πῶς, ἐγὼ 6
ἔφην, πρὸς τῶν θεῶν εὔνοιαν ἔχειν σοὶ καὶ τοῖς σοῖς
διδάσκεις ὅντινα ἂν βούλῃ; Εὐεργετῶν νὴ Δί', ἔφη ὁ
Ἰσχόμαχος, ὅταν τινὸς ἀγαθοῦ οἱ θεοὶ ἀφθονίαν διδῶ-
σιν ἡμῖν. Τοῦτο οὖν λέγεις, ἔφην ἐγώ, ὅτι οἱ ἀπολαύ- 7
οντες τῶν σῶν ἀγαθῶν εὔνοι σοι γίγνονται καὶ ἀγα-
θόν τί σε βούλονται πράττειν; Τοῦτο γὰρ ὄργανον, ὦ

ἐπιμελούμενος L. G. A. C. D. Vill.; vulg. ἐπιμελόμενος. — G. καὶ ἄλλων.

§. 5. L. G. A. (ibi deletur littera ν) D. edd. vett. δεήσειν, quod correxit Brod.; Camerar. malebat δεήσειεν. — L. G. C. μέλλει, quod praefert Schneid. — L. ante corr. γίγνηται habuisse videtur.

§. 6. Iunt. Bas. II. διδάσκειν. — G. a pr. m. ὅτινα ἂν βούλει; L. ὅντινα ἂν βούλει. — C. ἔφην Ἰσχόμαχος.

§. 7. A. a pr. m. βούλωνται. — D. τοῦτό γε ὀργ., suprascripto γάρ.

16: ἤρετο, ὅ τι καὶ εἴη τὸ σύνθημα. Ibid. V, 8, 2: ἐκέλευσεν εἰπεῖν τὸν πρῶτον λέξαντα, ποῦ καὶ ἐπλήγη. Vect. IV, 21: πῶς καὶ φωράσειεν ἄν τις; vel addito ποτὲ, ut Hellen. II, 3, 47: τί ποτε καὶ καλέσαι χρή; Intendit καί post pronomina vel adverbia interrogativa, et plerumque reddi potest per: „tandem." Hart. §. 775. f.

§. 5. πρῶτον] verti potest „antea," notante Herbstio ad Symp. II, 4: αἱ δὲ ἀπὸ τῶν ἐλευθερίων μόχθων ὀσμαὶ ἐπιτηδευμάτων τε πρῶτον καὶ χρόνου πολλοῦ δέονται, εἰ μέλλουσιν ἡδεῖαί τε καὶ ἐλευθέριοι ἔσεσθαι.

δεήσει — εἰ μέλλοι] „si (quod cogitas, quod postulas,) sufficere debet in locum tuum substitutus." Plat. Phaed. p. 105. B: εἰ γάρ ἔροιό με, ᾧ ἂν τί σώματι ἐγγένηται, θερμὸν ἔσται, οὐ τὴν ἀσφαλῆ σοι ἐρῶ ἀπόκρισιν ἐκείνην τὴν ἀμαθῆ, ὅτι ᾧ ἂν θερμότης. Matth. §. 524, 3. Rost. §. 121, 10. B. I. p. 629 sq. ed. VI. Recte Bornem. ex cod. Vat., quum Eton. etiam εἰ habeat, Anab. V, 6, 9. Εἰ δὲ καὶ δυνηθεῖτε τὰ — ὄρη κλέψαι —, ἥξετε ἐπὶ τοὺς ποταμούς pro vulg. Ἣν δὲ — δυνηθῆτε dedisse videtur.

ἄνευ γὰρ εὐνοίας] Columella XI, 1: „nec solum an perdidicerit (villicus) disciplinam ruris, sed an etiam domino fidem ac benevolentiam exhibeat, sine quibus nihil prodest villici summa scientia."

8 Σώκρατες, εὐνοίας ἄριστον ὁρῶ ὄν. Ἢν δὲ δὴ εὔνους
σοι γένηται, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ἡ τούτου ἕνεκα ἱκα-
νὸς ἔσται ἐπιτροπεύειν; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ ἑαυτοῖς εὔ-
νοι πάντες ὄντες ὡς εἰπεῖν ἄνθρωποι, πολλοὶ αὐτῶν
εἰσίν, οἳ οὐκ ἐθέλουσιν ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως αὐτοῖς
9 ἔσται ταῦτα, ἃ βούλονται εἶναί σφισι, τὰ ἀγαθά; Ἀλλὰ
καὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, τοιούτους ὅταν ἐπι-
τρόπους βούλωμαι καθιστάναι, καὶ ἐπιμελεῖσθαι δι-
10 δάσκω. Πῶς, ἔφην ἐγώ, πρὸς τῶν θεῶν; τοῦτο γὰρ
δὴ ἐγὼ παντάπασιν οὐ διδακτὸν ᾤμην εἶναι, τὸ ἐπι-
μελῆ ποιῆσαι. Οὐδὲ γάρ ἐστιν, ἔφη, ὦ Σώκρατες,
ἐφεξῆς γε οὕτως οἷόν τε πάντας διδάξαι ἐπιμελεῖς εἶναι.
11 Ποίους μὲν δή, ἐγὼ ἔφην, οἷόν τε; πάντως μοι σαφῶς
τούτους διασήμηνον. Πρῶτον μέν, ἔφη, ὦ Σώκρατες,

§. 8. A pr. m. εὔνοι σοι G.; εὔνου σοι A. — Iunt. Bas., II. om. ὄντες. — ἔτι καὶ C. — C. om. ἔσται. — In libris et edd. vett. excepta Cast. τι ἀγαθά, quod correxit Brod. — Post τι ἀγαθὰ desunt in L. omnia usque ad XIX, 15. sine ullo lacunae indicio.

§. 9. Vulg. ἐγὼ ante τοιούτους omisi cum G. A. C. D. edd. vett. — Vulg. βούλομαι correxit ex G. Zeun.

§. 10. Iunt. ἐπιμελεῖ; Cast. Bas. I. II. marg. Steph. Hal. ἐπιμελεῖς. — Edd. vett. excepta Cast. διδάξας; verum dant etiam Vill. Vict.

§. 8. **εὔνοι πάντες ὄντες — — πολλοὶ αὐτῶν**] Est haec appositio quam dicunt partitiva, de qua diserte agit Rost. §. 101, 3. b. annot. 3. ed. VI. Matth. §. 562, 1. not. Cf. Cyr. IV, 5, 37: καινὰ γὰρ ἡμῖν ὄντα τὰ παρόντα, πολλὰ αὐτῶν ἐστιν ἀσύντακτα, ubi plura huius generis affert Popp. Supra VII, 28. Infra XIV, 7. XVII, 2. Saupp. ad Comment. I, 2, 24.

ὡς εἰπεῖν] I. e. „fere," quod refer ad πάντες. Hellen. VII, 2, 2: ἐπιστρατευόντων δ' αὐτοῖς ὡς εἰπεῖν πάντων τῶν Ἑλλήνων, πιστοὶ διέμειναν. Supra III, 4.

§. 10. **τοῦτο**] Hoc pronomen tanquam introducit quae per epexegesin sequuntur, τὸ ἐπιμελῆ ποιῆσαι. Comment. IV, 7, 5: τὸ δὲ μέχρι τούτου ἀστρονομίαν μανθάνειν, μέχρι τοῦ καὶ τὰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ περιφορᾷ ὄντα καὶ τοὺς πλάνητάς τε καὶ ἀσταθμήτους ἀστέρας γνῶναι, ubi v. Saupp. Kühner. §. 631, 2. b. Matth. §. 439. not. 1. b. Cf. infra XIII, 1, 6.

ἐφεξῆς — πάντας] omnes secundum ordinem, i. e. omnino omnes. Sic Hellen. IV, 6, 4: ὡς δῃώσοι πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν ἐφεξῆς, totam terram, nulla eius parte praetermissa.

§. 11. **ἐπιμελεῖσθαι ποιῆσαι**] V. IX, 12. Cyr. III, 3, 12: ἐποίησε ἐρωτικῶς ἔχειν. IV, 5, 48: αἰσχύνεσθαι ἡμᾶς ἐποιήσατε. alibi.

§. 12. **οἵ γε τοῦ ὕπνου**] Sc. ἀκρατεῖς ὄντες.

αὐτὸς] spectat ad οἵ γε τοῦ ὕπνου. Hipparch. IV, 19: Κἂν μεταθέων γέ τις ἐπιγίγνηται

τοὺς οἴνου ἀκρατεῖς οὐκ ἂν δύναιο ἐπιμελεῖσθαι ποιῆ-
σαι· τὸ γὰρ μεθύειν λήθην ἐμποιεῖ πάντων τῶν πράττειν
δεομένων. Οἱ οὖν τούτου ἀκρατεῖς μόνοι, ἐγὼ ἔφην, 12
ἀδύνατοί εἰσιν ἐπιμελεῖς ἔσεσθαι, ἢ καὶ ἄλλοι τινές;
Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ οἵ γε τοῦ ὕπνου·
οὔτε γὰρ ἂν αὐτὸς δύναιτο καθεύδων τὰ δέοντα ποι-
εῖν οὔτε ἄλλους παρέχεσθαι. Τί οὖν; ἐγὼ ἔφην, οὗ- 13
τοι αὖ μόνοι ἀδύνατοι ἡμῖν ἔσονται ταύτην τὴν ἐπι-
μέλειαν διδαχθῆναι, ἢ καὶ ἄλλοι τινὲς πρὸς τούτοις;
Ἔμοιγέ τοι δοκοῦσιν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ οἱ τῶν
ἀφροδισίων δυςέρωτες ἀδύνατοι εἶναι διδαχθῆναι ἄλ-
λου τινὸς μᾶλλον ἐπιμελεῖσθαι ἢ τούτου· οὔτε γὰρ 14
ἐλπίδα οὔτ' ἐπιμέλειαν ἡδίονα ῥᾴδιον εὑρεῖν τῆς τῶν
παιδικῶν ἐπιμελείας, οὐδὲ μήν, ὅταν παρῇ τὸ πρα-

§. 11. G. A. D. Vict. *ἐπιμελεῖσθαι*, quod restitui. Vulg. *ἐπιμελεῖς*. — C. *πράττειν δυναμένων*.

§. 12. *μόνοι* dedit e Steph. II. et Cast. Zeun. Vulg. *μόνον*. — C. D. om. *Ναὶ μὰ Δί'* — *ἢ καὶ ἄλλοι τινὲς* (in §. 13.).

§. 13. A. om. *ἢ καὶ ἄλλοι τινὲς* — *εἶναι διδαχθῆναι*.

§. 14. Vict. *ῥᾷον*. — Vulg. *ὅταν παρείη*; Schneid. in cens. Oed. ed. Knst. p. 458., Dind. Kerst. corrigunt *παρῇ*; Orell. l. l. *παρειθῇ*.

κύων, ἣν μὲν ἥττων ᾖ, τούτῳ ἐπιγίγνεται (antea *οἱ λύκοι*). Vice versa Hier. III, 4. *αὐτάς*, quum antecedat *γυνή*. V. Bornem. Cyr. I, 6, 40. Bernh. Synt. p. 419.

ἄλλους παρέχεσθαι] Intellige *ποιοῦντας τὰ δέοντα*, ut XIV, 1. SCHNEID. Cyr. I, 6, 20: *πειθομένους παρέχεσθαι τοὺς στρατιώτας*. V. ad IV, 7.

§. 13. *οἱ τῶν ἀφροδισίων δυςέρωτες*] Columella: „Tum etiam sit a venereis amoribus aversus; quibus si se dederit, non aliud quidquam possit cogitare, quam illud, quod diligit. Nam vitiis eiusmodi pellectus animus nec praemium iucundius quam fructum libidinis, nec supplicium gravius quam frustrationem cupiditatis existimat." Sed *ἀφροδίσια* h. l. non sunt res venereae, sed potius idem, quod *παιδικά*, i. e. amasiae vel amasii. Sic Comment. I, 3, 8. *ἀφροδισίων* — *τῶν καλῶν*. V. Schneid. ad Comment. I, 3, 14. *Δυςέρως* autem est: „perdite, misere amans." De sententia cf. Cyr. V, 1, 7. Comment. I, 3, 11.

ἢ τούτου] Sc. *τῶν ἀφροδισίων*, vel potius *τοῦ ἐρᾶν*. Herbst. ad Xen. Comment. II, 2, 4. *τούτου* interpretatur *τοῦ τῶν ἀφροδισίων ἐπιθυμεῖν*.

§. 14. *ὅταν παρῇ*] Iunguntur quidem *ἐπειδὰν* et *ὁπόταν* cum optativo Cyr. I, 3, 11. VIII, 1, 44., sed altero loco modorum attractio quaedam, priore oratio obliqua obtinet. Aliter etiam habet Hipparch. VII, 4: *ἢν δὲ ἡ μὲν πόλις τρέπηται — τοὺς δὲ ἱππέας ἀξιώσεις*. Recte vero Hellen. I, 7, 18. *ἂν ὑμεῖς γέ μοι πεισθῆσθε* correxit Schneid., Vectig.

κτέον, τιμωρίαν χαλεπωτέραν εὐπετές ἐστι τοῦ ἀπὸ τῶν ἐρωμένων κωλύεσθαι. ὑφίεμαι οὖν καὶ οὓς ἂν τοιούτους γνῶ ὄντας μηδ' ἐπιχειρεῖν ἐπιμελητὰς τούτων τινὰς καθιστάναι.
15 Τί δέ, ἔφην ἐγώ, οἵτινες αὖ ἐρωτικῶς ἔχουσι τοῦ κερδαίνειν, ἦ καὶ οὗτοι ἀδύνατοί εἰσιν εἰς ἐπιμέλειαν τῶν κατ' ἀγρὸν ἔργων παιδεύεσθαι; Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, οὐδαμῶς γε, ἀλλὰ καὶ πάνυ εὐάγωγοί εἰσιν εἰς τὴν τούτων ἐπιμέλειαν· οὐδὲν γὰρ ἄλλο δεῖ ἢ δεῖξαι μόνον αὐτοῖς, ὅτι
16 κερδαλέον ἐστὶν ἡ ἐπιμέλεια. Τοὺς δὲ ἄλλους, ἔφην ἐγώ, εἰ ἐγκρατεῖς τέ εἰσιν ὧν σὺ κελεύεις καὶ πρὸς τὸ φιλοκερδεῖς εἶναι μετρίως ἔχουσιν, πῶς ἐκδιδάσκεις ὧν σὺ βούλει ἐπιμελεῖς γίγνεσθαι; Ἁπλῶς, ἔφη, πάνυ, ὦ Σώκρατες. ὅταν μὲν γὰρ ἐπιμελουμένους ἴδω, καὶ

εὑρεῖν post ἐστι addere voluit Leunclav. — Schneid. mavult μηδ' ἐπιχειρῶ.

§. 16. πρὸς τὸ φιλ., quod coniecit Steph., ex G. dedit Zeun. pro vulg. πρὸς τῷ. — πῶς monente Weiskio cum Kerstio scripsi pro vulg. ὅπως. — ὧν σὺ βούλει scripsit Zeun. e coniectura Brodaei, Stephano et Camerario probata; vulg. ὡς σὺ retinuit Rei-

V, 13. ἄν τις ἀδικῇ τὴν πόλιν Saupp. Nostro loco, quamvis τὸ πρακτέον saepius instare cogitandum sit, exspectatio tamen futuri eventus clare significatur, neque pro εὐπετές ἐστι (εὑρεῖν) dictum est εὕροις ἄν. Quare Schneideri emendationem recipere non dubitavi.

ὑφίεμαι — μηδ' ἐπιχειρεῖν] Verbum ὑφίεσθαι significat: „abstinere, desistere, etwas aufgeben," e. c. Hellen. VII, 2, 4: οὐδὲ ὣς ὑφίεντο (τοῦ σύμμαχοι εἶναι τοῖς Λακεδαιμονίοις). Cyr. VII, 5, 22: τοῦ μέγα φρονεῖν καὶ ἀπειθεῖν ὑφίενται. Additur autem infinitivis, qui pendent e verbis abstinendi, negativa particula μή simili ratione, atque iis, qui verbum ἀρνεῖσθαι et similia sequuntur: ἀπέχεσθαι — μὴ κλέπτειν infra XIV, 1. ἀπέχεσθαι μὴ ἱππεύειν Hipparch. IX, 5., ubi v. Saupp. Rost. §. 135, 6. b. α. Kühner. §. 717, 2. De omisso articulo v. supra ad XI, 17. Placet igitur, quod vertit Leuncl.: „quamobrem quoscunque tales esse animadverto, de iis remissius ago, ut ne quidem coner ipsos procuratores constituere."

§. 15. Τί δέ, — ἦ] Similiter propter plura verba interposita altera interrogandi particula subiicitur Cyr. I, 6, 12: τί γάρ, — ἦ μέμνησαι —;

ἐρωτικῶς ἔχουσι τοῦ κερδαίνειν] Cyr. III, 3, 12: κἀκείνους ἐποίησεν ἐρωτικῶς ἔχειν τοῦ ἤδη ποιεῖν τι. Hier. I, 21.

Οὐ μὰ Δί' — οὐδαμῶς γε] Cyr. V, 5, 18: Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐ μὲν δή, ubi v. Bornem.

κερδαλέον — ἡ ἐπιμέλεια] Vid. ad I, 3.

§. 16. πρὸς τὸ φιλοκερδεῖς εἶναι] Schneid. comparat supra I, 21: πάνυ σφοδρῶς πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι ἔχουσι.

πῶς ἐκδιδάσκεις] Intelle-

ἐπαινῶ καὶ τιμᾶν πειρῶμαι αὐτούς, ὅταν δὲ ἀμελοῦν-
τας, λέγειν τε πειρῶμαι καὶ ποιεῖν ὁποῖα δήξεται αὐ-
τούς. Ἴθι, ἐγὼ ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, καὶ τόδε μοι πα- 17
ραπράμενος τοῦ λόγου περὶ τῶν παιδευομένων εἰς
τὴν ἐπιμέλειαν δήλωσον περὶ τοῦ παιδεύεσθαι, εἰ οἷόν
τέ ἐστιν ἀμελῆ αὐτὸν ὄντα ἄλλους ποιεῖν ἐπιμελεῖς.
Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, οὐδέν γε μᾶλλον ἢ 18
ἄμουσον ὄντα αὐτὸν ἄλλους μουσικοὺς ποιεῖν. χαλε-
πὸν γάρ, τοῦ διδασκάλου πονηρῶς τι ὑποδεικνύοντος,
καλῶς τοῦτο ποιεῖν μαθεῖν, καὶ ἀμελεῖν γε ὑποδεικνύ-
οντος τοῦ δεσπότου, χαλεπὸν ἐπιμελῆ θεράποντα γενέ-
σθαι. ὡς δὲ συντόμως εἰπεῖν, πονηροῦ μὲν δεσπότου 19
οἰκέτας οὐ δοκῶ χρηστοὺς καταμεμαθηκέναι· χρηστοῦ
μέντοι πονηροὺς ἤδη εἶδον, οὐ μέντοι ἀζημίους γε.

sig. — Ald. Bas. I. II. *ἐπιμελὴς γίγν.* — *ἐπιμελουμένους* dedi ex G. A. C. D.; vulg. *ἐπιμελομένους*.

§. 17. Cum Schneidero Iacobs. *περὶ τοῦ παιδεύεσθαι* delere mavult.

§. 18. *γε* post *οὐδὲν* in G. omissum probat Schneid.

§. 19. *δὲ* post *ὡς* om. Bas. II.

cto verbo aliquo *ὅπως* pro *πῶς* positum esse videtur tantum, ubi alterius interrogationem repetit alter: Aristoph. Eqq. 128: *NI. καὶ πῶς; ΔΗ. ὅπως; ὁ χρησμὸς ἄντικρυς λέγει* (vide Rost. §. 123b. annot. 2.); vel ubi subauditur verbum aliquod timendi vel cavendi, ut Cyr. V, 4, 21: *καὶ ὅπως γε μηδὲ τὸ χωρίον ἡδέως ὁρῶσιν*. V. Rost. §. 122. annot. 4. Kühner. §. 837. not. 1.

§. 17. *περὶ τοῦ παιδεύεσθαι*] Iacobs. haec verba ex lemmate illorum, quae antecedunt, *περὶ τῶν παιδευομένων*, margini adscripto nata esse putat. Sed recte Heiland.: „In prioribus de educatione sermo est, quatenus pertinet ad eos, qui educantur, in posterioribus, quatenus pertinet ad eum ipsum, qui educat." Itaque probo Leunclavii versionem: „Age vero, inquam, Ischomache, nonnihil ab hac oratione de iis, qui ad diligentiam instituuntur, deflectens, etiam illud mihi de instituendi ratione declarato."

§. 18. *οὐδέν γε μᾶλλον*] nihilo certe magis. Comment. III, 9, 4: *προσερωτώμενος δέ, εἰ τοὺς ἐπισταμένους μὲν ἃ δεῖ πράττειν, ποιοῦντας δὲ τἀναντία, σοφούς τε καὶ ἐγκρατεῖς εἶναι νομίζοι· οὐδέν γε μᾶλλον, ἔφη, ἢ ἀσόφους τε καὶ ἀκρατεῖς· πάντας γὰρ οἶμαι κτλ.*

ἀμελεῖν γε] Aristot. Oec. 6: *οὐ γὰρ οἷόν τε, μὴ καλῶς ὑποδεικνύντος, καλῶς μιμεῖσθαι, οὔτ' ἐν τοῖς ἄλλοις οὔτ' ἐν ἐπιτροπείᾳ, ὡς ἀδύνατον μὴ ἐπιμελῶν δεσποτῶν ἐπιμελεῖς εἶναι τοὺς ἐφεστῶτας.* GOETTL.

§. 19. *ὡς δὲ συντόμως εἰπεῖν*] Non solum in hac affinibusque formulis particulam finalem *ὡς* iungi cum infinitivo contra Krügerum (Anab. III, 1, 38.) demonstrat Saupp. ad Comment. III, 8, 10. Eq. IV, 3. Cf. Rost. §. 122, 9. animadv. 3. Kühner. §. 826, 1.

τὸν δὲ ἐπιμελητικοὺς βουλόμενον ποιήσασθαί τινας καὶ ἐφορατικὸν δεῖ εἶναι τῶν ἔργων καὶ ἐξεταστικὸν καὶ χάριν θέλοντα τῶν καλῶς τελουμένων ἀποδιδόναι τῷ αἰτίῳ, καὶ δίκην μὴ ὀκνοῦντα τὴν ἀξίαν ἐπιθεῖναι τῷ ἀμελοῦντι. καλῶς δέ μοι δοκεῖ ἔχειν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ ἡ τοῦ βαρβάρου λεγομένη ἀπόκρισις, ὅτε βασιλεὺς ἄρα ἵππου ἐπιτυχὼν ἀγαθοῦ παχῦναι αὐτὸν ὡς τάχιστα βουλόμενος ἤρετο τῶν δεινῶν τινα ἀμφ' ἵππους δοκούντων εἶναι, τί τάχιστα παχύνει ἵππον· τὸν δ' εἰπεῖν λέγεται, ὅτι δεσπότου ὀφθαλμός. οὕτω δ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ τἆλλα μοι δοκεῖ δεσπότου ὀφθαλμὸς τὰ καλά τε κἀγαθὰ μάλιστα ἐργάζεσθαι.

Iunt. Bas. II. θέλοντι — ὀκνοῦντι.

§. 20. A. C. D. om. ἔχειν. — A. λεγομένου. — A. C. D. ὁ βασιλεὺς. — Vulg. ἵππῳ — ἀγαθῷ correxit Zeun.; in G. est a pr. m. ἵππου — ἀγαθῷ, sed correctum ἀγαθοῦ. — λέγεται om. A. C. D. Ald. — G. οὕτως. — C. D. τὰ καλὰ κἀγαθὰ.

§. 20. ἡ τοῦ βαρβάρου — ἀπόκρισις] Aristot. Oec. 6: καὶ τὸ τοῦ Πέρσου καὶ τὸ τοῦ Λίβυος ἀπόφθεγμα εὖ ἂν λέγοι· ὁ μὲν γὰρ ἐρωτηθεὶς, τί μάλιστα ἵππον πιαίνει, ὁ τοῦ δεσπότου ὀφθαλμός, ἔφη· ὁ δὲ Λίβυς ἐρωτηθεὶς, ποία κόπρος ἀρίστη, τὰ τοῦ δεσπότου ἴχνη, ἔφη. Aesch. Pers. v. 165: ὄμμα γὰρ δόμων νομίζω δεσπότου παρουσίαν. Simile dictum est Catonis apud Plin. H. N. XVIII, 5: „frontem domini plus prodesse quam occipitium."

ἵππου — ἀγαθοῦ] Ἐπιτυγχάνειν τινός est: „nancisci aliquid;" sed ἐπιτυγχάνειν τινί semper est: „incidere": Anab. I, 9, 25: λέγων, ὅτι οὔπω δὴ πολλοῦ χρόνου τούτου ἡδίονι οἴνῳ ἐπιτύχοι. III, 4, 8. IV, 1, 9.

δεινῶν — δοκούντων εἶναι] De hac attractione vide Rost. §. 127.

ὅτι δεσπότου ὀφθαλμός] Saepe ὅτι introducit orationem rectam. Anab. I, 6, 8: Εἰπόντος δὲ τοῦ Ὀρόντου, ὅτι οὐδὲν ἀδικηθείς, ubi v. Krüger.

CAPUT XIII.

ARGUMENTUM.

Exponitur esse instituendos villicos, quid, quando et quomodo quaeque res sit expedienda vel administranda; insuper aliis servis imperandi artem illis debere imbui, quod qua ratione peragat, exponit Ischomachus.

"Οταν παραστήσῃς τινί, ἔφην ἐγώ, τοῦτο καὶ πάνυ 1
ἰσχυρῶς, ὅτι δεῖ ἐπιμελεῖσθαι ὧν ἂν σὺ βούλῃ, ἦ ἱκα-
νὸς ἤδη ἔσται ὁ τοιοῦτος ἐπιτροπεύειν, ἢ τι καὶ ἄλλο
προςμαθητέον αὐτῷ ἔσται, εἰ μέλλει ἐπίτροπος ἱκανὸς
ἔσεσθαι; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἔτι μέντοι 2
λοιπὸν αὐτῷ ἐστι γνῶναι, ὅ τι τε ποιητέον καὶ ὁπότε
καὶ ὅπως, εἰ δὲ μή, τί μᾶλλον ἐπιτρόπου ἄνευ τού-
των ὄφελος ἢ ἰατροῦ, ὃς ἐπιμελοῖτο μὲν κάμνοντός
τινος πρωΐ τε ἰὼν καὶ ὀψέ, ὅ τι δὲ συμφέρον τῷ κά-
μνοντι ποιεῖν εἴη, τοῦτο μὴ εἰδείη; Ἐὰν δὲ δὴ καὶ 3
τὰ ἔργα μάθῃ ὡς ἔστιν ἐργαστέα, ἔτι τινός, ἔφην ἐγώ,
προςδεήσεται, ἢ ἀποτετελεσμένος ἤδη οὗτός σοι ἔσται
ἐπίτροπος; Ἄρχειν γε, ἔφη, οἶμαι δεῖν αὐτὸν μαθεῖν
τῶν ἐργαζομένων. Ἦ οὖν, ἔφην ἐγώ, καὶ σὺ ἄρχειν 4
ἱκανοὺς εἶναι παιδεύεις τοὺς ἐπιτρόπους; Πειρῶμαί
γε δή, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. Καὶ πῶς δή, ἔφην ἐγώ,
πρὸς τῶν θεῶν τὸ ἀρχικοὺς εἶναι ἀνθρώπων παιδεύ-
εις; Φαύλως, ἔφη, πάνυ, ὦ Σώκρατες, ὥςτε ἴσως ἂν
καὶ καταγελάσαις ἀκούων. Οὐ μὲν δὴ ἄξιόν γ', ἔφην 5

Cap. XIII. §. 1. Cast. Zeun. seqq. edd. addunt δὲ post ὅταν. — D. παραστήσας; Vict. παραστάσῃς. — C. μέλλοι.

§. 3. G. A. C. D. Viet. Iunt. Steph. I. Ἐὰν δὲ μή; marg. A. Cast. Bas. II. δὲ μὴν; Ald. Steph. II. Bach. prorsus delent μή; δὲ δὴ dedit Zeun. ex Camerar. Volat. et Streb. verss. — Iunt. Bas. II. Zeun. ἔτι τίνος: Cast. ἢ ἔτι τινὸς; G. a pr. m. ἐστι τίνος, sed corr. — ἔφη, οἶμαι dedit Zeun. ex G. et Wels. pro vulg. ἔφην.

§. 4. Ald. ἱκανός. — G. γε δέ, ἔφη. — ἔφη post φαύλως, quod om. edd. vett., addunt etiam Vill. Vict. — G. καταγελάσας, quod natum esse ex κατεγέλασας suspicatur Schneid.

§. 5. Schneid. malebat οὐ μέντοι.

Cap. XIII. §. 1. "Οταν] De omisso δέ v. ad XI, 24.

παραστήσῃς] Rep. Lac. XIII, 8 (ed. Haas.): οὐ γὰρ ἐβουλήθη οὔτε τοῖς βασιλεῦσι τυραννικὸν φρόνημα παραστῆσαι οὔτε τοῖς πολίταις φθόνον ἐμποιῆσαι τῆς δυνάμεως. Cf. Haas. ad III, 2.

τοῦτο — ὅτι] De τοῦτο introducente ea, quae adduntur per epexegesin, v. ad XII, 10. Anab. II, 6, 18: εὔδηλον αὖ καὶ τοῦτο εἶχεν, ὅτι τούτων οὐδὲν ἂν θέλοι κτᾶσθαι μετὰ ἀδικίας. III, 1, 43. V, 7, 7. Hier. I, 17. Infra XV, 7. XVIII, 10.

§. 2. εἰ δὲ μή] Scil. γνοίη. V. ad XV, 2.

ποιεῖν] Verba sic iungas: ὅ τι δὲ τῷ κάμνοντι συμφέρον εἴη ποιεῖν. De infinitivo ποιεῖν v. ad IV, 3.

§. 5. Οὐ μὲν δὴ ἄξιόν γ'] Anab. II, 2, 3: οὐ μὲν δὴ αὐτοῦ γε μένειν οἷόν τε. III, 2, 14: οὐ μὲν δὴ τοῦτό γε ἐρῶ, vel, ubi γε traiectum est, Cyr. VI, 3, 10: οὐ

λαμβάνει τι ὧν δεῖται, ὅταν δὲ ἀμελῇ, κολάζεται. ἀν- 9
θρώπους δ' ἔστι πιθανωτέρους ποιεῖν καὶ λόγῳ, ἐπι-
δεικνύοντα, ὡς συμφέρει αὐτοῖς πείθεσθαι, τοῖς δὲ
δούλοις καὶ ἡ δοκοῦσα θηριώδης παιδεία εἶναι πάνυ
ἐστὶν ἐπαγωγὸς πρὸς τὸ πείθεσθαι διδάσκειν· τῇ γὰρ
γαστρὶ αὐτῶν ἐπὶ ταῖς ἐπιθυμίαις προσχαριζόμενος ἂν
πολλὰ ἀνύτοις παρ' αὐτῶν. αἱ δὲ φιλότιμοι τῶν φύ-
σεων καὶ τῷ ἐπαίνῳ παροξύνονται. πεινῶσι γὰρ τοῦ
ἐπαίνου οὐχ ἧττον ἔνιαι τῶν φύσεων ἢ ἄλλαι τῶν σί-
των τε καὶ ποτῶν. ταῦτά τε οὖν, ὅσαπερ αὐτὸς ποιῶν 10
οἶμαι πιθανωτέροις ἀνθρώποις χρῆσθαι, διδάσκων οὓς
ἂν ἐπιτρόπους βούλωμαι καταστῆσαι καὶ τάδε συλ-
λαμβάνω αὐτοῖς· ἱμάτιά τε γὰρ, ἃ δεῖ παρέχειν ἐμὲ
τοῖς ἐργαστῆρσι, καὶ ὑποδήματα οὐχ ὅμοια πάντα ποιῶ,
ἀλλὰ τὰ μὲν χείρω, τὰ δὲ βελτίω, ἵνα ᾖ τὸν κρείττω
τοῖς βελτίοσι τιμᾶν, τῷ δὲ χείρονι τὰ ἥττω διδόναι.
πάνυ γάρ μοι, ἔφη, δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἀθυμία ἐγ- 11

om. γὰρ post τῇ. — A. om: καὶ τῷ ἐπαίνῳ — τῶν φύσεων. — Innt. Bas. II. πειρῶσι.

§. 10. Weiskio et Schneidero monentibus aut ταῦτά τε esse mutanda, aut διδάσκω scribendum, Reisig. correxit postremum vocabulum, Kerst. coniicit τοιαῦτα οὖν — διδάσκων. — G. A. D. Ald. βούλομαι. — ἃ δεῖ revocavi ex G. A. C. D. Vict. pro vulg. ὅσα δεῖ. — C. ἐργαστῆσι. — A. C. D. Bas. I. II. κρείσσω.

§. 11. G. A. C. D. δοκεῖ, ἔφη.

ubi utrumque numerum uno loco videas coniunctum: Resp. Lac. VII, 4.

§. 10. *ταῦτά τε οὖν*] Particula τὲ semel posita imprimis apud Thucydidem et Xenophontem saepius nectit enuntiata: Thucyd. I, 50: τούς τε αὐτῶν φίλους — ἀγνοοῦντες ἔκτεινον. I, 22. κτῆμά τε κτλ. Xen. Cyr. VIII, 4, 2: ἐπί τε τοῖς ἐμοῖς καλοῖς πολὺ μᾶλλον ἐμοῦ ἀγάλλεται καὶ ἥδεται. Cf. Kühner. §. 722, 7. — Camerar. καὶ τάδε συλλ. recte vertit: „insuper hoc quoque adiumenti ipsis a me affero." Verbo συλλαμβάνειν accusativus subiungitur etiam Cyr. III, 1, 28. VII, 5, 49. — Ceterum servato participio διδάσκων oratio etiam erit concinnior, siquidem in participio latet haec notio: „quoniam doceo."

ἱμάτιά τε γὰρ] Inservit γὰρ explicando pronomini τάδε. Sic Comment. I, 1, 6: ἀλλὰ μὴν ἐποίει καὶ τάδε πρὸς τοὺς ἐπιτηδείους· τὰ μὲν γὰρ κτλ., ubi v. Herbst. Matth. §. 615. Buttm. §. 149. p. 436. Cf. VI, 6.

οὐχ ὅμοια πάντα] Cf. Aristot. Oec. 5: ὥσπερ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅταν μὴ γίνηται τοῖς βελτίοσι βέλτιον, μηδὲ ἆθλα ᾖ ἀρετῆς καὶ κακίας, γίνονται χείρους, οὕτω καὶ περὶ οἰκέτας κτλ. Idem libertatem adeo pretium villico esse proponendam dicit: Δίκαιον γὰρ καὶ συμφέρον τὴν ἐλευθερίαν κεῖσθαι ἆθλον.

γίγνεσθαι τοῖς ἀγαθοῖς, ὅταν ὁρῶσι τὰ μὲν ἔργα δι'
αὐτῶν καταπρασσόμενα, τῶν δὲ ὁμοίων τυγχάνοντας
ἑαυτοῖς τοὺς μήτε πονεῖν μήτε κινδυνεύειν ἐθέλοντας,
12 ὅταν δέῃ. αὐτός τε οὖν οὐδ' ὁπωστιοῦν τῶν ἴσων
ἀξιῶ τοὺς ἀμείνους τοῖς κακίοσι τυγχάνειν, τούς τε
ἐπιτρόπους, ὅταν μὲν εἰδῶ διαδεδωκότας τοῖς πλείστου
ἀξίοις τὰ κράτιστα, ἐπαινῶ, ἢν δὲ ἴδω ἢ κολακεύμασί
τινα προτιμώμενον ἢ καὶ ἄλλῃ τινὶ ἀνωφελεῖ χάριτι,
οὐκ ἀμελῶ, ἀλλ' ἐπιπλήττω καὶ πειρῶμαι διδάσκειν,
ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐδ' αὐτῷ σύμφορα ταῦτα ποιεῖ.

C. D. ἐγγίνεσθαι. — G. A. C. D. Bas. I. II. καταπρασσόμενα pro vulg. καταπραττόμενα. — A. C. D. Iunt. Bas. II. τυγχάνοντα.

§. 12. G. τούς τ' ἐπιτρόπους. — Pro εἰδῶ flagitante Dindorfio dedit Kerst. ἴδω, quod vertunt Streb. Camerar. Volat. Leunclav. — καὶ ante ἄλλῃ om. A. — D. om. ἀνωφελεῖ. — αὐτῷ cum Steph. II. Dind. Kerst.; antea αὑτῷ.

§. 12. εἰδῶ] Reiicio ἴδω. Nam satis differunt quae mox sequuntur, ἢν δὲ ἴδω — τινα προτιμώμενον, et XII, 16, quem locum Kerst. comparari iubet, ab hoc loco. Illic sunt praesentis temporis participia, hic habes participium perfecti.

CAPUT XIV.

ARGUMENTUM.

A furandi libidine longissime absit villicus oportet. Hoc ut assequatur, Ischomachus legibus utitur tum patriis, tum Persicas adhibet, quae ea re valde commendantur, quod poenis non solum deterreant a male factis, sed praemiis etiam propositis alliciant ad bene faciendum.

---

1 Ὅταν δέ, ὦ Ἰσχόμαχε, ἔφην ἐγώ, καὶ ἄρχειν ἤδη
ἱκανός σοι γένηται, ὥςτε πειθομένους παρέχεσθαι, ἢ
ἀποτετελεσμένον τοῦτον ἡγῇ ἐπίτροπον, ἢ ἔτι τινὸς προς-
2 δεῖται ὁ ταῦτα ἔχων, ἃ σὺ εἴρηκας; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη

Cap. XIV. §. 1. Prius ἤδη abesse mavult Schneid., alterum vulg. ante τοῦτον positum omisi cum A. C. D. G. edd. vett.

ὁ Ἰσχόμαχος, τοῦ τε ἀπέχεσθαι τῶν δεσποσύνων καὶ
μὴ κλέπτειν. εἰ γὰρ ὁ τοὺς καρποὺς μεταχειριζόμενος
τολμῴη ἀφανίζειν, ὥςτε μὴ λείπειν λυσιτελοῦντας τοῖς
ἔργοις, τί ἂν ὄφελος εἴη τὸ διὰ τῆς τούτου ἐπιμε-
λείας γεωργεῖν; Ἦ καὶ ταύτην οὖν, ἔφην ἐγώ, τὴν 3
δικαιοσύνην σὺ ὑποδύῃ διδάσκειν; Καὶ πάνυ, ἔφη ὁ
Ἰσχόμαχος· οὐ μέντοι γε πάντας ἐξ ἑτοίμου εὑρίσκω
ὑπακούοντας τῆς διδασκαλίας ταύτης. καίτοι τὰ μὲν 4
καὶ ἐκ τῶν Δράκοντος νόμων, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῶν Σό-
λωνος πειρῶμαι, ἔφη, λαμβάνων ἐμβιβάζειν εἰς τὴν
δικαιοσύνην τοὺς οἰκέτας. δοκοῦσι γάρ μοι, ἔφη, καὶ
οὗτοι οἱ ἄνδρες θεῖναι πολλοὺς τῶν νόμων ἐπὶ δι-
καιοσύνης τῆς τοιαύτης διδασκαλίᾳ. γέγραπται γὰρ 5
ζημιοῦσθαι ἐπὶ τοῖς κλέμμασι, καὶ δεδέσθαι, ἤν τις

§. 2. Codd. Strebaei δεσποσίων. — G. a pr. m. τολμῷν.

§. 3. C. D. Ἦ καὶ ταύτην, ὡς ἔφην ἐγώ. — Cum Camerario Zeun. ὑποδύει.

§. 4. τῶν post ἐκ om. G. — C. D. ἐμβιβάζων. — Vulg. ἐπὶ δικαιοσύνῃ τῆς τοιαύτης διδασκαλίας; Bach. ἐπὶ τοιαύτῃ διδασκαλίᾳ τῆς δικαιοσύνης; Zeun. ἐπὶ τῇ δικαιοσύνης τῆς τοιαύτης διδασκαλίᾳ; Weisk. ἐπὶ δικαιοσύνης τοιαύτῃ διδασκαλίᾳ; Schneid. seclusit verba τῆς τοιαύτης διδασκαλίας; Reisig. coniecit: ἐπὶ δικαιοσύνης τῆς τοιαύτης (deleto διδασκαλίας); Iacobs. ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διδασκαλίᾳ; Dind. ἐπὶ δικαιοσύνης τῆς τοιαύτης διδασκαλίᾳ.

§. 5. A. δεδιέσθαι; Vict. δεδόσθαι. — Schneid. cum Weiskio mavult δεδέσθαι τοὺς ἐγχειροῦντας, καὶ θανατοῦσθαι, ἤν τις ἁλῷ ποιεῖν.

Cap. XIV. §. 2. λυσιτελοῦντας] refer ad καρπούς, h. e. fructus tale lucrum afferentes, quale par est pro impensis et operibus. Sic XX, 21: τὰ ἔργα μὴ τελεῖσθαι λυσιτελούντως πρὸς τὴν δαπάνην.

ὄφελος — τὸ] Quidni τοῦ scripserit Xenophon, ut tot aliis in locis? SCHNEID., cui respondet Reisig.: „ne tanta genitivorum multitudo in unum locum coagmentaretur.'' Sed v. Cyr. VII, 5, 80: τί δῆτα ἡμῖν ὄφελος καταπρᾶξαι ἃ ἐπιθυμοῦμεν; Hellen. I, 1, 35: οὐδὲν ὄφελος ἔφη εἶναι τοὺς μετ' αὐτοῦ πολὺν ἤδη χρόνον Ἀθηναίους εἴργειν τῆς γῆς.

§. 3. ὑποδύῃ] De altera forma Xenophonti minus usitata v. Popp. Cyr. praef. p. XXXVIII. Bornem. ad Cyr. I, 4, 12. Kühner. exc. II. ad Comment. p. 488. prorsus abhorruisse ab usu formae ει Xenophontem contendit.

§. 4. ἐμβιβάζειν] facto et exemplo impellere et ducere. Simile est προςβιβάζειν τῷ λόγῳ, de quo dictum ad Comment. I, 2, 17. SCHNEID.

ἐπὶ δικαιοσύνης τῆς τοιαύτης διδασκαλίᾳ] Pessime consuluit huic loco Schneid. Sublatis enim his verbis diceretur multas tantum, non omnes Draconis et Solonis leges spectasse iustitiam.

ἀλῷ ποιῶν, καὶ θανατοῦσθαι τοὺς ἐγχειροῦντας. δῆλον οὖν, ἔφη, ὅτι ἔγραφον αὐτὰ βουλόμενοι ἀλυσι-
6 τελῆ ποιῆσαι τοῖς ἀδίκοις τὴν αἰσχροκέρδειαν. ἐγὼ οὖν, ἔφη, καὶ τούτων προσφέρων ἔνια καὶ ἄλλα τῶν βασιλικῶν νόμων προσφερόμενος πειρῶμαι δικαίους περὶ
7 τὰ διαχειριζόμενα ἀπεργάζεσθαι τοὺς οἰκέτας. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ οἱ νόμοι ζημίαι μόνον εἰσὶ τοῖς ἁμαρτάνουσιν, οἱ δὲ βασιλικοὶ νόμοι οὐ μόνον ζημιοῦσι τοὺς ἀδικοῦντας, ἀλλὰ καὶ ὠφελοῦσι τοὺς δικαίους· ὥστε ὁρῶντες πλουσιωτέρους γιγνομένους τοὺς δικαίους τῶν ἀδίκων πολλοὶ καὶ φιλοκερδεῖς ὄντες εὖ μάλα ἐπιμέ-
8 νουσι τῷ μὴ ἀδικεῖν. οὓς δ' ἂν αἰσθάνωμαι, ἔφη, ὅμως

C. om. ἔφη post οὖν, deinde ποιῆσαι. — αἰσχροκέρδειαν ex A. C. D. marg. Steph. restituit Zeun.; vulg. αἰσχροκερδίαν retinuit Weisk.

§. 6. C. Vict. καὶ τούτων, ἔφη; D. om. ἔφη. — G. A. C. D. Vict. προςφέρων, sed in A. deletur ς. — Vulgato προφερόμενος suadente Ernestio substituerunt Zeun. et seqq. edd. προςφερόμενος, quod habent G. A., sed in A. ς deletur; Schneid. praeferre videtur vulg. προφέρων — προφερόμενος; Kerst. monente Hermanno corrigit: ἐγὼ οὖν, ἔφη, καὶ τούτων προςφέρων ἔνια καὶ ἄλλα τῶν

§. 5. τοὺς ἐγχειροῦντας] Saepius ἐγχειρεῖν significat: „impetum facere in hostem": Cyr. VII, 1, 9: ἐγχειρῶμεν τοῖς πολεμίοις. Hellen. IV, 5, 16: ἐγίγνοντο οἱ — πολέμιοι θρασύτεροί τε καὶ ἀεὶ πλείους οἱ ἐγχειροῦντες. Hipparch. V, 3: θάρσος αὐτοῖς ἐμποιεῖν, ὡς ἐγχειρῶσιν. Quid igitur? nonne h. l. οἱ ἐγχειροῦντες sunt „qui impetum facere conantur in eum, quem spoliare volunt?" Ita supersedeamus quam Weisk. et Schneid. probant verborum transpositione.

§. 6. προςφέρων — προςφερόμενος] Si genuinum est προφέρων, de qua re dubito, verte: „proponens, in medium proferens." Sed sententiae aptius esse videtur προςφέρων, i. e. „adhibens." Sic λόγον προςφέρειν τινί similiaque dicuntur, quanquam exempla huic prorsus paria in promptu non habeo. Quia autem leges a Persis petitae, antequam Graecis adhibeantur, aliquo modo eorum ingenio vel moribus debent accommodari, subiicitur προςφερόμενος, i. e. „curans, ut adhibeantur." V. Matth. §. 492. c. Rost. §. 113. p. 552. Hart. §. 714, 5. — βασιλικῶν νόμων Vales. ad Harpocr. p. 210. interpretatur: „sacras Eumolpidarum leges," de quibus Lysias p. 108. ed. Taylor., quoniam βασιλεὺς mysteriis praeesset. In eandem sententiam disputat Goettl. ad Philod. p. 194. comparans Athen. VI, 5, 27. p. 234. F. p. 235. C. Sed rectius Bach. et Zeun. collatis iis, quae sequuntur, censent intelligere Xenophontem regum Persarum instituta, qualia commemorantur supra IV, 8 seqq. Cyr. I, 6, 20. VII, 5, 35. VIII, 1, 26. Cf. etiam I, 2, 3. VIII, 1, 4. 39. 6, 11. Ut Persarum rex κατ' ἐξοχὴν dicitur βασιλεύς, sic βασιλικός de eodem rege intelligendum est; v. Sturz. Lex. Xen. s. v.

§. 7. καὶ φιλοκερδεῖς ὄντες] quamvis lucri sint studiosi. V. ad XII, 8.

καὶ εὖ πάσχοντας ἔτι ἀδικεῖν πειρωμένους, τούτους
ὡς ἀνηκέστους πλεονέκτας ὄντας ἤδη καὶ τῆς χρήσεως
ἀποπαύω. οὓς δ' ἂν αὖ καταμάθω μὴ τῷ πλέον ἔχειν 9
μόνον διὰ τὴν δικαιοσύνην ἐπαιρομένους δικαίους εἶ-
ναι, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπαινεῖσθαι ἐπιθυμοῦντας ὑπ' ἐμοῦ,
τούτοις ὥςπερ ἐλευθέροις ἤδη χρῶμαι, οὐ μόνον πλου-
τίζων, ἀλλὰ καὶ τιμῶν ὡς καλούς τε κἀγαθούς. τού- 10
τῳ γάρ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, διαφέρειν ἀνὴρ
φιλότιμος ἀνδρὸς φιλοκερδοῦς, τῷ ἐθέλειν ἐπαίνου καὶ
τιμῆς ἕνεκα καὶ πονεῖν ὅπου δεῖ καὶ κινδυνεύειν καὶ
αἰσχρῶν κερδῶν ἀπέχεσθαι.

βασιλικῶν νόμων πειρῶμαι. — G. τὰ χειριζόμενα.
§. 7. C. οὐ μόνους.
§. 8. Cum Coraio ad Theophr. Charact. p. 338. pro χρήσεως Schneid. dedit χειρίσεως; Reisig. mavult κτήσεως.
§. 9. A. τὸ πλέον μόνον — δικαιοσύνην ἔχειν ἐπαινουμένους. — G. A. C. D. edd. vett. τῷ ἐπαινεῖσθαι. — G. ὅσα τε ἐλευθερίοις; Vict. ὅσα περ. — G. τε καὶ ἀγαθούς.
§. 10. Vict. τοῦτο γάρ. — G. A. C. D. edd. vett. τοῦ ἐθέλειν.

§. 8. ὅμως καὶ εὖ πάσχοντας] V. ad II, 4.
τῆς χρήσεως] Hoc restitui cum Dindorfio. Kerst. praeeunte Camerario interpretatur: „non amplius iis utor." Ego praeferam hanc interpretationem: „removeo ab usu (qui cum administratione coniunctus est)."
§. 10. τούτῳ — τῷ ἐθέλειν] Cf. Hier. VII, 3: τούτῳ (δοκεῖ) διαφέρειν ἀνὴρ τῶν ἄλλων ζώων, τῷ τιμῆς ὀρέγεσθαι. V. ad XII, 10. Advertant tirones verbi ἐθέλειν significationem quum omnino, tum h. l. satis discedere ab ea, quam plerumque habet nostrum „wollen." Cf. Comment. III, 3, 9. alibi.

CAPUT XV.

ARGUMENTUM.

Socratis rogatu iam transit Ischomachus ad ipsius agriculturae praecepta. Praefatur autem ita, ut ostendat illam per se esse cognitu facilem, et a rusticis ob mores ingenuos, quibus sint praediti, libenter tradi, quidquid interrogentur: illos enim hoc in genere praestare artificibus, qui, vel invidia vel lucro ducti, studiose celent quae in quaque arte sint praestantissima. Qua narratione Socrates ita allicitur, ut statim illa praecepta percipere flagitet.

1 Ἀλλὰ μέντοι ἐπειδάν γε ἐμποιήσῃς τινὶ τὸ βούλεσθαί σοι εἶναι τἀγαθά, ἐμποιήσῃς δὲ τῷ αὐτῷ τούτῳ ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως ταῦτά σοι ἐπιτελῆται, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐπιστήμην κτήσῃ αὐτῷ, ὡς ἂν ποιούμενα ἕκαστα τῶν ἔργων ὠφελιμώτερα γίγνοιτο, πρὸς δὲ τούτοις ἄρχειν ἱκανὸν αὐτὸν ποιήσῃς, ἐπὶ δὲ τούτοις πᾶσιν ἥδηταί σοι τὰ ἐκ τῆς γῆς ὡραῖα ἀποδεικνύων ὅ τι πλεῖστα, ὥσπερ σὺ σαυτῷ, οὐκέτι ἐρήσομαι περὶ τούτου, εἰ ἔτι τινὸς ὁ τοιοῦτος προσδεῖται· πάνυ γάρ μοι δοκεῖ ἤδη πολλοῦ ἂν ἄξιος εἶναι ἐπίτροπος ὢν τοιοῦτος. ἐκεῖνο μέντοι, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, μὴ ἀπολίπῃς, ὃ ἡμῖν ἀργότατα ἐπιδεδράμηται τοῦ λόγου.

Cap. XV. §. 1. G. Innt. σε εἶναι. — C. D. σοι ταῦτα. — A. a pr. m. C.D. edd. vett. ἐπιτελεῖται; G. ἐπιμελῆται. — Borнem. coniecit κτίσῃς αὐτῷ. — Vulg. ἤδη τέ σοι — ἀποδεικνύων, quod suadentibns Stephano, Welsio, Bachio Schneid. mutavit in ἀποδεικνύοντα, comprobatum etiam Reisigio; Hermann. dedit ἥδηταί σοι — ἀποδεικνύων, receptum a Dind. et Kerstio.

§. 3. Suadente Ernestio Schneid. et cum eo Dind. et Reisig. vulgatnm sectionum ordinem ita immutaveruut, ut, quae nobis sunt

Cap. XV. §. 1. ὅπως — ἐπιτελῆται] Post verbum ἐπιμελεῖσθαι et similia, quae curam significant, ὅπως (i. e. quomodo) iungitur cum coniunctivo sine ἄν, quia his verbis deliberandi aliqua notio inest. Supra XI, 8. Anab. III, 1, 38. R. Eq. II, 3. Hipparch. I, 3. Saupp. Comment. II, 2, 6. Bornem. Symp. VIII, 25. Poppo de part. ἄν in Miscc. Critt. Vol. I. P. I. p. 40. Rost. §. 122, 10. b.

κτήσῃ αὐτῷ] Bornem. ἐπιστήμην κτίσῃς αὐτῷ eodem sensu intelligi vult, quo κτίζειν τέχνην dici docet Steph. Thes. T. IV. p. 1306. Sed non opus est coniectura. Cf. Cyr. III, 3, 3: ἀπὸ δὲ τῶν λοιπῶν κτῶ καὶ σαυτῇ καὶ τῷ ἀνδρὶ καὶ ταῖς θυγατράσι καὶ τοῖς υἱοῖς, ὅ τι κεκτημένοι καὶ κεκοσμημένοι κάλλιον καὶ ἥδιον τὸν αἰῶνα διάξετε. Hier. XI, 13: κτῶ δὲ αὐτῇ συμμάχους.

§. 2. εἰ δὲ μή, — εἰ μὴ] Haec spectare videntur ad incomptum illud dicendi genus, quo nonnunquam utitur Xenophon. Ad εἰ δὲ μή intelligas μάθοι. Ceterum de εἰ δὲ μή non praegresso εἰ μή cf. supra XIII, 2. Anab. VII, 7, 17. Accipias hanc formulam tanquam adverbium significans „alioquin," cui explicando inserviunt εἰ μή τις ἐπίσταιτο κτλ. Alius generis sunt loci, quibus εἰ δὲ μή post negativam sententiam positum esse videtur pro εἰ δέ, de quibus v. ad III, 12.

§. 3. ἐνταῦθα] Sane mireris, quomodo fieri potuerit, ut quibusdam viris doctis illa, quam Ernestius commendaverat, sectionum collocatio multo praestantior esse videretur quam vulgata. Nam cur se ipse interpellet Socrates per Ἀλλὰ ταῦτα κτλ. (§. 3. Schneid.) atque uno tenore quae sequuntur verba usque ad

Τὸ ποῖον; ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. Ἔλεξας δήπου, ἔφην ἐγώ, 2
ὅτι μέγιστον εἴη μαθεῖν, ὅπως δεῖ ἐξεργάζεσθαι ἕκαστα·
εἰ δὲ μή, οὐδὲ τῆς ἐπιμελείας ἔφησθα ὄφελος οὐδὲν γί-
γνεσθαι, εἰ μή τις ἐπίσταιτο ἃ δεῖ καὶ ὡς δεῖ ποιεῖν. ἐν- 3
ταῦθα δὴ εἶπεν ὁ Ἰσχόμαχος, Τὴν τέχνην με ἤδη, ὦ
Σώκρατες, κελεύεις αὐτὴν διδάσκειν τῆς γεωργίας; Αὕ-
τη γὰρ ἴσως, ἔφην ἐγώ, ἤδη ἐστὶν ἡ ποιοῦσα τοὺς μὲν
ἐπισταμένους αὐτὴν πλουσίους, τοὺς δὲ μὴ ἐπισταμέ-
νους πολλὰ πονοῦντας ἀπόρως βιοτεύειν. Νῦν τοίνυν, 4
ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ταύτης τῆς
τέχνης ἀκούσῃ. τὸ γὰρ ὠφελιμωτάτην οὖσαν καὶ ἡδί-
στην ἐργάζεσθαι καὶ καλλίστην καὶ προσφιλεστάτην
θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις, ἔτι πρὸς τούτοις καὶ ῥᾴστην

3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, sic sint ordinatae: 5, 6, 7, 8, 9, 3, 4; veterem ordinem, quem copiose et ad persuadendum accommodate defendit Bornem. in Miscc. Critt. Vol. II. Part. I. p. 140 seqq., restituit Kerst. — Vulg. *ὡς ἔφην ἐγὼ* correxit cum Steph. Zeun. — G. *ἡ μὲν ποιοῦσα τοὺς ἐπιστ.* — Reisig. malebat *πόλλ' ἀποροῦντας βιοτεύειν.*

§. 4. G. a pr. m. *ἀκοῦσαι.*

τὴν τέχνην (§. 8. Schneid.) continuet, ex iis, quae (ap. Schneid.) antecedunt, satis idoneam causam elicere non possis. Si vero vulgato loco retinueris verba *Ἀλλὰ ταῦτα*, facile intelligitur Socratem, ut tandem aliquando de ipsa agricultura audiat urgentem, quum iterum declinet Ischomachus (nimirum ad *φιλανθρωπίαν τῆς τέχνης*, §. 4.), iam simulata indignatione interrumpere disserentem (§. 5.), quod hucusque pertractatum et absolutum sit, in memoriam revocare atque, quod reliquum sit, munere (usque ad §. 9.). *Ταῦτα* igitur (§. 5.) refer ad ea, quae sequuntur. Ita apte etiam Ischomachus orationem denuo excipiens (§. 10.) ad eandem *φιλανθρωπίαν* illam redit. — Formulam *ἐνταῦθα δή* indicare novam iam institui disputationem, coll. Cyr. III, 1, 33. V, 5, 8. Symp. II, 6., monet Bornem. l. l.

ἐστὶν ἡ ποιοῦσα] V. Popp. ad Cyr. II, 4, 25: *Νόμιζε — ἡμᾶς μὲν τοὺς ἐπιζητοῦντας ἔσεσθαι.* Infra XX, 2.

πονοῦντας] Reisig. desiderabat *καί* vel *καίπερ*. Alibi omissa tali particula verbo finito certe additur *ὅμως* vel *εἶτα*: Anab. III, 1, 10., et quae affert Saupp. ad Comment. I, 2, 20. Cf. supra II, 4. Sed pari modo atque h. l. usurpatur participium Comment. II, 2, 5. Cyr. III, 2, 15: *ὡς ὀλίγα δυνάμενοι προορᾶν ἄνθρωποι περὶ τοῦ μέλλοντος πολλὰ ἐπιχειροῦμεν πράττειν.* Resp. Lac. I, 1: *Ἀλλ' ἐγὼ ἐννοήσας ποτέ, ὡς ἡ Σπάρτη τῶν ὀλιγανθρωποτάτων πόλεων οὖσα δυνατωτάτη τε καὶ ὀνομαστοτάτη ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐφάνη, ἐθαύμασα.* Infra §. 7. et

εἶναι μαθεῖν πῶς οὐχὶ γενναῖόν ἐστι; γενναῖα δὲ δή-
που καλοῦμεν καὶ τῶν ζώων ὁπόσα καλὰ καὶ μεγάλα
καὶ ὠφέλιμα ὄντα πραέα ἐστὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.
5 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐγώ, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ἱκανῶς δοκῶ
καταμεμαθηκέναι ᾗ εἶπας, καθὰ δεῖ διδάσκειν τὸν ἐπί-
τροπον· καὶ γὰρ ᾗ ἔφησθα εὔνουν σοι ποιεῖν αὐτὸν
6 μαθεῖν δοκῶ, καὶ ᾗ ἐπιμελῆ καὶ ἀρχικὸν καὶ δίκαιον. ὃ
δὲ εἶπας, ὡς δεῖ μαθεῖν τὸν μέλλοντα ὀρθῶς γεωργίας
ἐπιμελεῖσθαι καὶ ἃ δεῖ ποιεῖν καὶ ὡς δεῖ καὶ ὁπότε

γενναῖα δὲ δήπου κτλ. Schneidero in §. 12. transponenda videbantur.

§. 5. Bornem. mavult *μέν, ἐγὼ ἔφην, ὦ.* — Vict. *καθ' ἃ δεῖ.* — Steph. *ᾗ ἐπιμελῆ.*

§. 6. D. *τὸν μέλλοντα ὀρθῶς γεωργίας ἐπιμέλλοντα ὀρθῶς γεωργίας ἐπιμελεῖσθαι.* — Sehneid. et seqq. edd. cnm G. marg. Steph. *ἐπιμελήσεσθαι*; restitui vulg. *ἐπιμελεῖσθαι.* — Vulg. *δοκῶ μὲν*; Cast. Bas. II. om. *μὲν*; *δοκοῦμεν* dedit Camerar.; Leunelav.

8. alibi. V. Matth. §. 566. Kühner. §. 667. c.

§. 4. *γενναῖα*] Cyr. I, 4, 15. *σκύλαξ* dicitur *γενναῖος*, ibid. §. 21. *κύων γενναῖος*. Cf. Venat. IV, 7., et nos qnoqne bestiis quibnsdam, qnae speeiosae et robustae snnt simulque faciles ad traetandum atque utiles hominibus, generositatem quandam tribnimns. Quomodo autem similis *γενναιότης* tribui possit agricultnrae, diseas ex XVIII, 10. et XIX, 17. Neqne igitnr mirabimur Isehomachum *τὴν φιλανθρωπίαν τῆς τέχνης* explicaturum pergere ad eins *γενναιότητα*. Totum hunc locum non bene intellexit Schneid.

§. 5. *Ἀλλὰ ταῦτα μὲν*] Bornem. refert *ταῦτα* ad ea, quae modo autecesserunt; vertit enim: „sed hoe didieisse videor eo loco, nbi dieebas, qnemadmodnm" etc., et respici putat ea, quae XII. init. §. 15 seq. XIII, 10 seqq. XIV, 3 seqq. de villiei informatione disputata sint. Sed his locis de *φιλανθρωπίᾳ* et *γενναιότητι* ipsius agrienltnrae omnino nihil narratnm videmns, neque eredere licet, qnae modo exposuit Ischomachns, tam perperam accipere Socratem, ut pntet iam repetiturnm esse illnm eadem, qnae antea de animi nobilitate et humanitate, qua et qnam villicns doeeri deberet, dieta essent. — Bene perspexit huius loci cohaerentiam cum iis, qnae anteeednnt, et cnm iis, qnae sequuntur, Kerst.: „Iam Socrates, non contentns eo, qnod artem agrienlturae faeilem esse andiverit, sed cnpidus ipsam artem cognoscendi, cnm quadam impatientia ernmpit in verba haec: At enim ista qno pacto abs te snnt exposita, satis intellexisse videor, quomodo scilieet villicus sit institnendns. Nam didicisse me arbitror, qua ratione dixeris efficiendnm, nt benevolo sit erga te animo et diligens et ad regendum idoneus et instns. Qnod autem aiebas, discendnm esse illi, qni recte rem rnsticam curare velit, quae facienda sint, et qnomodo et qnando singula: ea mihi videmnr, inquam, levins nonnihil oratione percnrrisse." Hactenus Kerst. Addere velim villiei h. l. mentionem fieri propterea, quod, quae villico snnt discenda, ipsius Socratis inter-

ἕκαστα, ταὐτά μοι δοκοῦμεν, ἔφην ἐγώ, ἀργότερόν πως ἐπιδεδραμηκέναι τῷ λόγῳ· ὥςπερ εἰ εἴποις, ὅτι δεῖ 7 γράμματα ἐπίστασθαι τὸν μέλλοντα δυνήσεσθαι τὰ ὑπαγορευόμενα γράφειν καὶ τὰ γεγραμμένα ἀναγιγνώσκειν. ταῦτα γὰρ ἐγὼ ἀκούσας, ὅτι μὲν δεῖ γράμματα ἐπίστασθαι ἠκηκόειν ἄν, τοῦτο δὲ εἰδὼς οὐδέν τι οἶμαι μᾶλλον ἂν ἐπισταίμην γράμματα. οὕτω δὲ καὶ νῦν ὅτι 8 μὲν δεῖ ἐπίστασθαι γεωργίαν τὸν μέλλοντα ὀρθῶς ἐπι-

δοκῶμεν.

§. 7. Reisig. scribendum censet: ὥςπερ γὰρ εἰ εἴποις — ἀναγιγνώσκειν, ταῦτα ἐγὼ ἀκούσας, quod valde arridet Schoeidero iu cens. Oec. ed. Kust. l. l. — C. a pr. m. ἠκηκόην, quare Schaef. ad Greg. Cor. p. 123. Reisig. Schneid. l. l. Boruem. corrigere voluut ἠκηκόη.

§. 8. Cum Schueid. edd. seqq. ex marg. Steph. receperont ἐπιμελήσεσθαι; restitui vulgatum ἐπιμελεῖσθαι.

est discere, ut perfectam, qoam appetit, ogriculturae cognitiouem percipiat.

§. 6. ὃ δὲ εἶπας] Similiter Hier. VI, 12: ὃ δ' ἐζήλωσας ἡμᾶς, ὡς τοὺς μὲν φίλους μάλιστα εὖ ποιεῖν δυνάμεθα, τοὺς δὲ ἐχθροὺς πάντων μάλιστα χειρούμεθα, οὐδὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει. I. e. „quod attiuet ad" sive „quodsi." Vel ἃ, Helleu. II, 3, 45: ἃ δ' αὖ εἶπεν, ὡς ἐγώ εἰμι οἷος ἀεί ποτε μεταβάλλεσθαι, κατανοήσατε καὶ ταῦτα. V. Matth. §. 478. Eadem ratioue Latioi dicuot „quod." V. Krüger. Aoab. V, 5, 20.

§. 7. ὥςπερ εἰ] Si facias com Reisigio, iungeuda sunt ὥςπερ — ἠκηκόειν ἄν, — ἂν ἐπισταίμην, et apodosis incipit a verbis οὕτω δέ. Oratiouis conciunitas saue ita ad amossim fere refiogitur. Sed quis Xenophouteae dictioois guarus desiderabit talem cooeiuuitatem? Simili ratiooe ὥςπερ γε nectit duo eouotiata supra I, 10.

ἠκηκόειν ἄν — ἂν ἐπισταίμην] Vice versa iudicativom excipit optativus utrobique ἂν addito II, 15: καὶ εἰ — ἤγαγον, οἶδ', ὅτι οὐδ' ἂν τοῦτό μοι ἐμέμφου — καὶ εἰ — δείξαιμι —, τί ἂν ἔτι μοι ταῦτα ποιοῦντι μέμφοιο;

§. 8. οὕτω δὲ] „Hac formula indicator a legitima coostroctione nonnihil autea deflexam esse orationem. V. Heiod. Plat. Phaed. §. 46. p. 73. Quod idem valet de sola vocula δέ iu opodosi a Graecis inferri solita. Herm. Viger. p. 785. et 845." BORN. V. eundem ad Cyr. I, 6, 41. Quod notat V. D., potissimum spectat ad talia: Ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς οὐ βούλεσθε συμπορεύεσθαι, ἀνάγκη δέ μοι ἢ ὑμᾶς προδόντα τῇ Κύρου φιλίᾳ χρῆσθαι ἢ πρὸς ἐκεῖνον ψευσάμενον μεθ' ὑμῶν ἰέναι Anab. I, 3, 5. εἰ μὲν μέλλει πλοῖα ἔσεσθαι ἱκανὰ ἀριθμῷ, ὡς ἕνα μὴ καταλείπεσθαι ἐνθάδε, ἡμεῖς δὲ πλέοιμεν ἂν V, 6, 12. item 20. Sed ubi δέ pouitur post demoostrativa, saepe noo deflectitur a legitima constructiooe, e. g. Cyr. VIII, 5, 12: Ἐκάθευδον δὲ αὐτῷ ἐν τάξει, ὥςπερ οἱ ὁπλῖται, οὕτω δὲ καὶ οἱ πελτασταί. Supra IV, 8. IX, 10. IIis similibusque locis δέ ooget adverbii vel prooominis vim demonstrativam.

μελεῖσθαι αὐτῆς ῥᾳδίως πέπεισμαι, τοῦτο μέντοι εἰ-
δὼς οὐδέν τι μᾶλλον ἐπίσταμαι, ὅπως δεῖ γεωργεῖν.
9 ἀλλ' εἴ μοι αὐτίκα μάλα δόξειε γεωργεῖν, ὅμοιος ἂν
μοι δοκῶ τῷ περιιόντι ἰατρῷ καὶ ἐπισκοποῦντι τοὺς
κάμνοντας, εἰδότι δὲ οὐδὲν ὅ τι συμφέρει τοῖς κάμνου-
σιν. ἵν' οὖν μὴ τοιοῦτος ὦ, ἔφην ἐγώ, δίδασκέ με
10 αὐτὰ τὰ ἔργα τῆς γεωργίας. ἀλλὰ μήν, ἔφη, ὦ Σώ-
κρατες, οὐχ ὥςπερ γε τὰς ἄλλας τέχνας κατατριβῆναι
δεῖ μανθάνοντας, πρὶν ἄξια τῆς τροφῆς ἐργάζεσθαι
τὸν διδασκόμενον, οὐχ οὕτω καὶ ἡ γεωργία δύςκολός
ἐστι μαθεῖν, ἀλλὰ τὰ μὲν ἰδὼν ἂν ἐργαζομένους, τὰ
δὲ ἀκούσας εὐθὺς ἂν ἐπίσταιο, ὥςτε καὶ ἄλλον, εἰ
βούλοιο, διδάσκειν. οἴομαι δ', ἔφη, πάνυ καὶ λεληθέ-
11 ναι πολλὰ σεαυτὸν ἐπιστάμενον αὐτῆς. καὶ γὰρ δὴ οἱ
μὲν ἄλλοι τεχνῖται ἀποκρύπτονταί πως τὰ ἐπικαιριώ-
τατα ἧς ἕκαστος ἔχει τέχνης, τῶν δὲ γεωργῶν ὁ κάλ-
λιστα μὲν φυτεύων μάλιστ' ἂν ἥδοιτο, εἴ τις αὐτὸν
θεῷτο, ὁ κάλλιστα δὲ σπείρων ὡςαύτως· ὅ τι δὲ ἔροιο
τῶν καλῶς πεποιημένων, οὐδὲν ὅ τι ἂν σε ἀποκρύψαιτο
12 ὅπως ἐποίησεν. οὕτω καὶ τὰ ἤθη, ὦ Σώκρατες, ἔφη,

§. 9. *ἀλλ' εἴ μοι — γεωργεῖν* om. C. — *μοι* ante *δοκῶ* om. A. C. D. — Vulg. *εἶναι* post *δοκῶ* omisi cum G. A. C. D. edd. vett. — Marg. Steph. *περισκοποῦντι*. — G. A. C. D. edd. vett. *ἦν οὖν*, quod correxit Brod.

§. 10. G. om. *γε* post *ὥςπερ*.

§. 11. G. *οὐ κάλλιστα*. — C. D. *ἔροι*. — G. *σε κρύψαιτο*.

§. 9. *δοκῶ*] De omisso *εἶναι* v. Bornem. Cyr. VII, 5, 2: *ἀσθενὴς ἐδόκει ἡ φάλαγξ*. Anab. VII, 2, 16: *δήλη μᾶλλον ἐδόκει ἡ ἐπιβουλή*. Eurip. Med. 745: *γενναῖος ἀνήρ, Αἰγεῦ, παρ' ἐμοὶ δεδόκησαι*. *Εἶναι* deesse etiam post *γιγνώσκειν*, *ἡγεῖσθαι*, *οἴεσθαι* et similia verba docet idem Bornem. ad Cyr. I, 6, 14.

ἐπισκοποῦντι] Hoc verbum solemniter fere dici de inspiciendis aegrotis discas ex iis, quae Reisig. notat ad h. l.

§. 10. *ἀλλὰ μήν*] Haec formula redorditur orationem interruptam, h. e. „verum enim vero." V. Heind. Plat. Phaed. p. 104. E. Cf. Hart. §. 785, 2. Sic bene haec aptantur iis, quae antecedunt. Denuo nimirum Ischomachus ita praefari incipit, ut demonstret facillime hanc artem disci posse. Secus se res habet, si Schneideri ordinem sectionum sequaris. Tum enim *ἀλλὰ μήν, ἔφη, ὦ Σώκρατες*, sententiarum nexum prorsus turbant.

ἄξια τῆς τροφῆς] „quae merentur, i. e. quae suppeditant victum." Symp. VI, 10: *ἄξια τοῦ δείπνου*.

γενναιοτάτους τοὺς αὐτῇ συνόντας ἡ γεωργία ἔοικε παρέχεσθαι. Ἀλλὰ τὸ μὲν προοίμιον, ἔφην ἐγώ, καλὸν 13
καὶ οὐχ οἷον ἀκούσαντα ἀποτρέπεσθαι τοῦ ἐρωτήματος· σὺ δέ, ὅτι εὐπετές ἐστι μαθεῖν, διὰ τοῦτο πολύ μοι μᾶλλον διέξιθι αὐτήν. οὐ γάρ σοὶ αἰσχρὸν τὰ ῥᾴδια διδάσκειν ἐστίν, ἀλλ' ἐμοὶ πολὺ αἴσχιον μὴ ἐπίστασθαι, ἄλλως τε καὶ εἰ χρήσιμα ὄντα τυγχάνει.

§. 12. G. a sec. m. τοὺς ante αὐτῇ adscriptum habet, deinde dat ἔοικεν.
§. 13. εὐπετές dedit Schneid. ex coniectura Wytteub. ad Plutarch. de S. N. V. p. 45. pro vulgato εὐπρεπές. — Vict. pro vulg. αἰσχρὸν habet αἰσχύνη. — A. C. D. τυγχάνοι.

§. 12. γενναιοτάτους] Schneiderum male habet, quod aliam habeat significationem γενναῖος h. l., aliam in §. 4., aliam XVIII, 10. Sed cur hoc miremur, si quidem hic de hominibus sermo est, illic de animalibus, vel de agricultura, vel de terra? Omnibus his locis communis est notio haec: „facilem esse ad tractandum, mitem vel benignum erga homines iisque utilem."
§. 13. εὐπετές] εὐπρεπές fortasse invexit qui considerabat mox dici: „turpe esse nescire quae facilia sint ad discendum." τυγχάνει] Optativum sensum exhibere a Socratis sententia alienum recte monet Reisig.

CAPUT XVI.

ARGUMENTUM.

Disputat Ischomachus de soli natura et de modo illius cognoscendae, et quando quaque ratione novalis debeat exerceri, moveri et purgari.

Πρῶτον μὲν τοίνυν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοῦτο ἐπιδεῖξαι βούλομαί σοι, ὡς οὐ χαλεπόν ἐστιν ὃ λέγουσι 1
ποικιλώτατον τῆς γεωργίας εἶναι οἱ λόγῳ μὲν ἀκριβέστατα αὐτὴν διεξιόντες, ἥκιστα δὲ ἐργαζόμενοι. φασὶ 2

Cap. XVI. §. 1. Vict. αὐτὸν διεξιόντες. — G. ἥκιστα μὲν γάρ.

Cap. XVI. §. 1. οἱ λόγῳ — διεξιόντες] Ex Theophrasti historia plantarum licet cognoscere, qui rei rusticae scriptores

γὰρ τὸν μέλλοντα ὀρθῶς γεωργήσειν τὴν φύσιν χρῆ-
ναι πρῶταν τῆς γῆς εἰδέναι. Ὀρθῶς γε, ἔφην ἐγώ,
ταῦτα λέγοντες. ὁ γὰρ μὴ εἰδώς, ὅ τι δύναται ἡ γῆ
φέρειν, οὐδ᾽ ὅ τι σπείρειν, οἴομαι, οὐδ᾽ ὅ τι φυτεύειν
3 δεῖ, εἰδείη ἄν. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ ἀλλο-
τρίας γῆς τοῦτο ἔστι γνῶναι, ὅ τι τε δύναται φέρειν
καὶ ὅ τι μὴ δύναται, ὁρῶντα τοὺς καρποὺς καὶ τὰ
δένδρα. ἐπειδὰν μέντοι γνῷ τις, οὐκέτι συμφέρει θεο-
μαχεῖν. οὐ γὰρ ἂν ὅτου δέοιτο αὐτὸς τοῦτο σπείρων καὶ
φυτεύων μᾶλλον ἂν ἔχοι τὰ ἐπιτήδεια ἢ ὅ τι ἡ γῆ ἥδοιτο
4 φύουσα καὶ τρέφουσα. ἣν δ᾽ ἄρα δι᾽ ἀργίαν τῶν ἐχόν-
των αὐτὴν μὴ ἔχῃ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν ἐπιδεικνύναι,

§. 2. χρῆναι om. C.D.

§. 3. Schneid. coni. καὶ ἀλλοτρίῳ τῆς γῆς τοῦτό ἐστι γνῶναι; Reisig. acribit οὐκοῦν καὶ παρ᾽ ἀλλοτρίας γῆς τοῦτο ἔστι — καὶ τὰ δένδρα, qoae verba post πυθέσθαι in §. 4. collocat, verbis ἔφη ὁ Ἰσχ. ante γνῷ τις intersertis. — D. τοῦτο ἔφη γνῶναι. — C.D. καὶ ὅ τι μὴ δύναται φέρειν. — A. συμφέρειν.

§. 4. C.D. Bas. I. II. ἀνθρώπου πείθεσθαι.

exstiterint aute eum et fere ante Xenophontem. Leophaoem de terrae generibus plantis commodae iodicantem memorat Theophrast. de causis pl. II, 6., Menestorem I, 26. SCHNEID. V. Praefat. p. V seq.

ποικιλώτατον] maxime artificiosum et a vulgi notitia remotnm. Saepe sio τοῦ ποικίλου synonymom est τὸ σοφόν. WEISK. Cf. XVII, 7. Comment. II, 3, 10.

§. 2. Ὀρθῶς γε] Sc. φασίν. Vid. ad VIII, 2.

§. 3. ἀλλοτρίας γῆς] Sententiarom nexus hic est: „Is, qoi cum aliquo froctu agriculturae operam dare velit, ante omoia soli naturam debet bene perspectam habere; qui enim hanc ignorat, nec, quid aerendnm, nec quid plantandum sit, scire potest." Deinde Ischomachos, orationem excipiens: „Iam vero (de οὐκοῦν v. ad XIII, 6.), ioquit, etiam alienum solum licet cognoscere, qoid ferre possit, si quis et fructus et arborea ibi positas inspiciat (unde tacite coocludit: si qois de alieni agri natora iudicium ferre facile potest, sioe dubio idem poterit de soo ipsius, ooper empto, dommodo observarit, quos fructus vel arbores et qnales hocusque procreaverit ager). Postqoam vero eius iodolem cognovit, iam serere vel plantare noo debet agricola qoae natorae agri repugnant." Nunc demum recordatur Ischomachus iis, quae modo de cogooscenda agrorum natura prodiderit, opponi posse: „Quid vero, si ob ignaviam eius, qui antea possessit agrom, vires suas ille declarare non potuerit, ita ut emptor, quid ferat ager et quid non ferat, comperire non possit?" Ibi respondet Ischomachus: ἔστι καὶ παρὰ γείτονος κτλ. Scribendum esse τοῦτο ἔστι pro τοῦτό ἐστι bene monet Reisig. De geoitivis ἀλλοτρίας γῆς v. Bernh. Synt. p. 151. Matth. §. 317, Kühner. §. 528. e. Hart. §. 589.

ἥδοιτο] „qoae terra libenter et gignit et nutrit." Matth.

ἔστι καὶ παρὰ γείτονος τόπου πολλάκις ἀληθέστερα
περὶ αὐτῆς γνῶναι ἢ παρὰ γείτονος ἀνθρώπου πυθέ-
σθαι. καὶ χερσεύουσα δὲ ὅμως ἐπιδείκνυσι τὴν αὐ- 5
τῆς φύσιν· ἡ γὰρ τὰ ἄγρια καλὰ φύουσα δύναται
θεραπευομένη καὶ τὰ ἥμερα καλὰ ἐκφέρειν. φύσιν μὲν
δὴ γῆς οὕτως καὶ οἱ μὴ πάνυ ἔμπειροι γεωργίας ὅμως
δύνανται διαγιγνώσκειν. Ἀλλὰ τοῦτο μέν, ἔφην ἐγώ, 6
ὦ Ἰσχόμαχε, ἱκανῶς ἤδη μοι δοκῶ ἀποτεθαῤῥηκέναι,
ὡς οὐ δεῖ φοβούμενον, μὴ οὐ γνῶ τῆς γῆς φύσιν,
ἀπέχεσθαι γεωργίας. καὶ γὰρ δή, ἔφην, ἀνεμνήσθην τὸ 7
τῶν ἁλιέων, ὅτι θαλασσουργοὶ ὄντες καὶ οὔτε κατα-
στήσαντες ἐπὶ θέαν οὔθ' ἡσυχῇ βαδίζοντες, ἀλλὰ πα-

§. 5. G. **τὴν αὐτῆς φύσιν**; A. **ἑαυτῆς**. — G. **καλαὶ φύουσα**. — G. A. C. D. Kerst. **οὕτως καὶ**; vulg. **οὕτω καὶ**; v. ad I, 9. — C. D. **διαγινώσκειν**.

§. 7. A. C. D. **ἔφη, ἀνεμνήσθην**. — A. C. D. Vict. **τὸ τοὺς ἁλιέας**; Vill. (om. **τὸ**) **τοὺς ἁλιέας**. — G. **θαλασσιουργοὶ**; A. **θαλασσουργοὶ**; C. Bas. II. **θαλασιουργοὶ**; Vict. **θαλασσαργοὶ**. — A. C. D. **ἥσυχοι**; **ἡσυχῇ** habet etiam Vict.

§. 555. Infra XX, 11: *ὁ χρόνος — ἂν ποιοίη οἷς ἡ γῆ ἥδεται.* Symp. II, 25: *ὅταν ὅσῳ ἥδεται, τοσοῦτο πίνῃ (τὰ ἐν τῇ γῇ φυόμενα).*

§. 4. *ἦν δ' ἄρα*] Particula *ἄρα* hanc vim habet: „id facile fieri posse intelligo, iam igitur huic dubitationi occurro." Similiter Anab. V, 1, 13: *Δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, ἦν ἄρα καὶ ταῦτα ἡμῖν μὴ ἐκπεραίνηται, ὥστε ἀρκεῖν πλοῖα, τὰς ὁδοὺς — ἐντείλασθαι ὁδοποιεῖν.* Vulgo *εἰ ἄρα* et *ἦν ἄρα* interpretantur: „si forte."

§. 5. *ἡ γὰρ τὰ ἄγρια*] Idem tradit Varro R. R. I, 19, 7. et Geop. II, 10, 2., a quibus dissentit Plin. XVII, 4. V. Weisk. ad h. l.

§. 6. *τοῦτο — ἀποτεθαῤῥηκέναι*] Pronominum demonstrativorum et relativorum accusativus usu liberiore ponitur, ubi praepositio adhiberi poterat: Symp. II, 19: *τόδε γελᾶτε.* Anab. III, 2, 20: *τοῦτο ἄχθεσθε.* Ven. IX, 10: *βιασθεῖσαι δὲ τοῦτο.* Hellen. VII, 1, 39: *ὀμνύναι ταῦτα.* Vect. III, 4: *ταῦτα τιμώμενοι.* IV, 10: *τοῦτο ἀντιλέγω.* V. Saupp. ad Comment. IV, 3, 10. Cf. Hier. I, 19: *ἐκεῖνο — ἔμπειρος εἶ*, ubi fallitur Frotscher., qui *ἐκεῖνο* ab *εὖ οἶδ' ὅτι* pendere putat. Cf. Matth. §. 414. Rost. §. 104. not.

§. 7. *ἀνεμνήσθην*] „iam etenim memini." De hac vi aoristi v. Matth. §. 506. Buttm. §. 137, 6. not. 9.

τὸ τῶν ἁλιέων, ὅτι] Plat. Phaed. p. 77. D: *τὸ τῶν παίδων.* Nonnihil differt a *τοὺς ἁλιέας.* Matth. §. 284. Dici poterat *ἀνεμνήσθην, ὅτι οἱ ἁλιεῖς κτλ.* De hac attractione v. ad IV, 21. XVII, 7.

καταστήσαντες] Reisig. delegans ad Schaef. ad Lamb. Bos. ellips. Gr. p. 317. intelligit *ἑαυτούς*. Simplicius Weisk. interpretatur *καταστήσαντες τὴν ναῦν.* Similiter *ἄγειν* [e. g. Anab. IV, 2, 15: *ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦγον* (sc. *τὴν στρατιάν*, quod vocabulum additur VII, 5, 9.) *οἱ*

ρατρέχοντες ἅμα τοὺς ἀγρούς, ὅταν ὁρῶσι τοὺς καρ-
ποὺς ἐν τῇ γῇ, ὅμως οὐκ ὀκνοῦσιν ἀποφαίνεσθαι περὶ
τῆς γῆς ὁποία τε ἀγαθή ἐστι καὶ ὁποία κακή, ἀλλὰ
τὴν μὲν ψέγουσι, τὴν δ' ἐπαινοῦσι. καὶ πάνυ τοίνυν
τοῖς ἐμπείροις γεωργίας ὁρῶ αὐτοὺς τὰ πλεῖστα κατὰ
8 ταὐτὰ ἀποφαινομένους περὶ τῆς ἀγαθῆς γῆς. Πόθεν
οὖν βούλει, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἄρξωμαί σε τῆς γεωρ-
γίας ὑπομιμνήσκειν; οἶδα γάρ, ὅτι ἐπισταμένῳ σοι
9 πάνυ πολλὰ φράσω, ὡς δεῖ γεωργεῖν. Ἐκεῖνό μοι δο-
κῶ, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, πρῶτον ἂν ἡδέως μανθά-
νειν, φιλοσόφου γὰρ μάλιστά ἐστιν ἀνδρός, ὅπως ἂν
ἐγώ, εἰ βουλοίμην, γῆν ἐργαζόμενος πλείστας κριθὰς

A. C. ἐπαινοῦσιν. — G. αὐτοῖς ἐμπείροις; Reisig. mavult αὐτοῖς τοῖς ἐμπείροις. — A. C. D. Vict. κατ' αὐτά.

§. 8. ἔφη ante ὦ om. edd. vett., sed addunt etiam Vill. et Vict. — G. A. C. D. edd. vett. ἄρξομαι, sed in A. supra o est ω. — Iunt. Bas. II. πάνυ collocant ante ἐπισταμένῳ. — Cast. Bas. II. φράσων.

§. 10. ὅτι σπόρῳ C.

Ἕλληνες], ἐλαύνειν et similia verba usurpantur omisso substantivo, quod cogitando facile addas. Matth. §. 496. Kühner. §. 392. c. α. Hart. §. 706. Eadem ratione Latini dicunt: „appellere."

ἡσυχῇ] Reisig. praefert ἥσυχοι, coll. Cyr. V, 3, 54: παρελαύνων τὸν ἵππον — ἥσυχος κατεθεᾶτο τὰς τάξεις. et Anab. VI, 5, 11., ubi Krüger. ex ms. Eton. recepit ἥσυχοι προῆγον.

ἀποφαινομένους] V. ad II, 5.

§. 8. ἐπισταμένῳ] Doctrinam de recordatione illa (ἀνάμνησις), qua modo excitata scientias et notiones, quae antea in animo nostro tanquam dormiebant, denuo concipimus, amplificavit et diserte explicavit Plato imprimis in Menone. Compara Phaed. c. 18. Cicer. Tusc. I, 24. Resuscitandis his notionibus adhibet Socrates τέχνην, quam ipse vocat μαιευτικήν Plat. Theaet. p. 149. A. Cf. infra XIX, 15.

§. 9. φιλοσόφου] Ironiam Socraticam hanc censuit esse Camerar., quoniam philosophi non de victu quotidiano, nedum copioso, solliciti esse consuerint. Respondet Zeun. Socratem, utpote morum et vitae philosophiae studiosum, non indignam philosopho rusticationis scientiam potuisse indicare: multos enim philosophos Graecos de re rustica praecepisse. Weisk. philosophiae notionem ad solum verbum μανθάνειν referendam esse censet. Addo locum Arist. Oec. 6: ὅσα τε δεῖ ποιεῖν, μήτε νυκτὸς μήτε ἡμέρας παριέναι. τό τε διανίστασθαι νύκτωρ· τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ οἰκονομίαν καὶ φιλοσοφίαν χρήσιμον (sic haec exhibet Goettl.). Φιλοσοφία hic simpliciter discendi studium et subtilitatem et intentionem cogitandi significat, ut in Comment. IV, 2, 21: πάνυ ᾤμην φιλοσοφεῖν φιλοσοφίαν, δι' ἧς ἂν μάλιστα ἐνόμιζον παιδευθῆναι τὰ προσήκοντα ἀνδρὶ καλοκἀγαθίας ὀρεγομένῳ, et in Xen. Comment. IV, 2, 33. Cf. Morum ad Isocr. Panegyr. p. 5. Est igitur h. l. φιλόσοφος qui

καὶ πλείστους πυροὺς λαμβάνοιμι. Οὐκοῦν τοῦτο μὲν 10
οἶσθα, ὅτι τῷ σπόρῳ νεὸν δεῖ ὑπεργάζεσθαι; Οἶδα
γάρ, ἔφην ἐγώ. Εἰ οὖν ἀρχοίμεθα, ἔφη, ἀροῦν τὴν 11
γῆν χειμῶνος; Ἀλλὰ πηλὸς ἂν εἴη, ἐγὼ ἔφην. Ἀλλὰ
τοῦ θέρους σοι δοκεῖ; Σκληρά, ἔφην ἐγώ, ἡ γῆ ἔσται
κινεῖν τῷ ζεύγει. Κινδυνεύει ἔαρος, ἔφη, εἶναι τούτου 12
τοῦ ἔργου ἀρκτέον. Εἰκὸς γάρ, ἔφην ἐγώ, ἐστὶ μάλι-
στα χεῖσθαι τὴν γῆν τηνικαῦτα κινουμένην. Καὶ τὴν
πόαν γε ἀναστρεφομένην, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τηνικαῦ-
τα κόπρον μὲν τῇ γῇ ἤδη παρέχειν, καρπὸν δ᾽ οὔπω
καταβαλεῖν, ὥςτε φύεσθαι. οἶμαι γὰρ δὴ καὶ τοῦτο 13
ἔστι γιγνώσκειν, ὅτι, εἰ μέλλει ἀγαθὴ ἡ νεὸς ἔσεσθαι,

§. 11. ἡ γῆ ἔσται G. D. Reisig.; C. ἔφην ἡ γῆ ἐγὼ ἔσται; vulg. ἔσται ἡ γῆ.

§. 12. Schneid. ἄρα post κινδυνεύει excidisse censet. — A. a pr. m. Iunt. Bas. II. μάλιστα χρῆσθαι. — D. πόαν τε.

§. 13. Dind. pro ἔστι mavult σε. — G. C. D. γινώσκειν; vulg. γιγνώσκειν. — A. D. εἰ μέλλοι.

artem oeconomicam curiose et accurate discere conatur in eamque cogitationem et animum totum defixum habet. De philosophia proprie dicta nusquam Xenophon verbo usus esse videtur. SCHNEID. Quae omnia cum Reisigio probo; sed recte monuit Weisk. φιλοσόφου γὰρ μάλιστά ἐστιν ἀνδρός referenda esse ad solum verbum μανθάνειν: quae verba ita interpretor: philosophi enim est omnia scitu digna accurate et penitus pernoscere (ergo etiam artem oeconomicam).

§. 10. τῷ σπόρῳ] Leunclav.: „Ergone nosti novalem praeparari oportere ad sationem?" Male vertit οὐκοῦν. V. ad XIII, 6.

§. 11. πηλὸς ἂν εἴη] Nam per hiemis plurimam partem pluit in Graecia. Cf. XVII, 12.

Σκληρὰ — κινεῖν] Positivus locum habere videtur pro comparativo. Sed v. de natura infinitivi κινεῖν ad IV, 3. Alibi additur ὥςτε vel ὡς. V. Saupp. Comment. III, 13, 3: ψυχρὸν (ὕδωρ), ὥςτε λούσασθαι, i. e. ψυχρότερον ἢ ὥςτε λούσασθαι. Cyr. I, 5, 11: ἰδιώτας ὄντας, ὡς πρὸς ἡμᾶς ἀγωνίζεσθαι. Matth. §. 448. I, 6. Kühner. §. 825. not. 1.

§. 12. Κινδυνεύει] Schaef. ad Gregor. p. 762. et Frotscher. ad Hier. I, 26. docent οὖν similesque particulas recte omitti in tali sermone. Cf. Xen. Comment. IV, 2, 34: κινδυνεύει, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀναμφιλογώτατον ἀγαθὸν εἶναι τὸ εὐδαιμονεῖν, ubi v. Saupp. Herbst. Symp. III, 9. Kühner. Comment. III, 4, 12. Heind. Plat. Theaet. p. 183. A. Omisso οὖν vividior exstitit oratio.

κόπρον — παρέχειν] Cf. XVII, 10.

καρπὸν] Intellige πόας, i. e. herbarum inutilium semina, quae in solum cadentia novas procreant herbas.

§. 13. οἶμαι] De hoc verbo initio enuntiati et extra structuram posito v. ad II, 15.

ἡ νεὸς] Sc. γῆ. Cf. §. 15. Matth. §. 118. not. 1.

ὕλης τε δεῖ καθαρὰν αὐτὴν εἶναι καὶ ὀπτὴν ὅ τι μάλιστα πρὸς τὸν ἥλιον. Πάνυ γε, ἔφην ἐγώ, καὶ ταῦτα
14 οὕτως ἡγοῦμαι χρῆναι ἔχειν. Ταῦτ' οὖν, ἔφη, σὺ ἄλλως πως νομίζεις μᾶλλον ἂν γίγνεσθαι, ἢ εἰ ἐν τῷ θέρει ὅ τι πλειστάκις μεταβάλοι τις τὴν γῆν; Οἶδα μὲν οὖν, ἔφην, ἀκριβῶς, ὅτι οὐδαμῶς ἂν μᾶλλον ἡ μὲν ὕλη ἐπιπολάζοι καὶ αὐαίνοιτο ὑπὸ τοῦ καύματος, ἡ δὲ γῆ ὀπτῷτο ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἢ εἴ τις αὐτὴν ἐν μέσῳ
15 τῷ θέρει καὶ ἐν μέσῃ τῇ ἡμέρᾳ κινοίη τῷ ζεύγει. Εἰ δὲ ἄνθρωποι σκάπτοντες τὴν νεὸν ποιοῖεν, ἔφη, οὐκ εὔδηλον, ὅτι καὶ τούτους δίχα δεῖ ποιεῖν τὴν γῆν καὶ τὴν ὕλην; Καὶ τὴν μέν γε ὕλην, ἔφην ἐγώ, καταβάλλειν, ὡς αὐαίνηται, ἐπιπολῆς, τὴν δὲ γῆν στρέφειν, ὡς ἡ ὠμὴ αὐτῆς ὀπτῷτο.

δεῖ om. G. A. C. D. edd. vett. — Schneid. πρὸς τοῦ ἡλίου, quod probat Weisk. et receperunt Dind. Kerst. — G. a pr. m. χρὴ ἔχειν.

§. 14. D. ἄλλως ὅπως.

§. 15. C. D. Οἱ δὲ ἄνθρωποι. — Vict. om. καὶ τὴν ὕλην. — G. a pr. m. καταβάλειν. — A. Ald. ἐπὶ πολλῆς.

ὀπτὴν — πρὸς τὸν ἥλιον] Hoc praegnanter dictum et explicandum est ex simili dictione: ἑστῶσα πρὸς τὸν ἥλιον Arist. Vesp. v. 804. V. Bernh. Synt. p. 264. Infra XIX, 9. τὸ κλῆμα ὀρθὸν τιθεὶς πρὸς τὸν οὐρανὸν βλέπον.

CAPUT XVII.

ARGUMENTUM.

De satione traduntur haec: frumentum esse serendum, posteaquam solum pluvia tempore auctumni satis sit irrigatum, idque variis temporibus; terrae tenuiori minus seminis mandandum esse; segeti iniicienda esse sarcula, quorum usus explicatur.

Περὶ μὲν τῆς νεοῦ ὀρᾶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὡς 1
ἀμφοτέροις ἡμῖν ταὐτὰ δοκεῖ. Δοκεῖ γὰρ οὖν, ἔφην
ἐγώ. Περί γε μέντοι τοῦ σπόρου ὥρας ἄλλο τι, ἔφη,
ὦ Σώκρατες, γιγνώσκεις ἢ τὴν ὥραν σπείρειν, ἧς πάν-
τες μὲν οἱ πρόσθεν ἄνθρωποι πεῖραν λαβόντες, πάν-
τες δὲ οἱ νῦν λαμβάνοντες, ἐγνώκασι κρατίστην εἶναι;
ἐπειδὰν γὰρ ὁ μετοπωρινὸς χρόνος ἔλθῃ, πάντες που 2
οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸν θεὸν ἀποβλέπουσιν, ὁπότε βρέ-
ξας τὴν γῆν ἀφήσει αὐτοὺς σπείρειν. Ἐγνώκασι δή
γ', ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, καὶ τὸ μὴ ἐν ξηρᾷ σπεί-
ρειν ἑκόντες εἶναι πάντες ἄνθρωποι, δηλονότι πολ-

Cap. XVII. §. 1. *Δοκεῖ γὰρ αὖ* G. A. C. D. edd. vett. marg. Steph. — G. edd. vett. *ὀρᾶς*; *ὥρας* Reisig. delendum censet, quod non improbat Schneid. in ceus. Oec. ed. Kust. l. l. p. 460.; Kerst. seclusit hoc vocabulum; Zeun. dederat *μὲν τῆς τοῦ σπόρου ὥρας*. — C. D. *γινώσκεις*.

§. 2. *ἀφήσει* om. D.; C. *ἀφύσει*. — Vulg. *Ἐγνώκασι δέ γ'*; G. om. *δέ*; A. *δή γ'*, quod, flagitante Reisigio in coniect. ad Aristoph. I. p. 230., restitui. — Marg. Steph. *ξηραῖς*. — Dind. Kerst. *δῆλον ὅτι*.

Cap. XVII. §. 1. *Δοκεῖ γὰρ οὖν*] In responsione *γάρ* elliptice usurpatur, ita ut intelligendum sit *ὀρθῶς λέγεις*, *οὐ θαυμαστόν*, vel simile quid, e. g. XVI, 10. Lex. Xen. I. p. 566. a. Kühner. §. 840. d. Rost. §. 134. p. 707. Hart. §. 1004. Ubi autem *γὰρ οὖν* iunguntur, hae particulae omnino affirmant, e. g. Cyr. I, 6, 22: *Λέγεις σὺ —; Λέγω γὰρ οὖν*. V, 5, 16. Comment. III, 3, 2: *καὶ ἔστι γε — καλόν —. Ἔστι γὰρ οὖν, ἔφη.* De *αὖ* et *οὖν* saepissime confusis v. Lex. Xen. I. p. 465. b. extr. *Δοκεῖ γὰρ αὖ* esset: „id quoque nobis consentaneum est."

Περί γε μέντοι τοῦ σπόρου ὥρας] Articulo quidem, quem Zeun. in vulgata scriptura desiderat, facile caremus. Bornem. Cyr. II, 4, 4. Saupp. Ven. VII, 4. Haas. ad Remp. Lac. I, 6: *ἐν ἀκμαῖς τῶν σωμάτων*. Neque video, cur *περί γε μέντοι τοῦ σπόρου ὥρας* ferri non possit, quod his verbis dicatur solum de tempore serendi sermonem esse, cui rei repugnent §. 7 seqq., quod contendit Kerst. Sed quis est, quem non male habeat iteratum *ὥραν*? Placet igitur Reisigii opinio: ex *ὀρᾶς*, male ex antecedentibus repetito, ortum esse *ὥρας*, quod comprobatur G. et edd. vett. scriptura.

τὴν ὥραν] Matth. §. 425, 2. Hart. §. 619. Kühner. §. 545. not. 4.

κρατίστην εἶναι] Sc. *αὐτήν*. V. ad III, 10. V, 3.

§. 2. *Ἐγνώκασι δή γ'*] Qua de causa reiecerim *δέ γε*, patebit ex not. ad I, 7. *Δή γε*, quod agnoscunt etiam Saupp. et Bornem. ad Comment. III, 7, 2., vertas: „certe igitur" (cf. IX, 6. XX, 20.) vel „nimirum." „Inest enim in particula *δή* relatio ad ea, quae praecesserunt, ut illa tanquam uno obtutu comprehendantur." SCHAEF.

ἑκόντες εἶναι] V. ad XI, 11.

λαῖς ζημίαις παλαίσαντες οἱ πρὶν κελευσθῆναι ὑπὸ
3 τοῦ θεοῦ σπείραντες. Οὐκοῦν ταῦτα μέν, ἔφη ὁ
Ἰσχόμαχος, ὁμογνωμονοῦμεν πάντες οἱ ἄνθρωποι. Ἃ
γὰρ ὁ θεὸς διδάσκει, ἔφην ἐγώ, οὕτω γίγνεται ὁμο-
νοεῖν· οἷον ἅμα πᾶσι δοκεῖ βέλτιον εἶναι ἐν τῷ χει-
μῶνι παχέα ἱμάτια φορεῖν, ἢν δύνωνται, καὶ πῦρ κάειν
4 ἅμα πᾶσι δοκεῖ, ἢν ξύλα ἔχωσιν. Ἀλλ' ἐν τῷδε, ἔφη
ὁ Ἰσχόμαχος, πολλοὶ ἤδη διαφέρονται, ὦ Σώκρατες,
περὶ τοῦ σπόρου, πότερον ὁ πρώϊμος κράτιστος, ἢ ὁ
μέσος, ἢ ὁ ὀψιμώτατος. Ἀλλ' ὁ θεός, ἔφην ἐγώ, οὐ
τεταγμένως τὸ ἔτος ἄγει, ἀλλὰ τὸ μὲν τῷ πρωΐμῳ κάλ-
5 λιστα, τὸ δὲ τῷ μέσῳ, τὸ δὲ τῷ ὀψιμωτάτῳ. Σὺ οὖν,
ἔφη, ὦ Σώκρατες, πότερον ἡγῇ κρεῖττον εἶναι ἑνὶ τού-
των τῶν σπόρων χρῆσθαι ἐκλεξάμενον, ἐάν τε πολὺ
ἐάν τε ὀλίγον σπέρμα σπείρῃ τις, ἢ ἀρξάμενον ἀπὸ

G. a pr. m. **πολλὰ ζημίαις**. — Schneid. postulat: **καὶ πολλοὶ** (vel **τινὲς**) **πολλαῖς ζημίαις παλαίσαντες, οἱ πρὶν κελ. ὑπὸ τοῦ θεοῦ σπείραντες, πάντες νῦν ἐγνώκασι τὸ μὴ ἐν ξηρᾷ σπείρειν ἑκόντες εἶναι**. — Vulg. **σπείροντες** correxit Weisk.

§. 3. C. **εἰ δύνωνται**. — C. D. **εἰ ξύλα ἔχωσιν**.

οἱ πρὶν κελευσθῆναι ὑπὸ τοῦ θεοῦ σπείραντες] Haec Plin. H. N. XVIII, 25. Latine reddidit: „antequam deus signum dederit.'' *Κελεύειν* per oraculum deus dicitur Hellen. III, 3, 3: **τὸν θεὸν τοῦτο κελεύειν φυλάξασθαι**, et per exta VII, 2, 20: **οἰόμεθα γὰρ ἔτι σε μᾶλλον ἡμῶν τοὺς θεοὺς ταῦτα πράττειν κελεύειν**. De verbo **κελεύειν** de re nautica dicto v. ad XXI, 3. Schneid. comparat XII, 8.; sed conferre debebat etiam talia: Rep. Lac. VI, 4: **τοιγαροῦν οὕτως μεταδιδόντες ἀλλήλοις καὶ οἱ τὰ μικρὰ ἔχοντες μετέχουσι πάντων τῶν ἐν τῇ χώρᾳ, ὁπόταν τινὸς δεηθῶσιν**. Cyr. VII, 5, 28: **αἰσθόμενοι οἱ ἔνδον τοῦ θορύβου — ἐκθέουσί τινες ἀνοίξαντες τὰς πύλας**. Nostro loco subiecti (**πάντες ἄνθρωποι**) notio, quoniam verba sequentia **δηλονότι πολλαῖς ζημίαις παλαίσαντες** non spectant ad omnes homines, deinceps, quoad opus est, restringitur per **οἱ πρὶν κελευσθῆναι ὑπὸ τοῦ θεοῦ σπείραντες**, quae verba per appositionem subiecto adduntur. — De sententia conferre iuvabit Virg. Georg. I, 225 sq.: „Multi ante occasum Maiae coepere; sed illos exspectata seges vanis elusit aristis.''

§. 3. **ταῦτα — ὁμογνωμονοῦμεν**] Infra §. 6. Sic **τοῦτο ἀντιλέγω** Vect. IV, 10. Cf. ad XVI, 6.

οὕτω] I. e. hoc modo, unanimi omnium consensu.

γίγνεται ὁμονοεῖν] *Γίγνεσθαι* cum infinitivo dicitur pleonastice. Cyr. V, 2, 12: **καὶ εὔχονται πᾶσι θεοῖς γενέσθαι ἐπιδείξασθαι**. Anab. I, 8, 13. alibi. Additur etiam **ὥστε** ante infinitivum, e. g. Anab. V, 6, 30: **τοῦτ' ἂν ἐσκόπουν, ἀφ' οὗ ἂν γένοιτο, ὥστε λαβόντας ὑμᾶς πόλιν — ἀποπλεῖν**.

τοῦ πρωϊμωτάτου μέχρι τοῦ ὀψιμωτάτου σπείρειν; καὶ
ἐγὼ εἶπον, Ἐμοὶ μέν, ὦ Ἰσχόμαχε, δοκεῖ κράτιστον 6
εἶναι παντὸς μετέχειν τοῦ σπόρου. πολὺ γὰρ νομίζω
κρεῖττον εἶναι ἀεὶ ἀρκοῦντα σῖτον λαμβάνειν ἢ ποτὲ
μὲν πάνυ πολύν, ποτὲ δὲ μηδ᾽ ἱκανόν. Καὶ τοῦτο τοί-
νυν σύ γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁμογνωμονεῖς ἐμοὶ ὁ
μανθάνων τῷ διδάσκοντι, καὶ ταῦτα πρόσθεν ἐμοῦ τὴν
γνώμην ἀποφαινόμενος. Τί γάρ, ἔφην ἐγώ, ἐν τῷ 7
ῥίπτειν τὸ σπέρμα ποικίλη τέχνη ἔνεστι; Πάντως, ἔφη,
ὦ Σώκρατες, ἐπισκεψώμεθα καὶ τοῦτο. ὅτι μὲν γὰρ
ἐκ τῆς χειρὸς δεῖ ῥίπτεσθαι τὸ σπέρμα, καὶ σύ που
οἶσθα, ἔφη. Καὶ γὰρ ἑώρακα, ἔφην ἐγώ. Ῥίπτειν
δέ γε, ἔφη, οἱ μὲν ὁμαλῶς δύνανται, οἱ δ᾽ οὔ. Οὐκ-
οῦν τοῦτο μέν, ἔφην ἐγώ, ἤδη μελέτης δεῖται, ὥςπερ
τοῖς κιθαρισταῖς ἡ χείρ, ὅπως δύνηται ὑπηρετεῖν τῇ

§. 4. A.C.D.G. Bas. I. II. Steph. II. καὶ ὁ θεός. — τῷ post μὲν om. C. — Schneid. desiderat ἔχον post ὀψιμωτάτῳ. — τὸ δὲ ante τῷ ὀψιμ. om. C.

§. 7. Vict. ῥιπτεῖν. — G. ῥιπεῖν δέ γε. — A.D. δέ γε, ἔφην.

§. 4. ὀψιμώτατος] De hac forma, quam minus Atticam vocant, v. Lobeck. ad Phryn. p. 52., ubi v. etiam de πρωΐμος.

τεταγμένως] Camerar.: „Etiam deus ipse, inquam ego, non eodem ordine annus convertit, sed ita, ut hic conveniat praecoci et celeri sationi pulcherrime, iste mediae, ille penitus serotinae." Volat.: „Neque deus una coeli temperie seu ordine semper agit annum." τεταγμένως est igitur: „eodem ordine, ita ut semper tantum una quaedam auctumni pars opportuna sit serendo. Ad κάλλιστα intellige ὄν, de quo omisso v. ad III, 11. De adverbio cum verbis εἶναι et γίγνεσθαι iuncto pro adiectivo v. ad VI, 13.

§. 5. ἢ ἀρξάμενον] Haec proxime spectant ad ἐὰν — πολὺ — σπέρμα σπείρῃ τις. Nam si quis multum seminis spargat, tum maxime cavendum videtur, ne, uni tempori confideus, quod num sit opportunum, an non, futuro demum tempore apparebit, tantam frumenti copiam operamque perdat.

§. 6. παντὸς μετέχειν τοῦ σπόρου] Didym. in Geopon. II, 14, 8: Τινές, ὥςπερ ἀσφαλέστερον διανοούμενοι, οὐ πάντα τὸν σπόρον πρωΐμον ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον καὶ τέταρτον καιρὸν διαιροῦσι, τὸ ἄδηλον τοῦ μέλλοντος φυλαττόμενοι. ZEUN.

ἀεὶ] unoquoque anno.

§. 7. ῥίπτειν] Herm. ad Soph. Ai. v. 239. et Bornem. ad Xen. Symp. II, 8. docent ῥίπτειν esse: iacere, ῥιπτεῖν iactare. Aliud discrimen esse inter utramque formam multis demonstrat Lobeck. ad Ai. l. l.

ἡ χείρ, ὅπως] Reisig. comma ante ὅπως sublatum ante ἡ χείρ posuit. Minus recte. Est

8 γνώμη. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη· ἣν δέ γε ἦ, ἔφη, ἡ γῆ ἡ μὲν λεπτοτέρα, ἡ δὲ παχυτέρα· Τί τοῦτο, ἐγὼ ἔφην, λέγεις; ἆρά γε τὴν μὲν λεπτοτέραν ὅπερ ἀσθενεστέραν, τὴν δὲ παχυτέραν ὅπερ ἰσχυροτέραν; Τοῦτ', ἔφη, λέγω, καὶ ἐρωτῶ γέ σε, πότερον ἴσον ἂν ἑκατέρᾳ τῇ γῇ
9 σπέρμα διδοίης, ἢ ποτέρᾳ ἂν πλεῖον. Τῷ μὲν οἴνῳ, ἔφην, ἔγωγε νομίζω τῷ ἰσχυροτέρῳ πλεῖον ἐπιχεῖν ὕδωρ, καὶ ἀνθρώπῳ τῷ ἰσχυροτέρῳ πλεῖον βάρος, ἐὰν δέῃ τι φέρειν, ἐπιτιθέναι, κἂν δέῃ τρέφεσθαί τινας, τοῖς δυνατωτέροις τρέφειν ἂν τοὺς πλείους προςτάξαιμι. εἰ δὲ ἡ ἀσθενὴς γῆ ἰσχυροτέρα, ἔφην ἐγώ, γίγνεται, ἤν τις πλείονα καρπὸν αὐτῇ ἐμβάλῃ, ὥςπερ τὰ ὑποζύγια,
10 τοῦτο σύ με δίδασκε. Καὶ ὁ Ἰσχόμαχος γελάσας εἶπεν,

§. 8. G. παχυτέρα, ἔφην, ἡ γῆ; edd. vett. γε ἦ, ἔφην, ἡ γῆ; verum dant etiam Vill. Vict. — Bas. I. II. τοῦτ', ἔφην, λέγω. — A. C. D. ποτέρα ὂν πλεῖον.

§. 9. D. ἐγὼ νομίζω. — G. a pr. m. Vict. ἐπισχεῖν. — Steph. post ἐπιχεῖν deesse putabat δεῖν aut χρῆναι. — ἂν post τρέφειν om. C. — C. D. ἡ δὲ ἀσθενὴς γῆ, unde Reisig. coni. ἡ δὲ ἀσθενὴς γῆ, εἰ ἰσχυρ. — D. εἴ τις πλείονα. — C. τοῦτο δὲ σύ, quod recepit Reisig.

§. 10. Ex G. A. Vill. Vict. Zeun. dedit γελάσας εἶπεν pro vulg. γελ. ἔφη. — Vict. om. ἔφη ante ὦ Σ. — C. ἐγὼ μέντοι. —

enim haec figura grammatica, quam vocant (subiecti vel obiecti, quod est in enuntiato secundario) attractionem. Anab. IV, 5, 34: τὴν ὁδὸν ἔφραζεν, ᾗ εἴη pro ἔφραζεν, ᾗ εἴη ἡ ὁδός. Infra XIX, 14: τὸ ὄστρακον — ἀγνοεῖς — πῶς — καταθείης. V. Reisig. ad XVIII, 9. Cf. IV, 21. XX, 10. Matth. §. 630, 2. h. Hart. §. 1080.

§. 8. παχυτέρα] Ibi per interrogantem Socratem interrupta oratio Ischomachi continuatur posthac verbis καὶ ἐρωτῶ γέ σε κτλ. Quare nolim cum Dindorfio post παχυτέρα interrogationis signum ponere.

ὅπερ ἀσθενεστέραν — ὅπερ ἰσχυροτέραν] Ita fere Theophr. Histor. plant. VIII, 6: πλεῖον γὰρ ἡ πίειρα καὶ ἀγαθὴ δύναται φέρειν τῆς ὑφάμμου καὶ λεπτῆς. SCHNEID. — ὅπερ idem est, quod ταὐτό, ὅ. Hier. XI, 14: τοὺς δὲ παῖδας (ἐνόμιζε) ὅ τι περ τὴν σὴν ψυχήν. V. Bernh. Synt. p. 126.

πότερον ἴσον ἂν ἑκατέρα] Heyn. ad Virg. Georg. II, 274 (si pinguis agros metabere campi, Densa sere; in denso non segnior ubere Bacchus.): „Hic manifestum fit Socratis disputationem Virgilii animo insedisse Xen. Oec. XVII, 8—11." REISIG.

§. 9. νομίζω] fas duco, rectum esse puto. V. ad XX, 29.

τρέφειν] Hunc infinitivum referas ad προςτάξαιμι, non ad δυνατωτέροις. Quae hic afferuntur singula, tantum exemplorum loco esse bene iudicat Voigtlaender. Idem, si robustioribus graviora onera iniungenda esse praecipitur, per se intelligi infirmioribus minora debere im-

Ἀλλὰ παίζεις μὲν σύ γε, ἔφη, ὦ Σώκρατες. εὖ γε μέντοι,
ἔφη, ἴσθι, ἢν μὲν ἐμβαλὼν τὸ σπέρμα τῇ γῇ ἔπειτα ἐν
ᾧ πολλὴν ἔχει τροφὴν ἡ γῆ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ χλόης
γενομένης ἀπὸ τοῦ σπέρματος καταστρέψῃς αὐτὸ πάλιν,
τοῦτο γίγνεται σῖτος τῇ γῇ, καὶ ὥςπερ ὑπὸ κόπρου
ἰσχὺς αὐτῇ ἐγγίγνεται· ἢν μέντοι ἐκτρέφειν ἐᾷς τὴν γῆν
διὰ τέλους τὸ σπέρμα εἰς καρπόν, χαλεπὸν τῇ ἀσθενεῖ
γῇ ἐς τέλος πολὺν καρπὸν ἐκφέρειν. καὶ συῒ δὲ ἀσθενεῖ
χαλεπὸν πολλοὺς ἁδροὺς χοίρους ἐκτρέφειν. Λέγεις 11
σύ, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, τῇ ἀσθενεστέρᾳ γῇ μεῖον
δεῖν τὸ σπέρμα ἐμβαλεῖν; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὦ Σώκρα-
τες, καὶ σύ γε συνομολογεῖς λέγων, ὅτι νομίζεις τοῖς
ἀσθενεστέροις πᾶσι μείω προστάττειν πράγματα. Τοὺς 12

ἔφη, ἴσθι dedi ex A. C. D. Vill. Vict. pro vulg. ἴσθι, ἔφη. — G. ἢν μὲν — καταστρέψεις, unde Zeun. ἢν μὲν recepit pro vulg. εἰ μὲν. — Ald. αὐτῷ πάλιν. — C. D. τοῦτο γὰρ γίνεται; marg. Steph. τοῦτο καὶ γίγνεται. — A. C. D. ἐγγίνεται. — A. om. χαλεπὸν — πολὺν καρπόν. — C. D. εἰς τέλος.

§. 11. A. C. D. edd. vett. μεῖον δεῖ; G. δὴ; δεῖν, quod est in Vill. Vict., dedit Steph. — Markland. ad Lys. p. 532. ed. Reisk. προστάττειν προστάγματα mavult; A. C. D. προστατεῖν; marg. A. προστάττειν.

poni recte monet. Quapropter errat Schneid., qui huius loci sententiam iis, quae dicuntur §. 11., non consentaneam esse contendit.

ὥςπερ τὰ ὑποζύγια] Intellige ἰσχυρότερα γίγνεται, ἐάν τις πλείονα χόρτον αὐτοῖς ἐμβάλῃ. Verbum enim ἐμβάλλειν et terrae conserendae convenit et iumentis ad praesepia obiecto cibo alendis. SCHNEID.

τοῦτο σύ] Inseruissem δέ, si plures et meliores haberent libri. V. ad IV, 8. IX, 10. XV, 8.

§. 10. ἔφη, ἴσθι] V. ad I, 18. De omisso ὅτι v. ad X, 13. De εἶπεν — ἔφη — ἔφη v. ad VIII, 2.

ἔπειτα] Ἔπειτα h. l. est: deinceps (non: tamen, ut I, 18.); sed arctius nectit cum participio verbum finitum. Cf. Anab. I, 2, 25: ὑπολειφθέντας — εἶτα πλανωμένους ἀπολέσθαι, ubi εἶτα simul involvit notionem: hanc ob causam. Bornem. Cyr. I, 3, 10. Matth. §. 566, 3. Buttm. §. 144, 4. not. b. Cf. Hart. §. 1053.

εἰς καρπὸν] H. e. ὥςτε καρπὸν γίγνεσθαι. Hart. §. 670, 2.

ἁδροὺς — ἐκτρέφειν] Hunc adiectivorum usum prolepticum notat Bornem. ad Cyr. IV, 2, 3: ἀπὸ γὰρ τῆς μάχης τὸ τούτου ὄνομα μέγιστον ηὔξητο. V. ad IV, 7.

§. 11. πράγματα] Sensu latiore accipias. Sunt enim onera corporis viribus ferenda, sive negotia cuiuslibet alius generis. Apte comparat Voigtl. Plat. Men. p. 76. A: ὑβριστής γ' εἶ, ὦ Μένων. Ἀνδρὶ πρεσβύτῃ πράγματα προστάττεις ἀποκρίνεσθαι. Ceterum v. ad §. 9.

δὲ δὴ σκαλέας, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, τίνος ἕνεκα
ἐμβάλλετε τῷ σίτῳ; Οἶσθα δήπου, ἔφη, ὅτι ἐν τῷ
χειμῶνι πολλὰ ὕδατα γίγνεται. Τί γὰρ οὔκ; ἔφην ἐγώ.
Οὐκοῦν θῶμεν τοῦ σίτου καὶ κατακρυφθῆναί τινα ὑπ'
αὐτῶν, ἰλύος ἐπιχυθείσης, καὶ ψιλωθῆναί τινας ῥίζας
ὑπὸ ῥεύματος. καὶ ὕλη δὲ πολλάκις ὑπὸ τῶν ὑδάτων
δήπου συνεξορμᾷ τῷ σίτῳ καὶ παρέχει πνιγμὸν αὐτῷ.
13 Πάντα, ἔφην ἐγώ, εἰκὸς ταῦτα γίγνεσθαι. Οὔκουν
δοκεῖ σοι, ἔφη, ἐνταῦθα ἤδη ἐπικουρίας τινὸς δεῖσθαι
ὁ σῖτος; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφην ἐγώ. Τῷ οὖν κατιλυ-
θέντι τί ἂν ποιοῦντες δοκοῦσιν ἄν σοι ἐπικουρῆσαι;
Ἐπικουφίσαντες, ἔφην ἐγώ, τὴν γῆν. Τί δέ, ἔφη, τῷ
ἐψιλωμένῳ τὰς ῥίζας; Ἀντιπροσαμησάμενοι τὴν γῆν ἄν,
14 ἔφην ἐγώ. Τί γάρ, ἔφη, ἢν ὕλη πνίγῃ συνεξορμῶσα
τῷ σίτῳ καὶ διαρπάζουσα τοῦ σίτου τὴν τροφήν, ὥσπερ
οἱ κηφῆνες διαρπάζουσιν ἄχρηστοι ὄντες τῶν μελισσῶν
ἃ ἂν ἐκεῖναι ἐργασάμεναι τροφὴν καταθῶνται; Ἐκκό-
πτειν ἂν νὴ Δία, ἔφην ἐγώ, δέοι τὴν ὕλην, ὥσπερ
15 τοὺς κηφῆνας ἐκ τῶν σμηνῶν ἀφαιρεῖν. Οὔκουν, ἔφη,
εἰκότως σοι δοκοῦμεν ἐμβαλεῖν τοὺς σκαλέας; Πάνυ γε.
ἀτὰρ ἐνθυμοῦμαι, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, οἷόν ἐστι
τὸ εὖ τὰς εἰκόνας ἐπάγεσθαι. πάνυ γάρ σύ με ἐξώργι-
σας πρὸς τὴν ὕλην τοὺς κηφῆνας εἰπών, πολὺ μᾶλ-
λον ἢ ὅτε περὶ αὐτῆς τῆς ὕλης ἔλεγες.

Ald. ἐπιχειθείσης.

§. 13. Τῷ οὖν — Ἐπικουφίσαντες in A. addit marg. — Vict. κατηλυθέντι — ποθοῦντες. — ἂν post γῆν omissum malebat Leunclav.

§. 14. G. Vict. edd. vett. ἐργασόμενοι. — τὴν τροφὴν vulgo post νὴ Δία insertum delevit Weisk.; G. A. D. νὴ Δία τὴν τροφὴν δέοι τὴν ὕλην, ἔφην ἐγώ; Vill. νὴ Δία τὴν τροφήν, ἔφην ἐγώ, δέοι τὴν ὕλην, ἔφην ἐγώ; edd. vett. νὴ Δία τὴν τροφὴν ἔφην δέοι τὴν ὕλην ἐγώ; Mosch. coni.: νὴ Δία τὸν τρόπον, ἔφην ἐγώ. — D. διὰ τῶν σμηνῶν.

§. 15. D. om. ἀτὰρ ἐνθυμοῦμαι — πάνυ γάρ. — G. ἐξώρμησας, et ἢ ὅτι.

§. 12. σκαλέας — ἐμβάλλετε] Vect. IV, 5: ἢν δ' ἐπὶ πλεῖον τῶν ἱκανῶν (ζεύγη καὶ ἐργάτας εἰς τὸ χωρίον) ἐμβάλλῃ τις, ζημίαν λογίζονται. Ibid. §. 39.

§. 13. τί ἂν — ἂν] V. ad II, 13. Alterum ἂν refer ad ἐπικουρῆσαι.

§. 14. πνίγῃ] Sc. τὸν σῖτον. V. ad III, 10.

§. 15. Οὔκουν] Non οὐκοῦν. Est enim: Nonne igitur —? Item supra §. 13.

αὐτῆς τῆς ὕλης] De sola herba, non addita comparatione cum fucis. SCHNEID. V. supra VII, 3.

CAPUT XVIII.

ARGUMENTUM.

Agitur de frumenti praeparatione, quae cernitur in metendo, triturando per iumenta et ventilando per ventilatorem. Praecepta de his rebus auditis, Socrates, sentiens ea neque prius sibi fuisse ignota, facillimam ad discendum agriculturam esse fatetur.

Ἀτὰρ οὖν, ἔφην ἐγώ, ἐκ τούτου ἄρα θερίζειν εἰ- 1
κός. δίδασκε οὖν, εἴ τι ἔχεις, με καὶ εἰς τοῦτο. Ἢν
μή γε φανῇς, ἔφη, καὶ εἰς τοῦτο ταὐτὰ ἐμοὶ ἐπιστά-
μενος. ὅτι μὲν οὖν τέμνειν τὸν σῖτον δεῖ, οἶσθα. Τί
δ' οὐ μέλλω; ἔφην ἐγώ. Πότερα οὖν τέμνεις, ἔφη, στὰς
ἔνθα πνεῖ ἄνεμος, ἢ ἀντίος; Οὐκ ἀντίος, ἔφην, ἔγωγε·
χαλεπὸν γὰρ οἶμαι καὶ τοῖς ὄμμασι καὶ ταῖς χερσὶ γίγνε-
ται ἀντίον ἀχύρων καὶ ἀθέρων θερίζειν. Καὶ ἀκρο- 2
τομοίης δ' ἄν, ἔφη, ἢ παρὰ γῆν τέμνοις; Ἢν μὲν βρα-
χὺς ᾖ ὁ κάλαμος τοῦ σίτου, ἔγωγ', ἔφην, κάτωθεν
ἂν τέμνοιμι, ἵνα ἱκανὰ τὰ ἄχυρα μᾶλλον γίγνηται·

Cap. XVIII. §. 1. A. om. *ἄρα*. — Reisig. *ἐμὲ καὶ*; Priscian. p. 1174. om. *καὶ*. — G. A. C. D. edd. vett. *σῖτον ἀεὶ*, quod corr. Cast. Vid. Bast. Appeud. ad epist. crit. p. 50. — A. C. D. *τέμνοις*; Schneid. coni. *πότερον ἂν τέμνοις*; malim, qnod praefert Reisig., *πότερα ἂν οὖν τέμνοις*. — G. *τοῖς χερσί*. — G. edd. vett. *ἀνθέρων*; in G. corr. *ἀθέρων*, quod dedit Brod. et est etiam in Vict.
§. 2. Edd. vett. om. *ᾖ*.

Cap. XVIII. §. 1. *εἰς τοῦτο*] quod attiuet ad hoc. Hier. I, 2: *πῇ διαφέρει ὁ τυραννικός τε καὶ ὁ ἰδιωτικὸς βίος εἰς εὐφροσύνας τε καὶ λύπας ἀνθρώποις*. V. ad II, 4.

Πότερα οὖν τέμνεις] Reisigii coniectura commendatur verbis *καὶ ἀκροτομοίης δ' ἂν — ἢ — τέμνρις*.

ἔνθα πνεῖ ἄνεμος] I. e. quod §. 6. dicitur: *ἐκ τοῦ προσηνέμου μέρους*. Ergo *ἔνθα* accipias pro *ἔνθεν*. Cf. Anab. V, 7, 6: *ὁ ἥλιος ἔνθα μὲν ἀνίσχει, δύεται δ' ἐνταῦθα, ἔνθεν δὲ δύεται, ἀνίσχει δ' ἐντεῦθεν*. De adverbiis, quae locum significant, commutatis v. Hart. §. 687. Cf. Oec. VI, 1.

ἀθέρων] *Ἀνθέρικας* quidem habet Hesych., quod vocabulum interpretatur: *τὰ τῶν σταχύων ἄκρα — καὶ τὰ ἐν τοῖς στάχυσι κέντρα*, sed non *ἀνθέρας*. *Ἀθέρας* idem dicit esse *τὰ λεπτότατα τῶν ἀσταχύων μέρη*.

§. 2. *ἱκανὰ — μᾶλλον*] De *μᾶλλον* traiecto v. ad XI, 12. „Magis idonea ad quemlibet usum, cui servire possunt *τὰ ἄχυρα* (das Stroh)."

ἐὰν δὲ ὑψηλὸς ᾖ, νομίζω ὀρθῶς ἂν ποιεῖν μεσοτομῶν,
ἵνα μήτε οἱ ἀλοῶντες μοχθῶσι περιττὸν πόνον μήτε
οἱ λικμῶντες ὧν οὐδὲν προςδέονται. τὸ δὲ ἐν τῇ γῇ
λειφθὲν ἡγοῦμαι καὶ κατακαυθὲν συνωφελεῖν ἂν τὴν
γῆν καὶ εἰς κόπρον ἐμβληθὲν τὴν κόπρον συμπληθύ-
3 νειν. Ὁρᾷς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὡς ἁλίσκῃ ἐπ' αὐτο-
φώρῳ καὶ περὶ θερισμοῦ εἰδὼς ἅπερ ἐγώ; Κινδυνεύω,
ἔφην ἐγώ, καὶ βούλομαί γε σκέψασθαι, εἰ καὶ ἀλοᾶν
ἐπίσταμαι. Οὐκοῦν, ἔφη, τοῦτο μὲν οἶσθα, ὅτι ὑπο-
4 ζυγίοις ἀλοῶσι τὸν σῖτον. Τί δ' οὐκ, ἔφην ἐγώ, οἶ-
δα; καὶ ὑποζύγιά γε καλούμενα πάντα ὁμοίως, βοῦς,
ἡμιόνους, ἵππους. Οὔκουν, ἔφη, ταῦτα μὲν ἡγῇ το-
σοῦτο μόνον εἰδέναι, πατεῖν τὸν σῖτον ἐλαυνόμενα;

D. om. ὀρθῶς. — Weisk. correxit vulg. τό τε ἐν, quod retinuit Reisig. — G. καὶ κατακαμφθὲν.

§. 3. C. θερισμοὺς. — G. εἰ καὶ ἄλλο ἂν. — Vulg. ὑποζύγια; quum in G. sit ὑποζυγίῳ, in edd. vett. ὑποζυγία, mutavit Zeun. in ὑποζυγίοις, quod habet marg. Steph.; Weisk. retinuit ὑποζύγια.

§. 4. Vulg. Τί δ' οὐκ; ἔφην ἐγώ. Οἶσθα; G. A. C. D. Vill. Vict. τί δ' οὐκ; ἔφην ἐγώ. Οἶδα, quod recepit Zeun.; τί δ' οὐκ, ἔφην ἐγώ, οἶδα; cum marg. Steph. Dind. Kerst. — Vulg. καὶ ὑποζύγιά τε; marg. Steph. II. Zeun. Dind. Kerst. καὶ ὑποζύγιά γε; Schneid. I. 1. ὑποζύγια δὲ. — καλούμενα πάντα G. A. C. D. Zeun. Schneid. Reisig. Dind. Kerst.; vulg. πάντα καλ. — G. Οὐκοῦν, ἔφην. — G. edd. vett. εἰδείην.

§. 5. G. Ald. Bas. I. II. ὁμολοεῖται. — A. C. D. marg. Steph. ἀλοατὸς; Vill. ἀλοτὸς; idem et ἀλοατὸς Vict. — Vulg. τίνι τού-

ἀλοῶντες] triturantes, i. e. in area culmos conterentes sive comminuentes, quod fiebat pedibus iumentorum, ut quum aliunde, tum ex §. 3 seqq. patet.

τὸ δὲ] Nectit quidem τὲ enuntiata, e. g. Anab. I, 9, 5: Ἔνθα Κῦρος αἰδημονέστατος μὲν πρῶτον τῶν ἡλίκων ἐδόκει εἶναι, τοῖς τε πρεσβυτέροις — πείθεσθαι. V. ad XIII, 10. Sed aliena est talis particula ab huius loci sensu.

§. 3. ὑποζυγίοις] Per grammaticam rationem ὑποζύγια ἀλοῶσι defendi potest. V. Krüger. Anab. I, 7, 20. Matth. §. 300. Rost. §. 100. not. 5., atque haud scio, an ὑποζυγίοις originem duxerit ex ὑποζύγιοι, quod ortum esse potest ex ὑποζύγια propter α cum οι saepissime a librariis confusum. Si praefers ὑποζυγίοις, intellige ad ἀλοῶσι οἱ ἄνθρωποι, velut §. 2. dicitur: οἱ ἀλοῶντες.

καὶ ὑποζύγιά γε] De καὶ — γε v. ad I, 4. Ad καλούμενα mente repetendum est οἶδα e praecedentibus. Haec verba Socratis personae esse tribuenda vel arguunt, quae seqq. οὔκουν, ἔφη.

§. 5. τίνι τοῦτο;] Steph. interpretando addit δῆλον, secundum Leunclavii versionem: „cuinam hoc tribuis," Bach. δῶμεν; Zeun. προςήκει. Postremum verbum sane sensus postulat; sed inest eius significatio verbo εἶναι, e. g. Symp. II, 4: Οὔκουν νέοις μὲν ἂν εἴη ταῦτα· ἡμᾶς δὲ τοὺς μηκέτι γυμναζομένους τίνος ὄζειν δεήσει; Hanc simplicissimam rationem indicat Bernh. Synt. p. 90. De ver-

Τί γὰρ ἂν ἄλλο, ἔφην ἐγώ, ὑποζύγια εἰδείη; Ὅπως 5
δὲ τὸ δεόμενον κόψουσι καὶ ὁμαλιεῖται ὁ ἀλοητός, τίνι
τοῦτο, ὦ Σώκρατες; ἔφη. Δῆλον ὅτι, ἔφην ἐγώ, τοῖς
ἐπαλώσταις. στρέφοντες γὰρ καὶ ὑπὸ τοὺς πόδας ὑπο-
βάλλοντες τὰ ἄτριπτα ἀεὶ δηλονότι μάλιστα ὁμαλίζοιεν
ἂν τὸν δῖνον καὶ τάχιστα ἀνύτοιεν. Ταῦτα μὲν τοίνυν,
ἔφη, οὐδὲν ἐμοῦ λείπῃ γιγνώσκων. Οὔκουν, ἔφην ἐγώ, 6
ὦ Ἰσχόμαχε, ἐκ τούτου δὴ καθαροῦμεν τὸν σῖτον λι-
κμῶντες; Καὶ λέξον γέ μοι, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Ἰσχό-
μαχος, ἦ οἶσθα, ὅτι, ἢν ἐκ τοῦ προσηνέμου μέρους
τῆς ἅλω ἄρχῃ, δι᾽ ὅλης τῆς ἅλω οἴσεταί σοι τὰ ἄχυ-
ρα; Ἀνάγκη γάρ, ἔφην ἐγώ. Οὔκουν εἰκὸς καὶ ἐπιπί- 7
πτειν, ἔφη, αὐτὰ ἐπὶ τὸν σῖτον; Πολὺ γάρ ἐστιν, ἔφην

τῳ corr. Steph.; Voigtl. coni.: τίνι τούτου —, ἔφη, μέλει. — ἐγὼ ante τοῖς om. G. — Vulg. ὁμαλίζοιεν ἂν τὸ δεινὸν; Leunclav. coni. τὸ δεόμενον, Zeun. τὸ δέον, Ruhnken. Ep. crit. II. p. 223. (180.) τὸν δῖνον, quod, comprobatum Sturzio, Reisigio, Schneidero, recepit Kerst. — Valcken. ad Ammon. p. 22. pro ἀνύτοιεν mavult ἀγνύοιεν.

§. 6. Vulg. ἦ οἶσθα Leunclav. mutavit in εἰ οἶσθα, probatum Bachio et Welsio, Zenn. cum Cast. in ἦ οἶσθα. — A. C. D. om. τῆς ἅλω ἄρχῃ, δι᾽ ὅλης.

§. 7. C. D. om. οὔκουν εἰκὸς — Δῆλον, ἔφην ἐγώ. — Schneid. coni.: πολὺ γάρ ἐστιν, ἔφην ἐγώ, τοῦτο μᾶλλον εἰκὸς ἢ τὸ ὑπερενεχθῆναι; Reisig. tantum ἢ interserere vult ante τὸ ὑπερεν.; Zeun. scripsit πολὺ γὰρ ἔστι.

bo εἶναι saepe omisso v. Viger. p. 236. Conferas etiam Hom. Il. XXI, 360: τί μοι ἔριδος καὶ ἀρωγῆς;

τὸν δῖνον] Vulgatum τὸ δεινόν Weisk. interpretatur: „durius molestiusque ad conculcandum," qui sensus verbis vix elici potest. ὁ δῖνος significat aream circularem, in qua circumeuntes boves triturabant frumentum. Aelian. Hist. Anim. II, 25. IV, 25. Kerst. addit Hesiod. Ἔργ. 595. ibique Procl. et Herod. II, 14., quibus locis inveniuntur verba δινεῖν et ἀποδινεῖν. Quod si placuerit, reiicienda videtur Valckenarii coniectura ἀγνύοιεν pro ἀνύτοιεν. Est autem ἀνύτειν triturationem (qui significatus latet in τὸν δῖνον) perficere.

§. 6. λικμῶντες] Ventilandi rationem explicat Columella II, 10, 14: „Quum acervus paleis granisque mixtus in unum fuerit coniectus, paulatim ex eo ventilabris per longius spatium iactetur; quo facto palea, quae levior est, citra decidet: faba, quae longius emittetur, pura eo perveniet, quo ventilator eam iaculabitur." In eundem fere modum Ischomachus docet ventilationem. Sed tamen sunt in hoc cap. quae Columellae praeceptis non ad amussim respondere videantur; e. g. verba in §. 8: Ἐπειδὰν δὲ καθάρῃς — τὸν σῖτον μέχρι τοῦ ἡμίσεως τῆς ἅλω κτλ. Sed de singulis mox disputabimus.

ἄρχῃ] Sc. λικμᾶν, i. e. fere idem, quod: ἢν λικμῇς. V. ad VII, 9.

§. 7. Πολὺ γάρ ἐστιν]

ἐγώ, τὸ ὑπερενεχθῆναι τὰ ἄχυρα ὑπὲρ τὸν σῖτον εἰς τὸ κενὸν τῆς ἅλω. Ἦν δέ τις, ἔφη, λικμᾷ ἐκ τοῦ ὑπηνέμιου ἀρχόμενος; Δῆλον, ἔφην ἐγώ, ὅτι εὐθὺς
8 ἐν τῇ ἀχυροδόκῃ ἔσται τὰ ἄχυρα. Ἐπειδὰν δὲ καθά-

G. λικμῶν pro λικμᾷ.

§. 8. Schneid. l. l. corrigit καθήρῃς. — Edd. vett. τῆς ἡμίσεως τῆς ἅλω; τοῦ ἡμίσεως dant etiam Vill. et Vict. — G. λικμήσῃς. — Edd. vett. πόλιν; πόλον habent etiam Vill. et Vict.;

Kerst. cum Leunclavio interpretatur: „Multum scilicet fuerit, inquam, paleas supra frumentum in partem areae vacuam deferri," sive cum Sturzio: „magni laboris est, es gehört viel dazu." Eodem redit, quod vertit Camerar.: „Est enim, inquam ego, spatium longum, quo supra frumenta paleae ferantur, in vacuum areae locum." Atqui id, ni fallor, vel maxima ventilatoris opera effici non potest, sed potest casu, nimirum vento vehementius flante. Equidem illa verba ita intelligo: „Saepe enim fit, ut (non solum in frumentum iam purgatum cadant, sed etiam) longius ad vacuum areae locum usque ferantur paleae." Finge tibi ventilatorem in areae parte προςηνέμῳ stantem, i. e. in ea parte, quae spiranti aurae proxima est, ita ut os conversum habeat in aream, ventus autem flet versus tergum eius: tum paleae, quas agricola inter acervum paleis granisque mixtum et pura grana decidere vult, aurae spirantis ope necesse est, ut non solum ad purgata frumenta usque perveniant, sed eu etiam supervolantes per vacuam areae partem dissipentur. — πολύ est: frequens, vielfach. V. Bernh. Synt. p. 334.

εὐθὺς ἐν τῇ ἀχυροδόκῃ ἔσται τὰ ἄχυρα] Proiiciuntur enim paleae, sed tamen, quominus assequantur grana, prohibet ventus contrarius, itaque coercentur in certo quodam spatio, quod h. l. dicitur ἀχυροδόκη. Hesych. ἀχυροδόκη· ἀποθήκη τῶν ἀχύρων. Quare sunt, qui cogitent de horreo recipiendis paleis destinato; fuisse potius videtur ipsius areae pars quaedam inter purganda et purgata frumenta paululum cavata, vel alio modo circumscripta.

§. 8. καθάρῃς] De hac forma, quam Schneid. habet pro non Graeca et plerique grammatici pro inusitata, v. Krüger. ad Anab. V, 7, 34., ubi est καθᾶραι, et Lobeck. ad Phryn. p. 25 seq.

μέχρι τοῦ ἡμίσεως τῆς ἅλω] Edd. vett. scripturam non esse vitiosam apparebit ex notatis ad IV, 8. Ceterum quaestio existit, quomodo Ischomachus dicere possit: „quum vero frumenta usque ad dimidiam areae partem ventilaveris," si quidem rem ita nobis fingimus, ut calamis, postquam pedum bovinorum ictu sunt excussi, remotis, frumenta cum paleis mixta in paulô arctius spatium et quidem ad extremam aream congerantur. Quae difficultas sic expedienda esse videtur: Frumenta purganda ita posita cogitamus, ut, quanquam in unum congesta sunt et uni vel alteri extremae parti propius coacervata, tamen lineam efficiant, quae totam fere areae longitudinem obtineat. Igitur huius lineae dimidia pars dici potest τὸ ἥμισυ τῆς ἅλω, quod ubi purgatum sit, docet Ischomachus πρὸς τὸν πό-

ρης, ἔφη, τὸν σῖτον μέχρι τοῦ ἡμίσεως τῆς ἅλω, πότερον εὐθὺς οὕτω κεχυμένου τοῦ σίτου λικμήσεις τὰ ἄχυρα τὰ λοιπά, ἢ συνώσας τὸν καθαρὸν πρὸς τὸν πόλον ὡς εἰς στενώτατον; Συνώσας νὴ Δί', ἔφην ἐγώ,

Camerarii πρὸς τοὔμπαλιν probant Leunclav. Wels.; Ernest. πρὸς τὸν πολλοστὸν vel τὸ πολλοστὸν; Villebrun. apud Galium coni. θόλον, quod ipsum vocabulum est in marg. D.; Streb. interpretatur acervum (σωρόν).

λον conferenda esse grana ventilata, tum demum ad ventilaudam alteram frumenti partem esse progrediendum. Ita haec res enucleatior erit, quam si cum Weiskio statuamus: „non ad ventilandum coacervari paleas cum frumento ad extremam aream, unde haec proiiciantur, sed ex ipsa area spicas conculcatas ventilabro haustas proiici," quae quomodo cogitanda siut, vix intelligas.

τὰ ἄχυρα τὰ λοιπὰ] Grana cum paleis permixta. Triplex igitur vocabulo ἄχυρα inest significatio: primum significat totum calamum: §. 2. ἱκανὰ τὰ ἄχυρα, ct §. 1.; deinde grana e paleis nondum purgata: h. l. et paulo infra: μὴ δὶς ταὐτὰ ἄχυρα δέῃ λικμᾶν; denique solas paleas, velut §. 7: ὅτι εὐθὺς ἐν τῇ ἀχυροδόκῃ ἔσται τὰ ἄχυρα. et §. 8: ἵν' ὑπερφέρηταί μοι τὰ ἄχυρα εἰς τὸ κενὸν τῆς ἅλω. Ceterum, notante Schneidero, Hesych.: ἰκμᾶν, λικμᾶν, σῖτον καθαίρειν.

τὸν πόλον] Zeun. interpretatur: arvum, secuudum sermonis Graeci usum, qui iu πολεῖν, ἀναπολεῖν, τρίπολος γῆ spectatur. Sed hoc esset τὴν πόλον. Hesych. πόλος· — ἡ πόλος μεταβεβλημένη γῆ εἰς κατασποράν. Neque vero intelligitur, quem ad finem frumentum, quod ab area remotum fuerit in arvum, coerceatur etiam in spatium quam minimum. Quod Schneid. proponit, πόλον dici medium areae rotundae locum, circa quem in gyrum agantur iumenta, sicut apud Varronem axis terrae polus appelletur (v. Hesych. πόλος· — ἄξων. Schol. ad Aristoph. Av. 181. infra), ne convenit quidem rationi, qua ventilationem iustitui indicavimus. Quid sit h. l. πόλος, monentibus Porto et Weiskio, discimus ex Suida: πόλος· τὸ περιέχον ἅπαν. Adde Hesych.: πόλος· οὐρανός, κόσμος — · κύκλος καὶ τόπος κορυφῆς κυκλοειδής. et Plat. Cratyl. p. 405. D: καὶ ἐνταῦθα τὴν ὁμοῦ πόλησιν καὶ περὶ τὸν οὐρανόν, οὓς δὴ πόλους καλοῦσι, ubi Heind. confert Aristoph. Av. 181: ὅτι δὲ πολεῖται τοῦτο καὶ διέρχεται Ἅπαντα, διὰ τοῦτό γε καλεῖται νῦν πόλος, ad quem locum Schol. haec: πόλον γὰρ οἱ παλαιοί, οὐχ ὡς οἱ νεώτεροι σημεῖόν τι καὶ πέρας ἄξονος, ἀλλὰ τὸ περιέχον ἅπαν. Εὐριπίδης Πειρίθῳ· καὶ τὸν Ἀτλάντιον φρουρῶν πόλον· ὡς αὐτοῦ τε περιπολουμένου καὶ δι' αὐτοῦ πάντων ἐρχομένων. Quae quum ita sint, τὸν πόλον cum Porto interpretamur: „extremam lineam, oram, quae ambit et undequaque terminat aream."

ὡς εἰς στενώτατον] pro εἰς ὡς στενώτατον. Cyr. I, 6, 26: ὡς ἐν ἐχυρωτάτῃ. Thucyd. I, 63: ὡς ἐς ἐλάχιστον χωρίον. Demosth. περὶ τῆς παραπρεσβείας p. 423: ὡς μετὰ πλείστης συγγνώμης.

τὸν καθαρὸν σῖτον, ἵν' ὑπερφέρηταί μοι τὰ ἄχυρα εἰς τὸ κενὸν τῆς ἅλω, καὶ μὴ δὶς ταὐτὰ ἄχυρα δέῃ λικμᾶν.
9 Σὺ μὲν δὴ ἄρα, ἔφη, ὦ Σώκρατες, σῖτόν γε ὡς ἂν τάχιστα καθαρὸς γένοιτο κἂν ἄλλον δύναιο διδάσκειν. Ταῦτα τοίνυν, ἔφην ἐγώ, ἐλελήθειν ἐμαυτὸν ἐπιστάμενος. καὶ πάλαι ἐννοῶ ἄρα, εἰ λέληθα καὶ χρυσοχοεῖν καὶ αὐλεῖν καὶ ζωγραφεῖν ἐπιστάμενος. ἐδίδαξε γὰρ οὔτε ταῦτά με οὐδεὶς οὔτε γεωργεῖν· ὁρῶ δ' ὥςπερ γεωργοῦντας καὶ τὰς ἄλλας τέχνας ἐργαζομένους ἀν-
10 θρώπους. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἔλεγον ἐγώ σοι πάλαι, ὅτι καὶ ταύτῃ εἴη γενναιοτάτη ἡ γεωργικὴ τέχνη, ὅτι καὶ ῥᾴστη ἐστὶ μαθεῖν; Ἄγε δή, ἔφην ἐγώ, οἶδα, Ἰσχόμαχε· τὰ μὲν δὴ ἀμφὶ σπόρον ἐπιστάμενος ἄρα ἐλελήθειν ἐμαυτὸν ἐπιστάμενος.

Vict. ὑποφέρηται. — A. D. εἰς τὸν κενόν.

§. 9. G. ὦ Σώκρατες, ἔφη. — ἂν post ὡς om. C. D. — D. καὶ ἄλλον; G. a pr. m. κἂν ἄλλο. — A. ἐλελήθην; Brod. ἐπηλήθην. — C. om. καὶ πάλαι — ἐπιστάμενος. — Interpunctionem maiorem vulg. post πάλαι positam delevit et post ἐπιστάμενος posuit Reisig. cum G. — ἐδίδαξέ με γὰρ G. — Vulg. οὕτω γεωργεῖν, quod Steph. mutari voluit in οὔπω γεωργ., correxit Zeun. ex G. A. C. D.; Bas. I. II. γὰρ οὕτω ταῦτα. — C. D. om. με ante οὐδεὶς. — Schneid. mavult καὶ ταύτας τὰς τέχνας.

§. 10. Steph. probante Bachio coni. τά γε δή; G. a pr. m. habebat ἴγε vel ἔγε. — A. C. D. οἶδα, ὦ Ἰσχ. — Schneid. et Reisig. Ἄγε δὴ — Ἰσχόμαχε aliena esse ab h. l. existimant. — Prius ἐπιστάμενος om. Schneid. — A. om. ἐλελήθειν — τῆς γεωργικῆς (XIX, 1.). — Postrema huius paragraphi verba sana esse negat Voigtl.

§. 9. σῖτον — ὡς — καθαρὸς γένοιτο] V. Reisig. ad h. l. nos ad XVII, 7.

καὶ πάλαι] Referendum est πάλαι ad tempus vix praeteritum, ex quo Ischomachus cum Socrate de soli natura, de serendo etc. disputavit. V. §. seq. et XIX, 14.

καὶ τὰς ἄλλας τέχνας] quarum nonnullas, aurificis, tibicinis, pictoris artes, tantum exempli causa, modo commemoravit. Miranti Socrati, cur alias artes non item atque agriculturam conspiciendo didicerit, praeter haec, quae mox admonet, Ischomachus respondet etiam infra XIX, 16. et 17. — *Καί* dicitur pro οὕτω καί. Kerst. affert Comment. IV, 4, 7: ὥςπερ σὺ καὶ ἐγὼ ἀεὶ τὰ αὐτὰ λέγω. V. Sanpp. ad II, 2, 2.

§. 10. πάλαι] Supra XV, 4.

ταύτῃ —, ὅτι] ταύτῃ est: hoc nomine. Symp. IV, 17: ἀλλ' οὐδὲ μέντοι ταύτῃ γε ἀτιμαστέον τὸ κάλλος. Anab. II, 6, 7. Hier. VII, 12.

Ἄγε δή] Suid. et Hesych. interpretantur: εἶεν.

σπόρον] Non solum sationem significat, sed omnem seminis sive granorum tractationem. Cf. XIX, 1.

ἐπιστάμενος ἄρα — ἐπιστάμενος] Herm. ad Soph.

CAPUT XIX.

ARGUMENTUM.

De ratione arborum, imprimis vitium, ficuum et olearum plantandarum quaedam traduntur, veluti de mensura scrobum, de natura soli, de planta terrae immittenda et terra aggerenda. Socrates autem quum miretur, quod haec iam tenuisset, quumque suspicetur sibi de ceteris quoque artibus praecepta cognita esse, Ischomachus opponit, quod ante docuerat, agriculturam esse facillimam, eamque ab ipsa natura doceri singulis quibusdam exemplis demonstrat.

Ἔστιν οὖν, ἔφην ἐγώ, τῆς γεωργικῆς τέχνης καὶ ἡ τῶν δένδρων φυτεία; Ἔστι γὰρ οὖν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. Πῶς ἂν οὖν, ἔφην ἐγώ, τὰ μὲν ἀμφὶ τὸν σπόρον ἐπισταίμην, τὰ δ' ἀμφὶ τὴν φυτείαν οὐκ ἐπίσταμαι; Οὐ γὰρ σύ, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, ἐπίστασαι; 1
Πῶς, ἐγὼ ἔφην, ὅςτις μήτ' ἐν ὁποίᾳ τῇ γῇ δεῖ φυτεύειν οἶδα, μήτε ὁπόσον βάθος ὀρύττειν τῷ φυτῷ, μήτε ὁπόσον πλάτος μήτε ὁπόσον μῆκος τὸ φυτὸν ἐμβάλλειν, μήτε ὅπως ἂν ἐν τῇ γῇ κείμενον τὸ φυτὸν 2

Cap. XIX. §. 1. G. C. D. *Ἔστι δ' οὖν.*
§. 2. Iunt. om. *δεῖ*; Cast. Bas. II. *φυτεύειν δεῖ.* — Vulg. *ὀρύττειν τὸ φυτόν*; Schneid. delendum censet *τὸ φυτόν*; *τῷ φυτῷ* coni. Reisig. — *ἐμβάλλειν* dedit Dind. pro vulg. *ἐμβαλεῖν.* — A. C. D. Ald. *ὅπως ἐὰν*; G. Bas. I. II. *ἐᾶν.*

Ant. v. 628: „Omnia sana sunt, modo ne ante *ἄρα* interpungas cum Zeunio, aut prius *ἐπιστάμενος* cum Schneidero eiicias." Verte: sciens igitur seminis tractationem nesciebam me scire.

Cap. XIX. §. 2. *ὅςτις*] ego, qui sum ex eorum numero, qui. Matth. §. 483. b. V. XXI, 10.

ὀρύττειν τῷ φυτῷ] Sturz.: „defodere, in terram defigere," eamque significationem inesse huic verbo Soph. Ai. 659: *κρύψω τόδ' ἔγχος, ἔχθιστον βελῶν, γαίας ὀρύξας, ἔνθα μήτις ὄψεται*, monet Kerst. Sed primum difficile est dictu, quid sit: *ὀρύττειν τὸ φυτὸν — ὁπόσον πλάτος*; deinde, si retines *τὸ φυτόν*, eadem sententia bis exprimitur, siquidem *ὁπόσον μῆκος τὸ φυτὸν ἐμβάλλειν* nihil aliud dicit, quam quod *ὁπόσον βάθος ὀρύττειν τὸ φυτόν*, nimirum: quam in altitudinem fodienda sit planta. Quare scribendum putabam *τῷ φυτῷ*, coll. §. seq.: *βοθύνους — ὀρύττουσι τοῖς φυτοῖς.* et §. 7: *ὀρύσσοις βόθρον τῷ φυτῷ.*

3 μάλιστ' ἂν βλαστάνοι. Ἴθι δή, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, μάν-
θανε ὅ τι μὴ ἐπίστασαι. βοθύνους μὲν γὰρ οἵους
ὀρύττουσι τοῖς φυτοῖς οἶδ' ὅτι ἑώρακας, ἔφη. Καὶ
πολλάκις ἔγωγ', ἔφην. Ἤδη τινὰ οὖν αὐτῶν εἶδες
βαθύτερον τριπόδου; Οὐδὲ μὰ Δί' ἔγωγ', ἔφην, πεν-
θημιποδίου. Τί δὲ τὸ πλάτος ἤδη τινὰ τριπόδου πλέον
4 εἶδες; Οὐδὲ μὰ Δί', ἔφην ἐγώ, διπόδου. Ἴθι δή,
ἔφη, καὶ τόδε ἀπόκριναί μοι, ἤδη τινὰ εἶδες τὸ βά-
θος ἐλάττονα ποδιαίου; Οὐδὲ μὰ Δί', ἔφην, ἔγωγε
τριημιποδίου. καὶ γὰρ ἐξορύττοιτο ἂν σκαπτόμενα, ἔφην
ἐγώ, τὰ φυτά, εἰ λίαν γε οὕτως ἐπιπολῆς πεφυτευ-
5 μένα εἴη. Οὐκοῦν τοῦτο μέν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἱκα-
νῶς οἶσθα, ὅτι οὔτε βαθύτερον πενθημιποδίου ὀρύτ-
τουσιν οὔτε βραχύτερον τριημιποδίου. Ἀνάγκη γάρ,
6 ἔφην ἐγώ, τοῦτο ὁρᾶσθαί γε οὕτω καταφανὲς ὄν. Τί
δέ, ἔφη, ξηροτέραν καὶ ὑγροτέραν γῆν γιγνώσκεις ὁρῶν;
Ξηρὰ μὲν γοῦν μοι δοκεῖ, ἔφην ἐγώ, εἶναι ἡ περὶ

§. 3. A. G. ἔγωγ', ἔφην; vulg. ἔγωγε. — εἶδες om. C. — A. οὐ μὰ Δί'. — Iunt. Bas. II. ἔφην, πενθημιτριδίου. — Vict. εἶδε.

§. 4. ἐλάττονα ποδιαίου dedit Zeun. cum Iunt. Camerar. Leunclav. pro vulg. διποδιαίου. — G. ἐξορύττοιντο et πεφυτευόμενα.

§. 5. A. πενθημιποδιαίου; marg. Steph. πενθημιπόδου. — C. D. om. πενθημιποδίου — βραχύτερον. — G. marg. Steph. τριημιπόδου. — Ald. Bas. I. II. om. ἐγώ. — Vulg. τοῦτο ὁρᾶσθαι,

§. 3. τριπόδου] Plin. H. N. XVII, 22: „Scrobibus ternorum pedum in quamque partem latitudo satis est: altitudo in quocunque genere tripedalis." Columella V, 5, 2: „Scrobs in longitudinem altitudinemque defossus tripedaneus abunde est; latitudine tamen bipedanea" etc. Plures locos de mensura scrobum congessit industria Niclasii ad Geopon. p. 347 seq. Cf. interprr. ad Virg. Georg. II, 288. ZEUN.

πλέον] Sc. βαθύν.

§. 5. τοῦτο ὁρᾶσθαί γε] Schneiderum, qui particulam γὲ adverbio οὕτω adiungere malebat, refellit Reisig. et ad h. l. et in coniect. ad Aristoph. I. p. 94. Οὕτω, ubi est „tam," nunquam additum habet γέ. Verte ὁρᾶσθαί γε: id oculis certe (si non mente) cernatur necesse est, dieſs fällt ja in die Augen. Latius patet huius particulae vis restrictiva, si modo sententiam ubique subtiliter perpendas. Sic Soph. Phil. 593: διώμοτοι πλέουσιν, ἦ μὴν ἢ λόγῳ πείσαντέ γ' ἄξειν, ἢ πρὸς ἰσχύος κράτος, ubi Herm. (Viger. p. 825.) γὲ exprimit per „noch." πείσαντέ γ' significat: „postquam ei persuadere conati certe fuerint."

§. 6. Λυκαβηττὸν] Atticae mons ante arcem, quem inter populos Atticae retulit Meurs. de

τὸν Λυκαβηττὸν καὶ ἡ ταύτῃ ὁμοία, ὑγρὰ δὲ ἡ ἐν
τῷ Φαληρικῷ ἕλει καὶ ἡ ταύτῃ ὁμοία. Πότερα οὖν, 7
ἔφη, ἐν τῇ ξηρᾷ ἂν βαθὺν ὀρύσσοις βόθρον τῷ φυτῷ,
ἢ ἐν τῇ ὑγρᾷ; Ἐν τῇ ξηρᾷ νὴ Δί᾽, ἔφην ἐγώ· ἐπεὶ
ἔν γε τῇ ὑγρᾷ ὀρύττων βαθὺν ὕδωρ ἂν εὑρίσκοις καὶ
οὐκ ἂν δύναιο ἔτι ἐν ὕδατι φυτεύειν. Καλῶς μοι
δοκεῖς, ἔφη, λέγειν. οὐκοῦν ἐπειδὰν ὀρωρυγμένοι
ὦσιν οἱ βόθροι, ὁπηνίκα δεῖ τιθέναι ἑκάτερα τὰ φυτά,
ἤδη εἶδες; Μάλιστα, ἔφην ἐγώ. Σὺ οὖν βουλόμενος 8
ὡς τάχιστα φῦναι αὐτὰ πότερον ὑποβαλὼν ἂν τῆς γῆς
τῆς εἰργασμένης οἴει τὸν βλαστὸν τοῦ κλήματος θᾶτ-
τον χωρεῖν διὰ τῆς μαλακῆς ἢ διὰ τῆς ἀργοῦ εἰς τὸ
σκληρόν; Δῆλον, ἔφην ἐγώ, ὅτι διὰ τῆς εἰργασμένης
θᾶττον ἂν ἢ διὰ τῆς ἀργοῦ βλαστάνοι. Οὐκοῦν ὑπο- 9
βλητέα ἂν εἴη τῷ φυτῷ γῆ. Τί δ᾽ οὐ μέλλει; ἔφην
ἐγώ. Πότερα δὲ ὅλον τὸ κλῆμα ὀρθὸν τιθεὶς πρὸς
τὸν οὐρανὸν βλέπον ἡγῇ μᾶλλον ἂν ῥιζοῦσθαι αὐτό,

οὕτω; G. A. C. D. Zeun. Kerst. τοῦτο ὁρᾶσθαί γε οὕτω; Reisig. τοῦτό γε ὁρ. οὕτω; Iunt. Bas. II. om. οὕτω.

§. 6. γινώσκεις C. D. — A. om. ὑγρὰ — ὁμοία.

§. 7. Iunt. ἑκατέρᾳ; Bas. I. ἑκατέρα; Weisk. Schneid. Reisig. malunt ἐν ἑκατέρᾳ.

§. 8. C. ἂν τάχιστα. — C. D. τοῦ ἀργοῦ εἰς τὸ. — D. om. εἰς τὸ σκληρὸν — τῆς ἀργοῦ.

pop. Attic. (Thes. Ant. Graec. Tom. IV. p. 750.) sine causa. BACH.

Φαληρικῷ] Φάληρος sive Φαληρεὺς erat δῆμος Atticae, et quidem φυλῆς nonae, quae appellabatur Αἰαντίς. V. Boeckh. C. I. I. p. 309.

§. 7. *ὁπηνίκα δεῖ τιθέναι ἑκάτερα τὰ φυτά, ἤδη εἶδες;*] Haec mihi quoque vitiosa videntur. Quis enim ita dixerit: „Iam videbas, quo tempore utrumque plantarum genus conserendum sit"? Omnino minus optum videtur quaerere, quando, quam potius, utrum genus in aquoso, utrum in sicco solo plantari poscat. Quare scribere velim: ὁπότερα δεῖ τιθέναι ἐν ἑκατέρᾳ τὰ φυτά, quae fortasse librarius, qui scriptum videbat ὁπότερα — ἑκάτερα, mutavit.

§. 8. *Μάλιστα, ἔφην ἐγώ*] Hic lacunam statuunt omnes, atque verisimile est pauca quaedam addidisse Socratem.

εἰργασμένης] De significatione passiva, quam non solum participium, sed aliae quoque huius temporis formae habent, v. quae affert Saupp. ad Comment. III, 10, 9. θώρακας εὖ εἰργασμένους. V. Kühner. §. 403, 4. a.

§. 9. *ὑποβλητέα*] Verbum ὑποβάλλειν h. l. et mox (ὑποβεβλημένη γῇ) simili sensu dicitur, quam XVI, 10. ὑπεργάζεσθαι.

ἢ καὶ πλάγιόν τι ὑπὸ τῇ ὑποβεβλημένῃ γῇ θείης ἄν,
10 ὥςτε κεῖσθαι ὥςπερ γάμμα ὕπτιον; Οὕτω νὴ Δία·
πλείονες γὰρ ἂν οἱ ὀφθαλμοὶ κατὰ γῆς εἶεν· ἐκ δὲ
τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἄνω ὁρῶ βλαστάνοντα τὰ φυτά.
καὶ τοὺς κατὰ τῆς γῆς οὖν ὀφθαλμοὺς ἡγοῦμαι τὸ
αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν. πολλῶν δὲ φυομένων βλαστῶν κα-
τὰ τῆς γῆς ταχὺ ἂν καὶ ἰσχυρὸν τὸ φυτὸν ἡγοῦμαι
11 βλαστάνειν. Κατὰ ταὐτὰ τοίνυν, ἔφη, καὶ περὶ τούτων
γιγνώσκων ἐμοὶ τυγχάνεις. ἐπαμήσαιο δ' ἂν μόνον, ἔφη,
τὴν γῆν, ἢ καὶ σάξαις ἂν εὖ μάλα περὶ τὸ φυτόν;
Σάττοιμ' ἄν, ἔφην, νὴ Δί' ἐγώ. εἰ μὲν γὰρ μὴ σεσα-
γμένον εἴη, ὑπὸ μὲν τοῦ ὕδατος εὖ οἶδ' ὅτι πηλὸς ἂν
γίγνοιτο ἡ ἄσακτος γῆ, ὑπὸ δὲ τοῦ ἡλίου ξηρὰ μέχρι
βυθοῦ, ὥςτε τὰ φυτὰ κίνδυνος ὑπὸ μὲν τοῦ ὕδατος
σήπεσθαι μὲν δι' ὑγρότητα, αὐαίνεσθαι δὲ διὰ ξηρό-
12 τητα, θερμαινομένων τῶν ῥιζῶν. Καὶ περὶ ἀμπέλων

§. 9. Schneid. mavult ἐπὶ τῇ ὑποβεβλημένῃ γῇ; γῇ omissum in G. Iuut. Bas. II. exquisitius videtur Reisigio; Brod. coni. ὑπὸ γῇ ὑποβεβλ. θείης. — G. in marg. habet γάμμα ὕπτιον, οἷον τοῦτο τὸ σημεῖον L.

§. 10. C. D. Vill. Vict. κατὰ τῆς γῆς εἶεν. — κατὰ ante τῆς γῆς ταχὺ insernit Schneid. — Vulg. πολλῶν γάρ; πολλῶν γε G. edd. vett.; πολλῶν δέ, quod interpretati sunt Camerar. et Streb., dedi cum Zeunio.

§. 11. Vulg. κατὰ cum Schneid. deleut recc. edd., retinuit etiam Reisig., cui postmodum assensus est Schneid. in cens. Oec. ed. Kuster. l. l.; Mosch. coni.: κἆτα. — A. C. D. Vict. ἔφη collocant ante γιγνώσκων. — G. C. D. γινώσκων. — C. D. om. εὖ

πλάγιόν τι] paulum obliqua, quem situm natura approbat et scriptorum consensus. SCHNEID.

ὑπὸ τῇ ὑποβεβλημένῃ γῇ] Schneiderum male habet ὑπό, quia non intellexit, quid sit ὑποβεβλημένη.

γάμμα ὕπτιον] Geopon. V, 9, 6: Δυνατὸν δὲ καὶ ὄρθιον φυτεύειν τὸ κλῆμα, βέλτιον δὲ τὸ πλάγιον· ῥιζοῦται γὰρ θᾶττον. Cf. Pallad. III, 9, 14. Colnmell. IV, 4, 1.

§. 10. πολλῶν δὲ] Causa eorum, quae modo antecesserunt, his verbis nullo modo affertur; quare mireris, quod recentiores etiam editores retinuerunt plane ineptum γάρ.

§. 11. Κατὰ ταὐτὰ] Schneid. l. l. male comparat Plat. Polit. p. 302. A: οἱ περὶ τὰ πολιτικὰ κατ' οὐδὲν γιγνώσκοντες ἡγοῦνται κατὰ πάντα σαφέστατα πασῶν ἐπιστημῶν ταύτην εἰληφέναι. Nam κατ' οὐδέν est: „fere nihil." — Nostro loco, ut saepius, γιγνώσκειν significat: „sentire." Comment. II, 6, 39: εἰ δὲ σύ πως ἄλλως γιγνώσκεις, δίδασκε. Cyr. I, 1, 3: οὕτως ἐγιγνώσκομεν περὶ αὐτῶν.

εἰ μὲν] non sequente δέ, quia, ut fere fit, reticetur sententia. Anab. VI, 1, 14. VII, 5, 8. Cf. Oec. IV, 17.

ἄρα σύ γε, ἔφη, φυτείας, ὦ Σώκρατες, τὰ αὐτὰ ἐμοὶ
πάντα γιγνώσκων τυγχάνεις. Ἦ καὶ συκῆν, ἔφην ἐγώ,
οὕτω δεῖ φυτεύειν; Οἶμαι δ', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ
τἄλλα ἀκρόδρυα πάντα. τῶν γὰρ ἐν τῇ τῆς ἀμπέλου
φυτείᾳ καλῶς ἐχόντων, τί ἂν ἀποδοκιμάσαις εἰς τὰς
ἄλλας φυτείας; Ἐλάιαν δὲ πῶς, ἔφην ἐγώ, φυτεύσο- 13
μεν, ὦ Ἰσχόμαχε; Ἀποπειρᾷ μου καὶ τοῦτο, ἔφη, μά-
λιστα πάντων ἐπιστάμενος. ὁρᾷς μὲν γὰρ δὴ, ὅτι βα-
θύτερος ὀρύσσεται τῇ ἐλαίᾳ βόθρος· καὶ γὰρ παρὰ
τὰς ὁδοὺς μάλιστα ὀρύσσεται· ὁρᾷς δ', ὅτι πρέμνα πᾶσι
τοῖς φυτευτηρίοις πρόςεστιν· ὁρᾷς δ', ἔφη, τῶν φυ-
τῶν πηλὸν ταῖς κεφαλαῖς πάσαις ἐπικείμενον καὶ πάν-
των τῶν φυτῶν ἐστεγασμένον τὸ ἄνω. Ὁρῶ, ἔφην 14
ἐγώ, ταῦτα πάντα. Καὶ ὁρῶν δή, ἔφη, τί αὐτῶν οὐ
γιγνώσκεις; ἢ τὸ ὄστρακον ἀγνοεῖς, ἔφη, ὦ Σώκρα-
τες, πῶς ἂν ἐπὶ τοῦ πηλοῦ ἄνω καταθείης; Μὰ τὸν

οἶδ', ὅτι — τοῦ ὕδατος. — A. γίνοιτο. — Schneid. deletis ὑπὸ μὲν τοῦ ὕδατος scribi iubet: θερμαινομένων διὰ χαυνότητα τῆς γῆς τῶν ῥιζῶν; Dind., deleto tantum μὲν post εἰ, mavult διὰ χαυνότητα τῆς γῆς θερμαινομένων τῶν ῥιζῶν; ego nihil mutavi, nisi quod ἤγουν χαυνότητα τῆς γῆς, quae verba vulg. leguntur post ξηρότητα, omisi, quod placet etiam Kerstio.

§. 12. G. C. D. γινώσκων. — A. G. D. οὕτως et τὰ ἄλλα. — G. om. καὶ τἄλλα — φυτείας.

§. 13. A. edd. vett. γὰρ ἂν, ὅτι; C. γὰρ, ὅτι. — G. om. δή, ὅτι — πᾶσι τοῖς. — A. om. πηλὸν — τῶν φυτῶν.

§. 14. αὐτῶν in C. addit marg. — G. C. γινώσκεις. — G. ἔφη, ἀγνοεῖς, deinde εἰ γνοῶ, et om. ὅτε.

ὑπὸ μὲν τοῦ ὕδατος] Haec verba inepte damnari a Schneidero docet Dind. De μὲν — μὲν — δὲ v. Popp. ad Cyr. II, 1, 6. coll. §. 5. et I, 6, 39. Verba ἤγουν χαυνότητα τῆς γῆς insiticia esse arguit vel particula ἤγουν, qua ad explicandum uti solent grammatici et librarii.

§. 12. Καὶ περὶ ἀμπέλων ἄρα] „Quum de plantatione in universum mihi consentias, idcirco idem de vitibus plantandis atque ego senties." Hic sententiarum nexus fugit Weiskium.

§. 13. παρὰ τὰς ὁδοὺς] Geopon. III, 11, 2: διὰ τοῦτο καὶ αἱ παρὰ τὴν ὁδὸν ἐλαῖαί τε καὶ ἄμπελοι εὐτραφέστεραι τῷ καρπῷ, διὰ τὴν ἐπανισταμένην ἐκ τῶν ὁδευόντων κόνιν. ZEUN.

φυτευτηρίοις] Pars inferior viviradicum ita dicitur. Geopon. IX, 11, 6: οἱ δὲ τὰ γενναιότατα τῶν παραφυάδων μετὰ τοῦ πρέμνου φυτεύουσι, cum parte radicis vel caudicis. Plantarium ita dixit Pallad. April. III, 5. SCHNEID.

πηλὸν] Columella XI, 2, 42: In pastinato seminario novissima positio est olearis taleae, eamque oportet, quum panxeris, fimo et cinere mistis oblinere, et superponere muscum, ne sole findatur. ZEUN.

§. 14. τὸ ὄστρακον ἀγνο-

Δί, ἔφην ἐγώ, οὐδὲν ὧν εἶπας, ὦ Ἰσχόμαχε, ἀγνοῶ,
ἀλλὰ πάλιν ἐννοῶ, τί ποτε, ὅτε πάλαι ἤρου με συλ-
λήβδην, εἰ ἐπίσταμαι φυτεύειν, οὐκ ἔφην. οὐ γὰρ
ἐδόκουν ἔχειν ἂν εἰπεῖν οὐδὲν, ᾗ δεῖ φυτεύειν· ἐπεὶ
δέ με καθ' ἓν ἕκαστον ἐπεχείρησας ἐρωτᾶν, ἀποκρίνο-
μαί σοι, ὡς σὺ φῄς, ἅπερ σὺ γινώσκεις ὁ δεινὸς λε-
15 γόμενος γεωργός. Ἆρα, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ἡ ἐρώτη-
σις διδασκαλία ἐστίν; ἄρτι γὰρ δή, ἔφην ἐγώ, κατα-
μανθάνω, ᾗ με ἐπηρώτησας ἕκαστα· ἄγων γάρ με δι'
ὧν ἐγὼ ἐπίσταμαι, ὅμοια τούτοις ἀποδεικνὺς ἃ οὐκ
ἐνόμιζον ἐπίστασθαι ἀναπείθεις, οἶμαι, ὡς καὶ ταῦτα
16 ἐπίσταμαι. Ἆρ' οὖν, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος, καὶ περὶ ἀρ-
γυρίου ἐρωτῶν ἄν σε πότερον καλὸν ἢ οὔ, δυναίμην

πάλαι ἤρου dedit Hindenburg. ex coni. pro vulg. πάλιν. — G. ὡς δὴ φῄς, ἅπερ δὴ γινώσκεις; γινώσκεις etiam A. C. D.

§. 15. Vict. ἐρώτησις καὶ διδασκαλία. — ἐγὼ post ὧν om. C. — Cum Leunclavio Schneid. mavult καὶ ὅμοια aut ὅμοιά τε. — ἀποδεικνὺς scripsi pro vulg. ἐπιδεικνὺς. — Pro vulg. ἀναπεισθεὶς Steph. malebat ἀνεπείσθην; ἀναπείθεις, quod dedit Cast., est in A. C. D.

§. 16. Inde a verbis Ἆρ' οὖν pergit cod. Lips. — Vict. ἐπίστασαι διακομίζειν. — Steph. ad περὶ αὐλητῶν addidit ἐρωτῶν. — Cast. μὴν δυναίμην; Reisig. scribi volebat μῶν δυναίμην ἂν ἀναπεῖσαι; Schneid. l. l. p. 460. laudat amici coniecturam: πη δυ-

εἷς — πῶς — καταθείης] V. ad XVII, 7.

πάλιν ἐννοῶ] Respicitur XVIII, 9.

πάλαι] paulo antea. XVIII, 9. 10.

οὐκ ἔφην] negabam.

§. 15. ἡ ἐρώτησις διδασκαλία ἐστίν;] Interrogando enim exercetur illa τέχνη μαιευτική, de qua v. ad XVI, 8. Cf. etiam Comment. IV, 6, 15: ὁπότε δὲ αὐτός τι τῷ λόγῳ διεξίοι, διὰ τῶν μάλιστα ὁμολογουμένων ἐπορεύετο, νομίζων ταύτην τὴν ἀσφάλειαν εἶναι λόγου.

ἄγων — δι' ὧν — ἐπίσταμαι] Cf. Comment. IV, 6, 15: διὰ τῶν δοκούντων τοῖς ἀνθρώποις ἄγειν τοὺς λόγους. Ibid.: διὰ τῶν μάλιστα ὁμολογουμένων ἐπορεύετο, de quo praepositionis διά usu v. Kühner. §. 605. p. 281.

ἀποδεικνὺς] Requiritur significatio: „probare, nachweisen," quam habet ἀποδεικνύναι, non ἐπιδεικνύναι. V. ad III, 1. Schneiderum fugit usus ille notissimus, quo duo vel plura participia, quae uni adiunguntur verbo finito, copula καί vel simili carent. Krüger. Anab. I, 1, 7: Ὁ δὲ Κῦρος ὑπολαβὼν τοὺς φεύγοντας, συλλέξας στράτευμα ἐπολιόρκει Μίλητον. Bornem. Cyr. VI, 1, 35. Saupp. Comment. I, 1, 18. III, 13, 5. Rep. Lac. VI, 4. Hart. §. 1033. not. subtilius Kühner. §. 676, 2.

§. 16. μὴ δυναίμην] Socratem mirantem, quod bene sciat quae se nescire antea putaverit, per ironiam quandam interrogat Ischomachus: „Nonne igitur persuadere tibi possim te scire discernere argentum probum ab adulterino?" Iam, interrogandi

ἄν σε πεῖσαι, ὡς ἐπίστασαι διαδοκιμάζειν τὰ καλὰ καὶ
τὰ κίβδηλα ἀργύρια; καὶ περὶ αὐλητῶν μὴ δυναίμην
ἀναπεῖσαι, ὡς ἐπίστασαι αὐλεῖν, καὶ περὶ ζωγράφων
καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων; Ἴσως ἄν, ἔφην
ἐγώ, ἐπειδὴ καὶ γεωργεῖν ἀνέπεισάς με, ὡς ἐπιστήμων
εἴην, καίπερ εἰδότα, ὅτι οὐδεὶς πώποτε ἐδίδαξέ με
ταύτην τὴν τέχνην. Οὐκ ἔστι ταῦτ', ἔφη, ὦ Σώκρατες· 17
ἀλλ' ἐγὼ καὶ πάλαι σοι ἔλεγον, ὅτι ἡ γεωργία οὕτω
φιλάνθρωπός ἐστι καὶ πραεῖα τέχνη, ὥςτε καὶ ὁρῶν-
τας καὶ ἀκούοντας ἐπιστήμονας εὐθὺς ἑαυτῆς ποιεῖν.
πολλὰ δ', ἔφη, καὶ αὐτὴ διδάσκει, ὡς ἂν κάλλιστά 18
τις αὐτῇ χρῷτο. αὐτίκα ἄμπελος ἀναβαίνουσα μὲν ἐπὶ
τὰ δένδρα, ὅταν ἔχῃ τι πλησίον δένδρον, διδάσκει ἱστά-

ναίμην ἂν πεῖσαι; Wels. Diod. Kerst. (om. μὴ) ἂν δυναίμην; Voigtl. p. 13. δὴ δυναίμην ἀναπεῖσαι; Heind. et Steger. δὴ δυναίμην ἂν πεῖσαι. — Schneid., coll. XVIII, 9., post ζωγράφων excidisse putat καὶ χρυσοχόων. — Vulg. καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων; L. Vill. Vict. καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, probatum Bornemanno ad Cyr. I, 2, 2., recepi cum Kerstio; A. C. D. καὶ περὶ τῶν ἄλλων τοιούτων; Dind. καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, quod placet Voigtländeru. — L. A. C. D. ἐδίδαξέ με; vulg. με ἐδίδ.

§. 17. G. om. ταῦτ', ἔφη — ὥςτε καί.

§. 18. Iunt. Bas. II. om. ἐπὶ ante τὰ δένδρα. — G. Iunt. om. τι post ἔχῃ.

ratiuue paulum mutata, pergit quaerere: „atque quud attinet ad tibicines, num putas, me non posse tibi persuadere te callere cautare tibiis?" Ita in errorem inductus quum affirmet interrogata Socrates, non siue lepida quadam cavillatione respondet Ischumachus: Οὐκ ἔστι ταῦτ' — ὦ Σώκρατες, illumque castigat, quod memoria nou teuuerit ea, quae dicta essent XV, 10 seqq. Optativi δυναίμην naturam et notionem explicant Herm. de part. ἄν p. 140 sq. Reisig. de ead. part. p. 132 seqq. Ex Bernh. Syut. p. 411. apparebit abesse pusse ἄν. Ceterum πείθειν et ἀναπείθειν promiscue et uunnunquam sine aliquo significationis discrimioe usurpari bene monet Saupp. ad Commeot. I, 3, 6.

καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων] Omitti posse περί nemo est qui neget. V. Boruem. Symp. V, 3: καὶ ἐν ἵππῳ καὶ βοΐ καὶ ἐν ἀψύχοις πολλοῖς. Apol. 20: καὶ πρὸ πατέρων καὶ ἀδελφῶν καὶ πρὸ ὑμῶν αὐτῶν. Hart. §. 1063. Sed vetat librorum mss. auctoritas. Matth. §. 279. nut. 2. τῶν τοιούτων idem esse docet, quod τοιούτων ὄντων.

γεωργεῖν — ὡς ἐπιστήμων εἴην] Habeas γεωργεῖν pro accusativo: Cyr. III, 3, 9: ἐπιστήμονες τὰ προςήκοντα. Comment. I, 2, 19: οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν — ὁ μαθὼν ἀνεπιστήμων ἄν ποτε γένοιτο, ubi v. Saupp. Hart. §. 622.

§. 18. αὐτίκα] „ut afferam statim exemplum," h. e. „exempli causa." Viger. p. 393. Cyr. I, 6, 9. Commeut. IV, 7, 2., ubi v. Herbst. Haas. in Ind. ad Remp. Lac.

ναι αὐτήν· περιπεταννύουσα δὲ τὰ οἴναρα, ὅταν ἔτι αὐτῇ ἁπαλοὶ οἱ βότρυες ὦσι, διδάσκει σκιάζειν τὰ ἡλι-
19 ούμενα ταύτην τὴν ὥραν· ὅταν δὲ καιρὸς ᾖ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἤδη γλυκαίνεσθαι τὰς σταφυλάς, φυλλοῤῥοοῦσα διδάσκει ἑαυτὴν ψιλοῦν καὶ πεπαίνειν τὴν ὀπώραν, διὰ πολυφορίαν δὲ τοὺς μὲν πέπονας δεικνύουσα βότρυς, τοὺς δὲ ἔτι ὠμοτέρους φέρουσα, διδάσκει τρυγᾶν ἑαυτήν, ὥςπερ τὰ σῦκα συκάζουσι, τὸ ὀργῶν ἀεί.

§. 19. G. τὰς ὀπώρας. — G. Iunt. Cast. Bas. om. διὰ πολυφορίαν δέ; hinc est in Cast. et Bas. καὶ τοὺς μὲν πέπονας. — G. τὰ σῦκα σκιάζουσι.

§. 19. γλυκαίνεσθαι] Cicer. ap. Nonium (v. profligare): „quum vero affecta iam prope aestate uvas a sole mitescere tempus est." SCHNEID.

τὸ ὀργῶν ἀεί] Hesych. ὀργᾶν interpretatur ἀκμάζειν. Verte: „ut quaeque ficus est matura." Ἀεί, ubi significans jedesmal iungitur cum participio vel adiectivo, aut articulo anteponitur: Comment. I, 6, 7. τῷ σώματι ἀεὶ τὰ συντυγχάνοντα, ubi v. Saupp.; aut postponitur participio vel adiectivo: Oec. XVIII, 5. τὰ ἄτριπτα ἀεί. Comment. I, 1, 10: τὸ λοιπὸν ἀεὶ τῆς ἡμέρας. V. etiam ad VIII, 7.

CAPUT XX.

ARGUMENTUM.

Socrati miranti, cur agricultura, quae tam facilis sit ad exercendum, a multis cum infelicissimo tractetur successu, explicat Ischomachus huius rei causam esse non rei inscitiam, sed quod in re rustica versentur sine sollertia et diligentia; postremo mediocres vel neglectos agros emere, eosque cura et industria excultos deinde rursus vendere, patris sui exemplo commendat.

1 Ἐνταῦθα δὴ ἐγὼ εἶπον· Πῶς οὖν, ὦ Ἰσχόμαχε, εἰ οὕτω γε καὶ ῥᾴδιά ἐστι μαθεῖν τὰ περὶ τὴν γεωρ-

Cap. XX. §. 1. καὶ ante ῥᾴδιά addidi ex L. A. C. D. Vict.

Cap. XX. §. 1. εἰ οὕτω γε] Monente Reisigio, γὲ non cum οὕτω, sed cum εἰ connectendum est, uti saepe haec particula ab eo vocabulo, ad quod pertinet, divellitur.

γίαν καὶ πάντες ὁμοίως ἴσασιν ἃ δεῖ ποιεῖν, οὐχὶ καὶ πάντες πράττουσιν ὁμοίως, ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν ἀφθόνως τε ζῶσι καὶ περισσὰ ἔχουσιν, οἱ δ' οὐδὲ τὰ ἀναγκαῖα δύνανται πορίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ προσοφείλουσιν;
'Εγὼ δή σοι λέξω, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος. 2
οὐ γάρ ἡ ἐπιστήμη, οὐδ' ἡ ἀνεπιστημοσύνη τῶν γεωργῶν ἐστιν ἡ ποιοῦσα τοὺς μὲν εὐπορεῖν, τοὺς δὲ ἀπόρους εἶναι· οὐδ' ἂν ἀκούσαις, ἔφη, λόγου οὕτω 3
διαθέοντος, ὅτι διέφθαρται ὁ οἶκος, διότι οὐχ ὁμαλῶς ὁ σπορεὺς ἔσπειρεν, οὐδ' ὅτι οὐκ ὀρθῶς τοὺς ὄρχους ἐφύτευσεν, οὐδ' ὅτι ἀγνοήσας τις τὴν γῆν φέρουσαν ἀμπέλους ἐν ἀφόρῳ ἐφύτευσεν, οὐδ' ὅτι ἠγνόησέ τις, ὅτι ἀγαθόν ἐστι τῷ σπόρῳ νεὸν προεργάζεσθαι, οὐδ' ὅτι ἠγνόησέ τις, ὡς ἀγαθόν ἐστι τῇ γῇ κόπρον μιγνύναι· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔστιν ἀκοῦσαι, 4
ἀνὴρ οὐ λαμβάνει σῖτον ἐκ τοῦ ἀγροῦ· οὐ γὰρ ἐπιμελεῖται, ὡς αὐτῷ σπείρηται, ἢ ὡς κόπρος γίγνηται. οὐδ' οἶνον ἔχει ἀνήρ· οὐ γὰρ ἐπιμελεῖται, ὡς φυτεύσῃ ἀμπέλους, οὐδὲ αἱ οὖσαι ὅπως φέρωσιν αὐτῷ. οὐδὲ ἔλαιον, οὐδὲ σῦκα ἔχει ἀνήρ· οὐ γὰρ ἐπιμελεῖται, οὐδὲ ποιεῖ, ὅπως ταῦτα ἔχῃ. τοιαῦτ', ἔφη, ἐστίν, ὦ Σώ- 5
κρατες, ἃ διαφέροντες ἀλλήλων οἱ γεωργοὶ διαφερόν-

C. D. οἵ δὲ οὐδὲ.

§. 2. L. A. C. D. σοί γε λέξω. — A. τοὺς δὲ ἀπείρους.

§. 3. Ante ἐφύτευσεν Schneid. excidisse putat ὁ φυτευτὴς vel φυτηκόμος. — A. om. οὐδ' ὅτι ἀγνοήσας τις — ἐν ἀφόρῳ ἐφύτευσεν. — A. C. D. Steph. Leunclav. προςεργάζεσθαι; sed marg. Steph. προεργ. — Vict. om. ἐστι post ἀγαθόν.

§. 4. Vill. Vict. collocant πολὺ post ἀκοῦσαι. — G. om. ὡς αὐτῷ — ἐπιμελεῖται. — A. a pr. m. σπείρεται. — L. G. Vict. φυτεύσει; Schneid. volt φυτεύῃ. — C. οὐδ' αἱ. — G. φέρουσιν. — Bas. II. ἀνήρ· οὐκ ἐπιμελεῖται.

§. 5. G. Iunt. ἃ διαφερόντως.

§. 2. ἐστιν ἡ ποιοῦσα] V. ad XV, 3.

§. 3. ἐφύτευσεν] Quod Schneid. ad hoc verbom desiderat, cogitando facile addas. Est enim ὁ σπορεύς pro ὁ γεωργός (σπείρων).

προεργάζεσθαι] Supra XVI, 10. dicitur τῷ σπόρῳ νεὸν ὑπεργάζεσθαι.

§. 4. οὐδ' οἶνον ἔχει] Cicero ap. Macrob. II, 10: „Qui neque serit vitem, neque, qoae sata est, diligenter colit, oleum, ficus, poma non habet."

φυτεύσῃ] In aoristo, quan-

τως καὶ πράσσουσι πολὺ μᾶλλον ἢ οἱ δοκοῦντες σο-
6 φόν τι εὑρηκέναι εἰς τὰ ἔργα. καὶ οἱ στρατηγοί ἐστιν
ἐν οἷς τῶν στρατηγικῶν ἔργων οὐ γνώμῃ διαφέροντες
ἀλλήλων οἱ μὲν βελτίονες, οἱ δὲ χείρονές εἰσιν, ἀλλὰ
σαφῶς ἐπιμελείᾳ. ἃ γὰρ καὶ οἱ στρατηγοὶ γιγνώσκουσι
πάντες καὶ τῶν ἰδιωτῶν οἱ πλεῖστοι, ταῦτα οἱ μὲν
7 ποιοῦσι τῶν ἀρχόντων, οἱ δ' οὔ. οἷον καὶ τόδε γι-
γνώσκουσιν ἅπαντες, ὅτι διὰ πολεμίας πορευομένους
βέλτιόν ἐστι τεταγμένους πορεύεσθαι οὕτως, ὡς ἂν
ἄριστα μάχοιντο, εἰ δέοι. τοῦτο τοίνυν γιγνώσκοντες
8 οἱ μὲν ποιοῦσιν οὕτως, οἱ δ' οὐ ποιοῦσι. φυλακὰς
ἅπαντες ἴσασιν ὅτι βέλτιόν ἐστι καθιστάναι καὶ ἡμε-
ρινὰς καὶ νυκτερινὰς πρὸ τοῦ στρατοπέδου. ἀλλὰ καὶ
τούτου οἱ μὲν ἐπιμελοῦνται ὡς ἔχῃ οὕτως, οἱ δ' οὐκ

G. *μᾶλλον. Ἀλλ'* (*οἱ*) *δοκοῦντες*; Weisk. mavult *ἢ ὃ δοκοῦσι σοφὸν εὑρηκέναι*; Schneid. sive *ἢ* sive *οἱ* deleri vult; Kerst. inclusit *οἱ*.

§. 6. Bas. I. II. *διαφερόντως ἀλλήλων*. — A. C. D. *χείρους*. — C. D. *ἃ γὰρ* (om. *καὶ*, quod probat Schneid.) *οἱ στρατηγοὶ γινώσκουσι*.

§. 7. D. *γινώσκουσιν*. — G. *τεταγμένα*. — A. *ὡς ἄριστα μάχοιντο*. — A. C. D. *γινώσκοντες*.

§. 8. *βέλτιόν* L. A. C. D. Vict. Reisig. Dind. Kerst.; vulg. *βέλτιστόν*. — L. a pr. m. G. A. C. D. edd. vett. *πρὸς τοῦ στρατ*. —

quam praesentia et antecedunt et sequuntur, hodie nemo iam haerebit.

§. 5. *ἢ οἱ δοκοῦντες*] Dicturus erat Ischomachus: *τοιαῦτά ἐστιν, ἃ διαφέροντες τῶν ἄλλων γεωργοί τινες διαφερόντως καὶ πράττουσι, πολὺ μᾶλλον ἢ οἱ δοκοῦντες σοφόν τι εὑρηκέναι εἰς τὰ ἔργα*. Alterum igitur enuntiationis membrum, *ἢ οἱ δοκοῦντες κτλ.*, ita compositum est, quasi prioris membri subiectum non universum agricolarum genus esset, sed ex iis tantum industrii, quos potissimum in mente habuerat. Cf. infra §. 18. *Διαφέροντες* autem et *διαφερόντως* non mera „differendi," sed „praestandi" potestate accipias, velut Cyr. II, 3, 5: *ἀνὴρ οὔτε μέγας οὔτε ἰσχυρὸς ἰδεῖν, φρονήσει δὲ διαφέρων*. V. Saupp. Comment. III, 7, 7.

§. 7. *οἷον*] verbi causa. Supra I, 13. IX, 9. Comment. II, 1, 4: *Οὔκουν καὶ ἄλλα ὑπὸ λαγνείας, οἷον οἵ τε ὄρτυγες καὶ οἱ πέρδικες*.

οὕτως, ὡς ἂν] Aeschin. Eryxia. p 392. C: *ὑπὸ τῶν σμικρῶν τούτων ἂν μᾶλλον ὀργίζοιντο οὕτως, ὡς ἂν μάλιστα χαλεπώτατοι εἴησαν*. V. Heind. Plat. Phaedr. p. 320. B. Gorg. p. 453. C. Xen. Anab. VI, 3, 30. Comment. I, 6, 2.

§. 9. *οὐ πάνυ χαλεπὸν — ἢ μή;*] Cur reiecerint *οὐ* recentiores etiam editores, assequi me non posse ingenue fateor. Interrogatio certe nequaquam aliena est ab hoc sermone. Sic §. 13: *οὐ πολὺ μὲν ῥᾷον —;* Neque vero interrogatione effici potest,

ἐπιμελοῦνται. ὅταν τε αὖ διὰ στενοπόρων ἴωσιν, οὐ 9
πάνυ χαλεπὸν εὑρεῖν ὅστις οὐ γιγνώσκει, ὅτι προκα-
ταλαμβάνειν τὰ ἐπίκαιρα κρεῖσσον ἢ μή; ἀλλὰ καὶ
τούτου οἱ μὲν ἐπιμελοῦνται οὕτω ποιεῖν, οἱ δ' οὔ.
ἀλλὰ καὶ κόπρον λέγουσι μὲν πάντες ὅτι ἄριστον εἰς 10
γεωργίαν ἐστὶ καὶ ὁρῶσι δὲ αὐτομάτην γιγνομένην·
ὅμως δὲ καὶ ἀκριβοῦντες ὡς γίγνεται, καὶ ῥᾴδιον ὂν
πολλὴν ποιεῖν, οἱ μὲν καὶ τούτου ἐπιμελοῦνται ὅπως
ἀθροίζηται, οἱ δὲ παραμελοῦσι. καίτοι ὕδωρ μὲν ὁ 11
ἄνωθεν θεὸς παρέχει, τὰ δὲ κοῖλα πάντα τέλματα γί-
γνεται, ἡ γῆ δὲ ὕλην παντοίαν παρέχει· καθαίρειν δὲ
δεῖ τὴν γῆν τὸν μέλλοντα σπείρειν· ἃ δ' ἐκποδὼν ἀναι-
ρεῖται, ταῦτα εἴ τις ἐμβάλλοι εἰς τὸ ὕδωρ, ὁ χρόνος
ἤδη αὐτὸς ἂν ποιοίη οἷς ἡ γῆ ἥδεται. ποία μὲν γὰρ

A. om. *ὡς ἔχῃ οὕτως — ἐπιμελοῦνται* (in §. 9.). — *ὡς ἔχει* C. edd. vett.; *ἔχῃ*, quod in L. est, e corr. dedit Cast.

§. 9. C. D. om. *αὖ*. — *οὐ* ante *πάνυ*, sola Steph. II. auctoritate eiectum, cum Zennio revocavi; Iacobs. Additam. p. 227. coni. *ἴωσί που, πάνυ*, quod placet Schneidero l. l.

§. 10. G. *αὐτόματα*.

§. 11. Schneideri coniecturam *ἄνωθεν* pro vulg. *ἄνω* recepit Reisig. et comprobat Bornem. Symp. VI, 7. — C. D. *γίνεται*. — Vulg. *ἐκ ποδῶν*; *ἐκποδὼν* dedit Dind. — Vict. *ἐμβάλοι*.

ut pro *ὅστις οὐ* desideres *ὅστις μή*.

§. 10. *κόπρον λέγουσι — ὅτι — ἐστὶ*] V. ad XVII, 7.

αὐτομάτην] Non *αὐτόματον*. V. Bornem. ad Anab. IV, 3, 8. *αὗται — αὐτόμαται*.

ῥᾴδιον ὂν] De his vel nominativis vel accusativis absolutis vid. Rost. §. 131, 5. Hart. §. 620. Kühner. §. 670. a.

οἱ μὲν καὶ τούτου ἐπιμελοῦνται] Haec verba sententiam turbare videntur, quum antecesserint *καὶ ἀκριβοῦντες ὡς γίγνεται* et *ῥᾴδιον ὂν πολλὴν ποιεῖν*. Sed bene Graecum est tale dicendi genus: Cyr. II, 2, 5: *Ἐνταῦθα δὴ οὕτω βαρέως ἤνεγκε τὸ πάθος, ὥστε ἀνήλωτο μὲν αὐτῷ ὃ εἰλήφει ὄψον, ὃ δὲ ἔτι αὐτῷ λοιπὸν ἦν τοῦ ἐμβάπτεσθαι, τοῦτό πως ὑπὸ τοῦ ἐκπεπλῆχθαί τε καὶ τῇ τύχῃ ὀργίζεσθαι δυσθετούμενος ἀνέστρεψεν*. V. Bornem. ad I, 1, 4. Matth. §. 622, 4. Supra IV, 19. Igitur *ὅμως* nostro loco maxime respicit ad *οἱ δὲ παραμελοῦσι*. De *ὅμως*, quod antecedit participio, v. ad II, 4.

§. 11. *ὁ ἄνωθεν θεὸς*] Inepte dicitur *ὁ ἄνω θεός*. Sed *ἄνωθεν* arctius iungas cum *παρέχει*. Symp. VI, 7: *ἄνωθεν μέν γε ὕοντες* (hoc reposuit Herbst. pro *ὄντες*) *ὠφελοῦσιν* (*οἱ θεοί*), *ἄνωθεν δὲ φῶς παρέχουσιν*. — Idem esset *ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ θεὸς παρέχει*. De adverbii *ἄνωθεν* collocatione, quae vocatur *συνέμπτωσις*, v. Saupp. ad Vect. II, 7. Kühner. §. 623. a. not. Matth. §. 596. Cf. supra XVIII, 1.

ὕλη, ποία δὲ γῆ ἐν ὕδατι στασίμῳ οὐ κόπρος γίγνε-
12 ται; καὶ ὁπόσα δὲ θεραπείας δεῖται ἡ γῆ, ὑγροτέρα
τε οὖσα πρὸς τὸν σπόρον ἢ ἁλμωδεστέρα πρὸς φυ-
τείαν, καὶ ταῦτα γιγνώσκουσι μὲν πάντες, καὶ ὡς τὸ
ὕδωρ ἐξάγεται τάφροις, καὶ ὡς ἡ ἅλμη κολάζεται μι-
γνυμένη πᾶσι τοῖς ἀνάλμοις καὶ ὑγροῖς καὶ ξηροῖς·
13 ἀλλὰ καὶ τούτων ἐπιμελοῦνται οἱ μέν, οἱ δ' οὔ. εἰ
δέ τις παντάπασιν ἀγνὼς εἴη, τί δύναται φέρειν ἡ γῆ,
καὶ μήτε ἰδεῖν ἔχοι καρπὸν μηδὲ φυτὸν αὐτῆς, μήτε
ὅτου ἀκοῦσαι τὴν ἀλήθειαν περὶ αὐτῆς ἔχοι, οὐ πολὺ
μὲν ῥᾷον γῆς πεῖραν λαμβάνειν παντὶ ἀνθρώπῳ ἢ ἵπ-
που, πολὺ δὲ ῥᾷον ἢ ἀνθρώπου; οὐ γάρ ἔστιν ὅ τι
ἐπὶ ἀπάτῃ δείκνυσιν, ἀλλ' ἁπλῶς ἅ τε δύναται καὶ ἃ
14 μὴ σαφηνίζει τε καὶ ἀληθεύει. δοκεῖ δέ μοι ἡ γῆ
καὶ τοὺς κακούς τε κἀγαθοὺς τῷ εὔγνωστα καὶ εὐ-

§. 12. Steph. coni. ὁπόσης — ὑγροτέρα γε. — Schneid. suspicatur scriptum fuisse πρὸς τὴν φυτείαν. — C. D. γινώσκουσι. — G. C. ὡς ἅλμη. — Schneid. ex L. A. C. D. dedit ἀνάλμοις καὶ ὑγροῖς τε pro vulg. ἀνάλμοις τε καὶ ὑγροῖς καὶ; Iacobs. mavult ἀνάλμοις ὑγροῖς τε καὶ ξηροῖς; idem aut ἀνάλμοις καὶ ὑγροῖς καὶ ξηροῖς Dind.

§. 13. C. ἔχει; Vict. ἔχῃ. — Vulg. ὅτου ἀκοῦσαι; suadente Schneidero, Dind. Kerst. του ἀκοῦσαι. — Vict. εἴτε pro ἅ τε. — C. D. δύνανται.

§. 14. G. ἡ γῆ τοὺς καλούς τε κἀγαθούς. — G. C. D. προφασίζεσθαι.

§. 15. Vulg. ἀλλ' ἡ ἐν γεωργίᾳ; Zeun. cum C. D. scribi vult

§. 12. ὁπόσα] De hoc accusativo v. ad IX, 16.

ὑγροτέρα τε οὖσα — ἢ ἁλμωδεστέρα] De particularum τὲ et ἢ correlatione vide Rost. §. 134. not. 1. b.

καὶ ὑγροῖς καὶ ξηροῖς] Delevi τὲ; nam ξηρά et ὑγρά sunt species τῶν ἀνάλμων.

§. 13. μήτε ὅτου ἀκούσαι κτλ.] neque habeat abs quo audiverit veram rei conditionem. Iure abesse particulam ἂν demonstrat Lys. in Diogit. p. 905 ed. Reisk.: οὐκ ἔχων ὅποι στρέψειε τὰ χρήματα, quem locum praeter alios affert Matth. §. 528, 2. not. Cf. Rost. §. 121. not. 15. b.

§. 14. γῆν — οἴδασιν ὅτι — εὖ ποιεῖ] V. ad XVII, 7. Cur h. l. γῆν et antea τὰς ἄλλας τέχνας primum locum teneat, facile apparet. De forma οἴδασι v. Buttm. Gr. max. p. 576. Matth. §. 231, 2. Lob. Phryn. p. 236. Adde Anab. II, 4, 6., ubi plurimi libri dant οἴδαμεν. V. Saupp. ad Xen. Comment. IV, 6, 6., ubi legitur οἶδας.

§. 15. ἀλλ' ἐν γεωργίᾳ] Omnium maxime Iacobsii coniectura arridet. Sed, deleto ἡ, nihil mutandum esse censeo.

μαθῇ πάντα παρέχειν ἄριστα ἐξετάζειν. οὐ γὰρ ὥςπερ τὰς ἄλλας τέχνας τοῖς μὴ ἐργαζομένοις ἔστι προφασίσασθαι ὅτι οὐκ ἐπίστανται· γῆν δὲ πάντες οἴδασιν ὅτι εὖ πάσχουσα εὖ ποιεῖ. ἀλλ' ἐν γεωργίᾳ ἐστὶ σαφὴς 15 ψυχῆς κατήγορος κακῆς. ὡς μὲν γὰρ ἂν δύναιτο ἄνθρωπος ζῆν ἄνευ τῶν ἐπιτηδείων, οὐδεὶς τοῦτο αὐτὸς αὑτὸν πείθει· ὁ δὲ μήτε ἄλλην τέχνην χρηματοποιὸν ἐπιστάμενος μήτε γεωργεῖν ἐθέλων φανερὸν ὅτι κλέπτων ἢ ἁρπάζων ἢ προςαιτῶν διανοεῖται βιοτεύειν, ἢ παντάπασιν ἀλόγιστός ἐστι. μέγα δὲ ἔφη διαφέρειν 16 εἰς τὸ λυσιτελεῖν γεωργίαν καὶ μὴ λυσιτελεῖν, ὅταν ὄντων ἐργαστήρων καὶ πλεόνων ὁ μὲν ἔχῃ τινὰ ἐπιμέλειαν, ὡς τὴν ὥραν αὐτῷ ἐν τῷ ἔργῳ οἱ ἐργάται ὦσιν, ὁ δὲ μὴ ἐπιμελῆται τούτου. ῥᾳδίως γὰρ ἀνὴρ εἷς παρὰ τοὺς δέκα διαφέρει τῷ ἐν ὥρᾳ ἐργάζεσθαι, καὶ

ἡ γεωργία; idem tuetur Schaef. Ind. Apoll. Rhod. p. 662., neque improbat Schneid.; A. habet vulg., sed marg. addit ἐνέργεια; Herm. praef. Drac. p. XXVIII. ἥ γε ἀργία ἐστὶ; Heind. ἡ ἐν γῇ ἀργία; Reisig. ἀμέλεια δὲ γεωργίας; Iacobs. ἡ ἐν γεωργίᾳ ἀργία, quod placet Kerstio; Steger. ἀλλ' ἡ μὲν γεωργία. — G. om. σαφὴς — ὁ δὲ μήτε ἄλλην.

§. 16. ἔφη cum L. A. C. D. Vill. Vict. collocavi ante διαφέρειν; vulg. positum est post γεωργίαν, quod deterius videbatur etiam Schneidero et Reisigio. — G. om. γεωργίαν ἔφη καὶ μὴ λυσιτελεῖν. — Vulg ἐργαστηρίων; quod dedit Zeun. ἐργαστήρων, est in marg. Steph. et Vict. — G. L. ἔχει. — G. L. C. D. ἐπιμελεῖται.

§. 16. *εἰς τὸ λυσιτελεῖν*] V. ad II, 4.

μὴ λυσιτελεῖν] De omisso articulo v. ad IX, 11.

παρὰ τοὺς δέκα] Columella XI, 1, 15: „Plurimum enim refert colonos a primo mane opus aggredi, nec lentos per otium pigre procedere, siquidem Ischomachus idem ille, malo, inquit, unius agilem industriam, quam decem hominum negligentem et tardam operam." Schneid. opinatur Graecorum servos et operas mercenarias item in decurias descriptos fuisse, ac Romanorum. Equidem τούς malim ex usu illo explicare, quo articulus numeralibus praemittitur, velut §. 18. τοῖς ἑκατὸν σταδίοις. Cyr. II, 1, 6. πλείους τῶν μυρίων. Bernh. Synt. p. 316. Rost. §. 98, 3. e. Hart. §. 752. fin. Ceterum ῥᾳδίως γὰρ — ἀπιέναι paulo brevius sunt dicta, unde cohaerentia, quae sit inter ἄλλος γε ἀνὴρ κτλ. et ea, quae antecedunt, minus apparet. Sensus hic est: „Alii enim eo, quod in tempore adsunt et aggrediuntur opus, unusquisque decem aliis praestant, alii contra (non solum non in tem-

ἄλλος γε ἀνὴρ διαφέρει τῷ πρὸ τῆς ὥρας ἀπιέναι.
17 τὸ δὲ δὴ ἐὰν ῥᾳδιουργεῖν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τοὺς
ἀνθρώπους ῥᾳδίως τὸ ἥμισυ διαφέρει τοῦ ἔργου παν-
18 τός. ὥςπερ καὶ ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις παρὰ στάδια δια-
κόσια ἔστιν ὅτε τοῖς ἑκατὸν σταδίοις διήνεγκαν ἀλλή-
λων ἄνθρωποι τῷ τάχει, ἀμφότεροι καὶ νέοι ὄντες καὶ
ὑγιαίνοντες, ὅταν ὁ μὲν πράσσῃ ἐφ' ᾧπερ ὥρμηται
βαδίζων, ὁ δὲ ῥᾳστωνεύῃ τῇ ψυχῇ καὶ παρὰ κρήναις
καὶ ὑπὸ σκιαῖς ἀναπαυόμενός τε καὶ θεώμενος καὶ
19 αὔρας θηρεύων μαλακάς. οὕτω δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔργοις
πολὺ διαφέρουσιν εἰς τὸ ἀνύτειν οἱ πράττοντες ἐφ'
ᾧπερ τεταγμένοι εἰσί, καὶ οἱ μὴ πράττοντες, ἀλλ' εὑ-
ρίσκοντες προφάσεις τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι καὶ ἐώμενοι
20 ῥᾳδιουργεῖν. τόδε δὴ καὶ τὸ καλῶς ἐργάζεσθαι ἢ κα-
κῶς ἐπιμελεῖσθαι, τοῦτο δὴ τοσοῦτον διαφέρει, ὅσον
ἢ ὅλως ἐργάζεσθαι ἢ ὅλως ἀργὸν εἶναι. ὅταν σκα-
πτόντων, ἵνα ὕλης καθαραὶ αἱ ἄμπελοι γένωνται, οὕτω
σκάπτωσιν, ὥςτε πλείω καὶ καλλίω τὴν ὕλην γίγνε-

A. καὶ ἄλλο γε, quod probat Schneid.; Camerar. coni. ἄλλως γε; Leunclav. τῷ μὴ πρὸ τῆς; Weisk., καὶ ἄλλος γε κτλ. pro suspectis habens, de alio opificio sermouem fuisse opinatur.

§. 17. Schneid. mavult τῷ δὲ δή, quod dant margg. A.Y.

§. 18. D. τάχεις; G. om. τῷ τάχει, quod haud scio an sit interpretamentum. — L.A.C.D. Vict. πράσσειν; sed in A. πράσσῃ suprascr. — Cum Steph. et Wels. Schneid. mavult ἐφ' ὅπερ. — Edd. vett. περὶ κρήναις; παρὰ est etiam in Vill. Vict.

§. 19. G. ἐν τῷ ἀνύτειν.

§. 20. Scripsi τόδε δὴ καί; vulg. τὸ δὲ δὴ καί; Schneid.

pore adsunt, sed) adeo abeunt ante statutum tempus."

§. 17. τὸ δὲ δὴ ἐὰν] H. e. id, quod tum perficitur, quum quis sinit operarios per totum diem segnes esse in opere, facile dimidia parte differt a toto opere perficiendo. Accusativus τὸ ἥμισυ eodem fere iure dicitur, quo τοῦτο, τοσοῦτον, οὐδὲν, πολὺ, μέγα διαφέρειν.

§. 18. τοῖς ἑκατὸν σταδίοις] V. ad §. 16. Dici poterat etiam τῷ ἡμίσει.

διήνεγκαν] differre solent. V. ad XI, 17.

ἐφ' ᾧπερ ὥρμηται] Cyr. VIII, 6, 2: ἐφ' οἷς ἴασι. Comment. I, 3, 5: καὶ ἐπὶ τούτῳ — ᾔει, ubi plura huius generis affert Herbst. Saupp. ad I, 7, 1. Venat. VI, 5. Ἐπί ita usurpatum significat conditionem eundi vel movendi. Hart. §. 683.

§. 20. τόδε δὴ καὶ τὸ — τοῦτο δή] Cf. XXI, 2: τόδε τοι — τὸ — κοινὸν —, τὸ ἀρχικὸν εἶναι, τοῦτο δή —. Vul-

σθαι, πῶς οὕτως οὐκ ἀργὸν ἂν φήσαις εἶναι; τὰ οὖν 21
συντρίβοντα τοὺς οἴκους πολὺ μᾶλλον ταῦτά ἐστιν ἢ
αἱ λίαν ἀνεπιστημοσύναι. τὸ γὰρ τὰς μὲν δαπάνας χω-
ρεῖν ἐντελεῖς ἐκ τῶν οἴκων, τὰ δὲ ἔργα μὴ τελεῖσθαι
λυσιτελούντως πρὸς τὴν δαπάνην, ταῦτα οὐκέτι δεῖ
θαυμάζειν ἐὰν ἀντὶ τῆς περιουσίας ἔνδειαν παρέχηται.
τοῖς γε μέντοι ἐπιμελεῖσθαι δυναμένοις καὶ συντεταμέ- 22
νως γεωργοῦσιν ἀνυτικωτάτην χρημάτισιν ἀπὸ γεωργίας
καὶ αὐτὸς ἐπετήδευσε καὶ ἐμὲ ἐδίδαξεν ὁ πατήρ. οὐ-
δέποτε γὰρ εἴα χῶρον ἐξειργασμένον ὠνεῖσθαι, ἀλλ'
ὅςτις ἢ δι' ἀμέλειαν ἢ δι' ἀδυναμίαν τῶν κεκτημένων
καὶ ἀργὸς καὶ ἀφύτευτος εἴη, τοῦτον ὠνεῖσθαι παρή-
νει. τοὺς μὲν γὰρ ἐξειργασμένους ἔφη καὶ πολλοῦ ἀρ- 23
γυρίου γίγνεσθαι καὶ ἐπίδοσιν οὐκ ἔχειν· τοὺς δὲ μὴ
ἔχοντας ἐπίδοσιν οὐδὲ ἡδονὰς ὁμοίας ἐνόμιζε παρέχειν,
ἀλλὰ πᾶν κτῆμα καὶ θρέμμα τὸ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἰὸν
τοῦτο καὶ εὐφραίνειν μάλιστα ᾤετο. οὐδὲν οὖν ἔχει
πλείονα ἐπίδοσιν ἢ χῶρος ἐξ ἀργοῦ πάμφορος γιγνό-

scribi iubet τὸ δὲ δὴ καλῶς ἐργάζεσθαι ἢ τὸ κακῶς ἐργάζεσθαι, τοῦτο δή; C. habet ἢ ἐργάζεσθαι καὶ κακῶς ἐπιμελ. — A. C. D. τοσοῦτο. — Zeun. Weisk. Schneid. Reisig. ante ὅταν excidisse statuunt particulam velut οἷον, αὐτίκα; Kerst. desiderat ὅταν γάρ. — A. γίγνωνται. — L. πῶς οὖν οὕτως; A. C. D. πῶς οὕτω; Schneid. mavult πῶς τοῦτο.

§. 21. Vict. αἱ λίαν ἐπιστημοσύναι.

§. 22. Vulg. συντεταγμένοις correxit Steph.; Leunclav. coni. συντεταγμένως. — C. om. γεωργοῦσιν. — A. οὐδεπώποτε.

§. 23. G. οὐκ ἔχει. — L. A. C. D. Vict. ἐπὶ βέλτιον.

gata lectio recte habet, quia τὸ ἐπιμελεῖσθαι idem fere valet ad effectum, ac τὸ ἐργάζεσθαι. Cf. §. 16.

ὅταν] Placet οἷον ὅταν.

σκαπτόντων — σκάπτωσιν] Σκαπτόντων est genitivus absolutus (intellecto τῶν ἐργατῶν), quod vidit Haas. ad Remp. Lac. V, 4. Cyr. III, 3, 54: Εἰ δέ τοι, ἰόντων (sc. τῶν στρατιωτῶν) εἰς μάχην σὺν ὅπλοις, — δυνήσεταί τις — ἄνδρας πολεμικοὺς ποιῆσαι. Matth. §. 563. Kühner. §. 666. not. 3. Hart. §. 1047, 1. Accedit, quod in σκάπτωσιν idem est subiectum, atque in σκαπτόντων. Cyr. I, 4, 20: Ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἔδοξέ τι λέγειν, ubi v. Bornem. Hart. §. 1051. Rost. §. 131. not. 2.

οὕτως] Weisk. interpretatur: τοῦτο τὸ ἐργάζεσθαι, equidem: οὕτω σκάπτειν.

§. 22. ἀνυτικωτάτην χρημάτισιν] quaestum, qui

24 μενος. εὖ γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅτι τῆς ἀρ-
χαίας τιμῆς πολλοὺς πολλαπλασίου χώρους ἀξίους ἡμεῖς
ἤδη ἐποιήσαμεν. καὶ τοῦτο, ὦ Σώκρατες, ἔφη, οὕ-
τω μὲν πολλοῦ ἄξιον τὸ ἐνθύμημα, οὕτω δὲ ῥάδιον
καὶ μαθεῖν, ὥςτε νυνὶ ἀκούσας σὺ τοῦτο ἐμοὶ ὁμοίως
25 ἐπιστάμενος ἄπει καὶ ἄλλον διδάξεις, ἐὰν βούλῃ. καὶ
ὁ ἐμὸς δὲ πατὴρ οὔτε ἔμαθε παρ' ἄλλου τοῦτο· οὔτε
μεριμνῶν εὗρεν, ἀλλὰ διὰ τὴν φιλογεωργίαν καὶ φι-
λοπονίαν ἐπιθυμῆσαι ἔφη τοιούτου χωρίου, ὅπως ἔχοι
26 ὅ τι ποιοῖ ἅμα καὶ ὠφελούμενος ἥδοιτο. ἦν γάρ τοι,
ἔφη, ὦ Σώκρατες, φύσει, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, φιλογεωρ-
γότατος Ἀθηναίων ὁ ἐμὸς πατήρ. καὶ ἐγὼ μέντοι ἀκού-
σας τοῦτο ἠρόμην αὐτόν, Πότερα δέ, ὦ Ἰσχόμαχε,
ὁπόσους ἐξειργάσατο χώρους ὁ πατὴρ πάντας ἐκέκτη-
το, ἢ καὶ ἀπεδίδοτο, εἰ πολὺ ἀργύριον εὑρίσκοι; Καὶ
ἀπεδίδοτο νὴ Δί', ἔφη ὁ Ἰσχόμαχος· ἀλλὰ ἄλλον τοι
27 εὐθὺς ἀντεωνεῖτο, ἀργὸν δὲ διὰ τὴν φιλεργίαν. Λέ-
γεις, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἰσχόμαχε, τῷ ὄντι φύσει τὸν πα-
τέρα φιλογεωργὸν εἶναι οὐδὲν ἧσσον ἢ οἱ ἔμποροι φι-

§. 24. C. om. τιμῆς, G. Iunt. Bas. H. Streb. πολλούς. — A. C. D. πολλαπλασίους. — G. om. μὲν post οὕτω, deinde δὲ cum L. — L. A. C. D. ῥάδιον καὶ μαθεῖν; vulg. καὶ μαθεῖν ῥάδιον. — L. βούλει.

§. 25. D. φιλοεργίαν. — L. A. C. D. χώρου — ἔχῃ; G. ἔχῃς τί ποιεῖ — ἥδητο; ποιεῖ est etiam in A. C. D., sed in A. e corr. ποιοῖ; L. ποιῇ e corr.

§. 26. δὲ ante διὰ addidit Schneid. ex G. — A. φιλοεργίαν; D. φιλογεωργίαν, quod recepit Reisig.; C. habet φιλεργίαν.

maxime iuvat. Cf. Hipparch. II, 6.

§. 24. νυνὶ ἀκούσας — ἄπει] Camerar.: „ut tu, auditis modo his, iam discedas." Νυνί non solum cum praesenti tempore iungi, quod plures statuerunt grammatici, sed etiam cum futuro et praeterito, docet Lob. Phryn. p. 19. Cf. Bornem. Symp. IV, 18.

§. 25. μεριμνῶν] Xenoph. Comment. III, 5, 23., ubi est οἶμαι δέ σε πολλὰ μεριμνᾶν, ὅπως μὴ λάθῃς σεαυτὸν ἀγνοῶν τι, interpretatur Kühner. μεριμνᾶν: summa diligentia cogitare, perpendere, pervestigare, coll. I, 1, 14.

§. 26. εἰ — εὑρίσκοι] Optativus significat, quod saepius contingere poterat. Matth. §. 521.

§. 27. εἶναι] „fuisse" recte vertendum esse admonuit Zeun. Sic iterum §. 28. est ἔοικε φιλογεωργὸς εἶναι. SCHNEID. εἶναι est pro ὅτι ἦν.

§. 28. ὅπου ἂν τύχωσιν] Sc. ὄντες. V. III, 3.

ἀπέβαλον] quovis vel mi-

λόσιτοί εἰσι. καὶ γὰρ οἱ ἔμποροι διὰ τὸ σφόδρα φι-
λεῖν τὸν σῖτον, ὅπου ἂν ἀκούσωσι πλεῖστον εἶναι, ἐκεῖσε
πλέουσιν ἐπ' αὐτὸν καὶ Αἰγαῖον καὶ Εὔξεινον καὶ Σι-
κελικὸν πόντον περῶντες· ἔπειτα δὲ λαβόντες ὁπόσον 28
δύνανται πλεῖστον ἄγουσιν αὐτὸν διὰ τῆς θαλάττης,
καὶ ταῦτα εἰς τὸ πλοῖον ἐνθέμενοι, ἐν ᾧπερ αὐτοὶ πλέ-
ουσι. καὶ ὅταν δεηθῶσιν ἀργυρίου, οὐκ εἰκῇ αὐτὸν
ὅπου ἂν τύχωσιν ἀπέβαλον, ἀλλ' ὅπου ἂν ἀκούσωσι
τιμᾶσθαί τε μάλιστα τὸν σῖτον καὶ περὶ πλείστου αὐ-
τὸν ποιῶνται οἱ ἄνθρωποι, τούτοις αὐτὸν ἄγοντες πα-
ραδιδόασι. καὶ ὁ σὸς δὲ πατὴρ οὕτω πως ἔοικε φι-
λογεωργὸς εἶναι. πρὸς ταῦτα δὲ εἶπεν ὁ Ἰσχόμαχος, 29
Σὺ μὲν παίζεις, ἔφη, ὦ Σώκρατες· ἐγὼ δὲ καὶ φι-
λοικοδόμους νομίζω οὐδὲν ἧττον οἵτινες ἂν ἀποδιδῶν-
ται ἐξοικοδομοῦντες τὰς οἰκίας, εἶτ' ἄλλας οἰκοδομοῦ-
σι. Νὴ Δία ἐγὼ δέ γέ σοι, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ἐπο-
μόσας λέγω ἢ μὴν πιστεύειν σοι φύσει νομίζειν φι-
λεῖν ταῦτα πάντας, ἀφ' ὧν ἂν ὠφελεῖσθαι νομίζωσιν.

§. 27. L. in φιλογεωργὸν litteras γε a sec. m. additas habet. — G. πόντον περεῶντες; Vict. πόντον πλέοντες.

§. 28. G. om. ἔπειτα δὲ — ἐν ᾧπερ. — A. δύνανται πλεῖον. — Schneid. mavult καὶ οἳ ἂν περὶ πλείστου αὐτὸν ποιῶνται ἄνθρωποι. — A. ποιοῦνται — αὐτὸν ἄγουσι.

§. 29. C. om. ἔφη. — Voigtl. scribi iubet οἰκοδομῶσι. — Y. λέγω, ἦν μὴ, sed marg. cum L. ἢ μὴν. — Bremi νομίζειν delendum censet; Voigtl. p. 59. coni. πιστεύων — νομίζειν; Steger. πιστεύειν — νομίζων. — L. G. edd. vett. πάντα, ἐφ' ὧν; A. C. D. πάντα, ὑφ' ὧν.

nimo pretio vendere et quasi abiicere solent. V. ad X, 8.

καὶ περὶ] Post καί repetas cum Kerstio ὅπου ἄν.

§. 29. νομίζειν φιλεῖν] Voigtländer. coniecturam suam confirmari putat Volaterrani interpretatione: „in istam etiam sententiam, Ischomache, penitus adducor, ut arbitrer natura quemque id potissimum diligere, unde utilitatem speret." Saupp., cui assentitur Kerst. cum Camerario et Lennolavio, ad νομίζειν intelligit σέ. Sed videamus, quid sententiarum nexus requirat: Socratem iocari putat Ischomachus, qui patrem eius eadem ratione φιλογεωργὸν fuisse dicat, qua mercatores sint φιλόσιτοι, quippe qui frumenta propterea ament, quod quaestum inde faciant quam maximum. Iam igitur Socratis est asseverare se illa (§. 27 sq.) non per iocum, sed serio protulisse. Quid igitur h. l. sibi velit haec sententia: „confido tibi et persuasum habeo te credere omnes natura id appetere, unde utilitatem aliquam spe-

CAPUT XXI.

ARGUMENTUM.

Iam, quum confiteatur Socrates, quod voluisset, optime sibi comprobasse Ischomachum, agriculturam nimirum facillime disci posse, finit disputationem Ischomachus in hanc sententiam: difficillimam vero artem esse imperandi hominibus, quae quum in aliis rebus tum in administranda re rustica gravissimi sit momenti. Ad eam auctoritatem adipiscendam non solum disciplina opus esse, sed etiam divino quodam ingenio, neque eam assequi licere sine summa illa virtute, quam Graeci *σωφροσύνην* appellant.

---

1 *Ἀτὰρ ἐννοῶ γε, ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε, ὡς εὖ τῇ ὑποθέσει ὅλον τὸν λόγον βοηθοῦντα παρέσχησαι. ὑπέθου γὰρ τὴν γεωργικὴν τέχνην πασῶν εἶναι εὐμαθεστάτην, καὶ νῦν ἐγὼ ἐκ πάντων ὧν εἴρηκας τοῦτο οὕτως ἔχειν*
2 *παντάπασιν ὑπὸ σοῦ ἀναπέπεισμαι. Νὴ Δί', ἔφη ὁ*

Cap. XXI. §. 1. G. om. *πασῶν* — *Νὴ Δί'.* — A. C. D. *τοῦθ' οὕτως.*

§. 2. G. *ἔφην, ὦ Ἰσχόμαχε.*

rent"? Dicere potios debet: „noo per ioeum illa disputavi, sed credo tibi omnes natura doctos id sibi appetendum putare, unde" etc. Atque haee revera dicit. Primaria verbi *νομίζειν* notio est: „lege saoeire," i. e. „fas, aeqoom, reetum putare." Hier. III, 3: *μόνους γοῦν τοὺς μοιχοὺς νομίζουσι πολλαὶ τῶν πόλεων νηποινὶ ἀποκτείνειν.* Cf. supra XVII, 9: *τῷ μὲν οἴνῳ — νομίζω τῷ ἰσχυροτέρῳ πλεῖον ἐπιχεῖν ὕδωρ.* §. 11: *νομίζεις τοῖς ἀσθενεστέροις πᾶσι μείω προστάττειν.*

Cap. XXI. §. 1. *τῇ ὑποθέσει*] V. XV, 4. et 10 sq. Haee igitur de agricultura omnia eo tantum disputata suut eonsilio, ut demonstraretor faeillimam esse agrieulturam, dummodo *σωφροσύνη* (VII, 14.), i. e. sana mens atque iotegra natorae observatio adhibeatur. Quare non erit, eor eum Weiskio statuas magoam artis rusticae partem, e. g. rem peeuariam propterea omnioo esse omissam, quod „minus deleetent, ut ait, stabulorum sordes et peeudum tam multiplex et plena taedii eura." Alia sane permulta eommemorari poterant, qoae pertioerent ad rem rusticam; sed satis habebat auetor partem tantum eorum transcurrisse, qua probaret qood pro-

Ἰσχόμαχος, ἀλλὰ τόδε τοι, ὦ Σώκρατες, τὸ πάσαις
κοινὸν ταῖς πράξεσι καὶ γεωργικῇ καὶ πολιτικῇ καὶ οἰ-
κονομικῇ καὶ πολεμικῇ τὸ ἀρχικὸν εἶναι, τοῦτο δὴ συν-
ομολογῶ σοι ἐγὼ πολὺ διαφέρειν γνώμῃ τοὺς ἑτέρους
τῶν ἑτέρων· οἷον καὶ ἐν τριήρει, ἔφη, ὅταν πελαγίζωσι, 3
καὶ δέῃ περᾶν ἡμερινοὺς πλοῦς ἐλαύνοντας, οἱ μὲν τῶν
κελευστῶν δύνανται τοιαῦτα λέγειν καὶ ποιεῖν, ὥςτε
ἀκονᾶν τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τὸ ἐθελοντὰς
πονεῖν, οἱ δὲ οὕτως ἀγνώμονές εἰσιν, ὥςτε πλεῖον ἢ ἐν
διπλασίῳ χρόνῳ τὸν αὐτὸν ἀνύτουσι πλοῦν. καὶ οἱ μὲν
ἱδροῦντες καὶ ἐπαινοῦντες ἀλλήλους, ὅ τε κελεύων καὶ
οἱ πειθόμενοι, ἐκβαίνουσιν, οἱ δὲ ἀνιδρωτὶ ἥκουσι,
μισοῦντες τὸν ἐπιστάτην καὶ μισούμενοι. καὶ τῶν στρα- 4
τηγῶν ταύτῃ διαφέρουσιν, ἔφη, οἱ ἕτεροι τῶν ἑτέρων·
οἱ μὲν γὰρ οὔτε πονεῖν ἐθέλοντας οὔτε κινδυνεύειν πα-
ρέχονται, πείθεσθαί τε οὐκ ἀξιοῦντας, οὐδ' ἐθέλοντας

G. Iunt. Bas. II. κοιναῖς. — C. om. καὶ πολεμικῇ. — ἐγὼ post σοι om. D. — Vict. τοὺς ἑταίρους τῶν.

§. 3. G. καὶ τριήρει. — Steger. cooi. δέῃ περᾶναι. — Pro vulg. ἡμερίους cum Steph. in Thes., probante etiam Dindorfio, dedit Kerst. ἡμερινούς. — L. Ald. Iunt. Bas. II. ἐπὶ τῷ ἐθελ. — G. om. ὥςτε πλεῖον — ἀλλήλους. — A. C. D. ἡμοῦσι pro ἥκουσι; Schoeid. l. l. coni. ἐμοῦσι; Voigtl. p. 19. ἥκουσι deleri mavult.

§. 4. A. πονεῖν ἐθέλοντες. — C.D. τε καὶ οὐκ ἀξ. — A. πονεῖν ἐθέλοντες.

bandum sibi proposuerat. V. Praefat. p. V.

§. 2. τὸ πάσαις κοινὸν ταῖς πράξεσι — τὸ ἀρχικὸν εἶναι] De re v. Xen. Comment. II, 4, 6 sqq.

συνομολογῶ σοι ἐγὼ] V. XIII, 4 sqq.

§. 3. ἡμερινοὺς πλοῦς] „navigationes intra diei apatium absolvendas." Quae significatio ioest adiectivis ἡμερινός et ἡμερήσιος, quum ἡμέριος poetis relictum sit. V. Lob. ad Phryn. p. 53. — Πλοῦς est navigationis sive itineris spatium, velut Rep. Ath. II, 5: ἀποπλεῦσαι ὁπόσον βούλει πλοῦν. Hellen. I, 6, 15: ὑποτεμνόμενος τὸν ἐς Σάμον πλοῦν. Quare recte dicitur περᾶν πλοῦν.

πλεῖον ἢ ἐν διπλασίῳ] pro ἐν πλείονι ἢ ἐν διπλασίῳ. Cyr. V, 3, 28: οὐκ ἂν δύναιο μεῖον ἢ ἐν ἓξ ἢ ἑπτὰ ἡμέραις ἐλθεῖν πρὸς τὴν ἐμὴν οἴκησιν. V. Bornem. ad II, 1, 5.

ἀνιδρωτὶ ἥκουσι] Cur laogoeat ἥκουσι, quod arbitratur Voigtländer, non patet. Plane ineptum videtor Schneideri ἐμοῦσι.

§. 4. οὔτε πονεῖν — οὔτε κινδυνεύειν] De his verbis, accedente potissimom verbo ἐθέλειν, saepius ionctis (cf. supra XIII, 11.) monet Saupp. in Quaestt. Part. III. p. XIII. V. Xen. Symp. VIII, 31. Cyr. II, 3, 4. Anab. I, 4, 14.

παρέχονται — παρέχουσιν] V. ad I, 6. IV, 3. VI, 9.

ὅσον ἂν μὴ ἀνάγκη ᾖ, ἀλλὰ καὶ μεγαλυνομένους ἐπὶ
τῷ ἐναντιοῦσθαι τῷ ἄρχοντι· οἱ δὲ αὐτοὶ οὗτοι οὐδ᾽
αἰσχύνεσθαι ἐπισταμένους παρέχουσιν, ἥν τι τῶν αἰ-
5 σχρῶν συμβαίνῃ. οἱ δ᾽ αὖ θεῖοι καὶ ἀγαθοὶ καὶ ἐπι-
στήμονες ἄρχοντες τοὺς αὐτοὺς τούτους, πολλάκις δὲ
καὶ ἄλλους παραλαμβάνοντες, αἰσχυνομένους τε ἔχουσιν
αἰσχρόν τι ποιεῖν καὶ πείθεσθαι οἰομένους βέλτιον εἶναι,
καὶ ἀγαλλομένους τῷ πείθεσθαι ἕνα ἕκαστον καὶ σύμ-
παντας, πονεῖν ὅταν δεήσῃ, οὐκ ἀθύμως πονοῦντας.
6 ἀλλ᾽ ὥσπερ ἰδιώταις ἔστιν οἷς ἐγγίγνεταί φιλοπονία τις,
οὕτω καὶ ὅλῳ τῷ στρατεύματι ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν ἀρ-
χόντων ἐγγίγνεται καὶ τὸ φιλοπονεῖν καὶ τὸ φιλοτιμεῖ-
σθαι ὀφθῆναι καλόν τι ποιοῦντας ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος.
7 πρὸς ὅντινα δ᾽ ἂν ἄρχοντα διατεθῶσιν οὕτως οἱ ἑπό-

ἂν post ὅσον om. G. Iunt. Bas. II. — G. a pr. m. μεγαλυνόμενα. — L. εἴ τι — συμβαίνει.

§. 5. Scribendum puto αὖ δεινοὶ καί. — G. Iunt. om. καὶ ante ἐπιστήμ. — G. ἕνεκα pro ἕνα. — L. C. D. edd. vett. πονοῦντες; A. ποιοῦντες.

§. 6. φιλοπονία revocavi, quum Zenn. seqq. edd. e marg. Steph. recepissent ἐθελοπονία. — A, C. D. ἐγγίνεται. — L. καὶ τὸ φιλοτιμεῖν καὶ τὸ φιλοτιμεῖσθαι. — G. edd. vett. marg. Steph. κάλλιόν τι.

§. 7. οὗτοι δὴ marg. Steph. Bach. Wels. Schneid. seqq. edd.;

μεγαλυνομένους] Cf. Xen. Comment. III, 5, 16: οἳ καὶ ἀγάλλονται ἐπὶ τῷ καταφρονεῖν τῶν ἀρχόντων.

§. 5. θεῖοι] Hesych.: θεῖον· τὸ ἄξιον λόγου, ὥστε θαυμάζεσθαι. Snidas: θείους· σπουδαίους. Tamen miror eos, qui sint θεῖοι, deinceps dici bonos et peritos. Alia vero ratio est loci §. 11. θεῖον γενέσθαι. Aptior esse videtur significatio adiectivi δεινός. Sic Anab. I, 9, 19. δεινὸν οἰκονόμον. Supra II, 15.

καὶ ἄλλους] peiores etiam. Eodem significatu Cyr. VIII, 3, 8. ἕτερος.

ἀγαλλομένους τῷ πείθεσθαι] Dicitur ἀγάλλεσθαι et ἐπί τινι et τινί. Utrumque vides Anab. II, 6, 26: Ὥσπερ δέ τις ἀγάλλεται ἐπὶ θεοσεβείᾳ — οὕτω Μένων ἠγάλλετο τῷ ἐξαπατᾶν δύνασθαι. Cod. Guelf. lectio pertinere videtur ad τοῦ πείθεσθαι ἕνεκα.

§. 6. φιλοπονία] Quamvis exquisitius sit ἐθελοπονία, tanti tamen non faciam marginem Stephanianum, ut hoc vocabulum illi substituam.

§. 7. οὗτοι δὴ] Vulgatam scripturam retinuit Zenn., atque ego paene revocassem. Ὅς ἂν vel ὅστις ἂν dici pro εἴ τις vel ἐάν τις notum est. Supra VI, 15. Krüger. Anab. II, 5, 21. Sanpp. Comment. II, 4, 1. Matth. §. 481. not. 1. Sic etiam ὅθεν ἂν pro ἐάν ποθεν Venat. V, 19. Atque οὕτω post ἐάν et εἰ non minus inferri quam post ἐπεί et ὡς docent Bornem. Cyr. VIII, 1,

μενοι, οὗτοι δὴ ἐῤῥωμένοι γε ἄρχοντες γίγνονται, οὐ
μὰ Δί᾽ οὐχ οἳ ἂν αὐτῶν ἄριστα τὸ σῶμα τῶν στρα-
τιωτῶν ἔχωσι καὶ ἀκοντίζωσι καὶ τοξεύωσιν ἄριστα καὶ
ἵππον ἔχοντες ἄριστον ὡς ἱππικώτατα ἢ πελταστικώτατα
προκινδυνεύωσιν, ἀλλ᾽ οἳ ἂν δύνωνται ἐμποιῆσαι τοῖς
στρατιώταις ἀκολουθητέον εἶναι καὶ διὰ πυρὸς καὶ διὰ
παντὸς κινδύνου. τούτους δὴ δικαίως ἄν τις καλοίη 8
μεγαλογνώμονας, ᾧ ἂν ταῦτα γιγνώσκοντες πολλοὶ
ἕπωνται, καὶ μεγάλῃ χειρὶ εἰκότως οὗτος λέγοιτο πο-
ρεύεσθαι, οὗ ἂν τῇ γνώμῃ πολλαὶ χεῖρες ὑπηρετεῖν ἐθέ-
λωσι, καὶ μέγας τῷ ὄντι οὗτος ἀνήρ, ὃς ἂν μεγάλα
δύνηται γνώμῃ διαπράξασθαι μᾶλλον ἢ ῥώμῃ. οὕτω 9
δὲ καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις ἔργοις, ἄν τε ἐπίτροπος ᾖ ὁ ἐφε-
στηκὼς ἄν τε καὶ ἐπιστάτης, ὃς ἂν δύνηται προθύ-

vulg. *οὕτω δή*. — *γε* ante *ἄρχοντες* om. C. — L. *οὐ μὰ Δία οὐχ*; Vict. *οὐ μὰ Δί᾽ οὐχὶ ἂν*. — G. *οἳ ἂν αὐτὴν* — G. *τοξεύουσι*. — L. A. C. D. *ἄριστον ἔχοντες*. — A. *καὶ πελταστ*. — Ald. Bas. I. II. *προκινδυνεύουσιν*.

§. 8. Leunclav. malebat *ᾧ ἂν*. — Steph. II. *ᾧ ἂν ταύτά*. — C. D. om. *γιγνώσκοντες*. — L. G. edd vett. *ἕπονται*, quod in A. est corr. — A. G. L. edd. vett. *οὕτως λέγοιτο*, sed in L. corr. — *τῇ γνώμῃ* in A. iteratur post *χεῖρες*, et priore loco dubitationis signo notatur. — G. *τοιοῦτος ἀνὴρ*; Ald. *οὕτως ἀνήρ*. — C. D. *μᾶλλον ἢ γνάμῃ*.

3. Saupp. Comment. III, 5, 8. Herbst. Symp. II, 26.

ἄριστα τὸ σῶμα] „qui robustiore sunt corpore praediti quam ipsi milites." De superlativo v. Matth. §. 464. Kühner. §. 589. not. 3.

ἐμποιῆσαι] Anab. II, 6, 8: *ἱκανὸς δὲ καὶ ἐμποιῆσαι τοῖς παροῦσι, ὡς πειστέον εἴη Κλεάρχῳ*, quod Krüger. sic reddit: Er wufste seinen Untergebenen die Idee beizubringen, dafs —.

διὰ πυρὸς] Eadem formula est Symp. IV, 6. Comment. I, 3, 9: *κἂν εἰς πῦρ ἅλλοιτο*.

§. 8. *τούτους — ᾧ ἂν*] Cyr. I, 6, 11: *ὅτι δ᾽ ἂν πρὸς τοῖς εἰρημένοις λαμβάνῃ τις, ταῦτα καὶ τιμὴν νομιοῦσι*. III, 3, 67: *ἱκετεύουσι πάντας, ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν*. Soph. Antig. 707. *ὅστις — οὗτοι*. Infra §. 9. Matth. §. 475. Bernh. Synt. p. 282. Hart. §. 902. not.

ταῦτα] spectat ad *ἀκολουθητέον εἶναι διὰ πυρός*. De significatione verbi *γιγνώσκειν* v. ad XIX, 11., de plur. *ταῦτα* Kühner. §. 423. A.

§. 9. *ἐπίτροπος — ἐπιστάτης*] „Officium *ἐπιτρόπου* designavit supra cap. XII, 3. et 4. *Ἐπιστάτης* minore est dignitate, operis magister Columellae I, 8, 17., operariorum XI, 4, 4., officiorum singulorum I, 8, 11. I, 9, 2." SCHNEID. Aliter ac rectius Sturz. Lex. Xen. v. *ἐπίτροπος*: „*ἐπίτροπος* videtur esse servus vel libertinus, cuius maxime in agricultura usus esset; *ἐπιστάτης* vero etiam liber,

μους καὶ ἐντεταμένους παρέχεσθαι εἰς τὸ ἔργον καὶ
συνεχεῖς, οὗτοι δὴ οἱ ἀνύτοντές εἰσιν ἐπὶ τἀγαθὰ καὶ
10 πολλὴν τὴν περιουσίαν ποιοῦντες. τοῦ δὲ δεσπότου
ἐπιφανέντος, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἐπὶ τὸ ἔργον, ὅςτις
δύναται καὶ μέγιστα βλάψαι τὸν κακὸν τῶν ἐργατῶν
καὶ μέγιστα τιμῆσαι τὸν πρόθυμον, εἰ μηδὲν ἐπίδη-
λον ποιήσουσιν οἱ ἐργάται, ἐγὼ μὲν αὐτὸν οὐκ ἂν ἀγαί-
μην, ἀλλ' ὃν ἂν ἰδόντες κινηθῶσι καὶ μένος ἑκάστῳ
ἐμπέσῃ τῶν ἐργατῶν καὶ φιλονεικία πρὸς ἀλλήλους καὶ
φιλοτιμία κρατίστη οὖσα ἑκάστῳ, τοῦτον ἐγὼ φαίην

§. 9. G. edd. vett. ἐντεταγμένους; ἐντεταμένους etiam Vict. — C. D. οὗτοι δέ εἰσιν οἱ ἀνύτοντες. — C. τὰ ἀγαθά.

§. 10. L. A. C. D. edd. vett. τοῦ γε; G. τοῦ τε; δὲ dedit Cast. — Post ἐπιφανέντος addunt αὐτῶν L. A. C. D. marg. Steph. Vict. — L. G. A. C. D. edd. vett. τῶν κακῶν; τὸν κακὸν dedit Brod. — L. A. C. D. Vill. Vict. μεγίστως τιμῆσαι. — A. C. D. Vict. κρατιστοῦσαι; Vill. κρατιστοῦσα; Volaterr. κρατίστη οὖσα ἑκάστῳ non vertit; Weisk. aut κρατιστεύουσα scribi, aut substantivum, velut ἐπιστάτις adiici iubet; Schneid. tria illa vocabula deleri mavult; Voigtl. κρατιστεῦσαι ἑκάστῳ; Steger. φιλ. κράτος ἐμποιοῦσα ἑκάστῳ. — A. C. D. Vict. τούτων, sed in A. corr.

cuius opera in aliis quoque negotiis versaretur, praefectus operarum quarumcunque."

§. 10. ὅςτις] V. ad XIX, 2.

αὐτὸν — ἀγαίμην] V. ad IV, 21.

φιλοτιμία κρατίστη οὖσα] „laudis vel honoris cupiditas, qua qui impellitur, omnium maxime iuvatur."

§. 11. καὶ ἐν γεωργίᾳ δέ] „et vero etiam in agricultura." REISIG. V. ad VIII, 8.

οὐ — ἔτι] non etiam, non item. Cf. Cyr. IV, 3, 4: Ὅτι μὲν — μεγάλα — ἂν ἅπασι Πέρσαις ἀγαθὰ γένοιτο —, πάντες — γιγνώσκετε· ὅπως δ' ἂν αὐτῶν ἡμεῖς κύριοι γιγνοίμεθα —, τοῦτ' ἐγὼ οὐκέτι ὁρῶ. Comment. IV, 4, 20., postquam plures θεοῦ νόμοι enumerati sunt: οὐκέτι μοι δοκεῖ — οὗτος θεοῦ νόμος εἶναι. Hier. I, 16: τοῦτο μὲν δὴ — συγχωρῶ —· ἀλλ' — ἐκεῖνό τε οὐκ ἂν ἔτι πείσαις —. Ages. II, 26: Αὐτοφραδάτης — δείσας Ἀγησίλαον, φεύγων ᾤχετο· Κότυς — ἀπηλλάγη —. Μαύσωλός γε μὴν — οὐκέτι δείσας, ἀλλὰ πεισθεὶς ἀπέπλευσεν οἴκαδε.

καὶ φύσεως ἀγαθῆς ὑπάρξαι] Bernh. Synt. p. 166., qui cum h. l. comparat Aesch. Ag. 961: οἴκοις (sic vulg. οἶκος emend. Pors.) δ' ὑπάρχει τῶνδε σὺν θεοῖς, ἄναξ, ἔχειν. et Eur. Phoen. 1576: πολλῶν ὑπῆρξε (quod pro κατῆρξε restituit Valcken.) Οἰδίπου κακῶν δόμοις, habuisse videtur φύσεως ἀγαθῆς pro genitivis, qui partem significarent. Utrique autem loco noster est dissimillimus. Apud Aesch. τῶνδε pendet ex ἔχειν, altero loco ὑπῆρξε idem est, quod κατῆρξε. Neque vero probabili sensu dici videtur: opus esse, ut felicis naturae suppetat aliqua pars. Versatur, si qua est, difficultas in infinitivo ὑπάρξαι, non in genitivis, qui iungendi sunt cum verbo δεῖν. Infinitivi ὑπάρξαι

ἂν ἔχειν τι ἤθους βασιλικοῦ. καὶ ἔστι τοῦτο μέγιστον, 11
ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἐν παντὶ ἔργῳ, ὅπου τι δι' ἀνθρώπων
πράττεται, καὶ ἐν γεωργίᾳ δέ. οὐ μέντοι μὰ Δία τοῦτό
γε ἔτι ἐγὼ λέγω ἰδόντα μαθεῖν εἶναι, οὐδ' ἅπαξ ἀκού-
σαντα, ἀλλὰ καὶ παιδείας δεῖν φημι τῷ ταῦτα μέλλοντι
δυνήσεσθαι καὶ φύσεως ἀγαθῆς ὑπάρξαι καὶ τὸ μέ-
γιστον δὴ θεῖον γενέσθαι. οὐ γάρ πάνυ μοι δοκεῖ ὅλον 12
τουτὶ τὸ ἀγαθὸν ἀνθρώπινον εἶναι, ἀλλὰ θεῖον, τὸ
ἐθελόντων ἄρχειν· σαφῶς δὲ δίδοται τοῖς ἀληθινῶς

§. 11. Schneid. *παντὶ μὲν ἔργῳ* postulat. — *ἔτι ἐγὼ* dedit Steph. pro *ὅ τι ἐγὼ*. — A. om. *ἐγὼ*. — Steph. vult *ἅπαξ ἰδόντα — ἅπαξ ἀκούσαντα*. — L. G. A. C. D. Steph. *οὐδ' ἅπαξ*; vulg. *οὐδὲ*. — Schneid. coni. *φύσιν ἀγαθὴν ὑπάρξαι*; Reisig. *φύσεως ἀγαθῆς ἄρξαι*.

§. 12. A. C. D. *τῶν ἐθελόντων*; Leunclav. et Steph. malebant *ἐθελοντῶν*; Weisk. *ἐθελοντὴν*. — Olim *σαφῶς· φείδονται τοῖς*; C. om. *φείδονται*; Brod. dedit *δίδονται*; Leuncl. et Steph. *σαφῶς δὲ δίδοται*; Bornem. (Symp. IV, 21.) coni. *σαφῶς δ' ἐφέπονται τοῖς*; Dind. *ἄρχειν, ὃ σαφῶς θεοὶ δωροῦνται τοῖς*; Kerst. *ἀλλὰ θεοὶ τὸ ἐθελόντων ἄρχειν σαφῶς δωροῦνται τοῖς*.

rationem facile pernoscas ex his locis: Cyr. V, 2, 23: *τούτους γὰρ ἐνόμιζεν εἰδέναι μάλιστα ὧν αὐτὸς ᾤετο δεῖσθαι μαθεῖν*, i. e. quae sibi ipsi discenda esse putabat. Anab. V, 4, 9: *τί ἡμῶν δεήσεσθε χρήσασθαι, ἂν ξύμμαχοι ὑμῶν γενώμεθα*; Rep. Ath. I, 3: *τούτων μὲν τῶν ἀρχῶν οὐδὲν δεῖται ὁ δῆμος μετεῖναι*. Eur. Med. 1399: *αἲ αἲ φιλίου χρῄζω στόματος Παίδων — προσπτύξασθαι*. Eodem refert Lobeck. Soph. Ai. 2: *δέδορκά σε πεῖράν τιν' ἐχθρῶν ἁρπάσαι θηρώμενον*. Qui loci omnes cum nostro id habent commune, quod duae confusae sunt verborum structurae. Ischomacho quidem dicendum erat aut: *δεῖν — φύσιν ἀγαθὴν ὑπάρξαι*, aut *δεῖν — φύσεως ἀγαθῆς ὑπαρξάσης* (vel etiam omisso *ὑπάρξαι*). Iam vero, quum utrumque conflatum sit dicendi genus, ita ut *δεῖν — ἀγαθῆς φύσεως ὑπάρξαι* eandem fere vim habeant, atque *δεῖν — ἀγαθὴν φύσιν ὑπάρξαι*, noli infinitivum a genitivis dirimere vel commate vel intellecto *ὥστε*, quod diligenter monuit Porson. ad Eur. l. d. — Interpretatio igitur huius loci haec est: Non tamen id (quod paulo infra dicitur, *τὸ ἐθελόντων ἄρχειν*), item atque ipsas agriculturae functiones ac munera (v. XIX, 17.), qui viderit vel semel audierit, perdiscere posse aio, sed et institutione disciplinaque opus esse, et bona indole, quae ei sit innata, et, quod maximum est, ut divinae fere habeat aliquid naturae.

§. 12. *δίδοται*] Scil. *τουτὶ τὸ ἀγαθόν*, sive *τὸ ἐθελόντων ἄρχειν*.

τοῖς — σωφροσύνῃ τετελεσμένοις] qui *σωφροσύνης* tanquam sacris initiati sunt. Cf. Symp. I, 10: *τοῖς τετελεσμένοις τούτῳ τῷ θεῷ*, et quem locum ibi affert Herbst., Achill. Tat.

σωφροσύνῃ τετελεσμένοις. τὸ δὲ ἀκόντων τυραννεῖν διδόασιν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὓς ἂν ἡγῶνται ἀξίους εἶναι βιοτεύειν ὥςπερ ὁ Τάνταλος ἐν Ἅιδου λέγεται τὸν ἀεὶ χρόνον διατρίβειν φοβούμενος, μὴ δὶς ἀποθάνῃ.

C. D. om. τὸν ἀεὶ χρόνον.

I, 7. init.: *ἦν δέ μοι Κλεινίας ἀνεψιὸς ἔρωτι τετελεσμένος.*

διδόασιν] Scil. *οἱ θεοί*, quod repetere licet ex antecedenti *θεῖον*. Cf. ad IV, 3. — De pronomine demonstrativo *τούτοις* ante *οὓς* omisso v. Kühner. §. 782, 4.

μὴ δὶς ἀποθάνῃ] ne iterum moriatur, quum primum, in orcum descendens, mortem obiisset. Saxum enim timet capiti impendens semperque relabens, quotiescunque sursum est volutum. Eodem sensu altera mors eiusdem Tantali significatur Lucian. Dial. Mort. XVII, 2: *ἦ δέδιας, μὴ ἐνδείᾳ τοῦ ποτοῦ ἀποθάνῃς;* quem locum compatat Zeun.

INDEX LATINUS.

Abstracta pluralia I, 21.

Accusativus temporis: τὴν πρώτην XI, 1.; τὴν ὥραν XX, 16. – acc. pronominum liberiore usu ponitur XVI, 6. XVII, 3. – acc. duplex: ὅσα κοσμοῦσι βωμούς V, 3. – acc. participii pro dativo cum infinitivo iuncti I, 4. XVI, 3. – acc. participii, quem vocant absolutum, II, 7. ὥσπερ ἐξόν σοι. XI, 6. ὡς – θεμιτόν (omisso ὄν). XX, 10. ῥᾴδιον ὄν.

Activum nonnullorum verborum habet significationem medii I, 6. IV, 7. XXI, 4.

Adiectivorum prolepsis: δοκίμους – κατεσκευασμένους IV, 7. κάλλιστοι κατεσκευασμένοι IV, 14. XIII, 5.; XVII, 10. ἁδροὺς χοίρους ἐκτρέφειν. – adi., quod participii naturam induit, admittit accusativum XIX, 16.

Adverbium cum verbis εἶναι et γίγνεσθαι copulatum pro adiectivo XVII, 4. – ὕδωρ – ὁ ἄνωθεν θεὸς παρέχει XX, 11. – ἔνθεν pro ἔνθα VI, 1.

Ambulationes Atheniensium XI, 15.

Anacoluthon I, 3. 9. VII, 6.

Anantapodoton V, 18.

Anaphora per μὲν – δέ VII, 5. IX, 13.

Aoristus excipit praesens tempus XX, 4. – aor. significat quod fieri solet X, 8. XI, 17. – aor. I. plur. pers. III. exiens in αιεν II, 8.

Appositio partitiva XII, 8. – app., quae iudicium continet de sententia subsequenti, XI, 3.

Ariaeus IV, 19.

Articulus: παρὰ τοὺς δέκα XX, 16. 18. – articuli hyperbaton IX, 19. – art. a nomine suo diremtus XIII, 6. 7. – art. ante participium futuri: εὑρεῖν τὸν μαθησόμενον VIII, 21. IV, 5. – art. ante partic. praesentis XV, 3. XX, 2. – τὸ τῶν ἁλιέων nonnihil differt a τοὺς ἁλιέας XVI, 7. – art. immerito desideratur I, 1. ἡ ἰατρικὴ καὶ χαλκευτικὴ καὶ ἡ τεκτονική. X, 10. σιτοποιόν. IX, 7., ubi omittitur altero et tertio loco ante repetitam praepositionem. – art. deest altero loco ante infinitivum IX, 11.; post ἐπιμελεῖσθαι ante infinitivum XI, 17.; ante γεωργία IV, 4. VI, 8.; ante τάξις VIII, 3. 23.

Aspasia III, 14.

Asyndeton duarum enuntiationum XI, 24. XIII, 1. XVI, 12. – as. participiorum XIX, 15.

Attractio praedicati: ἀγαθῷ γενέσθαι XI, 5. – attr. pronominis relativi: ἔστιν, ὅτῳ ἄλλῳ – πλείω ἐπιτρέπεις –; III, 12. τούτων, ὧν – καλεῖς II, 1. – ἔνθεν pro ἐντεῦθεν, ἔνθα VI, 1. – subiecti vel obiecti: σῖτόν γε, ὡς – καθαρὸς γένοιτο – διδάσκειν XVII, 7. XVIII, 9. XX, 10. 14., cuius dicendi generis singulare quoddam exemplum exstat IV, 21.

Breviloquentia: τὰ μὲν βάδην (intell. ἰών), τὰ δὲ ἀποδραμών XI, 18.

Cicero interdum minus accurate neque semper recte interpretatus est Oeconomicum IV, 21.
Comparationis genus quoddam liberius VII, 32. Cf. VIII, 22.
Critobulus I, 1. II, 7. V. Addenda.
Cyrus minor βασιλεὺς dicitur IV, 16.

Dativus, quem vocant ethicum, II, 14. - XI, 5. τῷ ἐρωτήματι, propter hanc interrogationem. - XVIII, 5. τίνι τοῦτο; intell. ἐστί. - VII, 13. ἀριθμῷ πλείω pro ἀριθμὸν πλ. - dat. participii, quem vocant absolutum, II, 15.
Domus Atheniensium aditum habent ad meridiem, sed conclavia et cubicula sunt ad septentrionem conversa IX, 4.

Genera: IV, 3. τοιοῦτοι, ubi antecedit βαναυσικαὶ τέχναι. - I, 22. φιλοτιμιῶν -, ἅ. I, 23. ἐπιθυμίας - ταῦτα. - VI, 3. ταῦτα de hominibus dictum. - IV, 8. ὁπόσην τῆς χώρας. XVI, 5. ἡ ὥμη αὐτῆς.
Genitivus: XIII, 9. αἱ φιλότιμοι τῶν φύσεων. - VIII, 17. ἡμῶν εἴη βλακικὸν pro ἡμεῖς εἶμεν βλακικοί. - XVI, 3. ἀλλοτρίας γῆς τοῦτο ἔστι γνῶναι. - gen., quem vertere licet: „quod attinet ad," III, 11. - gen. absolutus omisso subiecto XX, 20., ubi simul subiectum idem est ac membri primarii. - gen. abs., quorum subiectum sequitur alio casu positum II, 15. VIII, 1. - gen. articuli cum infinitivo, ubi addi poterat ἕνεκα VII, 19.

Horas obiter denotandi ratio XII, 1.

Imperfectum, ubi exspectaveris praesens I, 20. Cf. I, 5.
Infinitivus: καχοὶ - χρῆσθαι IV, 3. - inf. activi, quem poni dicunt pro inf. passivi VI, 9. ῥᾴστη μαθεῖν. - inf. pro imperativo III, 12. - inf. praesentis pro inf. aoristi IV, 20. - inf. praesentis post verba metuendi, sperandi etc. VI, 11.; inf. aoristi post eadem verba VII, 8. - inf. omisso articulo τοῦ XII, 14.
Interrogatio. Quae initio enuntiationis affirmative dicta sunt, in fine repetuntur per interrogationem VIII, 18. - altera interrogandi particula subiicitur XII, 15.
Ischomachus VI, 17.

Lycabettus XIX, 6.
Lysander IV, 20.

Magnitudinem corporis a muliebri pulchritudine non secernebant Graeci X, 2.
Matrimonium inibatur a puellis Atheniensibus nondum quindecim annos natis VII, 5. - matrimonii finis, utilitas, suavitas VII, 18 seqq.
Medium significat coram XIV, 6.
Mithras IV, 24.
Mulieres Atticae qualem habuerint vitae conditionem VII, 5.

Negationes cumulatae IV, 3. - neg. pleonastice additur ante infinitivum post verba abstinendi, desistendi XII, 14.
Nicias ἐπηλύτης XI, 4.
Nominativus proprie dictus VI, 14. - Initio enuntiationis absolute positus, illato deinceps αὐτοὺς I, 14. Cf. XI, 10. - nom. participiorum, qui esse videntur absoluti, VII, 28. XII, 8. XVII, 2.
Numerorum synesis: ἅπαντα - ᾧ ἂν IX, 16.; μεγαλογνώμονας, ᾧ ἂν XXI, 8.; ὃς ἂν - οὗτοι XXI, 9. - ἀριθμὸν - τούτους IV, 7.

Optativus significat quod saepius contingere poterat XX, 26. - opt. c. ἂν antecedente ἦν c. coni. XVIII, 2.

Participium omisso καίπερ XV, 3. – part. fut. c. articulo IV, 5. VIII, 21. – part. praes. c. articulo XV, 3. XX, 2. – part., cui inest incertum subiectum, singulari numero positum XIII, 9.
Pleonasmi: IV, 6. ἔνθα ὁ σύλλογος καλεῖται. VI, 12. τοῦτο τὸ ὄνομα, ὃ καλεῖται καλός τε κἀγαθὸς ἀνήρ. Cf. VII, 3. – pleon. verborum φάναι, εἰπεῖν, λέγειν VIII, 2. – τέκνων παιδοτροφία VII, 21.
Pluralis: ἡμῖν pro ἐμοί I, 11. II, 1. 15. – οὐ χρήματά ἐστιν ὁ ἵππος I, 8. – plur. verbi iungitur cum ἅ I, 22. – V. Abstracta et Numeri.
Positivus adiectivi positus videtur pro comparativo XVI, 11.
Praedicatum: στρατιὰ – ταραχωδέστατον VIII, 4. I, 13. XX, 10. – V. Attractio. Pluralis.
Praepositio altero loco omittitur X, 11. Cf. XIX, 16.
Prolepsis. V. Adiectiva.
Pronomina: cumulantur personalia II, 4. 8. III, 16. X, 4. – pron. pers. omissa II, 5. IV, 1. – V. Accusativus.

Res efficiens pro re effecta XX, 17.

Singularis. V. Participium et Numeri.
Structurae duae diversae confunduntur VII, 29. XXI, 11. – struct. mutantur: I, 3. 9. VIII, 17. VII, 6. VIII, 2. – Transitur ab indicativo temporis historici cum ἄν ad optativum c. ἄν XV, 7. ; similiter II, 15. – initio interrogationis optat. c. ἄν, deinde indicativus I, 2. XIX, 1.
Subiectum repetendum est ex alio vocabulo, quod antecessit, vel substantivo, vel adiectivo, vel verbo IV, 3. 14. V, 3. XX, 3. XXI, 12.
Superlativus pro comparativo XXI, 7.
Synesis. V. Genera et Numeri.

Tantalus in orco XXI, 12.
Tempus, quo habitus sit inter Socratem et Critobulum sermo, II, 7. – temp., quo conscriptus esse videatur Oeconomicus, IV, 19.
Traiectio articuli IX, 19. – trai. verbi εἶναι VI, 13. – μᾶλλον XI, 12. – τί X, 3. – trai. participii IX, 4.

Xenophon in Oec. IV, 19. eadem narrat de Cyri minoris morte, quae leguntur in Anab. I, 9, 31.

Zeugma I, 23.
Zens Eleutherius VII, 1.
Zeuxis X, 1.

INDEX GRAECUS.

Ἀγάλλεσθαί τινι et ἐπί τινι XXI, 5.
ἀγαπητόν, acquiescendum est VII, 6.
ἄγασθαι c. gen. pers. sine accusativo rei IV, 21.
ἄγε δή XVIII, 10.
ἀγλευκής VIII, 3.
ἀγνώς XX, 13.
ἀγορά: XII, 1. πρὶν – ἡ ἀγορὰ λυθῇ.
ἀδολεσχεῖν de Socrate XI, 3.
ἀδύνατον, id quod fieri non potest, seq. infin. act. V, 8.
ἀεί: VIII, 7. ἀεὶ οἱ ὑπισθεν ἐπέρχονται. – XVIII, 5. ὑποβάλλοντες τὰ ἄτριπτα ἀεί. XIX, 9.
ἀερομετρεῖν de Socrate XI, 3.

ἀθέρες XVIII, 1.
ἀκλεής, turpis VIII, 4.
ἀκούειν τινός, i. e. de aliqua re XI, 11.
ἀλλά: I, 16. ἀλλὰ γάρ. - II, 13. ἀλλ' ἤ, nisi quod. - ἀλλὰ μήν XV, 10. - ἀλλά τοι XII, 5.
ἄλλος: XX, 5. ἄλλους, peiores. - I, 16. ἄλλο τι, ἤ -; III, 3. τί οὖν (omisso ἄλλο), ἤ -;
ἀλοᾶν XVIII, 2.
ἄν duplex II, 13. 15. VI, 12. XVII, 13. - ἄν τε - ἄν τε XXI, 9. - ἄν abest in interrogatione XIX, 16. - ἄν subiungi amat verbo οἶμαι II, 15. XVI, 13.
ἀναβαίνειν ἐπί τι XI, 17.
ἀναγρύζειν II, 11.
ἀναμιμνήσκεσθαι: XVI, 7. ἀνεμνήσθην, memini.
ἀνάμνησις XVI, 8. not.
ἀναπεταννύναι: IX, 4. ἀναπέπταται (ἡ οἰκία), aperta est, i. e. aditum habet.
ἀναπίπτειν, vox nautica VIII, 8. not.
ἀνδρείκελον X, 5.
ἀντίδοσις VII, 3.
ἀντιποιεῖν τινά τι V, 12.
ἀντίῤῥοπος III, 15.
ἀνωφελής, perniciosus I, 20.
ἄξιος: VII, 41. παντὸς ἀξίαν.
ἀπειπεῖν, vel addito participio, vel omisso VIII, 23.
ἀπό instrumentum significat, vel materiam, unde quid fit vel hauritur II, 10.
ἀποβάλλειν XII, 2. amittere. - XX, 28. vili pretio vendere.
ἀποβλέπειν, exspectare, non addito εἰς vel πρός, II, 8. - cum admiratione intueri IV, 23.
ἀποδεικνύναι, exemplis allatis aliquid comprobare III, 1. XIX, 15. - ἀποδεικνύει V, 9.
ἀποδιδόναι δασμόν IV, 11.
ἀπολείπειν involvit notionem verbi ἐᾶν I, 22. - cum participio VI, 1.
ἀπολογεῖσθαι, comprobare XI, 22.
ἀποστλεγγίζεσθαι XI, 18.
ἀποφαίνεσθαι τὴν γνώμην XVI, 7. - omisso τὴν γνώμην XVII, 6.
ἀποφεύγειν μοι II, 14.
ἄρα VI, 16. VII, 13. VIII, 15. XII, 20. - loco insolito positum VI, 2.
ἆρα - μή, numquid IV, 4. - ἆρ' οὐ, non ἆρα οὐ III, 11.
ἄρχεσθαι c. infinitivo XI, 8.
ἀρχή: II, 11. τὴν ἀρχὴν οὐδέν, omnino nihil. VIII, 2.
ἄρχοντες Persici IV, 9. Cf. 11.
ἀσχολία - καὶ φίλων καὶ πόλεως συνεπιμελεῖσθαι IV, 3.
αὐτίκα XIX, 18. exempli causa.
αὐτόματος: XX, 9. αὐτομάτην.
αὐτομολεῖν IV, 18.
αὐτός I. init. Socrates. - singulari numero positum spectat ad οἵ γε XII, 12.; similiter III, 5., ubi αὐτός est „dominus." - solus VII, 3. XVII, 15. - abundare videtur I, 2. 13. - omissum est III, 10. V, 3. et IV, 1., ubi inferri debebat post relativum. - αὐτόν post ὅςτις pro τοῦτον XXI, 10. - τοῦτ' αὐτό I, 11. - cum dativo iunctum I, 5. - ἑαυτοῦ confusum cum αὐτοῦ.
αὐτόφωρον: XVIII, 3. ἐπ' αὐτοφώρῳ ἁλίσκεσθαι de re laudabili.
ἀφορμή I, 16.
ἄχυρα habet triplicem significationem XVIII, 8.
ἀχυροδόκη XVIII, 7.

Βαθύς, potens, dives XI, 10.
βαίνειν: VIII, 17. βεβηκυίας τῆς οἰκίας ἐν δαπέδῳ.
βαλανωτὸς θύρα IX, 5.
βαναυσικαὶ τέχναι IV, 2.
βασιλεύς, Persarum rex, sine articulo, etiam addito τῶν Περσῶν, IV, 4. 5. 12.
βασιλικοὶ νόμοι, leges Persicae XIV, 6.
βιοῦν: IV, 17. ἐβίωσε.

Γάμμα ὕπτιον XIX, 9.
γάρ explicativum, antecedente τάδε, VI, 6. XIII, 10.; antecedente ὧδε IV, 5. - in interrogatione XI, 9. - in responsione XVII, 1.
γέ auget vim vocabuli, cui appositum est, IV, 8. 18. - bis positum I, 7. 15. - δέ γε I, 7. XVII, 7. 8.

γὲ δὴ V, 20. XIII, 4. - δή - γὲ XIII, 5. Cf. XVII, 2. - ὥςπερ γε XV, 10. - οὖν γε dicere non licet IV, 24. - αἵ γε βαναυσικαί IV, 2. - κατά γε τὸν σὸν λόγον I, 12.

γενναῖος de terra dicitur et de animalibus XV, 4. 12.

γίγνεσθαι pleonastice cum infin. XVII, 3. - de forma γίνεσθαι I, 20.

γιγνώσκειν, sentire XIX, 11. - ἐγνωσμένα, provisa V, 18. - De forma γινώσκειν v. ad I, 20.

γράφεσθαι, exscribere IX, 10.- νόμους γράφ. IX, 14.

γυμνασιαρχία II, 6.

γυναικωνῖτις IX, 5. 6.

Δέ loco quarto positum I, 3. - pro γάρ XII, 20. - in responsione I, 7. - in apodosi post οὕτος, οὕτω etc. IV, 8. IX, 10. XV, 8. XVII, 9.

δεῖν c. dativo VIII, 9.

δεινὸς περί τι II, 15. 20. Cf. XXI, 5.

δεῖσθαί τινός τι XX, 12.

δεκάκλινος VIII, 13.

διὰ χρόνου, raro IX, 10.

διαφέρειν, praestare XIV, 10. XX, 5.

διδάσκειν τινὰς δεσποτικούς XIII, 5.

διελθεῖν, perlustrare VI, 3.

τὸ δίκαιον (sc. μέρος) VII, 33.

δικαιοσύνη VII, 14. 15.

διψῆν. V. πεινῆν.

δυνατός: VII, 11. ἐκ τῶν δυνατῶν. - dives XI, 10.

δυςέρως XII, 13.

δυςχερής VIII, 6.

Ἐάν. V. ἤν.

ἑαυτοῦ de prima et altera persona usurpatum X, 5.

ἐγχειρεῖν, impetum facere XIV, 5.

ἔγχουσα X, 2.

ἐθέλειν quo sensu iungatur cum infinitivo XIV, 9.

ἐθελοπονία lemma vocabuli φιλοπονία XXI, 6.

ει. Personae secundae formarum passivarum in ει exeuntes raro inveniuntur XIV, 3.

εἰ cum indicativo, antecedente optat. c. ἄν VII, 39. IX, 16. - cum optativo, sequente imperf. c. ἄν II, 15. - c. optat., seq. fut. XII, 5. - iteratum II, 15. - εἰ δὲ μή, ubi non antecessit εἰ μή XV, 2. - εἰ δὲ μή post negativam sententiam III, 12.

εἰδέναι: X, 13. εὖ ἴσθι, sine ὅτι. - XII, 3. εὖ οἶδ', ὅτι. - οἴδασι XX, 14.

εἶναι, fuisse XX, 27. 28. - pro ἐξεῖναι XI, 11. - ἑκόντες εἶναι XVII, 2. - δεόμενά ἐστι VII, 21.; ὄντων - δεομένων XII, 2. - εἶναι traiectum VI, 13. - εἶναι omissum post δοκεῖν et similia verba XV, 9. - ὤν omissum post adiectiva III, 11. XI, 6. XVII, 4; apud τυγχάνειν III, 3. XX, 28.

εἰπεῖν: XIX, 14. εἶπας. - ὡς εἰπεῖν III, 4. XII, 19.

εἴπερ I, 8.

εἰς, quod attinet ad II, 4. XVIII, 1. XX, 16. - ἐκτρέφειν τὸ σπέρμα εἰς καρπόν XVII, 10. - εἰς τὸν βίον, auctis vitae annis VII, 43.

εἶτα. V. ἔπειτα.

ἐκεῖνος spectat quae sequuntur I, 16.

ἐκλείπειν VII, 28. 38.

ἐλλείπεσθαι VII, 28., ubi vulgo erat ἐκλείπεσθαι.

ἐμβάλλειν, condere VIII, 9. - ἐμβάλλειν σκαλέας τῷ σίτῳ, pastinatores immittere in segetem XVII, 12.

ἐμβιβάζειν, impellere XIV, 4.

ἐμποιεῖν τινι, persuadere XXI, 7.

ἐν σοί, penes te VII, 14.

ἐναντίον τινός, coram III, 1.

ἔνθα pro ἔνθεν XVIII, 1.

ἔνθεν pro ἔνθα VI, 1.

ἐνταῦθα δή indicat novam iam institui disputationem XV, 3.

ἐντρίβεσθαι - ψιμμυθίῳ, se fuco collinere X, 2.

ἐξ ἀμηχανίας εὐπορίαν τινὰ εὑρηκυῖα, ex rebus angustis, i. e. post res angustas XX, 23.

ἐξαλίσας τὸν ἵππον XI, 18.

ἐξαρέσκεσθαι et ἐξαρεσκεύεσθαι θεοῖς V, 3. 19.

ἐοικέναι: VII, 11. ὡς ἐοίκασι.

ἔπειτα pro ἔπειτα δέ V, 5. – post participium I, 18. XVII, 10. ante participium II, 4. (εἶτα).
ἐπερωτᾶν, intellecto θεούς, V, 19.
ἐπηλύτης XI, 4.
ἐπί: XX, 18. ἐφ' ᾧπερ ὥρμηται. – c. accusativo, consilium petendi significans II, 15. ἐπὶ πῦρ. IV. 16. VII, 33. – ἐπὶ τὸ βέλτιον ἰὸν, magis magisque auctum XX, 23.
ἐπιδεικνύναι c. infinitivo VIII, 4.
ἐπιδιδόναι, incrementa capere III, 10.
ἐπικαίριος: V, 4. αἱ ἐπικαιριώταται πράξεις, actiones praestantissimae.
ἐπιμέλεια, cura et inspectio V, 4.
ἐπιμελεῖσθαί τι VII, 34.
ἐπιμέλεσθαι V, 8. XII, 4.
ἐπισκοπεῖν, inspicere (aegrotos) XV, 9. – ἐπισκοπεῖσθαι, exempla considerare III, 14.
ἐπιστάτης XXI, 9.
ἐπίτροπος XII, 2. XXI, 9.
ἐπιτυγχάνειν τινός et τινί XII, 20.
ἐπιφιλοπονεῖσθαί τινι V, 5.
ἐπιχαριτώτατος VII, 37.
ἐργάζεσθαι absolute dictum I, 16. 21. – εἴργασμαι passive XIX, 8.
ἐργάτης IV, 9.
ἔστε, quamdiu I, 23.
ἔτι, insuper VII, 18. – οὐ – ἔτι, non item XXI, 11. – in interrogatione II, 15.
εὔδηλος: VII, 8. εὔδηλος ἦν, ὅτι οὐκ ἀμελήσει.
εὔδοξος VI, 10.
εὐμάρεια V, 9.
εὑρίσκειν, quaestum praebere II, 3.
εὐχειρότατος (ab εὐχείρωτος) VIII, 4.
ἐφεξῆς πάντας XII, 10.
ἐφιστάναι ἐπί τινι VII, 17.
ἔχειν, posse II, 15. – scire IX, 16. – πάνυ σφοδρῶς πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι ἔχουσι I, 21. IX, 12. – τοὺς – ἀμφὶ γῆν ἔχοντας VI, 7. – ἐρωτικῶς ἔχειν τινός XII, 15. – τὰ τούτων ἐχόμενα VI, 1.

Ζεῦγος, coniugium VII, 19.

Ἢ καί I, 3.
ἥδεσθαι: XVI, 3. ἡ γῆ ἥδοιτο φύουσα καὶ τρέφουσα.
ἤδη, certe VIII, 20. – iteratum XIV, 1.
ἡμερινὸς πλοῦς XXI, 3., ubi v. notam de ἡμέριος.
ἦν: I, 12. ἦν – γὲ. – XVI, 4. ἦν ἄρα.
ἧττων λόγος XI, 25.

Θεῖος: XXI, 11. θεῖον γενέσθαι. – mutandum videtur in δεινός XXI, 5.
θέλειν. De hac forma v. ad V, 16. – θέλουσα, libenter, benevole V, 12. – ὅσα ἡ γῆ φύειν θέλει IV, 13.
θοινητικός IX, 7.

Ἵππος: V, 6. οἱ ἵπποι, equorum genus.
ἱπποτροφία II, 6.
ἴσος. IV, 21. δι' ἴσου.
ἴσως, certo, profecto III, 11. VII, 31. XI, 25. XV, 3. – ἴσως ἂν II, 13. IV, 5.

Καθαίρειν: XVIII, 8. καθάρης.
καθαρός, vacuus a rebus prospectum aut progressum impedientibus VIII, 20.
καθῆσθαι, otiosum esse, desidere VI, 7. VII, 1.
καθιστάναι (scil. τὴν ναῦν) XVI, 7.
καί, atque I, 11. – adeo IV, 17. – profecto VII, 40. – emphatice ante πᾶς, πολύς etc. II, 3. – iteratur propter verborum collocationem V, 7.; in comparationibus I, 3. VI, 3. IX, 19. – intendit post τίς etc. XII, 4. 5. – καὶ οὗτος II, 5. III, 4. – καὶ γάρ IV, 11.; καὶ γὰρ – καί V, 4. – καί – γὲ I, 4. 6. 14. 15.; καὶ – γὲ in responsionis formulis III, 1. VII, 8. XI, 9. – καὶ – δέ I, 3. VIII, 8. – ἀλλὰ καὶ – δέ XI, 19. – καὶ – τοίνυν V, 2. – καί pro οὕτω καί XVIII, 9. – καί respondet particulae μέν VII, 8. – καί pro καίπερ XIV, 7. καὶ – ὄντες.
καλεῖν, invitare, de re inanimata

XI, 2. - *καλεῖσθαι ὄνομα* VI, 12. Cf. IV, 6. XI, 3.
καλὸς κἀγαθός VI, 12. - *καλός τε κἀγαθός* VI, 14. 16.
καρτερεῖν ψύχη καὶ θάλπη V, 4.
καταγιγνώσκειν τινός II, 1.; *τινά* II, 18.
κατασκευάζειν de agris colendis IV, 16. - reddere IV, 7. VII, 23.
κελεύεσθαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ XVII, 2.
κομψός VIII, 19.
κοσμεῖν τινά τι V, 3.
κτήματα. V. *χρήματα*.
κύκλιος χορός VIII, 20.
κύων: V, 6. *οἱ κύνες*, canum genus.

Λ*ανθάνειν*, sequente *ὅτι*, I, 19.
λήγειν cum participio I, 23.
λήθειν XVIII, 6.
λυσιτελοῦντας (*καρποὺς*) *τοῖς ἔργοις* XIV, 2.
λυσιτελούντως πρὸς τὴν δαπάνην XX, 21.

Μ*ὰ Δία* negandi vim retinet XII, 1. — *μὰ Δί' - οὐδαμῶς γε* XII, 5.
μαιευτικὴ τέχνη XVI, 8. not.
μακάριος, dives V, 1.
μᾶλλον traiectum XI, 12. - *μᾶλλόν τι* VI, 1.
μεῖον. V. *πλεῖον*.
μεμνῆσθαι, sequente infinitivo sine articulo VIII, 21.
μέλλειν, seq. infin. praes. XV, 6.
μέν, non sequente *δέ*, ubi reticetur aliqua sententia IV, 17. - *μὲν - καί* VII, 8. - *μὲν - ἀλλά* XIII, 5. - *μὲν - μὲν - δέ* IV, 7. - *μὲν - δὲ - δέ* VII, 5. - *μὲν - δέ* iungunt duas sententias, quarum altera tantum ad rem facere videtur XX, 10. - *μὲν οὖν*, immo vero, quin immo I, 23. VII, 37. - *μὲν δή* VIII, 23.
μέσαυλος θύρα IX, 5. not.
μέσος: V, 7. *ἐν τῷ μέσῳ*, in medio positum, h. e. aggressuro patens.
μή, ubi alterius infertur cogitatio, necessarium est I, 17. Cf. Xenoph. Oecon. VIII, 10. - *οἰκτείρω σε, μή* II, 7. - *μή* in interrogationibus XII, 1. XIX, 16.

Ν*εατός* et *νέατος* VII, 20.
νεός (sc. *γῆ*) XVI, 13.
νὴ τὴν Ἥραν, iurandi formula viris quoque usitata X, 1. XI, 19.
νομίζειν, fas, aequum, rectum putare IX, 15. 19. XVII, 9. 11. XX, 29.
νυνί II, 13. - iungitur etiam cum futuro et praeteritis XX, 24.

Ξ*ύλινα*, remi VIII, 12.
ξυστός, gymnasii porticus XI, 15.

Ὁ: I, 17. *οὓς ἐγὼ ὁρῶ τοὺς μὲν - τοὺς δέ*. - *Τὰ μὲν - ἣν δὲ δή* II, 5. - *αἵ γε βαναυσικαί* IV, 2.; *καὶ ὅ γε ξηρὸς σῖτος* VII, 36.
οἴεσθαι: II, 15. XVI, 13. *οἶμαι* extra structuram positum et quidem initio enuntiati. - *οἶμαι* differt ab *οἴομαι* III, 9.
οἰκία, aedes I, 5.
οἰκονομική I, 1.
οἶκος, res familiaris I, 5.
οἷος: III, 14. *οὐδὲν οἷον*, nihil est melius quam —. - *οἷον*, verbi causa I, 13. IX, 9. XX, 7.
ὀμνύναι πάντας θεούς IV, 24.
ὅμως participio praemissum II, 4.
ὄνομα subauditur ad *τὸ καλός* VI, 15.
ὁπόσος: IV, 5. *ὁπόσων - ἑκάστῳ*.
ὅπως c. coni. sine *ἄν* post *ἐπιμελεῖσθαι* II, 9. VII, 37. IX, 14. XI, 8. - c. optat. et *ἄν* II, 9. XV, 1. - cum infinitivo VII, 29. - ubi pro *πῶς* poni videatur XII, 16.
ὀρθοὶ οἱ στίχοι IV, 21.
ὀρύττειν num sit „defodere aliquid" XIX, 2.
ὅς c. coni. sine *ἄν* I, 11. - *ὃς ἄν* c. coni. VII, 33. - *ὃς ἂν - τούτων* VII, 37. - *ὃς ἄν* pro *ἐάν τις* IV, 19. - *ὅ* et *ἅ* „quod attinet ad" VII, 36. XV, 6.
ὅσος: XI, 18. *ὅσα* (i. e. *τοσαῦτα, ὥστε*) - *διημερεύειν*.

ὅςπερ: XVII, 8. ὅπερ i. e. ταὐτό, ὅ.
ὅςτις, ut qui XIX, 2. XXI, 10. - ὅςτις ἄν pro ἐάν τις VI, 15. XXI, 7.
ὅταν num cum optativo iungi possit XII, 14.
ὅτε: II, 11. μέμνησαι, ὅτε. - quandoquidem XI, 10.
ὅτι, quoniam, intellecta enuntiatione, in responsione I, 7. - introducit orationem rectam XII, 20. - cum indicativo futuri post tempus historicum VII, 8.
οὐ, nonne XX, 9. - in fine enuntiationis scribendum οὔ I, 11.
οὐδέν pro οὐχί I, 11. II, 2. XI, 23. - οὐδέν τι III, 8.
οὐδέποτε cum praeterito XX, 22.
οὔκουν, nonne igitur XVII, 13. 15. XVIII, 4. 6. 7. - atqui nonne I, 6. X, 4. XVIII, 9. - nequaquam I, 9. II, 2. alibi.
οὐκοῦν igitur I, 9. IV, 12. XVII, 2. 7. 12. XIX, 9. et III, 7. VII, 8., quanquam utroque hoc loco verba sunt interrogantis. - iam igitur (ut incipiam) VI, 4. XVI, 10. XVIII, 3. XIX, 5. - atqui III, 8.
οὔτε - τὲ VI, 5.
οὗτος: IV, 7. ὅπου - οὗτος. ibid. §. 11. VI, 1. - post relativa transiicitur I, 5. II, 16. VII, 11. 33. Cf. I, 7. - τοῦτο introducit quae per epexegesin subsequuntur XII, 10. XIII, 1. - διὰ ταῦτα spectat ad sequentia simulque ad ea, quae antecedunt VI, 10. - καὶ ταῦτα XI, 3. - ταύτῃ, hoc nomine XVIII, 10.
οὕτως et οὕτω. Illa est primaria forma I, 9. - οὕτως ante consonantem VI, 7. - tum VI, 6. - οὕτω δή incipit apodosin IX, 6. XI, 8.; etiam antecedente ἐάν XXI, 7. - οὕτω δέ XV, 8. - ἀ-οὕτω XVII, 3. - omissum post ὥςπερ XVIII, 9. - οὕτως, ὡς ἄν XX, 7.
ὄφελός ἐστι τό et τοῦ XIV, 2.
ὀχετός XI, 17.
ὄψιμος XVII, 4.
Παιδεύειν τινά τι VI, 7.
παιδικὰ πράγματα, res amatoriae II, 7.
πάλαι, paulo ante XVIII, 9. 10. XIX, 14.
παράδεισος IV, 13.
παρακαλεῖν, invitare, de rebus inanimatis IX, 3. - εἰς ταῦτα παρακαλοῦμεν, in societatem tristitiae vocamus IX, 12.
παρέχειν, parare IV, 7.
παριστάναι τινί τι XIII, 1.
πᾶς: IV, 6. καὶ πάντες ἅμα, una omnino omnes. - XVII, 2. πάντες που, omnes fere.
πάσχειν: XI, 25. παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι facete dictum.
πατρόθεν προςκαλεῖν τινα VII, 3.
πείθεσθαι, parere IV, 19.
πεινῆν (καὶ διψῆν) metaphorice XIII, 9.
πένης II, 2.
περιπεπεμμέναι (a περιπέττειν), obcrustatae I, 20.
περιτρέχειν, in gyrum currere XIII, 8.
πλεῖον extra structuram positum XXI, 3.
πλεκτά, funes VIII, 12.
πλήν, omisso γὲ IV, 19.
ποιεῖσθαι, sibi facere, reddere VII, 42.
ποικίλματα IX, 2.
ποικίλος, artificiosus XVI, 1.
ποῖος: XI, 1. τὰ ποῖα.
πόλος, extrema linea, quae ambit aream XVIII, 8.
πολύς: IV, 2. πολὺ ἀῤῥωστότεραι. - VII, 8. πολλά, magnopere. - VIII, 7. πολύ, frequens. - πολὺ traiectum II, 8. - ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, plerumque III, 11. 15. IX, 5.; ὡς τὰ πολλά XI, 17.; τά γε πλεῖστα VII, 1. - πλεῖον extra structuram et traiectum XXI, 3.
πρίν c. coni. sine ἄν XII, 1. - οὐκέτι - πρὶν ἄν - ἀποδείξῃς III, 1.
προεργάζεσθαι νεόν XX, 3.
προνεύειν, verbum nauticum VIII, 8.
πρός c. gen. VI, 10. πρὸς πόλεων εὐδοξοτάτῃ. - c. accus. prae-

guanter usurpatum XVI, 13. ὀπτὴν πρὸς τὸν ἥλιον.
προςιστάναι: X, 10. 11. προςστάς.
προστατεία II, 6.
προςφέρειν, adhibere XIV, 6.
προφέρειν, in medium proferre, proponere XIV, 6.
πρῷϊμος XVII, 4.
πρωρεύς VIII, 14.
πρῶτος: XI, 1. τὴν πρώτην. – XII, 5. πρῶτον, antea. – VII, 9. πρῶτον ἄρχεσθαι. – VI, 2. πρῶτον μέν, non sequente ἔπειτα δέ.
πῦρ: XXI, 7. διὰ πυρὸς ἰέναι.
πῶς pro ὅπως VIII, 15.

Ῥίπτειν et ῥιπτεῖν XVII, 7.

Σατράπαι Persici IV, 7. 11.
σάττειν: VIII, 8. τριήρης-σεσαγμένη ἀνθρώπων.
σεμνός VIII, 19.
σκαλεύς, pastinator XVII, 12.
σκέπτεσθαι: IX, 2. ἐσκεμμένος, consideratus.
σκιατραφεῖσθαι IV, 2.
σμικρός VIII, 11.
σπόρος, seminis tractatio XVIII, 10. XIX, 1.
σσ pro ττ VII, 25.
συζυγέντες de concubitu VII, 30. IX, 5.
συλλαμβάνειν τινί τι XIII, 10.
συμπαρατρέφειν, parasitantes una alere V, 5.
συνειδέναι III, 7.
συνεπαινεῖν VII, 16.
συνεσκευασμένως, simul, confertim XI, 19.
συνιστάναι τινί τινα III, 14.
συντεταμένος II, 10.
συντεταμένως XX, 22.
συνωφελεῖν εἴς τι IV, 1.
συσσιτία in navibus VIII, 12.
σχεδόν τι, fere IV, 11.
σωφρονίζειν I, 23.

Τέ semel positum X, 12. XIII, 10. XVIII, 2. et VII, 33., ubi altera sententia intelligenda est. – τὲ-ἤ XX, 12.
τελεῖν, sumptus facere II, 6.
τέλος: XVII, 10. διὰ τέλους.
τὶς (enclit.): VII, 38. τοιαύτας τινάς; 39. γελοία τις. – qualiscunque V, 9. – οὐδέν τι III, 8.; μηδέν τι VIII, 2. X, 3.; μᾶλλόν τι VI, 1.; σχεδόν τι IV, 11.; οὔτι τι VIII, 21. – τὶ-μηδέν X, 3. – τὶ emphatice III, 3. – deest apud participia I, 4. 11. VIII, 10.
τίς (interr.): τί δή et τί δαί VII, 17. – τί γάρ XVII, 7. 14. – τί οὖν, εἰ vel ἦν III, 1. – τί δ', ἦν III, 1. – τί οὖν, ἤ III, 3. – τί δέ, εἰ μή VII, 10. IX, 1. 2. X, 9.
τοίνυν: V, 2. καὶ-τοίνυν, atque etiam.
τυγχάνειν, omisso ὤν III, 3. XX, 28. – omisso participio, quod repetatur ex antecedentibus VIII, 3.

Ὕδατα V, 9.
ὑπακούειν, audiendo moveri IX, 1.
ὑπάρχειν, suppetere XXI, 11.
ὑποβάλλειν τὴν γῆν XIX, 9.
ὑπολαμβάνειν: X, 4. ὑπολαβοῦσα ἔφη.
ὑπόξυλος X, 3.
ὕπτιος. V. γάμμα.
ὑφίεσθαι, abstinere, desistere, seq. μή c. infinitivo XII, 14.

Φάναι: XII, 3. 6. 11. 12. 13. 17. ἐγὼ ἔφην. – ἔφη insolito loco collocatum VII, 16. – φάναι, non addito ἔφη VII, 22. – φημί et φησί confusum VIII, 19.
φέρειν et φέρεσθαι, auferre I, 6. – φέρεσθαι, se gerere V, 17.
φιλόσοφος, qui omnia scitu digna accurate et penitus pernoscere studet XVI, 9.
φιλοφρονεῖσθαί τινί τι IV, 20.
φοβερός, cuius animus timore facile se tangi patitur VII, 25.
Φοινικικὸν πλοῖον VIII, 11.
φρούραρχοι Persici IV, 7.
φυλακτέον a φυλάττεσθαι „cavere" ducendum VII, 36.
φυτεύειν: IV, 21. πεφυτευμένα, plantae.
φυτευτήριον, viviradicis pars inferior XIX, 13.

Χάρις: VIII, 10. *ἐν χάριτι*, ita, ut satisfacias mihi.
χιλίαρχος IV, 7.
χορηγία II, 6.
χρήματα differt a *κτήματα* I, 7.
χρῆσθαί τινί τι IX, 16.
χρήσιμος: III, 10. var. lect. *χρήσιμαι.*
χρῆσις, usus, qui cum administratione coniunctus est XIV, 8.
χώρα, locus certus et constitutus III, 3. – conditio IX, 13.

Ψιμμύθιον X, 2. 7.
ψυχή, animi appetentia VI, 13.
ψύχη – *θάλπη καρτερεῖν* V, 4.

Ὧδε, sequente *γάρ* IV, 5.
ὥρα: V, 4. *ἐν ὥρᾳ*, certo et opportuno tempore.
ὡς συντόμως εἰπεῖν XII, 19. – *ὡς εἰπεῖν*, fere, III, 4. – traiectum: *ὡς εἰς στενώτατον* (pro *εἰς ὡς στεν.*) XVIII, 8. *ὥσπερ γε* I, 10.
ὥστε c. infin. II, 13.
ὠφελεῖσθαι: II, 8. *ὡς παρὰ σοῦ ὠφελησόμενοι.*

CORRIGENDA ET ADDENDA.

p. III. v. ult. scr. III, 9, 4. pro III, 9, 14.

p. VIII. v. 24. dele: VII, 21: *καὶ ἐκ τοῦ σιτοποιαί*. ibid. scr. *βουλευόμενος* pro *βουλόμενος*.

p. VIII. v. 26. scr. *ἔχῃ* pro *ἔχει*.

p. VIII. v. 30. scr. 33 pro 31.

p. VIII. v. 31. scr. 19. *καίηται* pro et *κνίηται*.

p. 4. v. 37. adde: cur Critobulum, quem Crito de filio sollicitus Socrati commiserat curandum (Symp. IV, 24.), prae ceteris eligeret Xenophon, quocum de re familiari tuenda et augenda disserentem induceret Socratem, exposuit Cobet. Prosop. Xen. p. 59.

p. 6. v. 6. scr. *Οὔκουν* pro *Οὐκοῦν*.

p. 6. v. 25. scr. quaecunque pro quotcunque.

p. 7. v. 28. scr. I, 6, 18. pro 6, 18.

p. 9. v. 23. scr. Bas. I. II. pro Bas.

p. 10. v. 19. scr. A. E. *τὸ ὑοσκύαμον* pro A. E. *ὑοσκύαμον*.

p. 13. v. 13. pro: vulgatum ordinem retinuit etiam Kerst. scr.: vulgatum ordinem: *καὶ τίνες δή, ἔφη, εἰσὶν οὗτοι, ὁ Κριτ.* cum Kerstio, quem de hac verborum collocatione videas, retinuissem, si per libros mss. liceret. V. IX, 14.

p. 16. v. 25. scr. Bas. II. pro Bas.

p. 18. v. 15. scr. *τὰ αὑτῶν* pro *τὰ αὐτῶν*.

p. 18. v. 16. scr. solvebat pro solvebant.

p. 19. v. 35. scr. Hell. VI, 2, 31. pro Hell. VI, 2.

p. 21. v. 43. scr. *ἀποκρινομένου* pro *ἀποκρινομένῳ*.

p. 30. v. 15. post marg. Steph. adde: Kerst.

p. 36. v. 44. scr.: *δοκίμους*] Kerst. ita defendit, ut etc.

p. 37. v. 4. scr. *δοκίμους* pro *δοκίμοις*.

p. 37. v. 11. scr. *δοκίμους* servat cum Zeunio etiam Kerst.

p. 41. v. 4. et 15. scr. *καὶ* pro [*καὶ*].

p. 41. v. 25. post *πείθωνται* adde: quod revocavit Kerst.

v. 43. v. 27. scr.: post *εὐγώνια δὲ* pro: ante *πάντα*.

p. 49. v. 23. scr.: Stob. *εἰς τὰ τῶν κωλυόντων*.

p. 55. v. 34. pro: V. ad IV, 3. scr.: V. IV, 3. et cf. ad IX, 11.

p. 56. v. 34. dele II, 9.

p. 63. v. 31. scr. V. ad II, 1. pro V. ad I, 11.

p. 64. v. 25. scr. *ἔφη, ὁρᾷς, ἤ γ.* pro *ἔφη — ὁρᾷς, ἤ γ.*

p. 65. v. 22. scr. L. *διεσκεπασμένος* pro *διεσκεμμένος*.

p. 65. v. 27. dele: ἔφη, ὁρᾷς] De verbi ἔφη collocatione v. ad I, 18. Vide de hac re quae supra ad p. 13. v. 13. addita sunt.

p. 86. v. 36. scr. V. III, 2. pro V. ad III, 1.

p. 88. v. 8. dele: καὶ αὐτόθι θυρωρόν.

p. 89. v. 46. scr. V. VII, 9. pro cf. ad VII, 9.

p. 102. v. 21. scr. Bas. II. pro Bas.

p. 102. v. 33. 34. dele: De hac praedicati attractione vide Rost. §. 127. Kühner. §. 645, 3. et scr. V. ad §. 6.

p. 105. v. 18. scr. V. II, 4. V, 8. XI, 9. 13. pro V. ad V, 8.

p. 106. v. 24. scr. Bud. Comment. p. m. 718. pro: Bud. comm. gr. l.

p. 107. v. 22. post μελετῶν ἀνθρώπων adde haec: L. Pariss. Steph. Camerar. Leunclav. Zeun. Weisk. ποιοῦντα; ποιοῦντας ex G. et edd. vett. dedit Schneid.

p. 107. v. ult. scr. V. ad I, 3. pro VIII, 8.

p. 114. v. 21. scr. V. ad IX, 11. pro: V. supra ad XI, 17.

p. 114. v. 41. scr. V. ad I, 8. pro V. ad I, 3.

p. 134. v. 14. scr. ὀπτᾶται pro ὀπτῷτο.

p. 134. v. 20. post ἐπὶ πολλῆς adde: — vulg. ὀπτῷτο; G. C. D. edd. vett. ὀπτοῖτο; ὀπτᾶται cum Bernh. Synt. p. 408. dederunt Dind. Kerst.

p. 135. v. 35. scr. V. III, 10. et ad V, 3. pro V. ad III, 10. V, 3.

p. 143. v. 46. scr. Cf. VII, 9. pro V. ad VII, 9.
